

**КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

СОЗОНЮК ОЛЬГА СЕРГІЇВНА

УДК [378.147:640.4-051]:338.46(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ В ПРОЦЕСІ
ПРОЄКТУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ**

015 Професійна освіта (Сфера обслуговування)

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О. С. Созонюк

Науковий керівник: доктор
педагогічних наук, професор
Савченко Лариса Олексіївна

Кривий Ріг – 2023

АНОТАЦІЯ

Созонюк О.С. Організація самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 015 «Професійна освіта» (Сфера обслуговування). – Криворізький державний педагогічний університет, Кривий Ріг, 2023.

У рамках дисертації проведено всебічний аналіз проблеми, що вивчалася в контексті педагогічної теорії та практики. Визначено основні терміни, які були об'єктом дослідження, а також розроблено й експериментально перевірено модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців у сфері обслуговування під час проєктування логістичних систем.

Теоретичний аналіз наукових джерел в контексті дослідження підтверджує, що готовність майбутніх фахівців у сфері обслуговування до самостійної роботи під час проєктування логістичних систем є важливою складовою їх професійної готовності. Розкриття сутності основних понять, таких як «підготовка», «професійна освіта», «самостійна робота», «організація самостійної роботи», «логістика», «логістична система», «проєктування логістичної системи», зумовило теоретичне обґрунтування самої сутності поняття організації самостійної роботи майбутніх фахівців у сфері обслуговування в процесі проєктування логістичних систем. Цей процес є складною частиною професійної підготовки, в ході якої здійснюється освоєння знань, умінь і навичок у сфері проєктування, планування та ефективної організації самостійної роботи. Цей аспект характеризується мотивованим, ціннісним ставленням до професійної діяльності й здатністю до критично-аналітичної рефлексії.

У широкому розумінні самостійна робота студентів майбутніх фахівців сфери обслуговування – це їхня активна діяльність, спрямована на глибоке,

всебічне оволодіння знаннями з надання туристичних і готельно-ресторанних послуг, практичними навичками самоосвіти у професійній діяльності й навичками дослідника; здатність налагоджувати зв'язки і здійснювати комунікацію; готовність до особистого і професійного саморозвитку.

У вузькому розумінні самостійна робота майбутніх фахівців сфери обслуговування являє собою активну діяльність здобувачів, спрямовану на самостійний пошук наукових знань, генерувати інноваційні бізнес-ідеї, перетворюючи їх на нові технології з метою формування вмінь проєктування логістичних систем, *здатність*: оперативно оцінювати перспективи нових ринкових можливостей; формулювати цілі й перемикатися на альтернативні стратегії їх досягнення, до критичної оцінки власних переваг і недоліків.

Забезпечення ефективності організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем потребувало виокремлення критеріїв, показників і рівнів, які уможливають процес перевірки сформованості окресленої проблеми. Беручи за основу ключові компоненти структури організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем було розглянуто критерії та показники її діагностики: мотиваційно-орієнтаційний (показники: присутність зацікавленості у професійній діяльності, виявлення потреб у володінні вміннями і навичками організації самостійної роботи, а також характер мотивації для особистого професійного розвитку); інформаційно-змістовий (показники: загальна теоретична освіта про основи та особливості самостійної роботи, її різновиди і характеристики; знання різних форм, засобів й методів для ефективної організації самостійної праці); операційно-діяльнісний (показники: вміння, навички ефективної організації самостійної роботи в контексті власної професійної діяльності; розвинені комунікативні та організаторські здібності.); оцінно-рефлексивний (показники: здатність до передбачення та адекватної оцінки власної готовності до проведення самостійної роботи і оцінки її результатів, формування рефлексивного підходу; втілення потреб майбутнього фахівця сфери

обслуговування у власному особистісному розвитку під час проведення самостійної роботи). На основі визначених критеріїв і показників організації самостійної роботи виділено такі рівні її сформованості: високий, середній, низький.

Побудовано модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування у процесі проектування логістичних систем, основу якої складають чотири взаємопов'язані блоки: цільовий, теоретичний, організаційно-процесуальний, оцінно-результативний.

Визначені та обґрунтовані педагогічні умови, дотримання яких сприяє досягненню ефективності організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем: ознайомлення майбутніх фахівців сфери обслуговування із роллю й місцем логістичних систем в організації самостійної роботи через збагачення змісту спеціальних дисциплін знаннями з основ логістики; реалізація комплексу сучасних інноваційних технологій спрямованих на формування самостійності майбутніх фахівців сфери обслуговування; оволодіння майбутніми фахівцями сфери обслуговування методичними прийомами організації самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем.

Задля перевірки ефективності розробленої моделі та визначених педагогічних умов проведено експериментальне дослідження, в ході якого були задіяні контрольна група (100 осіб) і експериментальна група (108 осіб). На основі результатів констатувального етапу експерименту, який спрямований на визначення готовності майбутніх фахівців у сфері обслуговування до самостійної роботи, встановлено, що жоден з компонентів цієї готовності не досягає високого рівня. Загальний підсумок показав, що 45,4% студентів у експериментальній групі (та 44,8% у контрольній) мають низький рівень готовності, 42,2% студентів у експериментальній групі (та 43,2% у контрольній) – середній, тоді як лише 11,4% студентів у експериментальній групі (та 10,8% у контрольній) показали високий рівень готовності до самостійної роботи. Ці дані вказують на необхідність підвищення рівня

готовності майбутніх фахівців у сфері обслуговування до самостійної роботи через вдосконалення професійної підготовки.

Враховуючи результати констатувального етапу експерименту, було проведено формувальний етап, основна мета якого полягала в експериментальній перевірці впровадження моделі організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування під час проектування логістичних систем. Формувальний етап експериментальної роботи включав три послідовні етапи: мотиваційно-цільовий, змістово-діяльнісний та результативно-аналітичний. Після проведення цього етапу було виявлено, що у студентів експериментальної групи спостерігається збільшення високого рівня готовності до організації самостійної роботи з 11,4% до 42% і незначний ріст середнього рівня з 43,2% до 49,7%, тоді як низький рівень зменшився з 45,6% до 8,2%. У контрольній групі такі зміни не були статистично значущими: високий рівень – 19%, середній – 45,8%, низький – 35,6%. Отримані результати підтвердили позитивну динаміку зростання загального рівня готовності до самостійної роботи у студентів експериментальної групи, в той час як в контрольній групі, яка використовувала традиційні методики, ця динаміка виявилася слабкою. Використано статистичний метод 2-критерію Пірсона для перевірки статистичної достовірності отриманих результатів. Порівняльний аналіз якісних і кількісних показників готовності майбутніх фахівців у сфері обслуговування до самостійної роботи в обох групах, а також аналіз динаміки цих результатів, підтвердив виправданість впровадження запропонованої моделі організації самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем та ефективність визначених педагогічних умов.

Таким чином, досягнута основна мета наукового пошуку і всі визначені дослідницькі завдання успішно виконані.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні рекомендацій щодо формування вмінь самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі організації та проектування

логістичних систем взагалі та під час вивчення курсу «Логістика в галузі» зокрема.

Окремі положення дисертації можуть бути покладені до концептуальної основи програм з професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування), а саме при вивченні організації логістичних систем у ресторанному господарстві; результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі, на етапі розроблення методичних матеріалів, для підвищення кваліфікації фахівців сфери обслуговування і проведення науково-педагогічних досліджень.

Ключові слова: майбутній фахівець, сфера обслуговування, професійна освіта, професійна підготовка, готельно-ресторанна справа, самостійна робота, організація самостійної роботи, логістика, логістична система, проектування логістичних систем, педагогічні умови, модель, дистанційне навчання, професійна компетентність, логістичне мислення, логістичні задачі.

ABSTRACT

Sozoniuk O.S. Organization of independent work for future specialists in the field of service in the process of designing logistics systems. - Qualifying scientific work on manuscript rights.

The thesis for obtaining the scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences (Doctor of Philosophy) in specialty 015 “Professional Education” (Sphere of Service). – Kryvyi Rih State Pedagogical University, Kryvyi Rih, 2023.

The dissertation provides a comprehensive analysis of the problem studied in the context of pedagogical theory and practice. The main terms that were the object of the study were defined, and a model for organising the independent work of future service professionals in the design of logistics systems was developed and experimentally tested.

The theoretical analysis of scientific sources in the context of the study confirms that the readiness of future service professionals to work independently in the design of logistics systems is an important component of their professional readiness. Disclosure of the essence of basic concepts such as “training”, “professional education”, “independent work”, “organisation of independent work”, “logistics”, “logistics system”, “design of a logistics system” has led to the theoretical substantiation of the very essence of the concept of organising independent work of future service professionals in the process of designing logistics systems. This process is a complex part of professional training, during which the development of knowledge, skills and abilities in the field of design, planning and effective organisation of independent work is carried out. This aspect is characterised by a motivated, value-based attitude to professional activity and the ability to engage in critical and analytical reflection.

In a broad sense, the independent work of students of future service professionals is their active work aimed at deep, comprehensive mastery of knowledge in the provision of tourism and hotel and restaurant services, practical skills of self-education in professional activities and research skills; ability to

establish relationships and communicate; readiness for personal and professional self-development.

In a narrow sense, the independent work of future service professionals is an active activity of applicants aimed at independently searching for scientific knowledge, generating innovative business ideas, transforming them into new technologies in order to develop the skills of designing logistics systems, the ability to: quickly assess the prospects for new market opportunities; formulate goals and switch to alternative strategies for achieving them, to critically assess their own advantages and disadvantages.

Ensuring the effectiveness of the organisation of independent work of future service professionals in the process of designing logistics systems required the identification of criteria, indicators and levels that would allow us to check the formation of this problem. In accordance with the key components of the structure of the organisation of independent work of future service professionals in the process of designing logistics systems, the following criteria and indicators of its diagnosis were considered: motivational and orientation (indicators: the presence of interest in professional activities, identification of needs for the possession of skills and abilities to organise independent work, as well as the nature of motivation for personal professional development); information and content (indicators: general theoretical education about the basics and features of self On the basis of the defined criteria and indicators of the organisation of independent work, the following levels of its formation are allocated: high, medium, low.

A model of organising the independent work of future service professionals in the process of designing logistics systems is built, based on four interrelated blocks: target, theoretical, organisational and procedural, evaluative and resultant.

The pedagogical conditions are identified and substantiated, the observance of which contributes to the effectiveness of the organisation of independent work of future service professionals in the process of designing logistics systems: acquaintance of future service professionals with the role and place of logistics systems in the organisation of independent work through enriching the content of

special disciplines with knowledge of the basics of logistics; implementation of a set of modern innovative technologies aimed at forming the independence of future service professionals; mastering the skills of future service professionals.

Pedagogical conditions have been defined and substantiated, the consideration of which contributes to the effectiveness of the future service specialists' independent work organization in the process of designing logistics systems: familiarization of future service specialists with the role and place of logistics systems in the independent work organization by enriching the content of special disciplines with knowledge of the basics of logistics; implementation of a complex of modern innovative technologies aimed at forming the independence of future service specialists; mastering by future service specialists methodical methods of organizing independent work in the process of designing logistics systems.

In order to test the effectiveness of the developed model and the identified pedagogical conditions, an experimental study was conducted, which involved a control group (100 people) and an experimental group (108 people). Based on the results of the confirmatory stage of the experiment, which is aimed at determining the readiness of future service professionals to work independently, it was found that none of the components of this readiness reaches a high level. The overall result showed that 45.6% of students in the experimental group (and 45.2% in the control group) have a low level of readiness, 43.2% of students in the experimental group (and 44.2% in the control group) have an average level, while only 11.2% of students in the experimental group (and 10.6% in the control group) showed a high level of readiness for independent work. These data indicate the need to increase the level of readiness of future service professionals to work independently by improving their professional training.

Taking into account the results of the confirmatory stage of the experiment, the formative stage was conducted, the main purpose of which was to experimentally test the implementation of the model of organising independent work of future service professionals in the design of logistics systems. The formative stage of the experimental work included three successive stages:

motivational and goal, content and activity, and performance and analytical. After this stage, it was found that the students of the experimental group showed an increase in the high level of readiness to organise independent work from 11.2% to 42% (+30.8%) and a slight increase in the medium level from 43.2% to 49.8% (+6.6%), while the low level decreased from 45.6% to 8.2% (-37.4%). In the control group, such changes were not statistically significant: high level - 19% (+8.4%), medium level - 45.6% (+14%), low level - 35.4% (-9.8%). The obtained results confirmed the positive dynamics of growth of the overall level of readiness for independent work among students of the experimental group, while in the control group, which used traditional methods, this dynamics was weak. The statistical method of Pearson's 2-tailed test was used to verify the statistical reliability of the results. A comparative analysis of the qualitative and quantitative indicators of future service professionals' readiness for independent work in both groups, as well as an analysis of the dynamics of these results, confirmed the feasibility of implementing the proposed model of organising independent work in the process of designing logistics systems and the effectiveness of the identified pedagogical conditions.

Thus, the main goal of the scientific research was achieved and all the defined research tasks were successfully completed.

The practical significance of the results obtained is to develop recommendations for the development of independent work skills of future service professionals in the process of organising and designing logistics systems in general and in the course of studying the course "Logistics in Industry" in particular.

Certain provisions of the thesis can be used as a conceptual basis for professional training programmes for future specialists in the specialty 015 Vocational Education (Service Sector), namely in the study of the organisation of logistics systems in the restaurant industry; the results of the study can be used in the educational process, at the stage of developing methodological materials, for advanced training of service sector specialists and for conducting scientific and pedagogical research.

Keywords: future specialist, service sector, professional education, professional training, hotel and restaurant business, independent work, organisation of independent work, logistics, logistics system, design of logistics systems, pedagogical conditions, model, distance learning, professional competence, logistics thinking, logistics tasks.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях України

1. **Созонюк О. С., Савченко Л. О.** Концепт «самостійна робота» в професійній підготовці майбутніх фахівців сфери обслуговування. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. пр. Бердянськ : БДПУ, 2021. Вип. 3. С. 172–181 URL: [10.31494/2412-9208-2021-1-3-172-180](https://doi.org/10.31494/2412-9208-2021-1-3-172-180)

2. **Созонюк О. С.** Особливості проєктування логістичних систем в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. В. Винниченка. 2021. 2021. Вип. 201. С. 166–170 URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-201-166-169>

3. **Созонюк О. С.** Зміст курсу «Логістика в галузі» в системі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. «*Наука і техніка сьогодні*» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»): журнал. 2023. № 2(16) 2023. С. 307–318 URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-2\(16\)-307-320](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-2(16)-307-320)

4. **Созонюк О. С.** Структура організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування п процесі проєктування логістичних систем. *Інноваційна педагогіка* : науковий журнал у галузі педагогічних наук. Одеса, 2023. Вип. 56, том 2. С. 138–142 URL: http://innovpedagogy.od.ua/archives/2023/56/part_2/30.pdf

Праці, опубліковані в зарубіжних виданнях

1. **Kulinka Y., Serohina I., Hrushnik O., Pisna T., Petrova A.** Discipline «technology of hotel and catering trade» in the system of professional training of future specialists in the hospitality industry. *REVISTA INCLUSIONES*. Vol. 7 / Número Especial / Julio – Septiembre 2020. Pp. 67–84. (Web of Science).

2. **Sozoniuk O.** The idea of quality in the philosophy of the enterprise. Scientific Collection «InterConf+», 31(147), 132–138.
URL:<https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.03.2023.014>

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. **Созонюк О. С.** Самостійна робота як вагомий аспект підготовки кваліфікованих фахівців сфери обслуговування. *Педагогічні читання з нагоди 90-річчя Криворізького державного педагогічного університету та вшанування пам'яті професорів П.І. Шевченка та В.С. Пікельної* : матеріали Міжнародної наукової Інтернет-конференції (м. Кривий Ріг, Криворізький державний педагогічний університет, 27 квітня 2020 р.). Кривий Ріг : КДПУ, 2020. С. 78–81.

2. **Sozoniuk O.** Logistics system application expediency in professional education. *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique: collection de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ» avec des matériaux de la II conférence scientifique et pratique international* (Vol. 2), Paris, 1er octobre 2021. Paris Vinnytsia: La Fedeltà & Plateforme scientifique européenne, 2021.

3. **Созонюк О. С.** Генеза професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. *«Педагогіка сучасності: виклики і перспективи цифрової доби»* : зб. наук. праць молодих учених та здобувачів. Переяслав : Домбровська Я.М., 2022. Вип. 1. С.104–106.

4. **Созонюк О. С.** Професіограма фахівця сфери обслуговування. *Актуальні проблеми сучасної науки* : зб. ІХ міжнар. наук.-практ. конф. викл. та студ. Навчально-наукового інституту фізики, математики, економіки та інноваційних технологій / за ред. М. Б. Паласевича, П. В. Скотного. Дрогобич : РВД Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2022. С. 319–323.

5. **Созонюк О. С.** Вибір логістичних систем для різних сегментів ресторанного господарства. *Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті* : зб. матеріалів XIV-ї Міжнарод. наук.-практ. онлайн-інтернет конф. (м. Кропивницький, 20

листопада – 8 грудня 2022 р.) / відп. ред. М. І. Садовий. Кропивницький: РВВ ЦДУ ім. В. Винниченка, 2022. С. 15–18.

6. **Созонюк О. С.** Логістичний підхід в організації роботи закладів готельно-ресторанного господарства в сучасних реаліях. *Роль інновацій в трансформації образу сучасної науки* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23–24 грудня 2022 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Запоріжжя : АА Тандем, 2022. С. 42–45.

7. **Созонюк О. С.** Роль викладача в організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування під час проектування логістичних систем в умовах дистанційного навчання. *II Всеукраїнська науково-практична конференція «Педагогіка сучасності: виклики і перспективи цифрової доби»*, Переяслав : Домбровська Я.М., 2023. Вип. 2. С. 142–145.

8. **Созонюк О. С.** Логістичний підхід до організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування. *«Модернізація змісту освіти у підготовці майбутніх професійно-педагогічних фахівців»* : матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Кривий Ріг, Криворізький державний педагогічний університет, 21 квітня 2023 р.). Кривий Ріг : КДПУ, 2023. С. 176–179.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	16
ВСТУП.....	17
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	25
1.1. Генеза професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування.....	25
1.2. Особливості проєктування логістичних систем в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування.....	46
1.3. Сутність та зміст організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем.....	70
Висновки до розділу 1.....	91
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОЄКТУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ.....	94
2.1. Структура організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем.....	94
2.2. Педагогічні умови організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем.....	112
2.3. Модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем.....	135
Висновки до розділу 2.....	148
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОЄКТУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ.....	151
3.1. Методика організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем.....	151
3.2. Організація і методика проведення педагогічного експерименту.....	172
3.3. Верифікація впровадження результатів педагогічного експерименту в освітній процес педагогічних ЗВО.....	181
Висновки до розділу 3.....	208
ВИСНОВКИ.....	212
СПИСОК ВИКОРСИТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	217
ДОДАТКИ.....	237

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЕГ – експериментальна група

ЗВО – заклад вищої освіти (згідно з Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII)

ЗП(ПТ)О – заклад професійної (професійно-технічної) освіти (згідно з Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII)

КГ – контрольна група

ЛС – логістична система

ПО – професійна освіта

П(ПТ)О – професійна (професійно-технічна) освіта (згідно з Законом «Про освіту» від 05.09.2017 р. №2145-VIII)

ПТНЗ – професійно-технічний навчальний заклад (згідно з Законом України «Про освіту» від 23.05.1991 № 1060-XII)

СМ – самостійна робота

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна освітня політика визначає своєю головною метою та основними завданнями модернізації освіти забезпечення сучасної якості освіти. Це ґрунтується на принципах фундаментальності й відповідності як актуальним, так і перспективним в галузевих напрямках освітнім і фаховим вимогам особистості, а також відповідає соціальному замовленню суспільства і держави на розвиток різних галузей промисловості. У цьому контексті велике значення приділяється вищій школі, оскільки майбутній фахівець повинен володіти широким спектром знань, умінь і навичок, як фахових, так і спеціалізованих.

Сучасний формат організації навчальних занять орієнтовано на збільшення обсягу годин, відведених на виконання індивідуальної й самостійної роботи студентів, з одного боку, зменшення аудиторних годин, – з іншого. Це потребує розроблення й обґрунтування нових підходів до організації самостійної роботи студентів – майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Задля ефективної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування необхідно ознайомити їх з процесами організації та проектування логістичних систем. Підвищення ефективності надання послуг підприємством досягається такими шляхами, як: скорочення витрат; своєчасне і гнучке реагування на конкуренцію; моніторинг актуальних запитів споживачів. Реалізація цих шляхів потребує відповідного пошуку і посліовного упровадження інноваційних підходів до організації бізнесу, зокрема апелюємо до розроблення і використання логістичних інструментів, застосовуваних в управлінні функціонуванням потокових процесів у сфері ресторанного господарювання.

Питання організації самостійної навчальної діяльності студентів знайшло висвітлення в розвідках А. Алексюка, Ю. Бабанського, В. Бондаря, І. Лернера, П. Підкасистого, Л. Спіріна, М. Шкіля та ін.; визначення змісту

самостійної роботи, її потрактування як ефективного методу пізнавальної діяльності оприявнюють А. Алексюк, Б. Єсипов, П. Підкасистий та ін.; розгляд самостійної роботи як форми організації навчання здійснили науковці Ю. Бабанський, М. Дьяченко, Л. Кандибович, І. Лернер, В. Сиротюк та ін.

Дослідники (Г. Воробйов, Н. Морзе, Л. Макаренко, О. Осадчук, Є. Полат) встановили закономірність сформованості у студентів самостійності і рівня їхньої інформаційної компетентності, що виявляється в умінні самостійно працювати з інформацією через її знаходження, аналіз, узагальнення і використання в освітній і науково-дослідницькій діяльності.

Питаннями вивчення логістичних систем займалися А. Воркут, Є. Крикавський, В. Кузнєцов, М. Окландер, В. Миколайчук та ін.

Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє дійти висновку щодо недостатнього вивчення особливостей використання інноваційних технологічних та інформаційних підходів до процесу самостійного навчання, використання яких уможливить моделювання форм роботи в умовах сучасного інформаційного освітнього процесу професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Застосування та організація самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем знайшли відповідного відображення в педагогічній теорії і не вирішені в практиці навчання, що призвело до виникнення **суперечностей** між:

- суспільною потребою у відповідальних фахівцях сфери обслуговування та низьким рівнем готовності до самостійної професійної діяльності;

- необхідністю мобільно реагувати на мінливі вимоги до розвитку освітнього процесу й характером сформованої системи підготовки майбутніх фахівців;

- потребою держави у кваліфікованих фахівцях і низькою мотивацією до саморозвитку своїх професійних компетентностей та їх реалізацією у майбутньому житті на благо держави у молоді.

Незважаючи на вагомий доробок науковців, у якому розглянуто сутність самостійної наукової організації праці студентів, низка аспектів потребують додаткового з'ясування. Зокрема, не розкрито достатньою мірою особливості формування вмінь самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі організації та проектування логістичних систем.

Обрана **тема дослідження** «Організація самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем» є актуальною і недостатньо вивченою.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка методики організації самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем під час професійно-практичної підготовки.

Згідно з метою визначено **завдання дослідження**:

- провести аналіз психолого-педагогічної і методичної літератури з метою виявлення та узагальнення сучасних форм і методів, методичних підходів до організації професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування;
- розкрити особливості проектування логістичних систем у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування;
- розробити й обґрунтувати модель організації самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем;
- розробити методичні рекомендації щодо освітньої діяльності майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі вивчення логістичних систем; експериментально перевірити ефективність запропонованої методики з використанням інноваційних форм та методів навчання.

Об'єкт дослідження – організація професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Предмет дослідження – організація самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем.

Гіпотеза дослідження – ґрунтується на припущенні, що організація самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем буде ефективнішим за таких умов:

– ознайомлення майбутніх фахівців сфери обслуговування із роллю й місцем логістичних систем в організації самостійної роботи через збагачення змісту спеціальних дисциплін знаннями з основ логістики;

– реалізація комплексу сучасних інноваційних технологій спрямованих на формування самостійності майбутніх фахівців сфери обслуговування;

– оволодіння майбутніми фахівцями сфери обслуговування методичними прийомами організації самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять сучасні концепції філософії освіти (В. Андрущенко, О. Базалук, І. Зязюн, В. Кремень); теоретичні основи професійної освіти (С. Гончаренко, О. Дубасенюк, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, В. Радкевич, В. Рибалка, С. Сисоєва, Л. Сушенцева, О. Щербак, В. Ягупов та ін.); концептуальні засади професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування до професійної діяльності (С. Бабушко, Г. Дегтярьова, І. Доброскок, О. Дубасенюк, М. Кутас, Г. Лук'яненко, Т. Мішеніна, В. Онищенко, Н. Перегуда, Л. Сушенцева, Я. Ящук, Г. Товканець, В. Ягупов, С. Ящук та ін.); теоретичні і методичні аспекти організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування (А. Алексюк, А. Аюрзанайн, І. Бендера, Н. Бойко, А. Бурга, В. Буринський, В. Буряк, І. Вакуленко, Н. Волкова, Т. Гордієнко, С. Заскалета, В. Козаков, О. Лаврентьєва, О. Малихін, П. Підкасистий, О. Цись, С. Ящук ін.); логістичні аспекти організації функціонування підприємств готельно ресторанного бізнесу (Н. Валькова, Ю. Жук, Т. Задніпряна, Н. Зубар, А. Іващенко, В. Орлова, А. Расулова, І. Смирнов, Т. Шатовська, В. Щербина).

Для досягнення поставленої мети та вирішення визначених завдань застосовано **комплекс взаємопов'язаних дослідницьких методів**:

– *теоретичні*: аналіз філософської, психолого-педагогічної, навчально-методичної й довідкової літератури, законодавчих і нормативно-правових документів, їх систематизація з метою порівняння різних поглядів на досліджувану проблему та обґрунтування понятійно-категоріального апарату наукового пошуку; педагогічне моделювання – для побудови моделі організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем;

– *емпіричні*: спостереження, анкетування, бесіди, опитування, тестування, метод індивідуальних завдань, щоб вивчити стан сформованості готовності до організації самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) – для експериментальної перевірки ефективності моделі організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем;

– *математичні*: статистичні методи обробки отриманих даних з метою виявлення кількісних та якісних характеристик результативності організації самостійної роботи й перевірки достовірності результатів експерименту.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі Криворізького державного педагогічного університету, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Рівненського державного гуманітарного університету, Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Державного професійно-технічного навчального закладу «Криворізький центр професійної освіти робітничих торгівлі та ресторанного сервісу». На різних етапах дослідження до експерименту було залучено 47 викладачів та 208 здобувачів освіти.

Дослідження проводилось у три етапи – упродовж 2019 – 2023 років.

У період з 2019 по 2020 роки, що є першим етапом, проведено аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури, що стосується

досліджуваної проблеми. Сформульовано науковий апарат для проведення дослідження, виокремлено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, а також розроблено програму для проведення дослідно-експериментальної роботи.

На другому етапі, який охоплює період з 2020 по 2021 роки, були виокремлені та обґрунтовані компоненти, критерії та показники організації самостійної роботи майбутніх фахівців у сфері обслуговування. Також була розроблена модель та обґрунтовані педагогічні умови для ефективної організації самостійної роботи майбутніх фахівців у сфері обслуговування під час проєктування логістичних систем. Здійснено констатувальний експеримент з метою визначення готовності до організації вказаного явища.

Протягом третього етапу, що охоплює період з 2021 по 2023 роки, був здійснений формувальний експеримент з метою перевірки ефективності моделі організації самостійної роботи майбутніх фахівців у сфері обслуговування під час проєктування логістичних систем. Результати наукового пошуку були узагальнені й оформлені, сформульовано висновки. Отримані результати дослідження впроваджено в практику закладів вищої педагогічної освіти, а також підготовлено кандидатську дисертацію.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів:

– *уперше* здійснено комплексне дослідження організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем; визначено структуру організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем (мотиваційно-потребнісний, змістово-процесуальний, контрольно-оцінювальний компоненти); розроблено й експериментально перевірено модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем, яка складається з цільового, теоретичного, організаційно-процесуального й оцінно-результативного блоків; визначено й обґрунтовано педагогічні умови організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в

процесі проектування логістичних систем (ознайомлення майбутніх фахівців сфери обслуговування із роллю й місцем логістичних систем в організації самостійної роботи через збагачення змісту спеціальних дисциплін знаннями з основ логістики; реалізація комплексу сучасних інноваційних технологій, спрямованих на формування самостійності майбутніх фахівців сфери обслуговування; оволодіння майбутніми фахівцями сфери обслуговування методичними прийомами організації самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем);

– *уточнені* поняття «самостійна робота», «організація самостійної роботи», «логістика», «логістична система», «проектування логістичних систем у закладах ресторанного господарства»;

– *подальшого розвитку набули* положення щодо проектування змісту, форм і методів організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі розроблення логістичних систем.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні рекомендацій щодо формування вмінь самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі організації та проектування логістичних систем взагалі та під час вивчення курсу «Логістика в галузі» зокрема.

Окремі положення дисертації можуть бути покладені до концептуальної основи програм з професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування), а саме при вивченні організації логістичних систем у ресторанному господарстві; результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі, під час розроблення методичних матеріалів, задля підвищення кваліфікації фахівців сфери обслуговування і проведення науково-педагогічних досліджень.

Упровадження результатів дослідження здійснювалося в освітній процес Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Довідка № 1816/33-20.03 від 07.11.2023 р.), Рівненського державного гуманітарного університету (Довідка № 01-12/61 від

06.11.2023 р.) та Державного професійно-технічного закладу «Криворізький центр професійної освіти робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу» (Довідка № 722 від 03.11.2023 р.) Довідки представлено у Додатку Г.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертаційної роботи було оприлюднено на Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях, звітних практичних конференціях та засіданнях кафедри педагогіки та методики професійної освіти Криворізького державного педагогічного університету; під час проведення гостьових лекцій та занять зі здобувачами Криворізького державного педагогічного університету за спеціальністю 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Основні результати дослідження представлено у 14 публікаціях, із них: 1 стаття – у виданні Web of Science у співавторстві, 4 – у наукових фахових виданнях України в галузі педагогіки; 1 – у зарубіжному періодичному науковому виданні, 8 – апробаційного характеру.

Особистий внесок автора полягає в теоретичному розробленні та обґрунтуванні основних ідей і положень досліджуваної проблеми; моделі організації самостійної роботи майбутнього фахівця сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем та впровадженні в освітній процес комплексу педагогічних умов, що сприяють ефективному формуванню професійних компетентностей майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. У роботі наведено 32 таблиці, 16 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 271 сторінок, основний зміст викладено на 173 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Генеза професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування

Сучасний світ нині неможливо уявити без професіоналів у різних сферах життя, які готові надавати всі можливі види послуг на високому рівні, отримуючи при цьому матеріальну і нематеріальну винагороду. Матеріальну винагороду розуміють як те, що може задовольнити потреби особистості (заробітна плата, премії, пільги, права користування), нематеріальну – як моральні ефекти, які є результатом застосування матеріальних засобів (особистісний розвиток, самореалізація, духовне зростання, взаємодія з колегами, вироблення моделі фахової комунікації тощо). Фахівець, який виявляє мотивацію підвищувати якість власних професійних компетентностей протягом усього життя, – цінний суб'єкт суспільного і державного функціонування, що здійснює унесок у процес становлення й перебудови економіки й суспільства.

Освіта є невід'ємною складовою будь-якої цивілізації, оскільки створює інтелектуальний потенціал, що стає визначальним чинником прогресивного розвитку держав і народів. Останні національні доктрини акцентують увагу на тому, що головною цінністю країни є «людський капітал», який прагне до освіти, набуття знань, умінь та навичок, що дозволять існувати у розвиненому світі професійної діяльності.

Сучасні індустріально й інформаційно розвинені держави отримують від досягнень науково-технічної революції зростання продуктивності праці більше, ніж у два рази. Багато дослідників, політиків і бізнесменів доходять висновку, що першість у конкурентній боротьбі на світових ринках новітніх технологій і продукції займає вже не стільки промислова, скільки наукова

база, що пояснюють активним розвитком гуманітарних, точних і природничих наук. Найважливішою тенденцією розвитку сучасного світу, зумовленою переходом до інформаційного суспільства, виступає значне підвищення ролі освіти, зокрема професійної, яка багато в чому визначає яким буде найближче професійне майбутнє в контексті поступу й динаміки для сучасного українського суспільства.

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу з досліджуваного питання, дійшли висновку, що загальні аспекти освітнього процесу в Україні представлені в роботах багатьох науковців (С. Гончаренко [33], І. Зязюн [53], В. Кремень [73], Г. Терещук [143], В. Чайка [158] та ін.), водночас проблема професійної освіти, її генеза, вдосконалення, перспективи розвитку не знайшли належного висвітлення. Тлумачення поняття професійного навчання з позиції соціокультурних цінностей, визначення його ролі в історико-культурному формуванні суспільства та на сучасному етапі розвитку, на нашу думку, неможливе без виокремлення стадій походження й формування професійної освіти, генези її розвитку. Вивчення досвіду виховання і навчання майбутніх фахівців будь-якої сфери є невід'ємною частиною процесу гармонійного розвитку особистості і формування світогляду професіонала з певною системою поглядів на вирішення сучасних проблем у процесі трудової діяльності.

Концептуальною складовою професійної освіти є поняття «професія». Згідно з академічним словником української мови, професія визначається як типовий вид занять або трудова діяльність, яка передбачає певні знання і навички і є основою для забезпечення життєдіяльності конкретної особи [1]. Дніпровський обласний центр зайнятості розглядає це поняття як специфічний вид праці, який виникає внаслідок розподілу праці в суспільстві та вимагає відповідних здібностей, теоретичних знань і практичних навичок; визначається характером створеного продукту, використовуваними знаряддями праці та специфічними умовами виробництва. Професія виступає як узагальнюючий термін для групи споріднених спеціальностей [42].

Н. Ничкало дійшла висновку, що професія являє собою специфічну сферу трудової діяльності, яка передбачає володіння конкретними знаннями та навичками, наявність спеціальних здібностей і розвинених професійно важливих якостей у людини [94, с. 95]. Л. Сушенцева вказує на те, що професія виступає як джерело і духовного, і матеріального благополуччя людини, визначаючи її позицію в соціальній структурі. Вона безпосередньо пов'язана з рівнем освіти, колом інтересів і потребами, а також впливає на особистість, формуючи її світогляд і поведінку [139, с. 30].

Як висновок, професія в сучасному розумінні – це вид діяльності, який потребує певного набору спеціальних компетентностей, що дозволяють виконувати поставлені професійні завдання на належному рівні для задоволення потреб особистості.

В. Андрущенко [7], О. Бородієнко [17], Г. Гребенюк [37], Л. Шевчук [163] виділяють кілька основних ознак професії, що характеризують її як важливий елемент суспільства й діяльності людей:

– *систематичність і наукові знання*: професія базується на наукових принципах і знаннях. Вона має певну систематичність та організованість, що дозволяє використовувати наукові методи для досягнення поставлених цілей;

– *спеціалізація*: кожна професія має свою унікальну сферу діяльності, в якій працівники спеціалізуються. Це дозволяє забезпечити високий рівень професійної підготовки й ефективності виконання роботи;

– *кодекс професійної етики*: багато професій мають свій кодекс поведінки та професійної етики. Він встановлює відповідні стандарти поведінки, відповідальності й довіри, що допомагають підтримувати високий рівень професіоналізму;

– *професійна підготовка*: для виконання професії необхідні певні знання, навички і кваліфікація. Професійна підготовка може охоплювати вищу освіту, спеціальні курси, тренінги, стажування тощо (ідеться як про формальну, так і неформальну освіту);

- *автономія і відповідальність*: багато професій надають працівникам певний рівень автономії в прийнятті рішень і виконанні роботи, що пов'язано з відповідальністю за результати своєї діяльності;
- *захист інтересів суспільства*: професія зазвичай служить певним цілям та інтересам суспільства (здоров'я (цілісність особистості розуміють як єдність фізіологічного, соціального і психологічного складників, відповідно фахівець виявляє рівень сформованості культури фахового спілкування, соціальних взаємин, а також моделювання індивідуального шляху професійного самовдосконалення), освіта, правоохоронна діяльність, технології тощо);
- *постійний розвиток і навчання*: професії постійно змінюються, під впливом нових технологій, наукових досліджень і суспільних вимог, набуваючи інтегративних характеристик, оскільки апелюють до здатності фахівця використовувати знання суміжних галузей у виконанні завдань. Відповідно, постійний розвиток і навчання є важливими аспектами професійного зростання.

На наше переконання, зазначені ознаки є ключовими для розуміння феномену «професія» та визначення її ролі у становленні особистості як складової частини механізму існування людства. Професії становлять вагомий складник у структурі суспільства, надаючи необхідні послуги і розв'язуючи різноманітні завдання для забезпечення функціонування народу як цілісної системи, з одного боку; визначають культуру праці на рівні цивілізації, – з іншого.

Поняття «професія» тісно пов'язане з концептом «професійної освіти», які, відповідно, взаємодіють між собою на різних рівнях підготовки майбутнього фахівця: професійна освіта готує людей до виконання конкретної професії, професія вимагає наявності певних знань і навичок, які можна отримати через професійну освіту. Водночас ототожнювати їх не слід, оскільки кожне явище має окремі визначальні характеристики (Рис. 1.1).

Рис. 1.1. Ознаки професії та професійної освіти

Погляди науковців щодо трактування поняття «професійна освіта» різняться (Табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Трактування поняття «професійна освіта»

Н. Батечко	стійкий процес, що виникає з потреб окремої людини, вимог суспільства та економічної складової розвитку держави, орієнтований на постійний професійно-особистісний розвиток і самовдосконалення фахівців. Цей процес включає у себе розширення навичок та можливостей фахівців, як у межах їхньої основної професії, так і в умовах переходу до іншої сфери професійної діяльності, враховуючи якісні зміни в області праці. [13].
С. Батишев	процес, який допомагає формувати й збагачувати настанови, знання, вміння й навички, відсутність яких унеможлиблює займатись конкретним видом оплачуваної діяльності [15].
С. Гончаренко	навчання у закладах освіти фахівців різних кваліфікаційних рівнів для виконання трудової діяльності в конкретній сфері господарства, науки чи культури, що є необхідною складовою загальної системи національної освіти [32].
Г. Гребенюк	формування можливостей й забезпечення необхідних умов для опанування громадянами робітничої професії, орієнтуючись на їх бажання, інтереси, потенціал, в результаті чого відбувається підвищення виробничої кваліфікації або ж перепідготовка [35].
Р. Гуревич	комплекс знань, умінь, навичок і особистісних рис, що включає

	творчий підхід і відображає світоглядні та поведінкові якості особистості, визначені суспільними вимогами до працівників з відповідною кваліфікацією та профілю[40].
Л. Короткова	значущий соціально-державний орган, що має за мету готування молодого покоління до вирішення професійних завдань у конкретній сфері діяльності, і передбачає досягнення високого рівня володіння різними вміннями і навичками, а також вміння безперервно їх вдосконалювати [69].
Н. Ничкало	процес формування особистості майбутнього фахівця, який (за умови високої кваліфікації і потужної конкуренції) демонструє високий рівень професійних компетентностей, проявляючи мобільність, зацікавленість, активність, наукове світосприйняття, творче мислення, національну свідомість [93].
М. Фіцула	мінімальний об'єм професійної обізнаності та практичної складової, які дозволяють виконувати конкретні завдання у сфері професійної діяльності [150].
Закон України «Про освіту»	комплекс професійних знань, вмінь і навичок з одного боку, а з іншого – норм та цінностей, які формують загальну культуру особистості [52].
Український педагогічний словник	навчання в освітніх установах для формування фахівців різних рівнів кваліфікації для роботи в певній сфері національного господарства[36].

Уважаємо, що Н. Батечко [13] і Н. Ничкало [94] найбільш чітко охарактеризували досліджуване явище, врахувавши сучасні тенденції розвитку:

– орієнтування більшості країн, що розвиваються, на трансформацію, яка полягає в поступовому переході від елітної (доступної для обмеженого кола здобувачів; як правило, яка надається оплатно) до високоякісної фахової освіти для всіх (у цьому убачаємо гуманізацію як тенденцію, оскільки надання фахової освіти здобувачам сприятиме поступу системи професійної освіти як на державному, так і на світовому рівні; їх гнучке погодження);

– зміцнення міждержавної співпраці в сфері освіти залежить від потенціалу національної системи освіти та від умов партнерства між державою та різними учасниками;

– посилення гуманітарного аспекту у світовій освіті за рахунок вивчення дисциплін людино центрованого характеру;

– виникнення й упровадження нововведень, які не конкурують із національними традиціями і зберігають ідентичність держав [13; 94].

Професійна освіта становить важливе підґрунтя задля виконання конкретних професійних завдань і вимог, що надає загальний фундамент теоретичних знань і розуміння в обраній професійній галузі. Однак лише теоретичних знань недостатньо для отримання максимального результату від своєї діяльності. Тому саме професійна підготовка забезпечує практичні навички та досвід, необхідні для виконання конкретних завдань і функцій у реальних умовах; ідеться насамперед про конкретні заходи та дії, спрямовані на підготовку особи до виконання певної професії або завдань у межах цієї професії. Це може передбачати практичні тренування, вивчення конкретних навичок та процесів, ознайомлення з реальними робочими умовами, вивчення правил і стандартів, що будуть важливими для успішної практики у певній сфері.

Професійна підготовка є складним і багатограним феноменом та охоплює низку аспектів:

– *педагогічний підхід*: з педагогічної точки зору професійна підготовка вбачається як процес трансляції знань, навичок і компетенцій, необхідних задля успішного виконання певної професії. Науковці в цій галузі (Д. Колб [173], Дж. Дьюї [45], А. Бандура [170]. досліджують методи, стратегії та технології, що сприяють ефективній передачі цих знань;

– *психологічний підхід*: психологи досліджують когнітивні, емоційні та психофізіологічні чинники, що впливають на процес навчання та набуття професійних навичок. Вони також розглядають, які особливості навчання різних осіб та які підходи можуть бути більш ефективними у навчанні різних груп студентів (К. Роджерс [175], Е. Торндайк [176]);

– *соціологічний підхід*: соціологи досліджують взаємодію між індивідами й суспільством у контексті професійної підготовки; аналізують, як соціокультурні чинники впливають на вибір професій, формування

стереотипів і їх подальша роль у фаховій діяльності; роль гендеру тощо (Е. Дюркгейм [163], П. Бурд'є [169], Е. Гофман [166]);

– *економічний підхід*: економісти досліджують вартість та ефективність професійної підготовки, а також вплив освіти на економіку. Вони аналізують, які навички є найбільш цінними на ринку праці та які інвестиції в освіту сприятимуть підвищенню економічного зростання (Г. Беккер, Дж. Стіглер, Т. Шульц, М. Спенсер) [174];

– *технологічний підхід*: у зв'язку із швидким розвитком технологій науковці також досліджують вплив інноваційних методів навчання, використання електронних платформ та інших технологій на процес професійної підготовки (В. Бида, О. Довбенко, О. Шевченко, С. Бігтс, Р. Коллінс) [175];

– *культурологічний підхід*: дослідники у цій галузі розглядають, як культурні цінності, традиції та ідентичність впливають на сприйняття професійної підготовки, а також відмінності в професійній підготовці виявляються в різних культурних контекстах (Н. Дяченко, О. Іваницька, Ю. Щур) [150].

Аналіз джерельної бази дослідження переконливо доводить той факт, що поняття «професійної підготовки» потрактовується по-різному завдяки своїй багатоаспектності:

– комплекс організаційних та педагогічних заходів, спрямованих на розвиток у особистості професійної спрямованості, набуття знань, вмінь, навичок і формування професійної готовності [143];

– незмінна властивість особистості, що включає у себе синтез її різних рис і характеристик [123];

– систематичний та спрямований на особистість і суспільство процес, який постійно вдосконалюється, включає в себе визначення цілей, формування мотивації учнів, відбір змісту й організацію різних видів професійної діяльності. Його результатом є розвинуті у майбутніх фахівців професійні компетентності. [155];

– комплекс спеціальних знань, вмінь і навичок, а також якостей, трудового досвіду та норм поведінки, що забезпечує здатність до успішної діяльності в обраній професії як з погляду професійного виконання, так і вміння розробляти індивідуальну стратегію особистісного зростання в даній галузі. [147];

– процес розвитку особистісного досвіду у майстерності вироблення комплексної професійної діяльності [142];

– становлення особистості професіонала, здатного вирішувати різноманітні професійні завдання різної складності [30].

Аспекти професійної підготовки висвітлені в творах численних вчених зарубіжних та вітчизняних досліджень: В. Андрущенко, Р. Гуревича, В. Кременя, Н. Ничкало, В. Радкевич, В. Скакуна, І. Старикова. У своїй роботі українська вчена Т. Рогова вказує, що навчання майбутніх фахівців характеризується багатогранністю і включає в себе освоєння теоретичних знань, розвиток готовності до їх практичного використання, а також формування особистісних якостей, спрямованих на успішне виконання виробничих завдань різної складності. [116]. Результати дослідження, проведеного В. Семиченком, відкривають можливість розглядати професійну підготовку з трьох перспектив: як процес, що сприяє професійному розвитку майбутніх фахівців; як мету і висновок освітньої діяльності закладу професійно-технічної освіти; а також як обґрунтування доцільності залучення майбутніх фахівців до освітнього процесу. [179].

Орієнтація на системний підхід сприяє забезпеченню необхідного зв'язку між компонентами професійної підготовки (між метою, змістом, формами і методами), прогнозуванню та корекції результатів, визначенню перспектив розвитку, а також формуванню особистісних і професійних якостей майбутніх фахівців, що сприяє цілісності освітньої системи. [159]. Аналізуючи роль професійної підготовки як основного фактору в її педагогічному забезпеченні, С. Гончаренко акцентує увагу на змісті, який, на його думку, має включати всебічне ознайомлення з технологією обраної сфери

виробничої діяльності. Він наголошує, що це базис, який стимулює формування психологічних і моральних якостей особистості, необхідних для успішної роботи у вибраній професійній галузі. З іншої сторони, це явище, яке може передбачати розвиток спеціальних практичних умінь і навичок [34]. З позиції аксіологічного підходу, ключовим елементом у професійній підготовці є орієнтація процесу навчання на формування ціннісних поглядів і потреб майбутніх фахівців, які напряду окреслюватимуть їхнє відношення до навколишнього світу загалом і до конкретної професії зокрема [35]. У контексті впровадження компетентнісного підходу до навчання, який орієнтований на формування професійних та ключових компетентностей, важливим стає здатність вирішувати життєві й професійні завдання, взаємодія у сфері інформаційних технологій і наукових напрямків, а також готовність до постійного самовдосконалення. [123, с. 10].

Проаналізуємо особливості галузі знань «Сфера обслуговування» 241 «Готельно-ресторанна справа» і 242 «Туризм», що належать до соціономічного напряду професій «людина – людина», за результатами дослідження О. Смирнової, яка висуває такі вимоги до якостей працівників: вони полягають у вмінні встановлювати та підтримувати ділові контакти; розуміти стан людини; розбиратися у взаємовідносинах; знаходити спільну мову з людьми (віднаходити конструктивні шляхи у розв'язанні професійних завдань), мати добру пам'ять (задля застосування різногалузових знань у фаховій діяльності); виявляти витримку, терпіння, спокій і доброзичливість (цитовано за С. Кожушко) [64, с. 161].

Стосовно вимог сфери обслуговування до компетентності її майбутніх фахівців вважаємо за потрібне як фундаментальну привести думку С. Кожушко, відповідно до якої організація зв'язків між фахівцями (в даному випадку – сфери обслуговування) та клієнтами (споживачами товарів та послуг) відбувається у формі реалізації опосередкованої професійної взаємодії [123, с. 156]. Взаємодія в сфері обслуговування має діалогічний характер: вона можлива виключно на засадах діалогічних відносин між людьми.

Як висновок, витлумачуємо професійну підготовку майбутніх фахівців сфери послуг як комплекс навчальних та практичних заходів, спрямованих на формування необхідних знань, навичок, компетенцій та професійних якостей у студентів або кандидатів для ефективної роботи в галузі, пов'язаній з наданням різноманітних послуг на ринку.

Професійна підготовка майбутніх фахівців сфери послуг спрямована на забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці, формування готовності до розв'язання практичних завдань та ефективної взаємодії з клієнтами та партнерами і орієнтована на такі аспекти:

1) *Теоретичне навчання*: основний компонент підготовки полягає у засвоєнні теоретичних знань, які відповідають специфіці сфери послуг. Ідеться про знання з обліку, менеджменту, психології спілкування, які допоможуть майбутнім фахівцям краще розуміти особливості взаємодії з клієнтами й організацією роботи.

2) *Практичні навички*: здобувачі повинні отримати практичні навички, необхідні для виконання різних видів послуг, що передбачає проведення тренінгів з обслуговування клієнтів, вироблення вміння вести переговори, організацію роботи з певними програмними засобами чи іншими практичними навичками, залежно від конкретної сфери послуг.

3) *Етика та міжособистісні відносини*: у сфері послуг важливо володіти навичками ефективної комунікації, вміти позитивно взаємодіяти з клієнтами та колегами, розв'язувати конфлікти та реагувати на різні ситуації з відчуттям відповідальності та професійності.

4) *Інновації та технології*: оскільки технології постійно розвиваються, майбутні фахівці повинні бути готові до використання сучасних інструментів і ресурсів для надання послуг, що орієнтує на використання онлайн-платформ, соціальних мереж, аналітики даних тощо.

Мета професійної підготовки майбутнього фахівця саме сфери послуг полягає в формуванні комплексу знань, навичок та компетенцій, які дозволять здобувачу ефективно та професійно працювати в галузях, пов'язаних з

наданням різноманітних послуг, а саме: *фахова компетентність* (здібності, ефективно володіння програмними засобами чи розуміння клієнтських потреб); *розвиток комунікативних вмінь* (фахівці сфери послуг – відмінні комунікатори); *орієнтація на клієнта*: (формування у майбутніх фахівців уважного ставлення до потреб та очікувань клієнтів; вміння працювати в різних ситуаціях); *розвиток професійної етики та відповідальності* (розвиток свідомості щодо професійної етики, доброзичливості, професійної відповідальності й дотримання стандартів якості); *створення основи для подальшого розвитку* (готовність до постійного самовдосконалення й розвитку майбутніх фахівців, поглиблення професійних компетенцій протягом кар'єри).

Французький міністр народної освіти В. Дюрюї вперше вводить термін «професійна освіта» в рамках ініціативи щодо модернізації середньої освіти. У своєму акті він запропонував дві паралельні системи: класичну, спрямовану на навчання ліберальним професіям, та професійну, яка передбачає навчання фаху для робітників у сферах промисловості, торгівлі та землеробства [45].

Ремісничче учнівство виступало основною формою професійної підготовки робітників під час виробничого процесу. Водночас така система підлягала критиці, оскільки низька якість навчання, рання професіоналізація дітей, відсутність вільного вибору не давала змоги поєднати загальну й професійну освіту, розумову і фізичну працю.

Невідомо, що за послуга була першою в історії людства, ким, кому і на яких умовах її було надано. Однак саме ця давно укладена в давні часи угода поклала початок формуванню сфери обслуговування, одного з найважливіших секторів світової економіки ХХІ ст. Завершальна третина ХХ століття визначилася як вирішальний період для еволюції сучасного сектору обслуговування. У всіх розвинених країнах світу чітко виокремилися тенденції, що призвели до збільшення частки доходів від сфери послуг у ВВП і збільшення кількості працівників, зайнятих у цьому секторі. Також відзначилося значне зростання числа сервісних організацій та розширення

міжнародної торгівлі послугами. Цілком закономірно, що в цей період проблеми, пов'язані з торгівлею послугами на світовому і національних ринках, функціонуванням організацій сфери послуг і сервісних підрозділів промислових підприємств, привернули увагу широкого кола фахівців, зокрема й тих, хто займався маркетингом і менеджментом.

Сфера обслуговування відіграє вагомую роль в економічному розвитку країн зокрема, світової спільноти загалом, оскільки спектр її впливу досить широкий: від торгівлі і транспорту до фінансування і страхування. Послуги, які надаються нині у сфері туризму, ресторанного й готельного бізнесу, автоперевезень, клінінгу тощо, користуються великим попитом на сучасному ринку праці. Фахівці цієї царини організують обслуговування у системі «людина-людина», виконують маркетинг ринку послуг, контролюють якість продукції та якість наданих послуг.

Соціально-історичний аналіз засвідчує той факт, що люди, які виконували обслуговуючу діяльність, існували в суспільстві з давніх давен. Такі професії як перукар, швець, кравець, пекар, офіціант, кулінар сягають своїм корінням ще за часів фараонів. З розвитком людства вони лише удосконалювались, вироблялась певна система необхідних фахових знань, умінь і навичок, які б відповідали вимогам тогочасних клієнтів.

Вивчення історії становлення професійної освіти в Україні дає підстави стверджувати, що її основи починають формуватись ще в часи Київської Русі [54]. В таблиці 1.2 подано узагальнену інформацію щодо основних етапів її розвитку.

Таблиця 1.2.

Основні етапи розвитку професійної освіти в Україні

Етапи розвитку	Характеристика
Київська Русь	Закладення основ професійної освіти
Середньовіччя	Розповсюдження навчальних закладів, спрямованих на розвиток ремісничої майстерності та індивідуальної професійної підготовки в козацькому суспільстві на території Слобожанщини
XIX століття	Виникнення технічних і професійних шкіл
Період СРСР	Систематизація і розвиток вищої технічної та професійної

	освіти в рамках соціалістичної системи
Незалежність	Реформи та модернізація системи професійної освіти, адаптація до вимог ринкової економіки та інтернаціоналізація

На наш погляд, особливої уваги заслуговує дослідження І. Лікарчука [80], який визначає та деталізує хронологічні етапи в розвитку професійної освіти. Фундаментом його дослідження є висновки попередників, а також на виявлені архівні документи. Він виокремив головні періоди в розвитку систем професійної підготовки робітничих кадрів в Україні (табл. 1.3).

Таблиця 1.3.

Етапи розвитку професійної освіти (за І. Лікарчуком)

Етап	Характеристика
Кінець 80-х років XIX століття – до 1920 року	ухвала «Основних положень про промислові училища»; створення систем промислової, сільськогосподарської та жіночої освіти
1920-1929 рр.	етап формування і розвитку системи нижчої професійної освіти в Україні; прийняття рішення щодо уніфікації освітніх систем в країні
1929-1940 рр.	контролювання економічними відомствами підготовки робітничих кадрів; робота галузевих систем підготовки кваліфікованих робітників за різними спрямуваннями
1940-1959 рр.	створення і функціонування державної системи резервів праці, яка задовольняла потреби національно-економічного комплексу країни у висококваліфікованих робітничих кадрах
1959-1991 рр.	впровадження єдиного типу навчальних закладів, спрямованих на підготовку фахівців – середніх професійно-технічних училищ; перехід до єдиної системи навчальних планів і програм; інтеграція професійно-технічної та народної освіти у єдину систему
1991	пошук оптимального напрямку розвитку системи професійної освіти, її адаптація до ринкових умов; прийняття першого в історії України закону «Про професійно-технічну освіту»

Не викликає сумніву той факт, що така періодизація є несталою, оскільки, як відзначає академік Н. Ничкало, серед характеристик сучасного етапу розвитку системи освіти слід особливо акцентувати його трансформаційний характер. Це означає, що йдеться не лише про зміни у

вигляді та формі об'єкта, а й про необхідність суттєвих перетворень його основних властивостей [94, с.4-5].

У 1998 році укладений перший в історії України Закон «Про професійно-технічну освіту», що визначив початок процесу модернізації. Ця модернізація включала перетворення професійно-технічних училищ у багатофункціональні регіональні й галузеві професійні освітні центри, відповідно до рішення Кабінету Міністрів від 2 квітня 1998 року «Про затвердження комплексних заходів щодо реформування ступеневої професійно-технічної освіти, спеціалізації та перепрофілювання професійно-технічних навчальних закладів». У цей період починають функціонувати інші заклади професійної освіти (організуються курси для перепідготовки безробітного населення, стартують освітні ініціативи вищих професійних училищ, центрів професійно-технічної освіти та професійних ліцеїв). Значна кількість із закладів оснащені сучасною технікою, використовують новітні інформаційні, виробничі та педагогічні технології, що уможлиблювали професійну підготовку майбутніх фахівців. 20 червня 2000 року приймається Положення про вище професійне училище та центр професійно-технічної освіти, яке регламентує статус вищого професійного училища (ВПУ), що виконує підготовку робітничих кадрів високого рівня кваліфікації з технічно і технологічно складних професій або діяльність яких пов'язана із складною організацією робіт. Центри професійно-технічної освіти (ЦПТО) зосереджуються на забезпеченні підвищення кваліфікації і перепідготовці робітників та молодших спеціалістів, які впроваджують іноваційні технології у виробництво чи сферу послуг. У вищих професійних училищах (ВПУ) та центрах професійно-технічної освіти (ЦПТО), які успішно пройшли процедуру акредитації, також здійснюється навчання молодших спеціалістів, відповідно до вимог Закону України «Про професійно-технічну освіту» (статті 15, 16). Окрім того, починає функціонувати система галузевих навчально-курсних комбінатів, де проводиться ініціація початкової професійної підготовки та підвищення кваліфікації робітників. Більшість з них обладнана

сучасною технікою і використовує передові інформаційні, виробничі й педагогічні технології для формування високого рівня професійної підготовки.

ПТНЗ державної форми власності поділяються за професійними напрямками діяльності на визначені профілі: промислові; сільськогосподарського або агропромислового комплексу; будівельні; сфери послуг.

Початок ХХІ століття позначений модернізацією системи професійно-технічної освіти, що виявляється в розширенні функцій та освітніх пропозицій, окрему увагу звертаємо на розвиток соціального партнерства, віднайдення шляхів співпраці з роботодавцями.

В липні 2004 року стартувала реалізація «Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні» із визначеною програмою дій для національної професійно-технічної освіти.

18 вересня 2005 року був підписаний Указ Президента України, який стосувався додаткових заходів з покращення професійно-технічної освіти в Україні.

Із 2009 р. формується розвинена мережа державних професійно-технічних училищ, що дозволяє констатувати про формування розвиненої системи професійно-технічної освіти (зокрема, триступенева професійна освіта ПТНЗ, теоретична та практична завершеність ступеня, подальше присвоєння здобувачам відповідної кваліфікації). Система передбачала системність в оволодінні освіти, зокрема можливість продовжити навчання на вищому рівні – у закладах вищої освіти.

Із 1994 р. в Україні констатуємо усттєве зменшення кількості закладів професійно-технічної освіти, відповідно – обмеження кількості здобувачів, які могли задовольнити свої професійні запити. Такий феномен можна пояснити декількома причинами. По-перше, це пов'язано з демографічними процесами в Україні, зокрема зі зменшенням народжуваності. По-друге, криза в економіці призвела до скорочення кількості підприємств і, відповідно, до зниження державного замовлення на підготовку робітничих кадрів. По-третє, така

ситуація спричинена відсутністю науково-обґрунтованого прогнозування потреб у робітничих кадрах та іншими чинниками.

На момент 2008 року існувала мережа професійно-технічних закладів освіти, яка включала як приватні, так і державні установи. Кількість цих навчальних закладів становила 798, і загальна кількість учнів складала 100 тис. осіб. На той час ці заклади пропонували професійну підготовку за 179 різними робітничими професіями (за даними на 2007-2008 навчальний рік) [113].

Нині можемо стверджувати, що професійна освіта проходить **сьомий етап** свого розвитку, який розпочався з моменту прийняття Кабінетом Міністрів України «Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011-2015 роки» (квітень 2011 року). Так, Державна програма передбачає:

- створення системи навчання робітничих кадрів, завдання якої є покращення соціально-економічного становища країни;
- поліпшення якості послуг, які надає професійно-технічна освіта шляхом створення нового покоління державних стандартів професійно-технічної освіти, впровадження в навчальний процес інформаційно-комунікаційних технологій, а також використання сучасного обладнання, устаткування та техніки;
- системна співпраця освітніх закладів професійної підготовки з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, роботодавцями щодо визначення напрямів та обсягів підготовки кваліфікованих робітників, збільшення обсягів фінансування й інвестицій;
- провадження освітньої політики задля підвищення престижності робітничих професій, з одного боку, об'єктивний запит у виробничих сферах, – з іншого.

Зазначимо, що система професійно-технічної освіти включає в себе навчальні заклади професійно-технічної спрямованості, незалежно від їх форми власності та підпорядкування. Ці навчальні заклади спеціалізуються у

наданні освітніх послуг у галузі професійно-технічної освіти. Крім цього, система включає в себе різноманітні установи, такі як навчально-методичні, науково-методичні, наукові, навчально-виробничі, навчально-комерційні, видавничо-поліграфічні, культурно-освітні, фізкультурно-оздоровчі, обчислювальні та інші підприємства. Також в цю систему входять установи, організації та органи управління, які здійснюють або забезпечують підготовку кваліфікованих робітників. [57].

Професійно-технічна освіта реалізується у навчальних закладах даного напрямку через різноманітні форми навчання, такі як денна, вечірня (змінна), очно-заочна, дистанційна, екстернатна, як із відривом, так і без відриву від виробництва, а також за індивідуальними навчальними планами [13].

Випускник професійно-технічного навчального закладу, який успішно виконав програму кваліфікаційної атестації, отримує освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник» у відповідності до здобутої професії відповідного розряду (категорії). Випускникам, які завершили відповідний навчальний курс у акредитованому вищому професійному училищі чи центрі професійно-технічної освіти з визначеним рівнем акредитації, може бути присвоєний освітньо-кваліфікаційний рівень «молодший спеціаліст» [57].

Професійно-технічна освіта в Україні має три ступені, які відповідають атестаційним рівням професійно-технічних закладів освіти.

Перший характеризується формуванням відповідного рівня кваліфікації в галузі технологічно простих професій, які різняться своєю простотою виробничих операцій та дій. Це дозволяє працівнику впевнено володіти вже опанованими навичками, виконувати конкретні завдання й операції під ретельним контролем більш досвідченого і висококваліфікованого працівника. Навчання на цьому етапі здійснюється шляхом швидкого відпрацювання необхідних умінь та навичок слухачами професійно-технічних навчальних закладів першого атестаційного рівня. Також використовується індивідуальне чи групове навчання на виробництві і у сфері послуг.

До першого атестаційного рівня професійно-технічних навчальних закладів входять наступні типи освітніх установ: навчальні курси із специфічним професійним спрямуванням, професійні школи, навчально-курсіві комбінати, автомобільні навчальні комбінати, а також інші установи, що мають рівнозначний статус із зазначеними навчальними закладами.

Освітній процес на першому рівні не передбачає обов'язкового наявного базового або повного загального середнього рівня освіти учнів чи слухачів. Зазначений етап навчання не може перевищувати 1 рік згідно нормативів [57].

На заключному етапі першого рівня професійно-технічної освіти проводиться кваліфікаційна атестація. Особи, які успішно проходять цю атестацію, отримують кваліфікацію "кваліфікований робітник" відповідно до обраної професії відповідного розряду (категорії), та отримують відповідне свідоцтво. На другому етапі професійно-технічної освіти забезпечується розвиток відповідного рівня кваліфікації в області масових робітничих професій середньої технологічної складності в різних секторах економіки.

На другому етапі професійно-технічної освіти забезпечується розвиток відповідного рівня кваліфікації в області масових робітничих професій середньої технологічної складності в різних секторах економіки. Цей етап надає здатність працівникові самостійно виконувати типові дії, виробничі операції та завдання, відтворюючи їх з пам'яті або користуючись технологічними картами, інструкціями, кресленнями чи іншою документацією, дотримуючись встановлених норм часу та забезпечуючи відповідну якість виробництва. Навчання на цьому етапі проводиться у професійно-технічних навчальних закладах другого атестаційного рівня і, як правило, передбачає базовий рівень загальної середньої освіти для учнів.

До другого атестаційного рівня професійно-технічних навчальних закладів входять такі типи освітніх установ: професійно-технічні училища з відповідним спрямуванням, професійно-художні училища, художні професійно-технічні училища, училища-агрофірми, училища-заводи,

навчально-виробничі центри, навчальні центри та інші подібні навчальні заклади [34].

Учні або слухачі мають можливість одночасно здобувати професію та отримувати повну загальну середню освіту в професійно-технічному закладі чи іншому навчальному закладі. Термін навчання не повинен перевищувати:

- для осіб з повною загальною середньою освітою – 1,5 року;
- для осіб з базовою загальною середньою освітою, які здобувають повну загальну середню освіту – 4 роки;
- для осіб із базовою загальною середньою освітою або, за винятком, без неї і які на даний момент не отримують повну загальну середню освіту – 2 роки. [57].

Другий етап навчання завершується проведенням кваліфікаційної атестації. У випадку успішного її проходження особам присвоюється кваліфікація «кваліфікований робітник» з відповідною професією та розрядом (категорією), і їм видається диплом.

На третьому етапі професійно-технічної освіти формується високий рівень кваліфікації у сфері технологічно складних та наукоємних професій і спеціальностей в різних галузях економіки. Цей етап дозволяє працівникові або службовцеві, на основі отриманих знань і попередньо вивчених стандартних дій, самостійно виконувати складні виробничі операції, ефективно діяти та розробляти алгоритми поведінки в нетипових ситуаціях.

Навчання завершується проведенням кваліфікаційної атестації. Особам, які успішно її пройшли, присвоюється кваліфікація "кваліфікований робітник" у відповідності до здобутої професії та розряду (категорії), а в разі закінчення відповідного курсу у акредитованому професійно-технічному навчальному закладі — кваліфікація молодшого спеціаліста. Особам, які успішно пройшли атестацію, видаються відповідні дипломи [13].

На державному рівні сучасне завдання в галузі професійно-технічної освіти полягає усередненні нормативно-правової бази, просуванні розвитку професійної освіти та навчання, враховуючи європейські тенденції та

прогностичні потреби нашої країни. Важливим напрямком є визначення пріоритетів для реалізації концепції багаторівневої професійної освіти, а також розробка інноваційних педагогічних систем і технологій, орієнтованих на особистість.

Внаслідок стрімкого розвитку науки та техніки, що призвело до технологічної революції, відбулися суттєві зміни в структурі зайнятості людських ресурсів, на користь галузей сфери послуг. Засадою постіндустріального суспільства стало акцентування уваги на сфері індивідуалізованих послуг та інформації. Цей період визначався розширенням мережі підприємств громадського харчування, кравецьких та швецьких майстерень, перукарень, що породило необхідність в організації освітніх закладів, спрямованих на кваліфіковану підготовку фахівців для сфери обслуговування.

На поточному етапі зростає інтерес до сфери послуг серед вчених, що визначається збільшенням вимог до якості фахової підготовки. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні, прийнята в 2004 році, підкреслює важливість модернізації інформаційного, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення професійної освіти, розвиток інтелектуальних аспектів та впровадження особистісно зорієнтованого підходу у професійному навчанні та вихованні [68].

Сучасний фахівець сфери обслуговування має досконало орієнтуватися в наданні якісних послуг, володіти та застосовувати в своїй діяльності фахові компетентності, здійснювати ефективну комунікативну співпрацю в системі «людина-людина», самостійно приймати рішення й критично мислити в нестандартних ситуаціях, постійно досконалювати свої знання через самоосвіту, вміння та навички, щоб бути конкурентоспроможним як на вітчизняному, так і на світовому ринку праці.

Готовність майбутнього працівника у сфері послуг до самоосвіти, прояв професійної мобільності й активності, націленість на отримання якісного результату, розвиток здатності до самореалізації є пріоритетними завданнями

процесу становлення професійних компетентностей здобувачів. Процес їх формування такий же важливий, як і оволодіння фаховими знаннями, уміннями та навичками. Майбутній фахівець сфери обслуговування має сформувати звичку до самостійного виконання професійних виробничих завдань (що передбачає самостійне опрацювання інтегративного матеріалу, оволодіння сучасними методиками тощо), уміти надати оцінку своїм діям, самостійно отримувати нові знання й уміння; працювати в колективі на засадах взаємодопомоги та підтримки; бути готовим прийняти на себе відповідальність за результати здійсненої фахової діяльності.

1.2. Особливості проєктування логістичних систем в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування

Глобалізаційні та інтеграційні перетворення, які відбуваються зараз, визначають свої вимоги для всіх сфер суспільного життя, зокрема для освіти. Перебудова всіх структур передбачає створення нової моделі освітнього процесу та впровадження інноваційних підходів за допомогою інформаційних, медіа- та телекомунікаційних технологій.. Професійна освіта апелює до змін у структурі й системі надання освітніх послуг і вироблення відповідних компетентностей задля забезпечення неперервного процесу особистісного зростання, головним завдання якого є підготовка фахівця, готового самостійно розв'язувати низку питань, пов'язаних із самореалізацією, самоосвітою, самоствердженням у фаховій діяльності зокрема, на вітчизняному і світовому ринку праці загалом.

В Академічному тлумачному словнику української мови зазначено, що фахівець – це особа, яка майстерно володіє певним фахом, володіє високою кваліфікацією і глибокими знаннями в конкретній сфері науки, техніки, мистецтва тощо; спеціаліст, який зробив своє заняття професією [1]. Тобто це кваліфікована та досвідчена особа, яка володіє спеціалізованою інформацією і може виконувати складні завдання, які вимагають конкретного розуміння,

аналізу та вирішення проблем. Серед основних рис майбутнього фахівця виокремлюють: *професійні компетенції* (глибокі знання у своїй області, розуміння ключових понять, теорій і методів, пов'язаних з їхньою діяльністю); *досвід* (навички в конкретній області, що допомагають розв'язувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення); *аналітичність* (аналіз складних ситуацій, виділення головних аспектів і віднайдення раціонального рішення); *інноваційність* (нові ідеї, методи та підходи, які сприяють розвитку та вдосконаленню); *уміння розв'язувати проблеми* (ідентифікування проблеми, виокремлення причин і пошук ефективних шляхів вирішення); *лідерство* (надавання консультацій та керування проєктами в рамках своєї експертизи); *спілкування* (уміння чітко і зрозуміло комунікувати для отримання позитивного професійного результату).

Фахівець сфери обслуговування – це професіонал, який спеціалізується на наданні послуг і задоволенні потреб клієнтів в різних галузях бізнесу та соціально-культурного середовища. Цей термін відноситься до широкого спектру професій, де взаємодія з клієнтами вважається основною складовою. Спеціалісти у сфері обслуговування здатні реалізувати набуті вміння в ресторанах, готелях, туризмі, роздрібній торгівлі, сфері краси та багатьох суміжних галузях. Їхні обов'язки можуть охоплювати такі аспекти, як: взаємодія з клієнтами, надання інформації, оброблення замовлень, конструктивне вирішення конфліктів, робота в команді, дотримання порядку, створення позитивного враження.

Залежно від конкретної галузі, в якій працює фахівець з обслуговування, можуть виникати ще більш специфічні завдання, які він має виконувати на високому рівні, для задоволення потреб клієнтів. Важливо мати велику кількість навичок спілкування, адаптації до змін і вміння працювати в різних ситуаціях, щоб успішно працювати у сфері обслуговування.

Попередньо дійшли висновку, що поняття «професійна підготовка» не має однозначної психолого-педагогічної інтерпретації. Водночас, незважаючи на різноманітні підходи науковців до цього поняття, можемо стверджувати,

що всі вони дають споріднені дефініції, у яких основою (ядром) поняття «професійна підготовка» є *процес* формування для майбутньої професійної діяльності сукупності наукових знань, умінь, навичок, професійно значущих рис; інакше кажучи, професійну підготовку розуміємо систему організаційних і педагогічних заходів, які забезпечують формування *готовності* до майбутньої професійної діяльності. Відтак, *професійну підготовку майбутніх фахівців сфери обслуговування* розуміємо як *цілеспрямований процес, що забезпечує формування у студентів спеціальних знань, практичних умінь і навичок, професійно значущих якостей, необхідних для успішного виконання відповідних функцій, та готовності до професійної діяльності у сфері гостинності*, а саме:

– комунікаційні компетентності: відмінні навички вербального та письмового спілкування; ефективна здатність слухати й розуміти потреби клієнтів; уміння працювати з конфліктами та конструктивно розв'язувати фахові ситуації;

– соціокультурні компетентності: розуміння різних культурних контекстів та адаптація обслуговування з урахуванням вимог і запитів різних груп клієнтів; уміння побудови позитивних міжособистісних відносин з клієнтами й колегами;

– професійні знання та вміння: розуміння принципів та методів обслуговування відповідно до конкретної сфери (готельна, ресторанна, туристична тощо); знання основних нормативних актів і стандартів, що регулюють якість обслуговування;

– управлінські компетентності: вміння планувати та організовувати робочий процес; здатність ефективно управляти ресурсами та робочими групами;

– технологічні компетентності: вміння використовувати сучасні технології для оптимізації процесів обслуговування (резервування, онлайн-замовлення тощо);

- креативність та адаптивність: здатність реагувати на зміни та інновації в галузі обслуговування; уміння розробляти нові, нестандартні підходи до покращення обслуговування;
- етичні компетентності: дотримання етичних норм та стандартів у взаємодії з клієнтами та колегами;
- професійна відповідальність: розуміння важливості власної ролі в наданні якісної й ефективної послуги.

У проведенні дослідження ми фокусуємо увагу саме на галузі обслуговування, яка є ключовим сектором економіки розвинених країн, а її важливість постійно зростає, оскільки практично всі види діяльності пов'язані із зазначеною сферою. Це одна з основних сфер економіки, яка охоплює різноманітні послуги, які задовольняють потреби населення та підприємств. Ця сфера включає такі галузі, як торгівля, туризм, фінанси, освіта, охорона здоров'я, готельно-ресторанний бізнес, інформаційні технології, консалтинг та багато інших.

В економічній енциклопедії вказано, що сфера обслуговування представляє собою загальну групу галузей і підгалузей економіки, чії продукти представлені у формі послуг, таких як побутове обслуговування, торгівля, будівельні, ремонтні та інші види послуг [46].

В. Рутгайзер розглядає галузь обслуговування як сукупність економічних сфер, чії продукти складаються з конкретних корисних дій (послуг) [119].

О. Моргулець правомірно наголошує на тому, що область обслуговування представляє собою комплекс галузей, підгалузей та видів діяльності, основною метою яких є надання послуг та забезпечення духовного благополуччя населення [92].

У висновку можна зазначити, що сфера економічної діяльності, яка була визначена, ґрунтується на наданні послуг, головна мета яких – задоволення потреб споживачів. Послугою вважається будь-яке заходження або надана

вигода/допомога/консультація, яка немає матеріального характеру і не передбачає заволодіння чим-небудь. [57].

На сучасному етапі встановлено тенденцію взаємозв'язку індустрії гостинності (охоплює напрямки, що інтенсивно розвиваються: туризм, готельний, ресторанний та спортивний менеджмент; розширює усталену логістичну систему «готель – ресторан – конференц-центр») і сфери обслуговування. Активно розвивається, наприклад, напрям кейтерингу, охоплюючи максимально різні майданчики – від фуд-кортів у супермаркетах до забезпечення великих спортивних заходів.

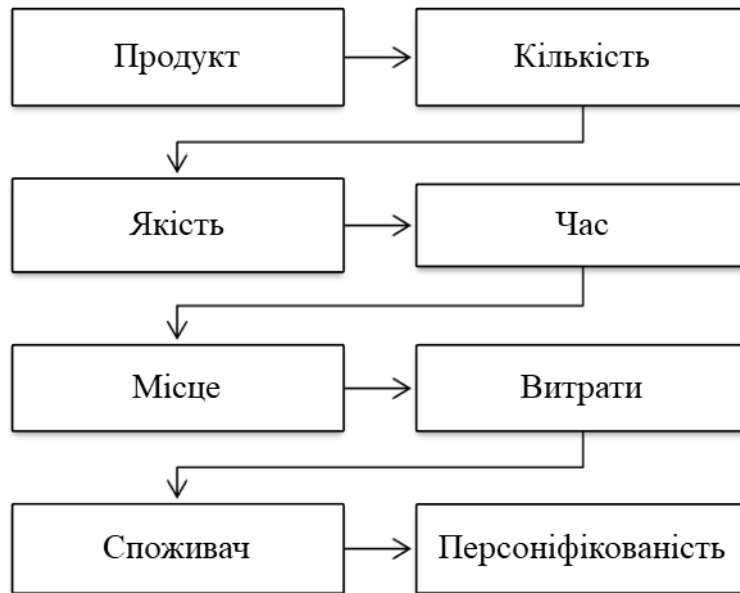
Спектр пропонованих послуг у сфері гостинності активно розширюється, тому розроблюють дієві механізми функціонування системи обслуговування, що сприятиме віднайденню практичного й ефективного інструменту бізнесу.

Один із методів впровадження ключових компетентностей майбутніх фахівців у галузі обслуговування – це застосування логістичного менеджменту, який давно вже вважається практичним інструментом для організації різних видів підприємств, таких як готелі, ресторани, салони, торгові точки, а також освітні заклади, такі як університети, технікуми, школи та інші. Щодо професійних навчальних закладів, важливо відзначити, що розуміння основ логістики є корисним, оскільки логістика представляє собою класичний приклад системного підходу до організації діяльності. Вона є ефективним засобом підвищення конкурентоспроможності та організаційним механізмом для координації фахівців у різних сферах.

Освітня практика засвідчує, що тенденція до зменшення кількості кількості фахівців робочих професій детермінована мотиваційними чинниками, відсутність усвідомлення ваги відповідальності за здійснену працю. Усунення констатованої суперечності уможливлене, з одного боку, віднайденням інноваційних методів, застосовуваних у професійній освіті, що сприятиме підготовці компетентного фахівця у цій сфері; підготовкою

майбутнього працівника сфери гостинності до здійснення самоосвітньої діяльності задля подальшого розвитку, – з іншого.

Навчання основ логістики сприяє виробленню компетентності фахівця відповідно до моделі логістичного міксу (рис. 1.2). Зауважимо, що ознайомлення з логістичним міксом дозволяє фахівцю будь-якого профілю орієнтуватися в заданій фаховій ситуації.

Рис. 1.2. Правила логістики (логістичний мікс)

У разі реалізації продукту чи послуги, важливо, щоб необхідні товари (послуги) були наявні у потрібній кількості та необхідній якості, та щоб їх доставили (надали) у визначений термін і конкретне місце, максимізуючи ефективність та зменшуючи витрати для задоволення потреб споживача. Це може включати розроблення системи обслуговування для кожного замовлення.

Подана схема є робочою як для економічного підприємства, закладів вищої і передвищої освіти, підприємств соціального призначення, так і для фахівця зокрема.

Правила логістики в професійній освіті мають таке застосування: 1) фахово орієнтовні знання, вміння та навички; 2) рівень набутих знань і відповідних компетентностей; 3) якість; 4) надаються в конкретному місці та в

певний час; 5) спрямовані на певного споживача (студента); 6) з розробленою системою обслуговування (викладання).

Висновуємо, що саме логістика становить основу економічної діяльності закладів освіти, використовується в логістичних системах задля забезпечення динаміки конкурентоздатності; визначає управлінський підхід для здійснення планування, організації, керівництва та регулювання переміщення продукту від початкового виробника до останнього споживача.

Термін «логістика» спочатку виник в сфері військових операцій і означав «практичне управління переміщенням військ» (А. Жоміні [32]). Пізніше це поняття також знайшло своє застосування в сфері матеріального виробництва. У контексті процесу загальної логістизації, що охоплює всі галузі економіки, концепція логістики стала все більш актуальною. Сфера обслуговування є не винятком, оскільки вона є базою для апробації нової галузі логістики – сервісної логістики, яка є наукою і практикою управління потоками споживачів та послуг, які їх обслуговують. Аналізуючи попередні дослідження, можна визначити, що немає єдиної точки зору на визначення логістики серед зарубіжних і вітчизняних науковців. Це є зрозумілим, оскільки концепція логістики еволюціонує, а визначення та об'єкти дослідження цієї науки змінюються й уточнюються разом з розвитком ринкових відносин..

Після аналізу попередніх досліджень приходимо до висновку, що немає загальної згоди серед вчених, як іноземних, так і вітчизняних, щодо визначення поняття «логістика». Це вкрай логічно, оскільки концепція логістики еволюціонує, і разом із зміною визначення понять в цій науці також відбувається уточнення та зміна об'єктів дослідження відповідно до розвитку ринкових відносин.

У розумінні логістики поширені такі позиції: 1) обчислювати, міркувати (з грецької); 2) постачати (з французької); 3) склад, зберігання (з давньогерм.).

Семантика поняття «логістика» охоплює досвід діяльності людства на різних етапах розвитку: прикладну математику (Давня Греція); діяльність із

забезпечення військ провіантом і житлом (Римська імперія); процес комплексного вирішення різноманітних проблем, пов'язаних із пересуванням і тиловим забезпеченням армії (Візантія). Узагальнення полягають у тому, що сформувався принципово різних науково-практичних напрямки розвитку логістики – у військовій справі й математиці (нині – математична логіка); термін був офіційно закріплений за математичною логікою в 1904 р. на Женевському філософському конгресі.

Хоча термін «логістика» спочатку був військовим, його використання в цивільній сфері розпочалося ще у 60-ті роки і визначалося як «оптимальна координація переміщення і управління запасами сировини, операції з переробки, пакування кінцевої продукції, її зберігання і постачання клієнтам» [152]. Таким чином, логістика отримала новий розвиток в економічному вимірі.

Логістика як наукове поняття уведено до наукового обігу як термін, тоді як як самостійний науковий напрям на підприємствах, зокрема – вітчизняних, бібліографія не кодифікує, які розпочинають вивчення феноменц; вітчизняні літературні джерела, присвячені цій проблемі, поверхово розкривають порушену проблему [151, с.126].

Закордонний досвід апелює до логістики як самостійного напрямку, а також використовуваної у сфері маркетингу на прикладному рівні. Вітчизняні науковці не одностайні в думках щодо структури і прикладного характеру аналізованого напрямку знань.

Висновуємо, що логістика залежно від її сучасного рівня розвитку є «комплексним (системним) методом розроблення стратегій і механізму оптимізації господарчих зв'язків на основі міжпідприємчих чи міжфункціональних економічних компромісів» [109, с. 190].

У рамках нашого дослідження обстоюємо позицію тлумачення логістика в аспекті управління. Для традиційної логістики переважно важливим є управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками. У випадку сервісної логістики, об'єктом дослідження стають сервісні потоки, які

супроводжують матеріальні потоки. Основною метою є забезпечення логістичних систем сервісною підтримкою у визначені терміни, в необхідному обсязі та в заданому місці.

Впровадження концепції логістики у сфері послуг має на меті знаходження та розроблення нових методів для підвищення ефективності використання ресурсів та виробничого капіталу, а також гарантування належної конкурентоспроможності учасників інтегрованих логістичних ланцюгів [103].

Для досягнення поставленої мети та виконання завдань і функцій логістики важливо використовувати системний підхід, зокрема, враховувати функціонування логістичної системи як стратегічного базового компоненту в рамках цієї сфери, що виступає як практичний інструмент управління.

Задля висвітлення сутності логістичної системи звертаємося до поняття «система», оскільки перший термін є частковим стовоно загального визначення. Як вказано у тлумачному словнику економіста, "система" - це комплекс елементів, які перебувають у відносинах та зв'язках один з одним, утворюючи певну цілісність і єдність [145]. Щоб набір елементів вважали системою, він повинен володіти певними характеристиками, такими як: складність, ієрархічність, цілісність, структурованість, рухливість, унікальність, адаптивність, наявність зв'язків, організація і інтегративні властивості. Логістичні системи співвідносні із загальноживаним поняттям «система», оскільки об'єднують системоутворюючі елементи, які перебувають у тісному взаємозв'язку, мають упорядковані зв'язки і складають певну структуру із заданими властивостями.

Як неоднозначні погляди науковців стосовно логістики, так різняться їхні думки щодо тлумачення поняття «логістична система». Наведемо приклади визначення досліджуваного поняття в наукових джерелах (табл. 1.4).

Таблиця 1.4.

Трактування поняття «логістична система»

А. Кальченко [59]	Механізм управління матеріальними та інформаційними потоками в організаційно-економічному контексті включає в
-------------------	---

	себе різні матеріальні ресурси, необхідні для переміщення товарів у логістичному ланцюгу. Серед цих ресурсів можна визначити складські приміщення, механізми для вантажно-розвантажувальних операцій, транспортні засоби, а також запаси для виробництва і інструменти для керування всіма ланками цього логістичного ланцюга. [59].
Т. Колодізева [66]	Система зворотного зв'язку, яка виконує функції логістики, є адаптивною та складається з підсистем, взаємодіючих з оточуючим середовищем [66].
О. Білоцерківський [81]	Складна економічна система, організаційно структурована і динамічна, представляє собою відкриту систему, що формується з взаємодіючих елементів (ланок), що об'єднуються в єдиний процес управління матеріальними та супутніми потоками [81].
М. Денисенко, П. Левковець, Л. Михайлова [41]	Група та цілісність функціонально зв'язаних елементів (підсистем), які визначають її призначення: постачання, виробництво, розподіл, транспортування, складування [41].
Р. Ларіна [76]	Комплекс засобів управління, спрямований на досягнення стратегічних, тактичних або оперативних цілей організації бізнесу. Це досягається шляхом ефективного контролю за матеріальними та сервісними потоками, а також супутніми їм потоками інформаційних та фінансових ресурсів, з урахуванням загальних витрат і вимог кінцевих споживачів до якості продукції та послуг [76].
Л. Забуранна, О. Глущенко [48]	Група логістичних підсистем, що взаємодіють між собою, утворюючи внутрішньо виробничі зв'язки, що підпорядковані встановленим правилам та процедурам підприємства, або їх об'єднання на визначеній території з метою спільного досягнення логістичних цілей підприємства або їх об'єднання [48].
І. Карп, А. Окландер [97]	Механізм управління та координації, організований з метою досягнення ефективності завдяки взаємній узгодженості дій фахівців різних служб, що беруть участь у керуванні матеріальним потоком [97].
Н. Чухрай, Р. Патора [160]	Розумно структурований і взаємопов'язаний фізичний рух товарів в межах конкретної економічної системи, який супроводжується потоком фінансів та інформації [160].
О. Сумець, Т. Бабенкова [83]	Система керування переміщенням матеріалів, від постачання сировини до постачання готової продукції кінцевому споживачеві, включаючи також управління інформаційними потоками, що підтримують цей процес [83].
Є. Крикавський,	Цільова інтеграція логістичних складових в межах конкретної

Н. Чернописька [75]	економічної системи з метою оптимізації трансформації матеріальних потоків [75].
В. Банько [12]	Механізм управління та координації, організований на рівні управління, який забезпечує досягнення ефективності завдяки чіткій взаємодії між фахівцями різних служб, які беруть участь в керуванні матеріальним потоком [12].
І. Смирнов [126]	Це складна та структурована економічна система, що включає в себе взаємозалежні елементи, що функціонують в єдиному процесі управління матеріальними та супутніми потоками. Сукупність цих елементів об'єднана внутрішніми та (або) зовнішніми цілями організації бізнесу [126].
О. Вівчар [26]	Підхід до вдосконалення виробничо-господарської діяльності підприємств, що передбачає оптимізацію управління матеріальними потоками, розглядається як системний [26].

Наш аналіз визначень логістичної системи дозволяє зробити висновок, що дослідники погоджуються, що система представляє собою складну сукупність різних підсистем, які об'єднані спільною метою, пов'язаною з організацією ефективного логістичного процесу.

Усталеним трактуванням логістичної системи є таке: складна, організована (структурована) економічна система, яка є динамічною та відкритою, складається з елементів (ланок), що взаємодіють у єдиному процесі управління матеріальними і супутніми потоками [79].

Тлумачення логістичної системи умовно розподілюють за такими напрямками:

– логістична система як система взаємопов'язаних процесів та явищ, а також відносин між ними, які існують об'єктивно і незалежно від учасника управління [2; 61; 78; 89];

– логістична система як інститут, спосіб дослідження [38; 47; 67; 117].

Спеціаліст з логістики формує концепцію логістичної системи як абстрактного відображення реальних об'єктів. В цьому контексті логістична система асоціюється із поняттям моделі.

– логістична система є результатом компромісу між двома першими групами. Іншими словами, це штучно створений набір елементів, таких як команди, технічні засоби та наукові теорії, спрямований на вирішення конкретної економічної задачі. [48; 109; 149].

Тлумачення в зарубіжній науковій літературі «логістичної системи» подається з позиції прагматики, науковці акцентують увагу на її динаміці, зважають на розвиток наскрізних системних потоків. Наприклад, логістичну систему можна описати як процес, що включає в себе планування та координацію всіх аспектів фізичного переміщення матеріалів, компонентів та готової продукції з метою мінімізації сумарних витрат та забезпечення досягнення бажаного рівня обслуговування [175], що, згідно з нашими міркуваннями, суголосне з розумінням «логістика».

Відповідно до системного підходу до організації роботи господарства сфери гостинності під терміном «логістична система» ми маємо на увазі стабільний комплекс елементів (підприємств і їх структурних підрозділів, працівників, постачальників, споживачів, посередників), які взаємодіють між собою та об'єднані одним потоком матеріалів, відокремленим від зовнішнього середовища з метою досягнення конкретних логістичних цілей бізнесу.

Основна мета проектування логістичної системи полягає в тому, щоб зменшити витрати або утримати їх на певному рівні, забезпечуючи при цьому надання послуги (інформації, продукту) в необхідне місце, необхідній кількості, асортименті і з максимальною готовністю до споживання.

Успішне функціонування логістичної системи залежить від низки чинників та елементів, що мають взаємовплив і взаємозв'язок – гармонійна співпраця складників, ресурсів та учасників ланцюжка постачання; безперервне вдосконалення й подальша адаптація до змін в ринкових умовах і технологіях.

Серед них слід виокремити основні властивості логістичної системи, характерні для економічної системи, конкретизовані завданнями, визначають її якості й особливості функціонування (табл. 1.5). Властивостями логістичної

системи є цілісність, взаємозв'язок елементів, організованість, інтегрованість, складність, ієрархічність, емерджентність, структурованість, ділимість. Розглянемо більш детально їх сутність й особливості вияву в логістичній системі.

Таблиця 1.5.

Властивості логістичної системи

<i>Цілісність</i>	Властивість бути єдиним цілісним утворенням, в якому всі компоненти, елементи та процеси взаємодіють та співпрацюють, утворюючи добре злагоджену та дієздатну систему.
<i>Взаємозв'язок елементів</i>	Елементи логістичної системи взаємодіють між собою, впливаючи на результати та ефективність інших елементів.
<i>Організованість</i>	Можливості компонентів логістичної системи утворювати взаємозв'язки та об'єднуватися в єдине ціле в реальній системі можуть реалізуватися за умови застосування до цих компонентів організуючих заходів, спрямованих на досягнення цілісності.
<i>Інтегрованість</i>	Ступінь та якість координації, взаємодії та співпраці різних компонентів, елементів і процесів у межах системи. Ця властивість дозволяє створити єдину цілісну структуру, яка спрямована на досягнення спільних цілей, оптимізацію ресурсів та забезпечення ефективності логістичних операцій.
<i>Складність</i>	Визначається кількістю, різноманітністю та взаємодією різних елементів, компонентів та процесів у межах цієї системи: чим більше складних зв'язків та взаємодій, тим більша вимога до координації, планування й управління для забезпечення ефективного функціонування.
<i>Ієрархічність</i>	Підпорядкування різних компонентів, елементів та підсистем, які організовані за рівнями або рангами відповідно до важливості, функцій і взаємозв'язків. Структура може охоплювати підсистеми на різних рівнях, від найнижчого до найвищого, які співпрацюють і взаємодіють для досягнення спільних цілей логістичної системи.
<i>Емерджентність</i>	Виникнення нових властивостей, якостей, паттернів або результатів в системі, які важко передбачити на основі властивостей її окремих компонентів. Це означає, що взаємодія та взаємозв'язки між компонентами логістичної системи можуть призводити до неочікуваних результатів, які виникають на більш високому рівні організації.

<i>Структурованість</i>	Наявність певної організаційної структури системи
<i>Ділимість</i>	Можливість поділити систему на підсистеми або компоненти для більш зручного управління, аналізу й оптимізації. Це дозволяє зосередитися на конкретних аспектах діяльності та забезпечити більш ефективне функціонування системи в цілому.

Окрім загальних властивостей логістичної системи виокремлюють специфічні:

– *стохастичність*: наявність випадкових і невизначених чинників, які можуть впливати на її функціонування, процеси й результати. Це означає, що певні аспекти системи можуть зазнавати змін через випадкові події, що може впливати на сприйняття, передбачення й управління системою;

– *багатофункціональність*: виконання не лише однієї функції чи завдання, але також має кілька різних функцій або здійснює різноманітні дії задля досягнення своїх цілей. Це дозволяє ефективно використовувати ресурси, оптимізувати процеси й забезпечувати спектр послуг чи виробничих дій;

– *адаптивність*: здатність вчасно визначати зміни в зовнішньому середовищі та внутрішніх умовах, адекватно реагувати на них, застосовуючи ефективні прийоми, вносити зміни до перебігу процесів і стратегій для забезпечення досягнення цілей навіть у змінних обставинах;

– *інерційність*: здатність до збереження свого стану, функціонування та процесів навіть під впливом змін зовнішніх або внутрішніх факторів. Це означає, що система може залишатися стабільною та тримати певний рівень діяльності навіть у випадку виникнення впливів, які намагаються її змінити.

Перебіг процесу проектування логістичних систем залежить від багатьох чинників, що впливають безпосередньо на саму структуру системи, її мету, функції тощо. Одним із таких пунктів є вибір певного типу системи, який відповідає поставленим завданням і допомагає отримати кінцевий результат

функціонування механізму шляхом добору й подальшого застосування адекватних прийомів і методів.

У науковій літературі (М. Окландер [97], С. Харічков [98], Є. Крикавський [75], Д. Кочубей [71], І. Лемеш [79], Н. Питуляк [110]) логістичні системи можуть бути класифіковані за різними критеріями залежно від специфіки дослідження й домену застосування.

Різноманітність можливостей функціонування логістичних систем визначається спектром класифікаційних ознак, який включає масштаби системи, поставлені завдання, об'єкти та методи управління, а також матеріально-технічне забезпечення та структуру системи. (табл. 1.6).

Таблиця 1.6.

Класифікація логістичних систем

Ознака поділу	Вид логістичної системи
За масштабом дії	мікрологістичні, макрологістичні, глобальні, металогістичні, мезологістичні
За територіальною ознакою	міські, районні, обласні, регіональні, міжрегіональні, національні, транснаціональні
За об'єктно-функціональною ознакою	відомчі, міжвідомчі, галузеві, міжгалузеві
За характером зв'язків у системі	з прямими зв'язками, ешелоновані, гнучкі
Залежно від механізму управління матеріальними потоками	тягнучі, штовхаючі, реверсні
За кількістю елементів та зв'язків	прості, складні
За рівнем незалежності	автономні, релятивні
За способом організації	субординовані, координовані
За видом економічного потоку	матеріальні, фінансові, трудові, інформаційні, інноваційні, ресурсні
За середовищем функціонування	реальні (фізичні), віртуальні (кібернетичні), інтегральні (фізичні, що забезпечуються кібернетичним інструментарієм)
За математичною методикою управління	безперервні (задаються безперервними параметрами); дискретні; гібридні (змішані)
За функціональною ознакою	виробничі, транспортні, торгові

У рамках нашого дослідження перебуває сфера обслуговування, головне завдання якої полягає в наданні якісних послуг для клієнтів, задоволення їхніх потреб, очікувань і вимог. Основною метою сфери обслуговування є створення позитивного враження та взаємовідносин між підприємствами (або організаціями) та їх клієнтами. У ресторанному бізнесі логістична система допомагає забезпечити доставку свіжих продуктів, відстеження запасів, оптимізацію меню та раціоналізацію процесів приготування страв. У готельному бізнесі логістичні системи покликані організувати постачання різних ресурсів, таких як продукти харчування, білизна, обладнання для номерів, належним способом координуючи їх розподіл та зберігання.

В туристичній галузі завдання логістичної системи полягає в організації транспорту, бронюванні готелів, квитків на заходи, забезпеченні послуг та подорожей, тому від виду системи залежить її будова, мета й головні завдання.

Подібно до будь-якого механізму, логістична система включає свої компоненти або підсистеми, які можна розділити на функціональні (такі як складські, транспортні, виробничі) і забезпечувальні (інформаційні, кадрові, фінансові). Всі компоненти та елементи спільно працюють задля забезпечення ефективного руху матеріальних та інформаційних потоків.

Основні складові логістичної системи охоплюють:

- *постачальники*: організації, що надають сировину, матеріали та інші ресурси для виробництва товарів або надання послуг.;
- *виробництво*: процес, де матеріали перетворюються на готові товари або компоненти;
- *зберігання*: утримання готової продукції, компонентів, сировини та інших матеріалів на складах або інших місцях;
- *транспортування*: рух товарів, матеріалів та інформації від постачальників до виробництва, від виробництва до зберігання, на подальшому етапі – до дистрибуції й кінцевих клієнтів;
- *дистрибуція*: розподіл товарів від точок зберігання до точок продажу або до кінцевих споживачів;

- *інформаційні технології*: системи та програми, що використовуються для ведення обліку, моніторингу запасів, трекінгу вантажів та інформаційного обміну;
- *управління запасами*: процес управління кількістю та розподілом запасів з метою забезпечення належних рівнів запасів і мінімізації затрат;
- *ланцюжок постачання*: взаємодія та співпраця різних ланок логістичної системи (постачальники, виробництво, дистрибуція) для забезпечення найбільшої ефективності;
- *управління ризиками*: процес ідентифікації, оцінки та управління ризиками, що можуть вплинути на функціонування логістичної системи;
- *управління якістю*: впровадження методів та стандартів для забезпечення якості товарів, процесів та обслуговування [67].

Ці складові взаємодіють і спільно сприяють забезпеченню оптимального функціонування логістичної системи, забезпечуючи ефективний рух матеріалів, товарів та інформації від постачальників до кінцевих споживачів.

Логістична система, будучи економічною одиницею, має свій життєвий цикл, який становить концептуальну модель, що описує різні стадії виникнення, розвитку, функціонування та припинення діяльності логістичної системи від її старту до завершення. Модель допомагає розуміти, як логістична система реалізується через різні фази, які шляхи її модернізації за необхідності й на що акцентувати увагу в разі виникнення певних ускладнень (табл.1.7).

Таблиця 1.7.

Життєвий цикл логістичної системи

Назва етапу	Завдання етапу
Етап розроблення	Проектування логістичної системи протягом довготривалого періоду, що пов'язане з витратами й конструкторськими, науково-дослідницькими й іншими розробками. Охоплює основні фази: аналіз (ідентифікація системи), формування й упровадження системи.
Етап	Поступове зростання обсягів продажу через новизну послуги для споживачів, суттєві вкладення у його просунення. Прибуток

упровадження	відсутній або незначний. Логістичні рішення в збуті спрямовані на підтримку пропозиції й ефективне надання послуг.
Етап розвитку	За терміном переважно короткостроковий, розпочинається за умови, якщо послуга сподобалась споживачам, має перспективи для розширення подібних послуг. Відзначається швидким зростанням обсягів продажу та прибутку підприємства. У сфері логістичного управління виникають труднощі, пов'язані з точним прогнозуванням попиту. Затримки чи відсутність інформації про обсяги продажів можуть викликати неточності у прийнятих рішеннях щодо дистрибуції, таких як формування каналів розподілу, управління розміщенням запасів та їх обсягом, транспортування тощо..
Етап зрілості	Обсяг продажу та прибуток за шкалою вимірювання визначаються як максимальні, водночас спостережуваним є уповільнення темпів їх зростання. Увага логістичного менеджменту в дистрибуції спрямована на інтенсивний розподіл. Одним із визначальних чинників стає ретельний контроль за логістичними витратами.
Етап спаду	Характеризується стрімким зниженням обсягу продажів та подальшим зменшенням прибутків, що впливає з такої закономірності: ринок насичується технологічно більш вдосконаленими або доступними послугами від підприємств-конкурентів. Отже, головним завданням логістичного управління є зменшення запасів, виконання передислокацій та надання послуг..

На сучасному етапі розвитку усіх сфер виробництва і промисловості проблема проектування логістичних систем є актуальною і вимагає нагального розв'язання як на рівні субмови логістики, так і на рівні віднадження ефективних шляхів логістики: більшість підприємств працюють в умовах невизначеності та змінному навколишньому середовищі. Стабільно працюючі підприємства в розвинених і перспективних галузях стикаються з необхідністю унесення змін стосовно пропозиції, попиту, витрат, оскільки має місце власне зміна поведінки конкурентів, постачальників і вимог споживачів, стрімкий розвиток технологій вимагає системний моніторинг. Узагальнюючи, констатуємо неоднозначність у трактуванні поняття «проектування» та функцій, з позиції логістики розгляд дефініції потребує подальших розвідок.

Ґрунтуючись на сутнісних характеристиках досліджуваного феномену, науковці проектування логістичних систем ототожнюють із процесом створення проєкту, прототипу, прообразу логістичної системи [6, с. 330].

Альтернативною позицією [71, с. 11] є розуміння проектування логістичних систем як: 1) процес прийняття рішень у сфері організації перевезень, постачання, управління запасами на складах, вибору місця розташування складу та досягнення бажаного рівня обслуговування клієнтів передбачає ухвалення відповідних вирішень, спрямованих на досягнення поставлених цілей із можливими зниженнями експлуатаційних та капітальних витрат.; 2) реорганізації та реінжинірингу [110] чи оновленням логістичних систем, тобто з істотними змінами в логістичних бізнес-процесах задля якісного покращення важливих показників функціонування, зокрема витрат, якості та швидкості обслуговування.

Проектування логістичної системи трактуємо як систематичний комплекс заходів, спрямованих на створення або оптимізацію функціонування логістичної системи. Цей процес має за мету досягнення оптимального обігу матеріальних, фінансових і інформаційних потоків, сприяючи ефективному досягненню остаточних цілей логістичної системи та позитивним змінам у її роботі за показниками, такими як обсяги, час, витрати, якість і інше.

Основні принципи створення логістичних систем [79, с. 24]:

1) координація та організація всіх фаз переміщення продукції, починаючи з закупівлі сировини та матеріалів і завершуючи доставкою готових виробів до кінцевого споживача.;

2) об'єднання індивідуальних вузлів логістичної мережі в єдину систему з метою забезпечення всебічного та ефективного керування матеріальними, сервісними або пасажирськими потоками;

3) об'єднання управління та контролю за переміщенням людей, наданням сервісів або потоками матеріалів з метою задоволення конкретного запиту споживача;

4) відмова від розділення матеріального потоку на різні функціональні блоки і перехід до управління всім матеріальним потоком на основі єдиної системної норми для всієї структури;

5) забезпечення інтегрованої системи здатністю адаптуватися та орієнтуватися на постійні зміни у відповідності до змін у середовищі;

6) забезпечення ефективної взаємодії та узгодженості структури та функціонування всіх елементів логістичної системи;

7) неперервне надання управлінським органам системи достовірної інформації про стан і розвиток транспортних послуг;

8) формування спеціалізованого структурного підрозділу об'єкта, який візьме на себе відповідальність за оптимізацію сервісних та матеріальних потоків.

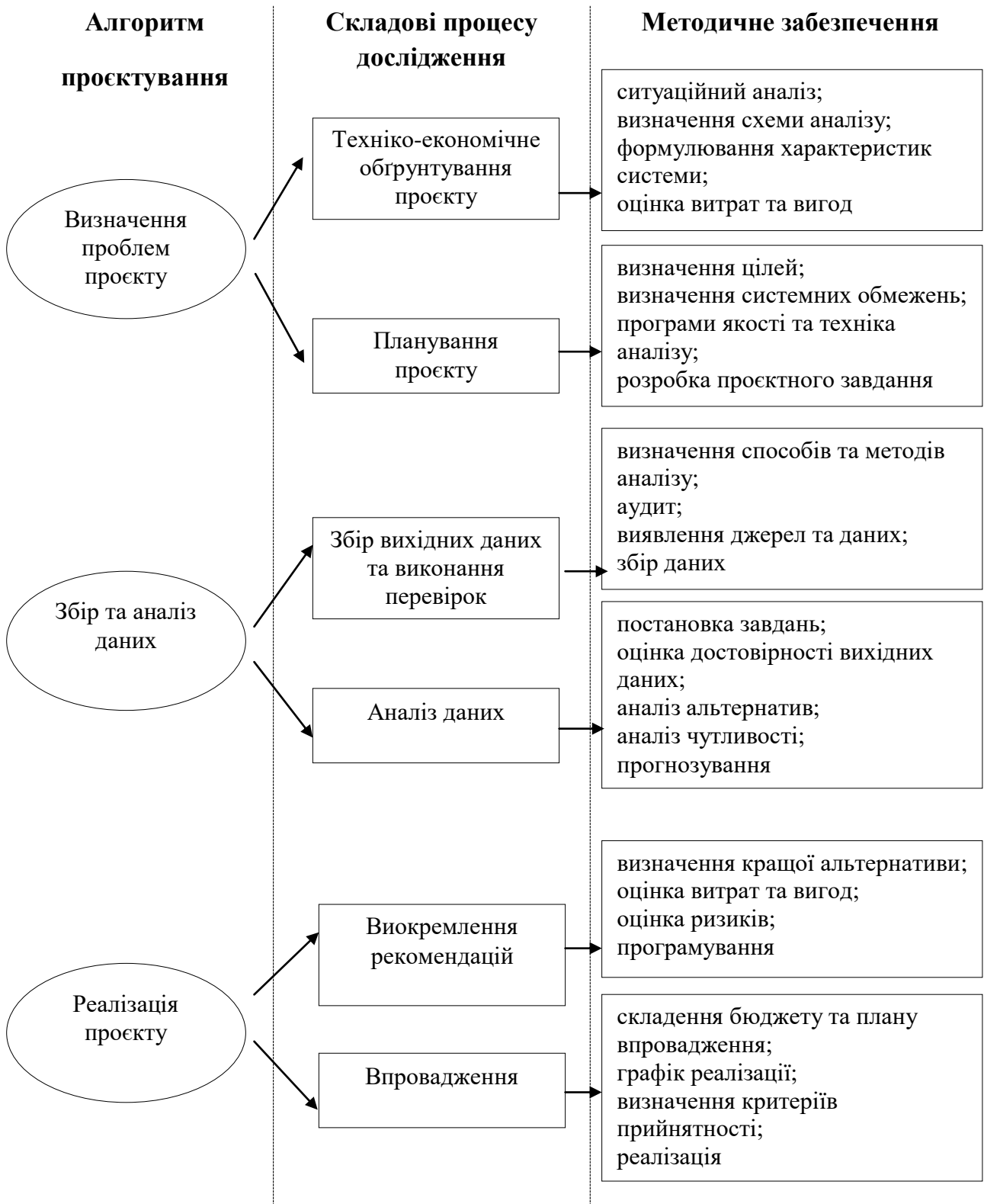
При розробці логістичних систем важливо дотримуватись вектору їх інтеграції в природну практичну діяльність підприємств, таким чином, щоб вони стали не тільки складовою цієї діяльності, але й ефективним засобом вирішення стратегічних завдань.

На основі принципів системного підходу формування логістичної системи проймає кілька етапів: перший - етап проектування, який охоплює встановлення мети системи, макрорівневий аналіз, мікрорівневий аналіз, створення підсистем та синтез системи; другий - етап планування, що включає в себе розробку логістичних технологій та процесів; третій - реалізація плану; четвертий - контроль та оцінка.

Проаналізуємо саме перший етап, на якому створюється проєкт логістичної системи, і від успішності, коректності та обґрунтованості цього етапу залежать всі подальші етапи. Процес проектування розпочинається з ідентифікації проблеми та встановлення цілей системи. Це призводить до формулювання місії та набору цілей, які мають бути досягнуті протягом конкретних періодів реалізації логістичної системи підприємства. Також визначаються області логістичної компетенції підприємства та стратегії подальшого розвитку. Далі в процесі визначаються завдання логістики в

організації і ланцюжку постачань, а також проводиться прогнозування загальних витрат для майбутньої системи.

Під час проєктування логістичної системи, спеціаліст повинен узяти до уваги ключові аспекти, такі як інформація про ринок, виробництво, рух матеріальних потоків та інформаційних потоків. Одночасно, вчені висловлюють думку, що немає універсальної логістичної моделі, яка б могла врахувати всі можливі зміни, ситуації та ймовірні сценарії. Апелюємо до асоціації з певним організмом, здатним адаптуватися до змін зовнішнього середовища, адекватно, вчасно й ефективно реагувати на них. Пропонуємо узагальнений шаблон процесу проєктування логістичної системи (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Узагальнений шаблон й методичне забезпечення проектування логістичних систем

У рамках наведеної схеми, початковий етап включає в себе представлення обраної логістичної концепції та визначення системи вимог до

логістичної системи перед членами і партнерами. Також, на цьому етапі створюється робоча група для розвитку логістичної системи.

Узагальнено, основні вимоги до створення логістичних систем можуть бути сформульовані наступним чином:

- об'єднання різних етапів ланцюга поставок в єдину систему для забезпечення оптимального управління як матеріальними, так і інформаційними потоками;
- інтеграція систем контролю над рухом та використанням сировини та матеріалів;
- створення узгодженого та ефективного функціонування елементів логістичної системи;
- сумісність з існуючими процесами та системами управління підприємством;
- відповідність та сумісність із застосовуваним на підприємстві стилем управління, орієнтація на конкретні дії.

Сутність етапу впровадження змін у логістичній системі можна узагальнити у формі плану дій, що передбачає конкретні кроки для кожного учасника змін: дотримання плану-графіку окреслених кроків з упровадження системи вимог; зустрічі в ході реалізації проєкту; самооцінка ступеня розвитку логістичної системи; зустрічі, обмін досвідом; доклади в раді ЛС щодо стану реалізації проєкту; унесення змін щодо строків, бюджету; оцінка ефективності заходів та прогнозування розвитку ситуації; уточнення списку учасників внутрішніх змін ЛС; підготовка до переходу на наступний рівень розвитку підприємства, зміна організаційної структури; мотивація та заохочення учасників проєкту змін; завершення проєкту.

Після завершення проєкту проводиться аналіз отриманих результатів та їх порівняння з визначеними цілями. У випадку відхилення встановлюються причини та розробляються коригувальні та попереджувальні заходи.

З огляду на те, галузь гостинності на сьогоднішній день охоплює різні галузі та підприємства, їхні функції спрямовані на задоволення різноманітного

попиту на різні форми відпочинку і розваги, функціонують відповідні організації, підприємства й заклади, які випускають товари і надають послуги, безпосередньо пов'язані з готельним бізнесом (транспортні підприємства; заклади освіти готельно-господарського профілю; інформаційні та рекламні служби; готелі; підприємства харчування, зокрема ресторанного господарства; підприємства з виробництва готельно-господарських товарів (які необхідні туристу) тощо). Оприявлені складники утворюють мікрологістичну систему, яка охоплює внутрішньовиробничу логістичну сферу підприємства як самостійної одиниці, групи, об'єднаної спільними корпоративними засадами. Основними функціональними підсистемами в мікрологістичній системі є: *закупівля* (надходження матеріального потоку до логістичної системи); *виробництво* (приймання матеріального потоку та його управління в процесі виконання різних технологічних операцій, які перетворюють предмет праці на продукт праці); *збут* (вибуття матеріального потоку з логістичної системи).

Фахівець повинен планувати, прогнозувати, управляти та контролювати процеси закупівлі, виробництва та збуту. Зокрема, він також повинен вдосконалювати ці процеси (застосовувати реінжиніринг) відповідно до ринкових умов. Основна мета логістичної системи полягає в забезпеченні потрібною продукцією чи послугою в необхідній кількості, якості, місці та часі, забезпечуючи максимальну готовність до виробництва чи споживання при оптимізації логістичних витрат.

У Додатку А представлено загальну схему проектування логістичної системи підприємства готельно-ресторанного сектору.

Отже, проектування логістичних систем розуміємо як оновлення й реорганізація; реінжиніринг – зміни у логістичних бізнес-процесах задля якісного покращення важливих показників функціонування (витрати, якість та швидкість обслуговування).

Проектуючи логістичну систему, майбутній фахівець має враховувати такі основні відомості: інформація про ринок, виробництво, матеріальні потоки, інформаційні потоки. *Проектування логістичної системи* – це

визначення комплексу цілеспрямованих заходів з створення чи удосконалення функціонування логістичної системи. Мета полягає в досягненні оптимальних матеріальних, фінансових та інформаційних потоків, сприяючи максимальному досягненню цілей логістичної системи та створенні позитивних змін у її діяльності за показниками, такими як обсяги, час, витрати, якість та інші.

1.3. Сутність та зміст організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем

Сучасні тенденції розвитку освітнього, наукового, соціального, економічного, культурного, політичного, ідеологічного компонентів життя суспільства є рушійною силою для неминучих змін, без яких неможливе зростання як спільноти в цілому, так і окремої особистості зокрема. Під впливом низки чинників кожний окремий елемент системи змінюється, викликаючи модифікації всього організму: розвиток технологій і доступ до інформації; удосконалення загальних навичок (критичне мислення, аналіз, саморегуляція та самоорганізація); адаптація до змін в сфері роботи; зростання креативності та інноваційності задля успішної конкуренції на ринку праці; підвищення відповідальності й самоконтролю; розширення горизонтів тощо.

Активне впровадження новітніх комп'ютерних та інформаційних технологій, а також соціально-економічні умови сучасності й вступ України до Європейського співтовариства, зокрема в Болонський процес, призводять до зростання вимог, які висуваються до професійних якостей особи. У сучасній економіці визначальним, результативним ресурсом є мобільний і висококваліфікований «людський капітал», для якого важлива нова якість вищої освіти. Отже, зовсім виправдано вимагається перегляд і переосмислення

шляхів, методів і прийомів реформування вищої освіти з метою оновлення її організаційної структури, що призведе до розвитку таких професійних і особистісних компетентностей, як внутрішня готовність до саморозвитку та самоосвіти, самостійність і відповідальність, ініціативність й творча активність.

Тому в сучасному освітньому середовищі постає важливе і, водночас, складне питання щодо організації самостійної роботи майбутніх фахівців взагалі та у галузі обслуговування зокрема. Важливість порушеної проблеми зумовлена вагою самостійної роботи в освітньому процесі і тією роллю, якої вона набуває в умовах діяльній парадигми. Самостійна робота стає провідною формою організації, уможлиблює вироблення компетентностей майбутнього фахівця; з позиції організації навчання самостійна робота є ефективною в умовах дистанційного навчання в аспекті аналізу фахової інформації, подальшого її використання у фаховій діяльності.

У цьому процесі важливо виділити, проаналізувати і порівняти ключові поняття, які можуть сприйматися як взаємозамінні на основі структурних характеристик – самостійна, індивідуальна і позааудиторна робота, самоосвіта і самостійність. Задля виявлення подібних і відмінних рис досліджуваних явищ здійснимо їх ґрунтовну характеристику, також звернемося до історико-педагогічних напрацювань.

Проведений історико-педагогічний аналіз досліджуваних понять говорить про те, що проблема становлення сутності й змісту самостійної роботи, самостійності та самоосвіти не є новою, водночас більшість науковців розглядають їх через призму учнівства. Наприклад, Л. Вяткін вважає, що самостійна робота становить різновид діяльності учнів, при якому в умовах систематичного зменшення прямої підтримки вчителя, вони виконують навчальні завдання, спрямовані на свідому та міцну асиміляцію знань, умінь і навичок. Ця діяльність сприяє розвитку пізнавальної самостійності як важливої риси особистості школяра. [51]. У 60-х рр. Б. Ананьєв запропонував здійснити дослідження для виокремлення відмінностей навчання людей різних

вікових груп, що й підштовхнуло до пошуку шляхів і засобів виокремлення особливостей організації самостійної роботи студентів ЗВО.

Проблема самостійної роботи порушувана в науковій царині ще часів класичного періоду, що відтворюють розвідки А. Дистервега [172], Д. Дьюї [45], Й. Песталоцці [39], Ж.-Ж. Руссо [73], О. Острогорський [56], К. Ушинський [1081] та ін. Сутність і зміст поняття, підходи й засоби організації самостійної роботи охарактеризували В. Буряк [20], О. Малихін [84], О. Савченко [120], О. Цись [156], та ін.

Питання індивідуальної роботи у професійній підготовці фахівців розкриваються в працях А. Гуревича, Ю. Кулюткіна, Г. Сухобської, А. Кірсанова, Є. Рабунського тощо [120].

У роботах М. Гарунова [29], О. Євдокимова [114], І. Шайдура [159] відображені особливості позааудиторної роботи студентів та її організації.

Вивченню явища «самостійності» присвячені наукові дослідження Б. Єсипова [120], П. Підкасистого [114], С. Недбаєвої [95], В. Спіріна [131], А. Усової [143] та ін..

Значущість поняття «самоосвіти» знайшла своє відображення як у педагогів-класиків (Ф. Дистервег [172], Я. Каменський [69], Й. Песталоцці [39], В. Сухомлинський [131], К. Ушинський [156]), зарубіжних науковців (І. Герде [56], В. Оконь [69]), так і у вітчизняних вчених (В. Буряк [20], В. Козаков [75] та ін.) (табл. 1.8).

Таблиця 1.8.

**Історико-педагогічний аналіз понять «самостійність»,
«самостійна робота», «самоосвіта»**

Автор	Тлумачення
<i>Самостійність</i>	
С. Гончаренко	одна з характеристик особистості, що виявляється у сукупності різноманітних ресурсів, таких як знання, уміння та навички, якими володіє особистість. Ця властивість також включає в себе ставлення особистості до процесу діяльності, її результатів і умов, в яких ця діяльність здійснюється, а також взаємозв'язки з іншими людьми, що формуються в процесі зазначеної діяльності» [36]

А. Брушлинський, О. Матюшкін	необхідна передумова для результативного виконання когнітивних процесів, пов'язаних із формулюванням нових завдань та їх подальшим вирішенням [131]
І. Лернер, П. Підкасистий	уміння учнів вирішувати завдання, пов'язані з освоєнням знань[84]
А. Громцева, Л. Піменова, Г. Щукіна	умова активізації навчальної діяльності [87]
О. Леонтьєв	властивість особистості, яка впливає на вибір та втілення конкретного методу вирішення завдань [131]
Ю. Пассов	це не лише відсутність допоміжних засобів чи підтримки, але й самостійність у мисленні [14]
<i>Самостійна робота</i>	
С. Гончаренко	різні форми навчальної діяльності, які учні проводять на навчальних заняттях чи вдома за завданнями педагога, під його керівництвом, але без його прямої участі, представляють різноманітні аспекти індивідуальної та групової навчальної праці [36]
Н. Дайрі	робота, яку виконують без сторонньої допомоги, базується на власних знаннях, уміннях і особистому досвіді, а також відображає рівень розвитку мислення [43]
О. Нікельсон	тип навчальної діяльності, при якому учень виконує навчальне завдання індивідуально, у групі або фронтально під керівництвом вчителя, прикладаючи необхідні розумові та фізичні зусилля [95]
Р. Лемберг	відсутність чітких правил або їх невеликий обсяг у здійснюваній діяльності [84]
Б. Єсіпов	діяльність, що здійснюється учнями за завданням вчителя, але без його безпосередньої участі, у визначений для цього час; учні свідомо прагнуть досягти пізнавальної мети, демонструючи свої вміння та виражаючи результати своїх розумових і фізичних зусиль у різних формах [131]
Л. Жарова	метод навчання, який включає виконання учнями завдання, призначеного вчителем, і здійснюється під його безпосереднім керівництвом; учні самостійно розв'язують завдання засобами свого власного напруження та активності [51]
В. Буряк	вища форма навчальної діяльності учня, яка представляє собою варіант самоосвіти; це систематична діяльність, організована самим учнем відповідно до його пізнавальних мотивів, проводиться в зручний для нього час, і контролюється самим учнем [20]
А. Нізамов	різноманітні форми пізнавальної діяльності студентів, що охоплюють індивідуальні та групові аспекти, проводяться під час аудиторних занять і в позааудиторний період [131]
Н. Кузьміна	прояв внутрішньої мотивації та самостійність розумової діяльності [84]
С. Архангельський	незалежний пошук необхідної інформації, здобуття знань та

	їх використання для вирішення завдань у навчанні, науці і професійній сфері [7]
О. Молибог	комплексна діяльність, яка включає творче сприйняття та осмислення навчального матеріалу під час лекцій, готування до занять, екзаменів та заліків, а також виконання курсових та дипломних робіт [9]
П. Підкасистий	альтернативна форма навчання, що є рівноправною до лекцій та семінарів, і забезпечує високу якість підготовки фахівців [131]
<i>Самоосвіта</i>	
С. Гончаренко	освіта, яку здобувають внаслідок самостійної роботи без участі в систематичному курсі навчання в стаціонарному навчальному закладі, є невід'ємною частиною загального навчання в інших освітніх установах, сприяючи поглибленню, розширенню та більш глибокому засвоєнню знань [35]
М. Касьяненко	спрямований на досягнення конкретної мети процес самостійного освоєння комплексної системи знань і навичок, формування поглядів і переконань, а також отримання прогресивного досвіду у певній сфері діяльності, що відбувається під впливом особистих та суспільних інтересів [9]
А. Громцева	спрямована на досягнення конкретних цілей систематична пізнавальна діяльність особистості, яка самостійно керує власним навчанням з метою підвищення свого рівня освіченості [9]

Співвідношення між самостійною, індивідуальною, позааудиторною роботами, самоосвітою й самостійністю визначаємо з урахуванням основних підходів до визначення розглядуваних понять у науці. Як ми вже з'ясували, явище «самостійної роботи» досить складне та багатогранне, оскільки розроблено низку шляхів його визначення. Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу, можемо зробити висновок, що це поняття вивчається з різних аспектів:

1) як діяльність студентів організована викладачем та спрямована на досягнення дидактичної мети (О. Алексюк, А. Аюрзанайн, П. Підкасистий, В. Козаков, С. Трубачов);

2) як діяльність студентів, спрямована на засвоєння знань, вироблення вмінь без безпосереднього керівництва викладача, хоча й спрямована ним (В. Загвязинський);

- 3) засіб організації навчального або наукового пізнання студентів (П. Підкасистий, Л. Фрідман, М. Гарунов);
- 4) форма організації навчальної діяльності (Т. Шамова, Закон України «Про вищу освіту»);
- 5) вид навчальних занять, діяльності учіння, виконання завдань (С. Архангельський, О. Молибог, Р. Низамов);
- 6) стимуляція активності студентів (пізнавальної, творчої, інтелектуальної, пошукової).

Вивчення досягнень, зроблених закордонними педагогами, вказує на використання різноманітних термінів, що співвідносяться із поняттям «самостійна робота» та розкривають різні аспекти цього виду діяльності. Так, у німецькій педагогічній термінології термін «самостійна робота» (*selbststandige Arbeit*) використовується для позначення концепції «індивідуальної роботи». Подекуди трапляємо у психолого-педагогічній літературі на поняття (*mittelbarer Unterricht*) – «опосередковане навчання», тобто робота, що здійснюється під опосередкованим керівництвом викладача; (*Stillarbeit*) – «тиха робота», що здійснюється наодинці (розвідки австрійських і швейцарських педагогів); «індивідуальна робота» (*le travail individual, the individual work*) – французька й англійська педагогічна думка. У США використовують термін «незалежне навчання» (*independent study*), орієнтоване на вироблення індивідуальної траєкторії, коли пізнавальна діяльність студентів активізується в умовах самостійної роботи (здобувачі отримують навчальні плани-програми, мають свободу в доборі засобів і методів засвоєння інформації) [56].

У педагогічному словнику С. Гончаренка термін «самостійна робота» описується як різноманітні форми індивідуальної та групової навчальної діяльності учнів, що вони виконують під час навчальних занять або вдома за завданнями вчителя, хоча без його прямого участі [34]. Однак вища школа відрізняється від середньої методикою навчальної роботи й мірою самостійності студентів. Викладач виконує роль модератора, спрямовує

напрям індивідуального пошуку здобувачів, окреслює похибки, рекомендує за потреби додаткові опрацювання необхідної літератури тощо. Майбутній фахівець як зріла, майже сформована особистість, порівняно з учнем, виконує пізнавальну діяльність самостійно, що дозволяє розвиток самостійності як сукупності умінь і навичок, а також рису успішності спеціаліста будь-якої сфери діяльності.

Виходячи з окресленого, ототожнювати поняття «самостійна робота» та «самостійність» не є коректним, оскільки самостійність є властивістю або рисою особистості, яка характеризується двома чинниками: по-перше, сукупність засобів – знань, умінь та навичок, якими володіє особистість; по-друге, ставленням особистості до процесу діяльності, її результатів та умов здійснення, а також зв'язками з іншими людьми, які складаються в процесі діяльності [131]. Самостійність – це вміння діяти без сторонньої допомоги або керівництва. А. Брушлинський, О. Матюшкін подають це явище як необхідну умову продуктивних розумових процесів, пов'язаних із постановкою нових проблем і пошуку їх розв'язання [9]. І. Лернер, П. Підкасистий тлумачать поняття самостійності як здатність учнів розв'язувати пізнавальні завдання [12]. А. Громцева, А. Піменова, Г. Щукіна характеризують цей термін як умову активізації навченої діяльності [51].

Самостійність формується поступово, з кожним етапом розкриваючи ключові аспекти розвитку особистості, готової до самостійної роботи:

- *мотивація* – студенти, які мають внутрішню мотивацію до навчання, часто виявляють більшу самостійність. Вони намагаються досягати своїх навчальних цілей і готові докладати зусилля для цього;

- *організаційні навички* – здатність планувати свій час, ставити завдання та виконувати їх є важливою характеристикою самостійного навчання. Студенти, які вміють добре організувати свій час, зазвичай відчують більшу незалежність;

- *уміння здобувати інформацію* – сучасні студенти мають доступ до безлічі ресурсів для самостійного навчання, таких як Інтернет, бібліотеки та

електронні джерела. Уміння швидко знаходити та аналізувати інформацію є важливим аспектом самостійності;

- *аналітичні навички* – здобувачі освіти, які можуть критично мислити і аналізувати інформацію, зазвичай здатні більш ефективно вирішувати завдання та самостійно розв’язувати проблеми;

- *відповідальність* – самостійні студенти відповідають за своє навчання та вчасно виконують завдання; не чекають на постійну директиву від викладачів;

- *співпраця* – самостійність не означає відсутність співпраці. Майбутні фахівці можуть вчитися самостійно, але також брати участь у групових проєктах та обміні інформацією з однокурсниками;

- *самооцінка* – самостійні студенти зазвичай мають розвинуту здатність самооцінки, яка полягає в об’єктивному визначенні своїх сильних і слабких сторін, рефлексії об’єктивного досягнутого рівня компетентості за фахом, подальшої роботи над вдосконаленням свого навчання.

Важливо зауважити, що рівень самостійності може зростати з часом і з практикою. Викладачі та заклади освіти також можуть сприяти розвитку самостійності студентів, надаючи їм можливості для самостійної роботи та навчання.

Науковець, П. Підкасистий наголошує, що самостійність формується поетапно, виокремлює рівні зазначеного поняття: *копіюючий* (робота виконується за зразком, що дозволяє засвоїти матеріал, але не фокусується на творчій активності; відбувається розпізнання об’єкта, предмета або явища, яке вивчається); *репродуктивний* (відбувається відтворення не тільки функціональної характеристики знань, але й їх структура для розв’язання завдань, проблем або ситуацій; процес відтворення й розуміння аспектів, які досліджуються); *евристичний* (уміння бачити проблему вивчення, самостійно її формулювати, розробляти план її вирішення, здійснювати більш глибоке розуміння явищ, процесів; залучення до творчої діяльності); *творчий* (намагання відмовитись від зразка; перехід до пошукового характеру;

розроблення власних методів вирішення проблемних ситуацій; реалізація творчих здібностей студента). Покликаючись на сформовані рівні самостійності П. Підкасистим, В. Буряк [20] вирізняє репродуктивний, частково-пошуковий, пошуковий і творчий рівні зазначеного явища (табл.1.9).

Таблиця 1.9.

Рівні самостійності студентів

Рівень самостійності	Вид діяльності
Репродуктивний	Повторення шаблонного завдання без творчого підходу
Частково-пошуковий	Прагнення студента до вибору методів і прийомів самостійного вивчення відомих об'єктів, певна розумова перероблення знань про них
Пошуковий	Застосування дослідницьких елементів у навчальній діяльності як основи оптимізації навчально-виховного процесу в цілому
Творчий	Внутрішня потреба суб'єкта професійної діяльності у науковій творчості, значне емоційне піднесення у процесі досягнення поставленої мети та вирішення завдань наукового дослідження

За В. Буряком [20; с. 12]

Думки дослідників суголосні на підставі того факту, що процес становлення самостійності у здобувачів вищої освіти можливий за умови виконання двох взаємопов'язаних завдань. По-перше, це розвиток самостійності під час навчально-пізнавальної діяльності, щоб студенти могли самостійно оволодівати знаннями, формувати свій світогляд. По-друге, вміння застосовувати отримані знання в подальшому навчанні й практичній діяльності.

Самостійність у навчально-пізнавальній діяльності відіграє значну роль, є важливою складовою в процесі підготовки висококваліфікованого фахівця. Завдання закладу вищої освіти полягає в активації пізнавальної самостійності здобувача, що допоможе сформувати активного, відповідального, готового до дій, цілеспрямованого робітника. Саме самостійна робота формує готовність до самоосвіти, створює підґрунтя для самовдосконалення й можливість підвищувати кваліфікацію.

Самоосвіта – це освіта, яку набувають у процесі самостійної роботи без проходження системного курсу навчання в стаціонарному закладі [141]. Ми розуміємо під самоосвітою певний вид діяльності особистості, який здійснюється з точки зору її власних вподобань, мети, пізнавальних чи професійних потреб. Діяльність здійснюється під керівництвом викладача чи без його участі, має рівноцінний результат, оскільки процес самоосвіти може відбуватись поза межами закладу вищої освіти за власної ініціативи суб'єкта; лише здобувач має відповідальність за її результати. У таких характеристиках полягає відмінність між самоосвітою, самостійністю й самостійною роботою.

Розглянемо поняття індивідуальної роботи. Як зазначено в педагогічному словнику С. Гончаренка, індивідуальна робота – це одна із форм організації навчально-виховного процесу, при якій здійснюється педагогічний вплив учителя на учня, який перебуває поза колективом [34]. У зазначеному положенні про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців, індивідуальна робота визначається як форма організації навчального процесу, спрямована на розвиток творчих здібностей студента через його індивідуально-орієнтований розвиток, залучення до науково-дослідницької діяльності та сприяння творчому потенціалу [9]. Тобто індивідуальна робота студента є організаційним видом самостійної роботи; це аудиторна робота за індивідуальними завданнями під керівництвом викладача, коли за потреби студент може отримати методичну допомогу у формі консультацій, які мають індивідуальний характер. Завдання викладача полягає не стільки в оцінюванні напрацювань студента, скільки корегуванні його навчально-пізнавальної діяльності у разі помилки, допомогти організувати процес самостійного здобуття фахових знань.

Категоріально самостійна й індивідуальна роботи пов'язані між собою, так як вони є частковими формами організації навчального процесу у вищій школі. Однак зазначимо, що самостійна робота – ширше поняття, оскільки вона може здійснюватись у формі індивідуальної роботи, а також в інших

(наприклад, групова самостійна робота). Приклади індивідуальних завдань та самостійної діяльності представлено в таблиці 1.10.

Таблиця 1.10.

Завдання самостійної та індивідуальної робіт

<i>Самостійна робота</i>	<i>Індивідуальна робота</i>
1) підготовка до аудиторних занять;	1) конспект з теми за власним або заданим планом;
2) виконання завдань із навчальної дисципліни протягом семестру;	2) реферат з теми;
3) робота над окремими темами навчальних дисциплін, винесених на самостійне опрацювання згідно з робочою програмою;	3) розроблення теоретичних або прикладних функціональних моделей, явищ, процесів;
4) підготовка до всіх видів контрольних випробувань;	4) підготовка індивідуального творчого завдання;
5) виконання завдань, передбачених програмою практики;	5) розробка навчальних та діагностичних тестових завдань
6) участь у науковій і науково-методичній роботі кафедри	

Зміст самостійної роботи над конкретною навчальною дисципліною визначається робочою навчальною програмою дисципліни й методичними рекомендаціями викладача.

Самостійна робота над навчальною дисципліною передбачає:

1. **Самоорганізація:** цей процес вимагає від студента здатності ефективно планувати свій час, визначати пріоритети і створювати робочий графік. Самостійна робота є часом для самоаналізу та розгляду власних методів навчання.

2. **Читання та аналіз текстів:** студентам слід активно займатися читанням підручників, наукових статей та інших джерел. Важливо вміти аналізувати і узагальнювати інформацію, а також виділяти ключові поняття.

3. **Вирішення завдань і вправ:** самостійна робота передбачає вирішення різноманітних завдань і вправ, які допомагають закріпити теоретичні знання та розвивають практичні навички.

4. **Пошук інформації:** студентам важливо навчитися самостійно шукати додаткову інформацію, використовуючи різні джерела, такі як бібліотеки, бази даних, Інтернет тощо.

5. **Підготовка до семінарських та практичних занять:** передбачає активну участь у дискусіях, виконання завдань, які підготовлені викладачем, і взагалі глибше осмислення тем, які вивчаються.

6. **Самоконтроль і самооцінка:** студентам важливо вміти визначати свій рівень розуміння матеріалу, аналізувати власні помилки та шукати шляхи покращення знань.

7. **Робота з практичними проектами:** якщо передбачено, студент може займатися самостійною розробкою проектів або виконанням інших творчих завдань, що дозволяє застосовувати отримані знання на практиці.

8. **Використання інтерактивних засобів:** включення вивчення з використанням онлайн-курсів, відео-лекцій, віртуальних лабораторій і інших інтерактивних ресурсів може робити самостійну роботу більш цікавою та ефективною.

Організація самостійної роботи студентів повинна включати засоби власного контролю, такі як тести, комплекси завдань для перевірки, а також питання і завдання для самоперевірки.

До індивідуальної роботи студентів відносяться не лише традиційні тести і завдання для самоконтролю, але й творчі та індивідуальні навчально-дослідницькі завдання. Ці види завдань дозволяють студентам розкрити свій потенціал і виявити творчість у вивченні предмету:

1. **Творчі завдання:** Сюди входять завдання, які вимагають від студентів нестандартного підходу, власної інтерпретації та виправдання обраних рішень. Це може бути написання твору, вирішення нетривіальних завдань або розробка нових ідей.

2. **Індивідуальні навчально-дослідницькі завдання:** Це завдання, які включають у себе етапи дослідження та аналізу. Студентам можуть доручати

самостійне дослідження певного аспекту предмету, написання дослідницького звіту або підготовку презентації з отриманими результатами.

Ці форми індивідуальної роботи сприяють розвитку креативності, самостійності та дослідницьких навичок студентів. Вони створюють можливості для виявлення і розвитку індивідуальних сильних сторін кожного студента та підтримують його особисті інтереси в процесі навчання.

Самостійна та індивідуальна робота студентів забезпечується різноманітними навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення конкретної навчальної дисципліни чи окремої теми. Серед цих засобів входять підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації, практикуми, конспекти лекцій, навчально-лабораторне обладнання, електронно-обчислювальна техніка, наукова література та періодичні видання.

Ефективність індивідуальної роботи залежить від готовності й умотивованості суб'єктів цього процесу, професійної підготовки викладача, технічного забезпечення тощо. Правильно організована індивідуальна діяльність формує у майбутніх фахівців самостійні навчальні та професійні дії, допомагає відчувати себе вільно, обирати зручний темп виконання завдань, розуміючи, що тільки від власних дій залежить результат.

Узагальнюючи викладене вище, обстоюємо позицію, що попри застосування різних підходів до визначення сутності самостійної й індивідуальної робіт, їхні структури містять однакові компоненти (суб'єкт, об'єкт, мету, зміст, засоби, результат). Отже, продуктивність цих видів діяльності залежить від сформованості їхніх структурних компонентів: мотиваційно-ціннісної сфери (ставлення до них, усвідомлення їхньої значущості); розробленості змісту самостійної, індивідуальної роботи та самоосвітньої діяльності на кожному з етапів їх здійснення; операційного компонента (використання методів і прийомів самостійної роботи під час аудиторних і позааудиторних занять); результативного (сформованість якостей самостійності, самоорганізації, самоконтролю, саморегуляції). Ці

компоненти можуть бути і критеріями визначення рівнів сформованості готовності до самостійної і самоосвітньої діяльності.

Серед науковців немає єдиної думки щодо визначення сутності поняття «поза аудиторна робота». Так, В. Коваль вважає, що позааудиторна робота – це система взаємопов'язаної діяльності суб'єктів освітнього процесу, що є невід'ємною складовою частиною професійної підготовки і здійснюється поза розкладом навчальних занять, щоб створити умови для особистісного розвитку студентів і їх самореалізації [58].

Л. Онучак апелює до позиції, що це будь-яка діяльність, яка сприяє навчанню поза межами класу і яка не пов'язана з навчальною програмою [84].

М. Крюкова пропонує розглядати позааудиторну роботу як самостійну роботу, що є лабораторією творчого мислення, де студент може найбільш повно проявити самостійність, реалізувати навички, отримані в аудиторії [85].

О. Куцевол стверджує, що це особлива цілеспрямована форма організації студентського життя, що здійснюється у вільний від навчання час з метою розширення фахових знань, поглиблення на подальших етапах, вироблення умінь й навичок, розвитку самостійності індивідуальних здібностей студентів, задоволення їхніх інтересів і забезпечення активного й змістовного відпочинку [87].

Позааудиторна робота є логічним продовженням аудиторних занять. Її завдання полягає в тому, щоб розвивати ініціативу та мотивацію до розумової й фізичної активності; успішно використовувати теоретичні знання у практичній діяльності, на етапі контекстно орієнтованого навчання; сприяє естетичному, культурному і творчому вихованню, а також орієнтується на корисну діяльність.

Пропонуємо під поняттям позааудиторна робота розуміти вид самостійної діяльності суб'єктів навчального процесу, яка є невід'ємною частиною підготовки фахівців і спрямована на розвиток професійних якостей особистості, здійснюється поза розкладом навчальних занять.

Результати аналізу сутності понять самоосвіти, самостійності, самостійної, індивідуальної та позааудиторної робіт уможливають подати висновки:

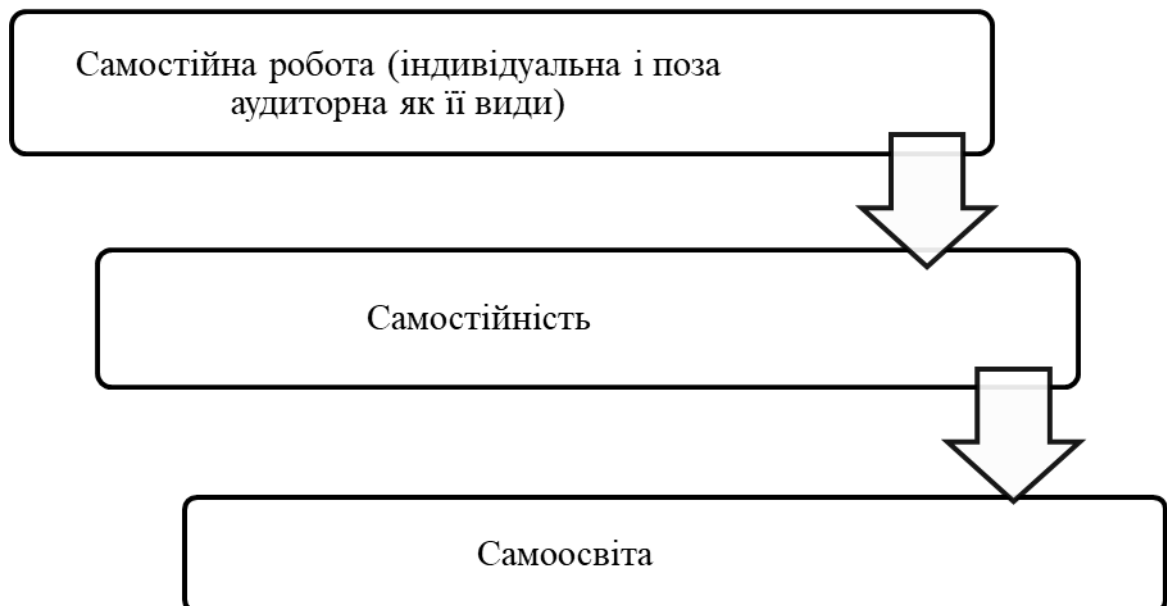
1) самоосвіта – це процес навчання, який здійснюється за власним бажанням окремої людини поза межами навчального курсу за рахунок самостійної роботи;

2) самостійність – це риса особистості, яка виховується в результаті самостійної діяльності;

3) індивідуальна і поза аудиторна роботи є видами самостійної роботи, які мають одну мету – виховати та підготувати висококваліфікованого фахівця;

4) самостійна робота – це спланована діяльність особистості, яка має чітку структуру, мету, цілі й спрямована на розвиток професійних компетентностей.

Як висновок, самостійна робота (а разом з нею індивідуальна і поза аудиторна як її види) – це засіб виховання самостійності, яка сприяє самоосвіті (рис.1.4).

Рис. 1.4. Співвідношення самостійної, індивідуальної, позааудиторної робіт, самоосвіти та самостійності

Досліджувані поняття є складними видами діяльності, мають багато спільних ознак і за умови ефективної організації та виконання сприяють розвитку професійної, усебічно розвиненої, готової до активних дій особистості, яка несе відповідальність за будь-який результат. Якщо студент розуміє позитивний вплив самостійної роботи, її цілі й зацікавлений у досягненні поставленої мети, то в такому випадку самостійна робота може стати його самоосвітньою діяльністю.

Неусвідомлення мети або недостатня інтеріоризація прагнення як внутрішньої потреби призводить до зворотнього шляху від самоосвіти до самостійної роботи. Трансформація самостійної роботи в самоосвіту детермінована позитивним ставленням до професійно значущих цілей, сформованістю високого рівня знань, умінь самостійно працювати з інформацією, організаційно-управлінських компетентностей.

Незважаючи на широкий спектр підходів, до яких вдаються науковці при визначенні сутності аналізованих явищ, їх структура містить однакові компоненти (суб'єкт, об'єкт, мета, зміст, засоби, результат), тому раціональність самостійної й індивідуальної, позааудиторної роботи, самоосвіти й самостійності залежить від сформованості її структурних елементів (мотивації (усвідомлення значущості); змістових компонентів на кожному з етапів їх здійснення; методів та прийомів; сформованості якостей самостійності, самоорганізації, самоконтролю, саморегуляції).

Самостійна робота – невід'ємна складова освітнього процесу вищого навчального закладу, що є умовою поглиблення й розширення знань, посилення інтересу до пізнавальної діяльності, формування творчої особистості фахівця здатного до саморозвитку й самореалізації. Самостійна робота набуває нової ролі, яка визначає перехід на діяльнісну парадигму освіти, вона є провідною формою організації навчального процесу.

Задля ефективної організації самостійної роботи студентів необхідне чітке розуміння її сутності та змісту. У сутнісному плані самостійна робота інтепрованана у широкому і вузькому плані.

У широкому розумінні самостійна робота студентів – це їхня активна діяльність, спрямована на глибоке, всебічне оволодіння знаннями, практичними навичками самоосвіти та навичками дослідника; це творча розумова діяльність у всіх видах освітнього процесу.

У вузькому розумінні самостійна робота являє собою активну діяльність тих, хто навчається, спрямовану на самостійний пошук наукових знань та їхнє засвоєння, яка здійснюється без безпосереднього контакту з викладачем.

До змісту самостійної роботи входить: вивчення навчальної, наукової та спеціальної літератури; підготовка до семінарських, практичних; виконання контрольних робіт.

Особливу роль самостійна робота відіграє в підготовці студентів заочної форми навчання, оскільки вона є провідною і вирішальною формою їхньої освітньої діяльності.

У процесі самостійної роботи переосмислюється, упорядковується, поглиблюється і збагачується лекційний матеріал. За заочної форми навчання, коли лекції з навчальної дисципліни мають настановний характер, самостійне засвоєння матеріалу студентом стає ще більш значущим і актуальним.

Сучасний рівень і методологія підготовки бакалаврів у вишах орієнтуються насамперед на індивідуально-особистісне самостійне пізнання та формування як загальнокультурних, так і професійних компетенцій. Такий підхід зумовлений суттєвим оновленням і розширенням діапазону отримуваних знань, суб'єктивністю їх інтерпретації викладачем на аудиторних заняттях, розвитком матеріально-інформаційної бази навчального процесу.

Самостійна робота студентів має два важливих і взаємопов'язаних аспекти: загальноосвітній і внутрішньодисциплінарний.

Загальноосвітній аспект самостійної роботи в основному однаковий для всіх форм навчально-освітньої діяльності. Будь-яка атестація студента за результатами його успішності та оволодіння навчальними програмами ґрунтується на загальних вимогах до змісту аудиторної та позааудиторної, у т.ч. і самостійної роботи.

Внутрішньодисциплінарний аспект самостійної роботи студентів визначається конкретними навчальними програмами ЗВО, логікою їхнього викладання та засвоєння, обсягом годин і видами атестації. ЗВО України самостійно обирають і визначають системи оцінок, форму, порядок і періодичність проміжної атестації учнів.

Навчальні програми з дисциплін розроблені у такий спосіб, що значна частина навчального матеріалу була відведена на самостійну роботу студентів. Для студентів заочної форми навчання частка такого матеріалу становить значну частину. Однак це не означає, що студенти самостійно опановують програмовий матеріал. Передбачено необхідну кількість лекційних, семінарських та інших форм аудиторних занять у період настановних сесій.

Самостійна робота спланована як важливе доповнення до аудиторних занять. Такий підхід сприяє демократизації й індивідуалізації навчання, економії аудиторного навчального часу, актуалізує додатковий пошук нових знань студентами, розвиває творчий характер їхньої діяльності, підвищує якість засвоєння навчальних програм.

Ефективність самостійної роботи студентів заочного навчання значною мірою залежить від її організації, яка передбачає з'ясування її основних етапів, способів і форм.

Сутність самостійної роботи тих, хто навчається, і роль викладача в її організаційному та управлінському так само трактується різними авторами по-різному. Дослідники головними вважають різні структурні ланки самостійної роботи учнів, отже, по-різному формулюють її ознаки, вважаючи найважливішою одну і опускаючи іншу. Узагальнюючи різні позиції, можемо визначити основні сутнісні ознаки самостійної роботи студентів освітніх закладів:

Зовнішні – вказують на наявність навчально-пізнавального або практичного завдання, що виступає у вигляді навчальної чи іншої комплексної проблеми, розв'язання якої сприяє розвитку студента як особистості. Це

завдання має спонукати його до самостійної розумової та практичної роботи, вимагати напруження духовних і фізичних сил, а також планування здобувачами своєї роботи, підготовку робочого місця, виконання завдань без докладного вступного інструктажу та безпосередньої допомоги викладача (організаційних, коригуючих і спрямовувально-керівних впливів).

Внутрішні – виражаються у прояві студентами самостійності та творчої активності під час розв'язання поставлених перед ними навчально-пізнавальних і практичних завдань, проходячи при цьому всі рівні самостійності: від відтворення завдання за зразком до частково-пошукової і навіть творчої дослідницької роботи. Причому сама самостійна робота студентів зазнає якісних змін і поступально розвивається. Включає в себе проведення учнями самоконтролю, самоаналізу, самокоригування та удосконалення результатів виконаних ними самостійних робіт.

Самостійна робота, як частина цілісного педагогічного процесу, виступає у своїй двоєдиній якості, зовнішня форма якої становить навчальне завдання, а внутрішня (зміст) – пізнавальну або іншу навчальну задачу й самостійну діяльність студентів у її розв'язанні. У викладеному спостерігаємо діалектичну єдність, подібну до тієї, що застосовується для аналізу філософських категорій зміст і форма, яка відображає особливості взаємопов'язаної діяльності викладачів і студентів. Стосовно викладача самостійна робота – це і метод навчання, і засіб навчання, і форма взаємопов'язаної діяльності. Стосовно студентів самостійна робота – це і метод навчання, тобто спосіб пізнавальної діяльності учнів, і форма навчально-пізнавальної діяльності, і сама навчально-пізнавальна діяльність. Самостійна робота студентів освітніх установ становить розумову і практичну діяльність із розв'язання пізнавальних і практичних завдань; має на меті підготовку до самостійного виконання майбутніх професійних завдань, що виникають перед сучасними фахівцями, здійснюється у всіх формах освітнього процесу, під час якої здобувачі виявляють рефлексію, самостійність і активність.

Розроблення комплексу методичного забезпечення навчального процесу є найважливішою умовою ефективності самостійної роботи студентів. До такого комплексу слід віднести тексти лекцій, навчальні та методичні посібники, лабораторні практикуми, банки завдань і задач, сформульованих на основі статистики, банк розрахункових, моделювальних, тренажерних програм і програм для самоконтролю, автоматизовані навчальні й контрольні системи, інформаційні бази дисципліни або групи споріднених дисциплін, що надасть змогу організувати проблемне навчання, що орієнтує на рівноправну навчальну комунікацію, де розв'язання проблемного завдання передбачає розроблення власного розв'язку, який почасти вимагає інтегрованого застосування галузевих знань.

Результативність самостійної роботи студентів значною мірою визначається наявністю активних методів її контролю.

Виокремлюють такі види контролю:

- вхідний контроль знань і вмінь студентів на початку вивчення чергової дисципліни;
- поточний контроль, тобто регулярне відстеження рівня засвоєння матеріалу на лекціях, практичних і лабораторних заняттях;
- проміжний контроль після закінчення вивчення розділу або модуля курсу;
- самоконтроль, здійснюваний студентом у процесі вивчення дисципліни при підготовці до контрольних заходів;
- підсумковий контроль з дисципліни у вигляді заліку або іспиту;
- контроль залишкових знань і вмінь через певний час після завершення вивчення дисципліни.

Останніми роками поряд із традиційними формами контролю (колоквіумами, заліками, іспитами, іспитами) досить широко запроваджуються нові методи. Використання рейтингової системи надає змогу домогтися більш ритмічної роботи студента протягом семестру, а також активізує пізнавальну діяльність студентів шляхом стимулювання їхньої

творчої активності. Уведення рейтингу може спричинити збільшення навантаження викладачів за рахунок додаткової роботи зі структурування змісту дисциплін, розроблення завдань різного рівня складності тощо. Водночас така робота надає змогу викладачеві розкрити педагогічні можливості та втілити свої ідеї вдосконалення навчального процесу.

Слід зазначити й автоматизовані навчальні та навчально-контрольовальні системи, використосовані в навчальному процесі, надають змогу студенту самостійно вивчати ту чи ту дисципліну й одночасно контролювати рівень засвоєння програмового матеріалу.

Конкретні шляхи та форми організації самостійної роботи студентів з урахуванням курсу навчання, рівня підготовки здобувачів та інших чинників визначаються в процесі творчої діяльності викладача, тому ці рекомендації не претендують на універсальність, оскільки їхня мета полягає в допомозі сформувати систему організації самостійної роботи студентів.

У широкому розумінні самостійна робота студентів майбутніх фахівців сфери обслуговування витлумачується як активна діяльність, спрямована на глибоке, всебічне оволодіння знаннями з надання туристичних і готельно-ресторанних послуг, практичними навичками самоосвіти у професійній діяльності та навичками дослідника; здатність налагоджувати зв'язки і здійснювати комунікацію; готовність до особистого і професійного саморозвитку.

У вузькому розумінні самостійна робота майбутніх фахівців сфери обслуговування являє собою активну діяльність здобувачів, спрямовану на самостійний пошук наукових знань, генерувати інноваційні бізнес-ідеї, перетворюючи їх на нові технології з метою формування вмінь проектування логістичних систем, здатність оперативно оцінювати перспективи нових ринкових можливостей; формулювати цілі й перемикатися на альтернативні стратегії їх досягнення, здатність до критичної оцінки власних переваг і недоліків.

Висновки до розділу 1

Професійна освіта – це цілеспрямований процес і результат, який допомагає якісно виконувати й застосовувати конкретні професійні завдання і вимоги, що надає загальний фундамент теоретичних знань та розуміння в обраній професійній галузі. *Професійна підготовка* є складним і багатогранним феноменом спрямованим на формування професійноціннісних орієнтацій, установок, потреб майбутніх фахівців, що безпосередньо визначатимуть їхнє ставлення до навколишнього світу загалом, до конкретної професії – зокрема.

З'ясовано, що професійна підготовка майбутніх фахівців сфери послуг спрямована на забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці, формування готовності до розв'язання практичних завдань та ефективної взаємодії з клієнтами та партнерами й орієнтована на такі аспекти:

Теоретичне навчання: основний компонент підготовки полягає у засвоєнні теоретичних знань, які відповідають специфіці сфери послуг. Це можуть бути знання з обліку, менеджменту, психології спілкування, які допоможуть майбутнім фахівцям розуміти особливості взаємодії з клієнтами й організацією роботи.

Практичні навички: здобувачі повинні отримати практичні навички, необхідні для виконання різних видів послуг. Це може включати тренінги з обслуговування клієнтів, вміння вести переговори, роботу з певними програмними засобами чи іншими практичними навичками, залежно від конкретної сфери послуг.

Етика та міжособистісні відносини: у сфері послуг важливо володіти навичками ефективної комунікації, вміти позитивно взаємодіяти з клієнтами та колегами, розв'язувати конфлікти та реагувати на різні ситуації з відчуттям відповідальності та професійності.

Інновації та технології: оскільки технології постійно розвиваються, майбутні фахівці повинні бути готові до використання сучасних інструментів

та ресурсів для надання послуг, що передбачає використання онлайн-платформ, соціальних мереж, аналітики даних тощо.

Встановлено, сучасний фахівець сфери обслуговування має досконало орієнтуватися в наданні якісних послуг, володіти та застосовувати у своїй діяльності фахові компетентності, вести ефективну комунікативну співпрацю у системі «людина-людина», самостійно приймати рішення й критично мислити в нестандартних ситуаціях, постійно самоудосконалювати свої знання, вміння та навички, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці.

Проектування логістичної системи визначимо як комплекс цілеспрямованих дій зі створення чи вдосконалення функціонування логістичної системи, що характеризуватиметься оптимальними матеріальними, фінансовими й інформаційними потоками, сприяючи максимальному досягненню кінцевої мети функціонування логістичної системи та позитивним змінам у її діяльності за показниками обсягів, часу, витрат, якості тощо. Проектуючи логістичну систему, майбутній фахівець має враховувати такі основні відомості: інформація про ринок, виробництво, матеріальні потоки, інформаційні потоки. Уточнено, що проектування логістичних систем це оновлення та реорганізація, реінжиніринг – зміни в логістичних бізнес-процесах задля якісного покращення важливих показників функціонування (витрати, якість і швидкість обслуговування).

Уточнено, що поняття самостійна робота є багатовимірним системним об'єктом.

У широкому розумінні самостійна робота студентів майбутніх фахівців сфери обслуговування витлумачується як їхня активна діяльність, спрямована на глибоке, всебічне оволодіння знаннями з надання туристичних і готельно-ресторанних послуг, практичними навичками самоосвіти у професійній діяльності та навичками дослідника; здатність налагоджувати зв'язки і здійснювати комунікацію; готовність до особистого і професійного саморозвитку.

У вузькому розумінні самостійна робота майбутніх фахівців сфери обслуговування являє собою активну діяльність здобувачів, спрямовану на самостійний пошук наукових знань, генерувати інноваційні бізнес-ідеї, перетворюючи їх на нові технології задля формування вмінь проєктування логістичних систем, здатність оперативно оцінювати перспективи нових ринкових можливостей, здатність формулювати цілі й перемикатися на альтернативні стратегії їх досягнення, здатність до критичної оцінки власних переваг і недоліків.

РОЗДІЛ 2.

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОЄКТУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ

2.1. Структура організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем

Доведено, що феномен самостійної роботи відіграє ключову роль у становленні особистості майбутнього, компетентного, самостійного і впевненого в собі фахівця, готового до викликів і вдосконалення в обраній професійній галузі. Конкурентоспроможний спеціаліст, який має сформовані навички здійснення аналізу й систематизації потоків, що формуються динамічно змінюваною й постійно оновлювальною інформацією; оперативно реагує і приймає адекватне рішення, за яке несе повну відповідальність – пріоритетний результат підготовки в закладах вищої освіти. Структурні компоненти самостійної роботи за умови їх системної реалізації орієнтують майбутнього фахівця на саморозвиток, самовдосконалення й саморегулювання в подальшій фаховій діяльності.

Н. Бойко правомірно наголошує, що самостійна робота здобувачів освіти є складним багаторівневим явищем педагогіки, яке містить сукупність взаємопов'язаних структурних компонентів, що об'єднуються в цілісну систему, яка підпорядковується безосередньо освітньо-науковим цілям, визначає розвиток на засадах опосередкованого управління й самоуправління [9]. Ми цілком погоджуємось із дослідницею, оскільки в процесі самостійної роботи взаємодіють різні компоненти, а саме: планування, пошук інформації, аналіз, вивчення, обговорення, оцінка і мотивація. Ці компоненти взаємозалежні і впливають один на одного. Самостійна робота відображає системний підхід до навчання, де знання, навички й навчальні процеси взаємодіють між собою. Особистість, яка здійснює таку роботу, виступає як

система, що обробляє інформацію та вчиться. Самостійна робота передбачає виконання різноманітних завдань і вимагає розв'язання складних проблем. Це може включати аналіз, синтез, оцінку та розгляд завдань і подальше віднайдення оптимальних шляхів їх розв'язку, що потребує, відповідно, комплексного підходу. Досліджуване поняття є динамічним і може змінюватися від завдання до завдання та від особи до особи. Індивідуальні підходи й корекції стають важливими задля досягнення успіху в цьому процесі. Самостійна робота впливає на розвиток і становлення особистості, сприяє формуванню навичок, цінностей, характеру та професійної ідентичності.

Логістична освіченість (грамотність) у цьому процесі набуває все актуалізації і визначає подальший поступ фахівця у діяльності з огляду на можливість віднайдення сукупності відповідних й ефективних дій та операцій задля досягнення динаміки в конкурентоспроможності системи або процесу, подальшого вдосконалення засобів управлінської діяльності, здійснення контролю якості наданих/пропонованих послуг. Нині у психолого-педагогічній науці окреслене поняття розглядають як сучасний новітній метод удосконалення використовуваних прийомів становлення майбутнього фахівця сфери послуг через призму самостійності.

Викладене вище апелює до більш ґрунтовного розгляду змістового наповнення самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, оскільки від її вдалої організації залежить готовність індивіда до професійної діяльності. Окрім цього, самостійна робота зумовлює якісні зміни, пов'язані з механізмами удосконалення процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем.

Сукупність знань, умінь і компетенцій обумовлюють готовність здобувача освіти до самостійної роботи, має послідовне відтворення в мотиваційному (хочу), теоретичному (знаю) і практичному (вмію) аспектах, які впливають на процес виховання, навчання та розвитку, результатом якого

мають бути сформовані поняття самовиховання, самонавчання, саморозвитку й самоосвіти упродовж життя, що гарантують виконання ціннісно-орієнтаційної, практико-перетворювальної, пізнавальної, оцінно-рефлексивної функцій професійної освіти.

Окреслену проблематику розглядаємо в межах нашого дослідження шляхом вивчення тематично суголосних напрацювань, які суттєво розширюють уявлення про розглядуваний феномен (І. Бендер [14], В. Буряк [20], Н. Волкова [27], Л. Короткова [69], О. Малихін [84], Я. Матвісіва [86], Г. Мешко [88], Н. Нос [95], О. Цись [158]).

Вивчаючи загальнонаукові джерела, навчально-методичну, психолого-педагогічну літературу, державні нормативно-правові документи дійшли висновку, що професійна підготовка майбутніх фахівців у сфері обслуговування під час проектування логістичних систем є системою безперервних організаційних і педагогічних заходів, яка має специфічні особливості освітнього процесу. Ця система має багатоаспектний та інтегрований характер, що обумовлено особливостями функціонування кластерної структури. Кластерна структура передбачає об'єднання та максимально ефективного використання спільних об'єктів, таких як наукові, економічні, матеріально-технічні та людські ресурси. Ця система створює єдиний освітньо-інформаційний простір і забезпечує конкурентоспроможність кожного учасника освітнього процесу.

Так, В. Буряк [19] вважає, що побудувати систему ефективних самостійних робіт можливо лише за умови дотримання принципів комплектності, варіативності та активності. Принцип комплектності самостійної роботи означає, що самостійне навчання або самостійна робота повинні бути організовані й виконуватися у такий спосіб, щоб вони були інформативними й задовольняли необхідні вимоги і цілі завдання чи навчального процесу. Цей принцип підкреслює важливість забезпечення повноти та вичерпності вивчення певного матеріалу або виконання завдання (розуміння завдання; збір інформації; планування і виконання дій; відстеження

і контроль; оцінка результатів). Принцип варіативності самостійної роботи передбачає її динамічність, гнучкість, здатність до реалізації змін, перебудову, вдосконалення чи спрощення, а студенти мають можливість обирати і налаштовувати свої методи, темпи та засоби самостійного навчання відповідно до їхніх власних потреб, інтересів та стилю навчання. Принцип активності самостійної роботи передбачає, що як студенти, так і викладачі повинні бути активними учасниками власного навчання і робити свій внесок у процес навчання, активно залучаючись до вивчення матеріалу, розв'язання завдань і проблем. Аналізований принцип важливий для стимулювання самостійності й розвитку критичного мислення студентів.

Самостійна робота майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем є органічною складовою і невід'ємною частиною освітнього процесу, а також важливою умовою підвищення якості навчання майбутніх спеціалістів, оскільки вона сприяє перетворенню пасивного виконавця на активну особистість, яка засвідчує активний професійний розвиток, виявляє мотивацію і здатність самостійно здобувати галузеві й інтегративні знання, має успіх у розв'язанні частково-пошукових і творчо-пошукових завданнях і проєктах.

Ефективність самостійної роботи розуміємо як двосторонній процес, який залежить від максимальної залученості самого здобувача освіти, з одного боку, від викладача, який здійснює когнітивну, консультативну та координаційну функції, – з іншого. Дотримання певних умов організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем забезпечує результативність поставлених завдань, а саме:

1) з боку викладачів:

- забезпечення правильного поєднання обсягу аудиторної, позааудиторної та самостійної роботи студентів;
- методична організація всіх видів самостійних робіт;

– забезпечення необхідними методичними матеріалами з метою перетворення процесу самостійної роботи на творчий процес [21; с. 19];

2) з боку студентів:

- усвідомлення мети самостійної роботи;
- наявність умінь, які забезпечують виконання самостійної роботи;
- наявність зацікавлення (внутрішньої або зовнішньої мотивації) до виконання самостійної роботи;
- максимальна активність на етапі виконання завдань самостійної роботи;
- розвиток пізнавальних здібностей, ініціативності в ухваленні рішень, творчого мислення тощо [22, с. 50].

Викладені умови повинні мати певний контроль у визначеній формі за організацією і перебігом самостійної роботи задля вчасного коригування, що на завершальному етапі забезпечить ефективність роботи.

Незважаючи на швидкий доступ до політематичної інформації, а також достатньо широку інформаційність інтегративних знань, з якими потенційно можуть працювати майбутні фахівці сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, практика засвідчує недостатню їх підготовленість до самостійної роботи, що пояснюємо низкою причин:

- *недостатня підготовка*: самостійна робота вимагає певного рівня знань і навичок, які студенти можуть не мати на початку навчання, зокрема, здобувачі можуть не володіти необхідними навичками пошуку й аналізу фахово орієнтованої інформації, виокремлення знань, необхідних для розв'язання конкретного завдання, або самоорганізації;
- *відсутність мотивації*: якщо студенти не бачать цінності або важливості самостійної роботи для свого навчання чи майбутньої кар'єри, вони можуть бути менш мотивованими для її виконання;
- *страх невдачі*: самостійна робота часто супроводжується ризиком невдачі і може вимагати від студентів більшої відповідальності. Боязнь помилок і неуспіху може заважати їм брати на себе ініціативу;

– *відсутність навичок саморегуляції*: самостійна робота передбачає здатність до саморегуляції і контролю за власними діями. Якщо студенти не розвинули ці навички, вони можуть зазнати труднощів у виконанні завдань на самостійність;

– *недостатня підтримка*: відсутність належної підтримки (викладачів, батьків, інших осіб), що може призвести до суттєвого уповільнення у формуванні готовності студентів до самостійної роботи.

– *технологічні труднощі*: у сучасному світі самостійна робота часто вимагає використання гаджетів, Інтернету, систем дистанційного навчання та інших технологій. Студенти, які не мають достатньої інформаційно-технологічної грамотності, стикаються з труднощами у процесі самостійної роботи.

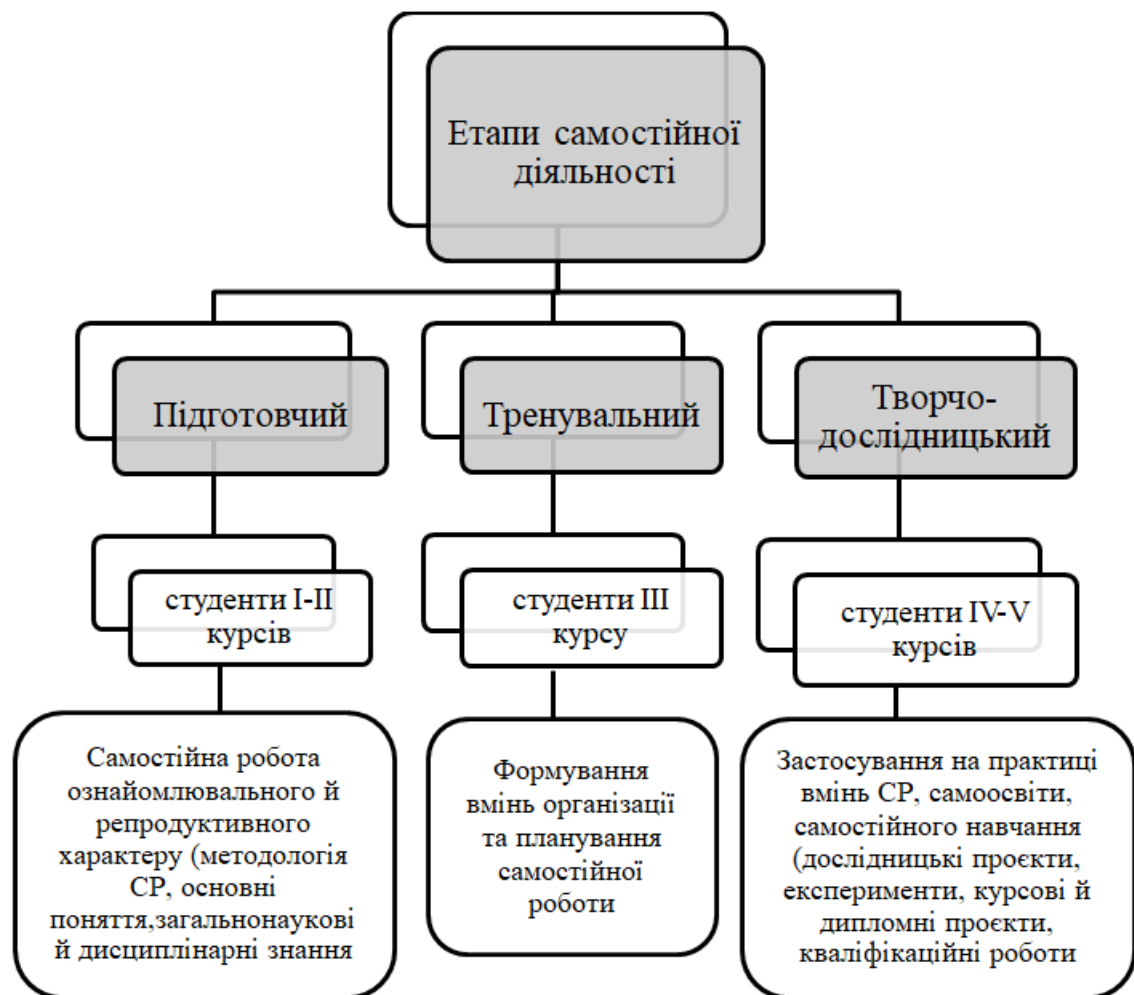
З огляду на те, питома частка часу у змісті фахової підготовки майбутніх фахівців у закладі вищої освіти відводиться на самостійне вивчення матеріалу, що передбачає розв'язання навчально-пізнавальних завдань, які за традиційної організації освітнього процесу розглядалися на аудиторних заняттях (більшість із пошукових завдань і завдань проблемного характеру пропонувалися на завершальному етапі навчання і передбачали застосування визначеного алгоритму), а також урахуваючи те, що знання можна уважати надбанням і таким, що стало інтеріоризованим, тобто власною потребою, окреслені аспекти мають бути послідовно відтвореними у змісті фахової підготовки.

Тому слід підготувати студентів до самостійної роботи, надавши їм необхідну підтримку, розвивати навички самостійності й мотивувати їх бачити цінність цього процесу в особистому і професійному розвитку.

Для досягнення ефективності самостійної роботи важливо мати методичну базу, яка включає спеціальні навчальні (дидактичні) матеріали, тексти і завдання. Ці ресурси призначені для забезпечення можливості самостійного виконання завдань студентами як під керівництвом викладача, так і без його участі. Закономірність полягає в тому, що ефективність

організації самостійної роботи у виробленні професійної компетентності здобувачів досягається за умови систематичного розв'язання завдань, спрямованих на закріплення нового матеріалу та його активізацію; поступове збільшення обсягу виучуваного матеріалу, що не лише надасть змогу студентам більш глибоко аналізувати програмовий матеріал на аудиторних заняттях, порушувати проблеми і віднаходи шляхи розв'язку, але також самостійно проектувати логістичні системи за спеціальністю.

Більшість науковців суголосні в позиції, що організація самостійної навчальної діяльності передбачає чітку диференціацію цього процесу й умовно поділяється на три основні етапи (підготовчий, тренувальний і творчо-дослідницький), кожен із яких передбачає певні види і типи самостійної роботи (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Етапи самостійної навчальної діяльності

Розглядаючи зміст навчальної дисципліни та її складові, визначаємо творчу самостійну роботу студентів провідною. Пов'язуємо успішний результат самостійної роботи здобувачів із відповідною кваліфікацією, рівнем педагогічної грамотності викладача та його мотивації. Прикладом може слугувати використання методики вироблення інформаційної культури здобувачів, яка полягає не лише в оволодінні інформаційно-комунікаційними технологіями, але також умінні здійснювати лексикографічну діяльність, опрацьовувати довідкову літературу, здійснювати аналіз галузевої інформації, класифікувати на основі застосування критеріїв та ознак досліджуваних об'єктів тощо.

Ефективність самостійної роботи студентів визначається їхнім вмінням планувати та організовувати цей процес, спільно залучаючи інші форми навчання. Ключовим фактором у цьому контексті є ретельний підбір викладачами та кафедрою змісту і обсягу навчального матеріалу для самостійного опрацювання студентами. Крім того, важливо забезпечувати студентів методичними рекомендаціями, роздатковим матеріалом і навчально-методичною літературою.

Деякі науковці відносять до структури самостійної навчальної діяльності сукупність навчальних дій, які спрямовано на виконання самостійної роботи з кожної навчальної дисципліни. При цьому самостійну роботу розглядають у якості основної організаційної форми самостійної навчальної діяльності.

Так, Н. Шишкіна, І. Шимко, В. Буряк, Я. Бойко, О. Василенко, З. Кучер серед основних складових самостійної роботи виокремлюють:

- цілеспрямованість, тобто виконання відповідно до чітко визначеної мети;
- формування прояву самостійності;
- здійснення під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі [9].

Натомість Ю. Бабанський пропонує такі структурні компоненти самостійної роботи, як:

- планування й конкретизація завдань;
- планування методів, засобів, форм навчальної діяльності;
- самоорганізація навчальної діяльності;
- саморегулювання навчання;
- самоаналіз результатів навчальної діяльності [9].

Науковець А. Павлюченко вбачає логічним до структури організації самостійної роботи внести:

- визначення цілей самостійної роботи повинно відповідати вимогам державного освітнього стандарту і конкретизувати їх у контексті конкретної дисципліни. Цільові показники мають відповідати готовності до професійної самоосвіти, включаючи мотиваційний, когнітивний та діяльнісний компоненти;

- відбір вмісту самостійної роботи базується на вимогах освітнього стандарту для конкретної дисципліни, а також враховує різноманітні джерела самоосвіти, такі як літературні джерела, особистий досвід, індивідуальний самоаналіз. При цьому враховуються індивідуально-психологічні особливості студентів, а також конкретні особливості роботи та специфіка певної спеціальності;

- створення завдань для самостійної роботи відбувається у відповідності до визначених раніше цілей;

- організація контролю [23].

До базових елементів системи самостійної роботи В. Козаков відносить:

- студент – суб'єкт діяльності;
- предмет його діяльності;
- процес як сукупність дій студента над предметом;
- продукт як наслідок перетворення предмета;
- умови (зовнішні) дій студента над предметом;
- мета як проєкт продукту результату діяльності;
- мотив як внутрішні умови діяльності;

- виховний досвід студента, знання, уміння й навички, необхідні для роботи з предметами, їх подальша модифікація;
- результат – сформовані вміння, набуті знання, навички й розвинені риси особистості студента [130].

Вчений П. Підкасистий виокремлює такі складники самостійної роботи: робота зі сприйняття та осмислення навчального матеріалу на лекціях, ведення конспекту лекцій, вивчення навчальної літератури (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, першоджерела), опрацювання навчальної інформації та переведення її на рівень знань, закріплення знань на практиці, виконання вправ та різноманітних додаткових завдань, підготовка виступів, рефератів, доповідей, виконання типових розрахунків, підготовка та виконання лабораторних робіт, підготовка до практичних та семінарних занять тощо [156]. Ці елементи є компонентами різноманітних форм і методів навчання, і вони постійно змінюються, стаючи більш складними відповідно до прогресу студента в процесі навчання. Наприклад, на першому курсі у першому семестрі акцент робиться на формуванні навичок конспектування та роботи з первинними джерелами. Проте, у другому семестрі самостійна робота стає більш високорівневою, включаючи практичні вміння, написання рефератів і підготовку доповідей.

Тобто структура самостійної роботи може бути різною залежності від конкретної дисципліни, завдань і вимог програми, але загалом передбачає такі етапи: обрання теми або завдання; пошук інформації; аналіз та обробка інформації; планування роботи; виконання завдань; перевірка і редагування; оформлення роботи; захист або представлення результатів; самооцінка і оцінювання. Окреслена загальна структура може змінюватися залежно від конкретних вимог і завдань, водночас вичерпно надає загальний огляд процесу самостійної роботи студента в закладі вищої освіти.

Зокрема О. Рогова [116] пропонує вибудовувати самостійну роботу майбутнього фахівця з огляду на її мету і завдання, виокремлюючи такі компоненти: орієнтаційно-мотиваційний, інструктивно-настановчий,

процесуальний, корекційний, контрольо-оцінювальний. Із назви першого компонента зрозуміло, що він охоплює низку аспектів, що спрямовують студента на самостійну роботу й активізують його мотивацію. Здобувач вищої освіти має чітко розуміти свої академічні та професійні цілі й завдання, які необхідно досягнути через самостійну роботу. В якості мотивації доречно використовувати проблемні запитання та пізнавальні вправи, які покликані довести потребу в нових знаннях, а також мають розкрити роль і значення конкретного навчального матеріалу у формуванні професійності майбутнього спеціаліста.

Інструктивно-настановчий компонент самостійної роботи передбачає надання студентам конкретних рекомендацій і спрямування (косультативно-інструктивна діяльність) щодо виконання завдань й досягнення певних цілей. Цей компонент допомагає структурувати та спрямовувати самостійну роботу студента в правильне русло. Важливим є забезпечення студентів необхідною інформацією та ресурсами для успішного виконання завдань. Основні елементи інструктивно-настановчого компонента самостійної роботи охоплюють: 1) завдання та цілі: чітке формулювання завдань і цілей самостійної роботи для розуміння того, що вимагається, і яких результатів потрібно досягти; 2) методику виконання: надання інструкції з конкретними кроками для виконання завдань; 3) бібліографію і джерела: надання рекомендацій щодо літератури, баз даних, журналів тощо, які можуть бути корисними для виконання самостійної роботи; 4) графік і дедлайни: визначення, коли має бути виконано кожен етап роботи та вказівку до остаточного терміну здачі завдання; 5) критерії оцінки: пояснення стосовно оцінювання роботи; 6) консультації і підтримка; 7) контроль і ревізію (допоможуть студентам більш систематично й ефективно виконувати завдання й досягати поставлених цілей у самостійній роботі).

Процесуальний аспект пов'язаний з прямим виконанням самостійних завдань студентами. Корекційний аспект включає в себе надання студентам допомоги у подоланні труднощів і виправленні помилок.. Суть контрольо-

оцінювального аспекту полягає у проведенні контролю за процесом самостійної роботи студентів: викладач аналізує характер, повноту, зміст і доцільність вибору студентами методів діяльності та надає оцінку.

Як висновок, структура самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем складається із взаємопов'язаних між собою мотиваційно-потребнісного, змістовно-процесуального та контрольного-оцінювального компонентів [130].

Мотиваційно-потребнісний компонент самостійної роботи визначається особистими мотивами, цілями, потребами й інтересами студента, які впливають на його бажання й готовність до виконання завдань. Цей компонент є ключовим для успіху, оскільки визначає, чому саме студент надає перевагу та що його стимулює до самостійної роботи. Основні елементи мотиваційно-потребнісного компонента самостійної роботи:

– *мотивація*: саме мотиви студента (складають внутрішню і зовнішню мотивацію) визначають причину, з якої він здійснює спробу виконати завдання. Внутрішня мотивація може бути пов'язана з особистим інтересом у темі, яка вивчається (наприклад, організаційні структури готельних підприємств: майбутній фахівець зацікавлений у відкритті власного готелю, прагне зрозуміти, яка організаційна структура такого підприємства буде успішною в регіоні, який він розглядає потенційно прибутковим; або ж здобуч освіти планує працювати в готелі і вмотивований дізнатись про всі переваги й недоліки організаційної структури готелю, щоб виконувати свої функції на високому рівні), бажанням розвиватися і здобувати знання. Зовнішня мотивація може бути пов'язаною з нагородами, відзнаками, вимогами викладачів чи суспільним статусом;

– *потреби*: академічні, професійні, особисті і соціальні (наприклад, студент може відчувати потребу в підвищенні свого рівня знань з дисциплін професійного спрямування, які відіграють вкрай важливу роль у формуванні висококваліфікованого фахівця, підготовці до майбутньої кар'єри або в особистому задоволенні від навчання);

- *цілі*: визначається, що він хоче досягти через самостійну роботу. Мета може бути конкретною академічною оцінкою, завершенням проєкту чи дослідженням, удосконаленням конкретних навичок;
- *інтереси*: коли завдання або тема цікава студентові, його бажання вивчати й працювати над ними суттєво зростає;
- *зацікавленість логістичними системами*: розуміння основ логістики є ключовим для покращення ефективності та конкурентоспроможності фахівців сфери обслуговування і може призвести до покращення обслуговування клієнтів та збільшення прибутку компанії через оптимізацію процесів обслуговування, управління запасами, управління якістю, реагування на зміни в ринкових умовах, підвищення конкурентоспроможності;
- *самооцінка*: упевненість у власних здібностях і можливостях може підтримувати мотивацію, тоді як низька самооцінка може стати перешкодою.

Ураховуючи ці аспекти, вважаємо за необхідне наголосити: важливо підтримувати і стимулювати мотивацію студентів, щоб вони були більш ефективні в самостійній роботі і досягали поставлених цілей.

Змістовно-процесуальний компонент самостійної роботи стосується того, що саме необхідно робити у ході виконання завдання, і як це виконати; визначає способи та процеси, які здобувач використовує для досягнення мети завдання. Важливо, щоб самостійна робота була систематичною та мала чітку структуру: планування роботи; пошук і збір інформації; аналіз й обробка інформації; написання або створення тексту, проєкту, дослідження тощо; перевірка; представлення результатів; самооцінка та висновки.

Відповідно до завдань освітньої галузі зміст навчальної діяльності майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем має підпорядковуватися сучасному технологічному змісту навчання і технології, в поєднанні з підготовкою майбутніх фахівців, яка передбачає сформованість якостей здобувача, який виявляє функціональну грамотність у галузі (зокрема індустрії гостинності), виявляє здібності самовдоскалення у

професійні й діяльність, вияв відповідальності за виконану роботу апелює до особистісних характеристик і вказує на цілісність особистості фахівця.

На підставі оцінки наукових робіт виділяємо конкретні професійні навички, які майбутні фахівці у галузі обслуговування повинні володіти при розробці логістичних систем:

Компетенція в галузі предметно-теоретичних знань виявляється у готовності застосовувати систему наукових знань з фахових дисциплін у сфері обслуговування під час розробки логістичних систем.

Інженерна компетентність визначається готовністю як в теоретичному, так і практичному плані вирішувати конкретні професійні завдання.

Компетентність у сфері техніки проявляється у здатності розуміти принципи конструкції та функціонування технічних пристроїв, оцінюванні можливостей і обмежень цих пристроїв, а також у вмінні вибирати конкретні технічні засоби відповідно до основних характеристик і умов діяльності.

Технологічна компетентність виявляється у готовності впроваджувати інженерні технології у професійній діяльності.

Графічна компетентність проявляється в умінні маніпулювати образними графічними, схематичними та іконічними моделями об'єктів, що дозволяє абстрагуватися від конкретності та за допомогою символів та форм відтворювати відповідність між предметами та їх графічними зображеннями.

Художньо-графічна компетентність виявляється у вираженні емоційно-естетичного підходу та активності, здатності до творчого сприйняття навколишнього середовища, а також вмінні використовувати графічні методи та засоби для виразного вираження ідей.

Предметно-практична компетентність визначається готовністю до проектування, що охоплює як теоретичні знання, так і практичні навички.

Конструктивно-проектувальна компетентність виявляється у здатності створювати композиційні проекти технічних систем.

Організаційно-діяльнісна компетентність виявляється у готовності до теоретичного та практичного використання різноманітних видів, форм, методів і сучасних засобів для організації власної професійної діяльності.

Професійно-комунікативна компетентність виражається у здатності та готовності ефективно спілкуватися на професійні теми, а також вмінні організувати професійні взаємодії.

Адаптивна компетентність виявляється у здатності користуватися новою інформацією, застосовувати нові технології для підвищення продуктивності, проявленні готовності до гнучкості та стійкості перед швидкими змінами, а також адекватній реакції на зміни в суспільстві, науці і техніці для особистісного розвитку.

Навчальний процес у цілому та самостійна робота майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем мають на меті досягнення цілей та результатів: *фахова підготовка* (навчання спрямоване на формування достатнього розуміння логістичних систем і процесів, а також з інших важливих аспектів, таких як управління ланцюгом постачання, транспортна логістика, складське господарство тощо); *розвиток аналітичних навичок* (самостійна робота стимулює здобувачів здійснювати аналіз складних логістичних завдань, виявляти на основі результатів аналізу проблеми та розробляти ефективні рішення); *професійна компетентність* (майбутні фахівці повинні набути практичних навичок у сфері обслуговування та управління логістичними системами. Це включає в себе навички планування, організації, контролю й оптимізації логістичних процесів); *розвиток творчості та інновацій* (студенти повинні бути стимульовані до розвитку творчих інноваційних рішень у логістиці. Самостійна робота може сприяти генерації нових ідей і підходів до оптимізації логістичних систем, що передбачає також урахування напрацювань із логістики; використання інтегрованого знання у розв'язанні конкретної ситуації); *підготовка до вирішення реальних завдань* (мета полягає не лише в теоретичному навчанні, а й у підготовці студентів до реальних викликів, з якими вони зіткнуться у

професійній діяльності. Проектна робота може передбачати аналіз реальних логістичних систем, вирішення практичних завдань та впровадження покращень у роботу організацій); *співпраця та комунікація* (студенти мають навчитися працювати в команді та співпрацювати з іншими фахівцями, що є важливим аспектом в галузі логістики. Вони також мають розвивати навички ефективної комунікації, що є важливим для взаємодії з клієнтами, постачальниками та іншими стейкхолдерами); *підвищення обізнаності в галузі обслуговування* (майбутні фахівці повинні бути орієнтовані на вимоги клієнтів і на забезпечення якості обслуговування. Здобувачі повинні розуміти, як обслуговування впливає на логістичні процеси та бізнес у цілому); *особистий та професійний розвиток* (мета також полягає в тому, щоб майбутні фахівці розвивали в собі лідерські якості, самоконтроль, вміння працювати над власними слабкими сторонами і набували впевненості в своїх здібностях).

Як висновок, самостійна робота у навчанні майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем спрямована на розвиток комплексних знань, навичок та компетенцій, необхідних для успішної кар'єри в цій галузі.

Контрольно-оцінювальний компонент самостійної роботи майбутніх фахівців у сфері обслуговування під час проектування логістичних систем включає в себе набір стандартів для виконання навчальних завдань, розробку критеріїв якості виконання завдань (зміст, обсяг, логіка, часові рамки), а також визначення критеріїв та процедур оцінювання ефективності самостійної роботи. Цей елемент ґрунтується на актуальних нормах, а також на методичній підтримці від кваліфікованих викладачів, що орієнтована на самостійну навчальну діяльність майбутніх фахівців [156, с. 13]. Зазвичай відсутні готові підходи та стандарти для формалізації та оцінки самостійної навчальної роботи студентів. Студентам доводиться створювати та адаптувати їх, враховуючи конкретні умови вивчення окремих дисциплін і взагалі в освітньому процесі, що включає компонент контролю та оцінювання.

Розгляд самостійної навчальної діяльності як складного системного об'єкта висвітлює значення наявності взаємозв'язків та взаємозалежностей між визначеними вище елементами. Зокрема, визначення початкового рівня предметних знань і самоосвітніх компетенцій, а також аналіз потреб і мотивацій студентів (мотиваційно-потребнісний компонент) служить основою для розробки стратегії організації та проведення самостійної навчальної діяльності. Це спонукає студентів до активності під час вибору необхідних засобів та тактик для виконання навчальних завдань (змістово-процесуальний компонент) та визначає вимоги до досягнення результатів у формі критеріїв для оцінки ефективності (контрольно-оцінювальний компонент). При цьому необхідно отримувати результати на кожному етапі самостійної роботи, що не лише має освітньо-пізнавальний характер, але й відображає зміни в структурі особистості суб'єкта. Студент, який досяг результату, мобілізував власні зусилля, спланував і реалізував задумані дії, провів самоконтроль і самооцінку (контрольно-оцінювальний компонент).

Самостійна робота є послідовним розширенням освітньої діяльності, що втілює навчально-пізнавальний мінімум і гарантує, що майбутні фахівці у сфері обслуговування, які проектують логістичні системи, самостійно досягнуть певного рівня професійної компетентності. Несподіваним, але не менш важливим результатом самостійної роботи є розвиток у студентів особистісних структур, таких як самоактуалізація, самонавчання, самоконтроль, самооцінка, самоменеджмент і самоорганізація. [7].

Вище ми підкресливали, що критерієм успішності самостійної роботи є контроль знань студентів. Розглянемо основні методи в системі організації самостійної роботи:

Використання усного контролю, зокрема опитування, сприяє розвитку у майбутніх фахівців навичок наукового висловлення, логічного мислення та здатності відтворювати засвоєні знання. Зауважимо, що вміння дискутувати передбачає також вільне послуговування термінологічним апаратом, у межах якого здійснюється розгляд питання. Ефективний метод пояснення нового

матеріалу полягає у здійсненні діалогу зі студентами, використовуючи вже вивчений раніше матеріал. Цей метод дозволяє контролювати засвоєння знань та, відповідно, активізує діяльність майбутніх фахівців у сфері обслуговування під час проєктування логістичних систем під час вивчення нового матеріалу.

Метод оцінки у письмовій формі спрямований на розвиток логічного та альтернативного мислення, а також на вміння письмово висловлювати основні поняття та пояснення, які викладає викладач.

Методи досягнення цієї стратегії:

- диктанти, в яких студент письмово встановлює відсутні елементи визначень, структур і інших навчальних конструкцій;
- контрольна робота, яка включає в себе комплексну перевірку як теоретичних знань, так і практичних вмінь з даної теми;
- тести, де слід вибрати правильну відповідь із запропонованих варіантів відповідей;
- контрольна робота «за вибором», де з наданих завдань студент самостійно обирає та виконує певну кількість, наприклад, три з шести. Цей тип контролю надає викладачеві можливість в подальшому застосовувати індивідуальний підхід до студентів;
- складання письмового опитування на основі вивчених раніше тем, яке є передумовою для розуміння нової теми. Зазначимо, що один із студентів робить записи на дошці, сприяючи тим самим ґрунтовній самопідготовці інших студентів.

Метод паралельного контролю передбачає, що одна частина групи виконує письмове завдання, а інша працює з викладачем усно. Таким чином, в першій частині групи самостійна робота паралельно сприяє формуванню навичок зосередженості та концентрації уваги.

Досягнення цілей та виконання завдань самостійної роботи майбутніх фахівців у сфері обслуговування, що включає проєктування логістичних систем, разом із своєчасним контролем знань, сприяють ефективному засвоєнню навчального матеріалу. Самостійна робота сприяє розвитку

навичок самостійного вивчення, формує самодисципліну та виховує навички самоорганізації.

Отже, самостійна робота відіграє ключову роль у навчальному процесі майбутніх фахівців у сфері обслуговування, особливо під час проєктування логістичних систем. Серед позитивних аспектів варто відзначити покращення навчальних результатів, підвищення мотивації і впевненості студентів у своїх здібностях і потенціалі, а також удосконалення соціальних навичок. Самостійна робота представляє собою складний системний об'єкт, її структура включає взаємопов'язані компоненти (мотиваційно-потребнісний, змістово-процесуальний та контрольний-оцінний), що дозволяє майбутнім фахівцям у сфері обслуговування, які займаються проєктуванням логістичних систем, самостійно здійснювати освітню діяльність. Ця діяльність спрямована на правильне освоєння великого обсягу навчальної інформації на рівні загальнонаукового та професійно важливого рівня.

2.2. Педагогічні умови організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем

Основним результатом будь-якого навчального процесу є підготовка майбутніх фахівців з активною життєвою та професійною позиціями. Особливе значення нині мають питання, пов'язані з формуванням професійних компетенцій й особистих прагнень до постійного саморозвитку і самовдосконалення у випускників ЗВО. Оскільки творча самоідентифікація людини не може формуватися через традиційну передачу загальнонаукових і фахових знань, не маємо сумнівів, що недостатнім є перегляд методичних підходів та освітніх технологій – необхідні зміни концептуальних принципів навчання. У новій освітній парадигмі здобувач освіти повинен позбутись ролі пасивного споживача знань і стати активним суб'єктом навчальної діяльності, початок якої безпосередньо залежить від ступеня його самостійності у

розв'язанні професійних завдань, обрання методів і шляхів досягнення освітніх та/або практичних цілей.

Криза останніх років позиціонувала перед вітчизняною і світовою спільнотою нові виклики. Епідеміологічна ситуація, військові дії на території нашої держави внесли свої корективи в роботу всіх сфер життя, зокрема освіти, де вимога соціальної дистанції визначила основною формою навчального процесу дистанційну.

Оцінка навчання в умовах тотальної «дистанційки» не може не торкнутися питання його ефективності, відповідно, ефективності роботи на всіх етапах навчального процесу: на етапі подачі матеріалу, його розробки, виконання завдань, контроль знань тощо. За таких обставин проблема самостійної роботи студента переосмислюється, причому не тільки через її збільшений обсяг, але і вирішальним значенням в ході дистанційної взаємодії учасників освітнього процесу. Отже, були створені умови, коли традиційне для педагогіки поняття «самостійна робота» вимагало якісно нового рівня його розуміння.

Слід розуміти, що необхідність детального вивчення цього питання виникла давно і була продиктована процесами гуманізації та інформатизації всіх сфер людської діяльності, глобалізації й інтеграції сучасного світу, які сформували попит на універсальних, самодостатніх і мобільних професіоналів. Увага до цієї проблеми спровокована і кризовими явищами сучасної цивілізації, відповіддю на виклики якої постає зростаючого значення самоосвіти. Стимулює зацікавленість і вже сформована суперечність між попитом на фахівців, орієнтованих на самоосвіту, і слабким розвитком у теорії педагогіки проблеми організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери послуг в процесі проектування логістичних систем. Тому розгляд педагогічних умов ефективності організації самостійної роботи студентів, а також формування їх подальшої самостійності є актуальним завданням і потребує детального аналізу й дослідження. Виявлення й забезпечення цих умов необхідне для успішної підготовки майбутнього фахівця сфери

обслуговування в процесі проєктування логістичних систем. Тільки з урахуванням педагогічних умов загальна структура процесу професійної підготовки майбутніх спеціалістів набуває конкретного характеру.

Задля виявлення причин, що обумовлюють певні явища або процеси в педагогіці, вживають поняття «умови». Розглянемо його детальніше.

У академічному тлумачному словнику української мови вказано, що умова:

- необхідна умова, що сприяє реалізації, створенню, формуванню чого-небудь або сприяє чому-небудь;
- умови та аспекти реальної дійсності, в яких відбувається чи реалізується що-небудь;
- стандарти чи норми, що діють або визначені в конкретній сфері життя чи діяльності, спрямовані на забезпечення ефективної функціонування чого-небудь;
- сукупність інформації та положень, що є фундаментом для чого-небудь [1].

Натомість, у словнику термінів та персоналій з філософії умова визначається як філософська категорія, що означає ті чинники, які є обов'язковими для виникнення, існування та зміни конкретних об'єктів та явищ [8].

В словнику іншомовних слів термін «умова» тлумачиться як «категорія, що визначає відношення предмета до оточуючих його явищ, які є необхідними для його існування; необхідний компонент, що робить можливим здійснення чогось або сприяє чому-небудь» [65].

Тобто, в широкому розумінні умова – це фактор, обставина або обліковий параметр, який впливає на щось або визначає характеристики чогось. Це поняття може бути застосоване в різних контекстах і має широкий спектр значень в залежності від сфери застосування (*соціальні умови* – умови соціального середовища (культура, економічний стан, політика та інші чинники, які впливають на поведінку та життя людей); *природні умови* –

фізичні фактори (клімат, природні ресурси, географічне розташування, які впливають на екологічну та природну ситуацію); *умови навчання* – фактори, що визначають навчальні середовища, методи та ресурси, які використовуються для освіти; *умови роботи* – фактори, що впливають на робочу обстановку та процеси праці, включаючи робочий графік, умови безпеки, оплату праці та інші; тощо).

У рамках нашого дослідження особливий інтерес викликають саме педагогічні умови, оскільки створюються і використовуються в освітньому процесі для досягнення навчальних цілей і забезпечення ефективного опанування професійних компетентностей і особистісного розвитку здобувачів освіти.

Аналіз наукових джерел щодо визначення поняття «педагогічні умови» показав, що зазначена категорія була об'єктом дослідження науковців В. Андреев, Н. Бугаєць, К. Дубич, Н. Житнік, І. Зайцева, М. Курач, А. Литвин, В. Ляудіс, А. Найн, В. Полонський, В. Стасюк та інші. Узагальнені погляди зазначених дослідників щодо тлумачення поняття «педагогічні умови» подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Сутність поняття «педагогічні умови»

<i>Дослідник</i>	<i>Тлумачення</i>
В. Андреев	умови процесу навчання, що виникають внаслідок систематичного відбору, конструювання та застосування складових змісту, методів, технологій, а також організаційних форм, спрямованих на досягнення педагогічних цілей [8]
Н. Бугаєць	необхідні та достатні умови, які визначають результативність навчально-виховного процесу [40]
К. Дубич	система взаємопов'язаних і взаємозумовлених дій педагогічного процесу, спрямованих на досягнення конкретної мети [31]
Н. Житнік	необхідні умови, які визначають та управляють виникненням, існуванням та розвитком конкретного педагогічного процесу або явища [23]
І. Зайцева,	умови, які визначають та впливають на цілісний і

В. Стасюк	продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, який передбачає активну участь особистості чи групи людей [69]
М. Курач	умови, які гарантують успішне виконання навчальних завдань [87]
А. Литвин	сукупність спеціально розроблених важливих (ключових, системоутворюючих) впливових факторів на зовнішні та внутрішні аспекти освітнього процесу або особисті параметри його учасників. Ці фактори гарантують цілісність навчання та виховання в інформаційно-освітньому середовищі освітнього закладу відповідно до суспільних вимог [104]
В. Лядіус, А. Найн	комплекс об'єктивних можливостей, умов і заходів, що організовано та орієнтовано для досягнення конкретної мети в ході освітнього процесу [118]
В. Полонський	комплекс різноманітних аспектів освіти й виховання, які орієнтовані на фізичний, психологічний чи моральний розвиток особистості [134]

На основі викладеного сформулюємо таке визначення. Під педагогічними умовами організації самостійної роботи майбутнього фахівця сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем розуміємо необхідні й достатні обставини, за яких навчальний процес забезпечує ефективну організацію самостійної роботи у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця засобами логістичної обізнаності задля досягнення основної мети здобуття вищої професійної освіти – підготовка висококваліфікованого, мобільного, гнучкого спеціаліста, готового до саморозвитку, самовдосконаленню, самореалізації.

Тобто, це певна сукупність об'єктивних можливостей, що охоплює зміст, методи, організаційні форми та матеріальні ресурси педагогічного процесу, сприяючи ефективному досягненню поставленої мети. Вони повинні мати взаємодію і взаємозалежність, сприяючи підвищенню результативності у навчанні майбутніх фахівців у сфері обслуговування. Упровадження педагогічних умов є систематичною діяльністю, спрямованою на розкриття закономірностей навчального процесу, з метою перевірки результатів науково-педагогічного дослідження.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з теми дослідження, узагальнення й систематизація отриманої інформації дозволили виявити сукупність педагогічних умов організації самостійної роботи майбутнього фахівця сфери обслуговування в цілому і до яких найчастіше апелювали дослідники (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Перелік педагогічних умов організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування

№ п/п	Педагогічні умови
1	Поступове долучення студентів до самостійної роботи, здійснюваної в три етапи: позитивна мотивація до прояву зацікавленості в самостійній роботі; формування навичок самостійної роботи з максимальним зануренням в роботу з інформацією для генерації нових знань; оволодіння творчо-рефлексивною діяльністю задля підвищення навичок самостійної роботи.
2	Формування самостійного професійного мислення і вироблення професійних якостей, творчої інтуїції.
3	Організація освітнього процесу у єдності теоретичного та практичного компонентів з обов'язковими елементами самостійної роботи.
4	Вибір оптимальних форм, методів і засобів організації самостійної роботи здобувачів професійної освіти (сфери обслуговування).
5	Налаштування й оптимізація процесу САМО (самоосвіти, самоорганізації, самовдосконалення, самореалізації і таке інше).
6	Виокремлення критеріїв оцінювання та самоперевірки.
7	Актуалізація змісту підготовки майбутніх фахівців у галузі обслуговування в умовах зростання обсягу самостійної діяльності.
8	Поетапне формування професійних компетентностей, які є результатом ефективної організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування.
9	Врахування вимог суспільства і ринку праці до фахової підготовки майбутніх спеціалістів у галузі обслуговування.
10	Використання інноваційних педагогічних технологій в організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування.
11	Упровадження інтегративного навчально-методичного забезпечення процесу організації самостійної роботи в професійній підготовці майбутніх фахівців сфери послуг.
12	Визначення вимог стейкхолдерів до отримання майбутніми фахівцями додаткового комплекту професійних навичок.
13	Розробка навчального оточення, спрямованого на професійну

	орієнтацію та використання інформаційно-комунікаційних технологій.
14	Стимулювання усвідомленого підходу на етапах поліпшення, самовдосконалення та особистісного розвитку.

Натомість питання організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем раніше не досліджувалось, тому ми намагались врахувати найважливіші педагогічні умови, дотримуючись при цьому основних принципів логістики, слідування яким сприятиме досягненню ефективності функціонування, зменшення частки використаних ресурсів (матеріальних й нематеріальних) і покращення обслуговування, що сприяє успішній роботі майбутнього фахівця. Кожна умова має свої можливості й не може відокремлено повною мірою забезпечити успішність організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування під час проектування логістичних систем. На наш погляд лише їх діалектичний зв'язок, який відповідає меті організації самостійної роботи, надає змогу досягти належних позитивних результатів.

Отже, ми виокремили такі педагогічні умови:

- ознайомлення майбутніх фахівців сфери обслуговування із роллю й місцем логістичних систем в організації самостійної роботи через збагачення змісту спеціальних дисциплін знаннями з основ логістики;
- реалізація комплексу сучасних інноваційних технологій спрямованих на формування самостійності майбутніх фахівців сфери обслуговування;
- оволодіння майбутніми фахівцями сфери обслуговування методичними прийомами організації самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем.

Провідною умовою підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем є *ознайомлення із роллю й місцем логістичних систем в організації самостійної роботи через збагачення змісту спеціальних дисциплін знаннями з основ логістики.*

Інтенсивний розвиток нашої держави в економічному, політичному й суспільному аспектах, зумовлений здебільшого інтеграційними тенденціями до світового простору, зорієнтований на належну якість життя для кожного громадянина України. Цей процес залежить від оволодіння необхідними знаннями й уміннями, які формують професійну особистість майбутніх фахівців сфери обслуговування, які на високому рівні виконують свої зобов'язання, сприяючи загальному економічному поступу держави. Становлення саме європейської держави неможливе без свідомого, активного, цілеспрямованого, відповідального професіонала, який готовий до саморозвитку, самовдосконаленню, самоорганізації, самопізнання тощо. Тому самостійна робота відіграє надважливу роль у формуванні висококваліфікованих фахівців будь-якої сфери діяльності.

За даними ЮНЕСКО, матеріал опрацьований власноручно, самостійно (індивідуально) за умови, що завдання виконується від його постанови до аналізу отриманих результатів, засвоюється не менше ніж на 90% [96]. Тому навчити студентів як майбутніх фахівців самостійно вчитися, опановувати нові знання, формувати у них потребу в самоосвіті, розвинути здібності до високого рівня самоконтролю і самооцінки і є завданнями, що стоять сьогодні перед педагогами вищої школи. Саме організація самостійної роботи є ключовим аспектом розвитку професійних якостей, творчої індивідуальності особистості, активізації розумової діяльності, формування потреби безперервного самостійного поповнення знань.

Працюючи в режимі самостійної роботи, студент постійно повинен прогнозувати та оцінювати як можливий результат завдання, так і сам процес його виконання. Ця прогностична функція самостійної роботи формує не лише конкретні вміння і навички, але також розвиває самостійність як характерну рису особистості сучасного студента, відіграючи істотну роль у його структурі. Зміна концепції освіти та розширення функцій самостійної роботи студентів не лише призводить до збільшення її обсягу й значущості, але також перетворює взаємовідносини між викладачем і студентом, роблячи їх

рівноправними суб'єктами навчальної діяльності. Це, в свою чергу, вимагає коригування всіх психолого-педагогічних (організаційних, методичних) засобів, що забезпечують самостійну роботу студентів.

Уважаємо, що будь-який процес може бути потрактований з логістичної перспективи, що передбачає реалізацію логістичного управління інтегрованим ланцюгом постачання, тобто організацію в рамках єдиного потокового процесу переміщення матеріалів та інформації вздовж всього ланцюга від виробника до споживача [83]. Розглядаючи поняття «навчання», ми дійшли висновку, що це запланована, попередньо організована, спільна і двостороння діяльність викладача і здобувача освіти, головна мета якої – свідоме, міцне і глибоке опанування останніми системи знань, умінь і навичок; процес здобуття освіти, коли формується і розвивається особистість майбутніх фахівців, їх світогляд, засвоюється досвід людства і професійної діяльності. Мовою логістики навчання – це потоковий процес переміщення інформації вздовж всього ланцюжка від викладача (виробника) до студента (споживача). Тобто, основна мета навчання з логістичної точки зору полягає в раціональному координуванні й ефективному управлінні інформаційними потоками та потоками, які їх супроводжують, для економії витрат, підвищення рівня надання обслуговування (освітніх послуг), досягнення стратегічних цілей закладу й отримання конкурентних переваг. Виходячи із мети, основне завдання логістики в цьому випадку можемо сформулювати так: побудова інтегрованої ефективної системи регулювання та контролю інформаційними потоками, що забезпечують високу якість освітніх послуг.

Однією з основних логістичних концепцій вважається реалізація системного підходу, тобто оптимізація інформаційного потоку в межах закладу та його підрозділів. Тому саме поняття «логістична система» є ключовим і дозволяє задовольнити клієнтів (в нашому випадку майбутніх фахівців сфери обслуговування, а вони, у свою чергу, майбутніх клієнтів); оптимізувати витрати (часу, ресурсів); підвищити продуктивність, управляти

ризиками; стратегічно планувати задля покращення й розширення послуг; бути максимально конкурентоспроможними.

Організація самостійної роботи – невід’ємна частина навчального процесу, тому логістична концепція розповсюджується і на неї. Логістичні системи відіграють важливу роль у підтримці й організації саме самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в низці способів:

– *забезпечення ресурсами*: логістичні системи можуть забезпечувати доступ до необхідних ресурсів і матеріалів для навчання (книги, журнали, наукові статті, навчальні посібники і комп’ютери), що допомагає студентам отримувати доступ до інформації та матеріалів, необхідних для самостійного навчання;

– *забезпечення доступу до бібліотек і дослідницьких ресурсів*: логістичні системи можуть допомагати студентам отримати доступ до бібліотек, архівів і електронних баз даних для проведення досліджень і пошуку інформації для своїх навчальних проєктів і робіт;

– *доставка інформаційних та навчальних матеріалів*: логістичні системи можуть забезпечувати доставку навчальних матеріалів і обладнання для студентів, які навчаються дистанційно або на віддалених кампусах. Це може передбачати доставку навчальних посібників, зразків, лабораторного обладнання і так далі;

– *організація навчальних заходів і семінарів*: логістичні системи можуть допомагати організовувати навчальні заходи, семінари, конференції і тренінги для студентів; забезпечують транспорт, розміщення, інфраструктуру та інші ресурси для проведення цих заходів;

– *управління навчальними матеріалами*: логістичні системи можуть бути використані для управління дистрибуцією навчальних матеріалів, навчальних посібників, електронних курсів та інших навчальних ресурсів. Це дозволяє студентам отримувати доступ до навчальних матеріалів вчасно та зручно;

– *технологічна інфраструктура*: Логістичні системи можуть забезпечувати доступ до технологічної інфраструктури (комп'ютерні лабораторії, доступ до Інтернету та програмне забезпечення для навчання), що допомагає студентам проводити дослідження, робити проекти та виконувати завдання.

Загалом, логістичні системи грають важливу роль у забезпеченні доступу до ресурсів і інфраструктури, необхідних для ефективної та продуктивної самостійної роботи студентів. Вони підтримують навчальні процеси та сприяють успішному навчанню та розвитку студентів.

Аналізуючи освітні програми підготовки бакалаврів зі спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування) Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка [101], університету Григорія Сковороди в Переяславі [102], Рівненського державного гуманітарного університету [103], Криворізького державного педагогічного університету [100], ми виокремили спільні дисципліни циклу професійної підготовки:

- проектування об'єктів сфер послуг;
- інфраструктура закладів готельно-ресторанного господарства;
- готельна індустрія України;
- технології організації готельного і ресторанного господарства.

До прикладу, основні завдання дисципліни *«Проектування об'єктів сфер послуг»* полягають в оволодінні професійними знаннями та навичками в проектуванні об'єктів готельно-ресторанного господарства; тренувати вміння розробки техніко-економічного обґрунтування доцільності проекту та моделювання технологічних процесів; проведення розрахунків сировини, технологічного обладнання та площ функціональних груп приміщень; розроблення генеральних планів, розрізів та об'ємно-планувальних рішень будівлі відповідно до технологічних процесів; рішення проектних технологічних завдань із використанням ARCHICAD, AutoCAD; проведення експертизи готових проектів. Аспекти логістики можуть бути

актуалізованими, допомагаючи підвищити ефективність і конкурентоспроможність бізнесу:

– *оптимізація розташування*: логістика може допомогти визначити оптимальне місце розташування об'єкта обслуговування, з урахуванням доступності для клієнтів, постачальників та інфраструктури (метод виключення, метод множників Лагранжа);

– *управління запасами*: у сфері послуг, де потрібно забезпечити наявність певних ресурсів (наприклад, обладнання для обслуговування), логістика допомагає раціонально вести облік та управляти запасами, щоб не допустити перебоїв у наданні послуг (ABC аналіз, метод ФІФО та ЛІФО);

– *планування інфраструктури та обладнання*: логістичний аналіз може допомогти визначити оптимальну кількість та розташування приміщень, обладнання та технічних засобів для надання послуг (метод аналізу ієрархій);

– *управління процесами*: логістика допомагає вдосконалити бізнес-процеси об'єкта обслуговування, зменшити витрати часу й ресурсів на виконання завдань і підвищити ефективність обслуговування клієнтів (метод Six Sigma);

– *розподіл та доставка послуг*: якщо ваш об'єкт надає послуги на велику територію або різним клієнтам, логістика допоможе впорядкувати процеси розподілу й доставки послуг і зробити їх більш ефективними (оптимізація маршрутів, метод пріоретитування, метод стандартизації послуг);

– *управління витратами*: логістика дозволяє знижувати витрати на обслуговування, оптимізуючи витрати на транспортування, управління запасами та інші аспекти діяльності (метод Just-in-Time, EOQ (Economic Order Quantity));

– *підвищення задоволеності клієнтів*: важливим аспектом у сфері послуг є задоволеність клієнтів. Логістика допомагає забезпечити своєчасну та якісну надання послуг, що сприяє покращенню взаємовідносин із клієнтами та їх задоволеності.

Процес проектування логістичних систем у вивченні дисципліни «Готельна індустрія України» формує базові знання з управління постачанням, складуванням, обслуговуванням клієнтів та іншими процесами, спрямованими на забезпечення якості та комфорту перебування гостей. Вони показують, як: знайти надійних постачальників для необхідних товарів і послуг; оптимізувати процеси закупівель, враховуючи потреби готелю та вимоги до якості; вести облік запасів і витрат; забезпечити ефективну обробку резервацій і заселення гостей; оптимізувати процеси прибирання номерів і обслуговування гостей під час їхнього перебування; використовувати інформаційні системи для координації роботи персоналу; забезпечити якісне обслуговування гостей у ресторані та кафе; використовувати системи управління запасами для забезпечення належного обліку та контролю запасів; планувати доставку і розміщення товарів на складі для оптимізації логістичних процесів; упроваджувати сучасні інформаційні системи для ведення обліку, резервацій, взаємодії з клієнтами та управління логістичними процесами тощо.

Отже, правильно спроектована логістична система сприяє підвищенню ефективності, конкурентоспроможності, рівня обслуговування клієнтів, якості продукції та наданих послуг, а також зменшує ризики, витрати, задовольняє вимоги сучасних клієнтів, які очікують високого рівня обслуговування та комфорту. Фахівець, який розуміється на таких системах, завжди віднайде оптимальне рішення розв'язання проблемної ситуації з мінімальними витратами.

Друга важлива умова в організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем є ***реалізація комплексу сучасних інноваційних технологій спрямованих на формування самостійності майбутніх фахівців сфери обслуговування.***

Реалізація комплексу сучасних інноваційних технологій у формуванні самостійності майбутніх фахівців сфери обслуговування є важливим завданням для підготовки кваліфікованих спеціалістів. Самостійність і

навички саморегуляції важливі для ефективної роботи в галузі обслуговування, де фахівці мають взаємодіяти з клієнтами та розв'язувати різноманітні завдання.

Інноваційні технології – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів. Головною метою інноваційного підходу для майбутнього фахівця є їх особистісний розвиток, здатність опановувати новий досвід на ґрунті цілеспрямованого формування творчого і критичного мислення, рольового та імітаційного моделювання, пошуку й визначення особистісних сенсів тощо. Перевага надається активним формам і методам навчання (дискусія, діалог, ділова гра тощо).

Інноваційні технології в навчанні перетворюють традиційний освітній процес і надають нові можливості для підвищення ефективності, доступності та індивідуалізації навчання. Серед основних особливостей інноваційних технологій у навчанні ми виокремили:

– *інтерактивність* – інноваційні технології надають можливість взаємодії і залучення студентів у навчальний процес. Інтерактивність сприяє більшому засвоєнню матеріалу, активному обговоренню та співпраці між студентами;

– *індивідуалізація* – такі технології дозволяють створювати індивідуальні навчальні шляхи та програми для кожного студента, враховуючи його потреби, рівень підготовки і темп навчання;

– *доступність* – за допомогою інноваційних технологій можна забезпечити доступ до навчання для людей з різними фізичними обмеженнями, для віддалених або відсутніх студентів, а також для тих, хто не має можливості відвідувати традиційні заняття;

– *залучення мультимедіа* – використання звукових, візуальних та інших мультимедійних засобів допомагає зробити навчання більш цікавим і ефективним, а також сприяє кращому розумінню матеріалу;

- *відстеження прогресу* – технології дозволяють вчителям та студентам відстежувати прогрес у навчанні. Аналітичні інструменти допомагають визначити слабкі сторони та успіхи кожного студента;
- *змішане навчання* – комбінація традиційних методів навчання з інноваційними технологіями дозволяє створювати більш різноманітні й ефективні навчальні досвіди.
- *доступ до великої кількості ресурсів* – Інтернет і інші технології надають можливість отримувати доступ до великої кількості навчальних ресурсів, включаючи відкриті курси, онлайн-бібліотеки та відеоуроки;
- *співпраця і комунікація* – інноваційні технології допомагають створювати сприятливу атмосферу для співпраці і комунікації між студентами та викладачами, навіть якщо вони перебувають у різних географічних точках;
- *адапбельність* – технології можуть швидко адаптуватися до змін у вимогах ринку праці та вимог студентів, що дозволяє навчальним закладам бути актуальними та конкурентоспроможними;
- *ефективне оцінювання* – використання інноваційних технологій дозволяє створити більш об'єктивні та надійні системи оцінювання знань та навичок студентів.

Загалом інноваційні технології в навчанні розширюють можливості освіти і сприяють підготовці кваліфікованих, адаптованих і самостійних фахівців, які можуть успішно реалізовувати себе як професіонали в сучасному світі.

Розглянемо інноваційні технології, які доцільно застосовувати під організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем.

Технологія проблемного навчання орієнтована на формулювання викладачем проблемних завдань, проблемне пояснення предмета навчання [118]. Це ефективний метод, який може бути використаний в організації самостійної роботи студентів, який стимулює майбутніх фахівців

досліджувати, аналізувати та вирішувати реальні проблеми, розвиваючи при цьому критичне мислення й самостійність.

Алгоритм упровадження технології проблемного навчання під час самостійної роботи студентів відбувається таким способом: 1) вибір проблеми або завдання, які мають бути цікавими й актуальними, щоб зацікавити здобувачів освіти; 2) доступ до ресурсів (підручники, журнали, веб-ресурси, бази даних тощо), які допоможуть їм вивчити та розібратися з проблемою; 3) формулювання гіпотез і питань, які студенти хочуть дослідити, або які допоможуть їм розв'язати проблему; 4) самостійний аналіз і дослідження; 5) групова співпраця, коли майбутні фахівці можуть обговорювати свої ідеї, ділитися знаннями і допомагати один одному в розв'язанні проблеми; 6) критичне мислення і аналіз, які формують здатність визначити ключові аспекти, проблеми та визначити можливі шляхи їх розв'язання; 7) презентація результатів; 8) рефлексія й обговорення; 9) поширення знань (заохочення студентів ділитися своїми знаннями та вивченими навичками з іншими, можливо, через публікації або відеопрезентації).

Технологія проблемного навчання сприяє активному залученню майбутніх фахівців до навчання, розвиває їх аналітичні та рішенням-приймальні навички, а також сприяє формуванню критичного мислення. Вона може бути ефективним інструментом для організації самостійної роботи студентів у ЗВО.

Технологія ситуативного моделювання (або симуляції ситуацій) – це метод, який використовується для створення реалістичних віртуальних сценаріїв або моделей для вивчення та аналізу різних ситуацій, подій або процесів. Вона може бути використана у навчанні, науковому дослідженні, виробництві, військовій підготовці, менеджменті, сфері обслуговування, медицині та багатьох інших галузях. Основна ідея полягає в тому, щоб створити середовище, яке відтворює реальні умови й дозволяє спостерігати, аналізувати та вивчати різні аспекти цих умов.

У системі вищої школи технології ситуативного моделювання все частіше застосовуються в процесі підготовки фахівців у галузі сфери обслуговування; орієнтовані на наближення навчання до реалій практичної професійної діяльності, відтак надають можливість студентам опанувати професійними знаннями й уміннями, навичками адаптації до мінливого виробничого середовища, набути практичного досвіду, конкурентоспроможних якостей. Така технологія надає учасникам процесу гри максимальну свободу інтелектуальної діяльності, яка обмежується лише означуваними правилами гри. Студенти найчастіше самі обирають власну роль у грі, висувають припущення про ймовірний розвиток подій, створюють проблемну ситуацію, шукають шляхи її розв'язання, беруть на себе відповідальність за обране рішення.

Технологія ситуативного моделювання вимагає від студентів активної участі у процесі вирішення ситуацій та проблем. Вони мають самостійно аналізувати, приймати рішення та взаємодіяти з віртуальними сценаріями, що сприяє активному навчанню, розвитку критичного мислення, ефективному опануванню професійних компетентностей та всебічному розвитку особистості майбутнього фахівця сфери обслуговування.

Кейс-технологія. Інтеграція нашої країни до європейського простору має на увазі орієнтацію на належний рівень якості освіти, що вимагає такої фахової підготовки, коли провідне місце займають не лише знання (хоча це також важливо), а ще й інтуїція та творчість. Виходячи з цього, результатом навчання стає не стільки нагромадження фактичних знань, скільки вміння аналізувати, критично мислити, приймати рішення, ширше формування самостійної творчої особистості. Застосування ситуативних методик навчання і зокрема кейс-технологія допомагають досягнути цієї мети, аналізуючи конкретну ситуацію.

Кейс-технологія (або *метод кейсів*) – це метод навчання, який використовує реальні або уявні ситуації, події або проблеми (кейси) для розвитку аналітичного мислення, прийняття рішень та вирішення практичних

завдань студентами. Кейси можуть бути взяті з реального життя або створені викладачем для навчання конкретних концепцій або навичок.

Основні характеристики кейс-технології охоплюють:

– *реалізм*: кейси повинні відображати реальні ситуації або проблеми, з якими студенти можуть зіткнутися у своїй майбутній професійній діяльності;

– *активне навчання*: студенти активно залучаються до аналізу кейсу, обговорення можливих рішень і прийняття власних рішень;

– *діалог і обговорення*: кейси часто використовуються для проведення обговорень, де студенти обмінюються своїми поглядами, аналізують причини та наслідки рішень;

– *практичність*: кейси спрямовані на розвиток практичних навичок і вмінь, які студенти можуть застосовувати в реальних умовах;

– *критичне мислення*: кейси стимулюють студентів думати критично, аналізувати інформацію, приймати рішення та обговорювати альтернативні варіанти;

– *комунікація і співпраця*: Робота над кейсом може передбачати групові обговорення та спільну роботу, що розвиває навички комунікації та співпраці.

– *зворотний зв'язок і вдосконалення*: після обговорення кейсу студенти можуть отримувати зворотний зв'язок від викладача або своїх колег, що допомагає їм удосконалити свої рішення й підходи;

– *адаптивність*: кейси можуть бути використані у різних галузях та дисциплінах, і вони можуть бути адаптованими для відповіді на конкретні навчальні цілі;

В освітньому процесі кейс-технологія дозволяє студентам навчатися розвивати практичні навички та розв'язувати складні проблеми, що забезпечує якість їхньої підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Розглянемо кейс, який демонструє використання технології для організації самостійної роботи майбутнього фахівця сфери обслуговування:

Назва кейсу: Оптимізація послуги доставки їжі в ресторані

Контекст:

Ви – студент, який навчається у галузі обслуговування та готельного бізнесу. Ваше завдання – вивчити й оптимізувати послугу доставки їжі для ресторану, щоб забезпечити максимальну задоволеність клієнтів і покращити ефективність логістичних процесів.

Завдання:

1) Дослідіть поточний стан послуги доставки ресторану. Розгляньте процеси замовлення, приготування їжі, доставки й отримання зворотного зв'язку від клієнтів. Використовуйте інтернет-джерела, опитування співробітників та аналіз наявних (отриманих шляхом статистичного оброблення) даних.

2) Визначте проблемні аспекти. З'ясуйте, де можливі проблеми в поточному процесі доставки їжі. Це може передбачати затримки в доставці, невідповідність замовленням, низьку задоволеність клієнтів тощо.

3) Розробіть план оптимізації. Ваша мета – виявити можливості для покращення. Можливі заходи включають в себе вдосконалення процесів приготування їжі, вдосконалення системи доставки, впровадження онлайн-системи замовлення та зворотного зв'язку, моделювання формату і стилю комунікації з клієнтами тощо.

4) Застосуйте ситуативне моделювання. Використовуйте технологію ситуативного моделювання, щоб створити віртуальні сценарії роботи ресторану після впровадження запропонованих змін. Спостерігайте, як вони впливають на роботу ресторану та задоволеність клієнтів.

5) Аналіз результатів й удосконалення. Оцініть результати ситуативного моделювання і порівняйте їх зі станом до оптимізації. Які позитивні зміни ви виявили? Які проблеми залишаються? Розробіть стратегію для подальшого вдосконалення послуги доставки.

б) Звіт і презентація. Підготуйте звіт, у якому ви відобразите ваші дослідження, рекомендації та результати ситуативного моделювання. Презентуйте ваші висновки перед викладачами та одногрупниками.

Кейс демонструє, як технологія ситуативного моделювання може бути використаною для організації самостійної роботи студентів у сфері обслуговування; дозволяє студентам активно вивчати й оптимізувати реальні процеси й послуги, розвивати навички аналізу й управління, а також готуватися до практичної роботи у галузі обслуговування, де логістика та якість обслуговування мають важливе значення.

Технологія програмованого навчання є ефективним методом початкової діяльності, який може бути застосований при організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування. Ця технологія передбачає систематичне структуроване навчання, де студенти проходять через послідовні навчальні блоки або модулі, розв'язуючи завдання та отримуючи негайний зворотний зв'язок.

Основні принципи та переваги технології програмованого навчання у самостійній роботі майбутніх фахівців сфери обслуговування включають такі аспекти: систематичність та структурованість (розбір навчального матеріалу невеликими, послідовними блоками, що дозволяє студентам крок за кроком засвоювати інформацію і навички) індивідуалізація (опанування навчального матеріалу у власному темпі); зворотний зв'язок; активна участь; зручність і доступність; моніторинг прогресу; адаптивність.

Використання технології програмованого навчання в організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування може допомогти покращити їхні навички та знання в цій галузі, підготувати їх до практичної діяльності та сприяти більш ефективному навчанню.

Третя важлива педагогічна умова є *оволодіння майбутніми фахівцями сфери обслуговування методичними прийомами організації самостійної роботи в процесі проєктування логістичних систем.*

Методичний прийом – це спосіб реалізації методу відповідно до конкретного поставленого навчального завдання; це такий спосіб навчальної роботи викладача та здобувачів освіти, який може бути виражений у вигляді переліку відповідних дій, адекватних специфіці виучуваного матеріалу. Методичний прийом – це типологізований, регулярно повторюваний у практиці навчання конкретний спосіб розв’язання поставлених навчальних завдань. Методичні прийоми застосовуються з метою посилення можливостей того чи того методу і поза методом втрачають своє значення.

Науковці виокремлюють організаційні (складання плану, відповіді по плану, організація учнів на слухання), логічні (постановка проблеми, порівняння, визначення, виявлення спільних та відмінних ознак, узагальнення, висновки) й технічні (записи у зошити, заповнення схем і таблиць, знаходження відповідей у книзі) прийоми. Методичні прийоми є важливими для організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, оскільки процес навчання стає більш насиченим, цікавим, ефективним, допомагають:

- уточнити цілі та завдання, які майбутні фахівці мають досягти під час самостійної роботи. Вони спрямовують увагу і зусилля на досягнення конкретних результатів;
- структурувати процес самостійної роботи: створення плану, розкладу або методології, які допомагають ефективно виконувати завдання та досягати мети;
- підвищити продуктивність здобувачів освіти, дозволяючи їм більш ефективно використовувати свій час та зусилля. Наприклад, вони можуть допомогти студентам уникнути відволікань і зосередитися на важливих завданнях;
- відстежувати майбутнім фахівцям прогрес, визначати слабкі і сильні сторони своєї роботи й коригувати свої дії відповідно до потреб;

- формувати спеціально розроблені дії, які сприяють розвитку певних навичок і компетенцій, які необхідні для конкретного завдання або професійної діяльності;
- створити звичку самонавчання, яка є важливою в освітньому та професійному процесах: пошук і аналіз інформації, вирішення проблеми та розв'язання завдання незалежно;
- підвищити мотивацію здобувачів, оскільки вони бачать конкретні кроки і стратегії для досягнення своїх цілей. Мотивовані студенти більш схильні до самостійної роботи та навчання;
- оцінювати свій прогрес і виявляти області для подальшого вдосконалення, що розвиває критичне мислення і самосвідомість.

Висвітлені аспекти методичних прийомів допомагають створити ефективну систему організації самостійної роботи студентів, що сприяє досягненню навчальних та професійних цілей.

Прикладами методичних прийомів є розповідь, дискусія, робота з підручником, лабораторний практикум, пояснення, контрольна робота, вправа, ілюстрація, демонстрація, різноманітні види опитування (фронтальне, індивідуальне, письмове), фактично ідеться про типові прийоми, які застосовують у навчальній діяльності для організації освітнього процесу. Водночас інтенсивність розвитку технологій апелює до застосування інноваційних методів і прийомів, які відповідатимуть сучасним вимогам і завданням освітньої діяльності. Наведемо деякі приклади таких.

Інтерактивні ігри мотивують до навчання своїм захоплюючим та цікавим контекстом, що стимулює майбутніх фахівців до прояву більш активного інтересу до навчального матеріалу; допомагають засвоювати теоретичні знання; активно розвивають певні компетенції, які сприяють розвитку конкретних навичок, таких як аналіз, критичне мислення, співпраця, креативність і прийняття рішень; формують самостійність у вирішенні поставлених задач; залучають до практичної діяльності, моделюючи реальні ситуації та завдання, з якими студенти можуть зіткнутися у своїй майбутній

професійній діяльності; поєднують розваги та навчання, що позитивно впливає на мотивацію та підвищує активність здобувачів освіти в самостійній роботі. Інтерактивні ігри можуть бути спрямовані на рівень навченості кожного студента, надаючи можливість вивчати матеріал у своєму темпі. Як висновок, інтерактивні ігри є вагомим інструментом у стимулюванні самостійної роботи студентів і полегшенні їхнього навчання

Віртуальні тури і екскурсії. Використання цього прийому дозволить студентам дистанційно долучитися до напрацювань, артефактів, матеріальних об'єктів. Це робить їх ідеальним інструментом для самостійної роботи, оскільки здобувач вибирати час і місце для вивчення нового матеріалу або дослідження нових місць.

Подкастинг, а саме створення аудіо-, відеоподкастів для навчання може бути інструментом, який дозволяє студентам слухати та вчитися в перебігу інших дій.

Подання матеріалу через мультимедійні презентації. Використання відеороликів, анімацій та інших мультимедійних засобів сприяє активному засвоєнню складного за змістом матеріалу.

Проаналізовані нетипові методичні прийоми уможливають досягти формату навчання за характеристиками захопливого наукового пізнання, а також сприяти засвоєнню матеріалу, активізуючи самостійність в освітній діяльності і професійній діяльності. У Додатку Д представлено таблицю, у якій відповідно до умов використання методу організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем показано застосовувані прийоми.

Аналіз науково-методичної літератури вивчення педагогічного досвіду організації самостійної роботи майбутнього фахівця сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем дозволив обґрунтувати і розробити педагогічні умови, які є важливим складником освітнього процесу і сприяють розвитку умінь і навичок підготовки спеціаліста до професійної діяльності в сфері обслуговування (забезпечення активного навчання, де здобувачі освіти

можуть досліджувати, аналізувати й застосовувати знання у практичних завданнях; розвиток критичного і творчого мислення; підготовка до професійної діяльності; розвиток самодисципліни й саморегуляції).

2.3. Модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем

Прагнення нашої держави бути високорозвиненою європейською державою можливо реалізувати за умови забезпечення сталого економічного розвитку, досягнення європейського рівня життя, задоволення потреб ринку у висококваліфікованих кадрах згідно з запитами суспільства. Бурхливий розвиток економіки в цілому і сфери обслуговування зокрема ставить перед освітою завдання підготувати мобільних, конкурентоспроможних фахівців із високим рівнем професійних компетентностей й особистісних здібностей.

Процес організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування під час проектування логістичних систем потребує формування моделі як певного орієнтиру, що гарантує підготовку висококваліфікованих фахівців, які здійснюють професійну діяльність на засадах самостійності.

Розглянемо ключові поняття – «модель» та «моделювання».

Вивчення досвіду попередників надає підстави стверджувати, що досліджувані явища знайшли послідовне висвітлення, зокрема питанню змісту і структури розглядуваних понять присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців: моделювання як педагогічну категорію досліджували Л. Байкова, Г. Балл, І. Богданова, В. Войтюк, В. Володько, А. Данилюк, А. Дахін, Г. Дмитренко, А. Капська, В. Караківський, Н. Кондаков, В. Полонський, О. Савченко, В. Семиченко, Л. Фрідман, Є. Ямбург тощо; поняття «модель» вивчали М. Левін, П. Бойчук, А. Нісімчук, О. Панасюк, Л. Руденко, І. Шпичко ті інші (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Тлумачення понять «модель», моделювання»

<i>Модель</i>	
В. Штофф	імагінарна або матеріально реалізована структура, яка, відтворюючи об'єкт дослідження, може його ефективно замінити, щоб вивчення цієї структури надало нові інсайти та інформацію про досліджуваний об'єкт [63].
С. Батишев	структура, яка відтворює або відображає наявні чи майбутні елементи, компоненти та організацію процесу навчання фахівця і забезпечує його успішну реалізацію [10].
І. Липський	спрощений варіант предмета педагогічної практики, що зберігає його ключові характеристики [142].
Є. Романов	абстрактно-логічний образ конкретного феномена педагогічної системи, який узагальнено відображає та репрезентує суттєві структурно-функціональні зв'язки об'єкта педагогічного дослідження, поданий у відповідній наочній формі й призначений для отримання нового знання про об'єкт моделювання» [104].
О. Рудницька	штучна система, яка з точністю відтворює властивості об'єкта дослідження [118].
А. Кулешова	план дій або схема, спрямовані на досягнення конкретної мети [16].
В. Маслова	внутрішнє уявлення в суб'єктивному світі особи чи групи людей, а також зовнішнє представлення різними способами і формами основних ознак, рис і якостей, які характерні для конкретного об'єкта або процесу. Це об'єктивне відображення тих характеристик, які істотні для цього об'єкта, і надає загальне уявлення про цей феномен або його окремі складові [13].
В. Пікельна	метод переходу від емпіричного до теоретичного знання, що включає модифікацію складних теоретичних положень. Моделі виступають як проміжне джерело інформації в цьому процесі» [157].
Л. Мартинець	відтворення характерних ознак досліджуваного об'єкта у вигляді схеми, формули, взірця і т. д. Модель є спрощеною репрезентацією конкретної життєвої (управлінської) ситуації, іншими словами, у моделях певним способом відтворюються реальні події та обставини» [143].
<i>Моделювання</i>	
Педагогічний словник за ред. М. Янмаченка	вивчення конкретних явищ, процесів або систем об'єктів шляхом створення та аналізу їх моделей є

	методом дослідження. Моделювання визнається основною категорією пізнання, на якій базуються як теоретичні, так і експериментальні методи наукового дослідження [107]
Т. Ільїна	створення ситуацій, які штучно відтворюють ті ж самі взаємозв'язки, що і в реальній задачі, з метою отримання результатів на об'єктах моделі, які можна аналогічно застосовувати в реальних умовах [37].
Г. Суходольський	створення ієрархії моделей, де конкретна існуюча система представлена моделями, що відображають різні аспекти та засобами [142].
А. Дахін	створення нових комбінацій шляхом уявного переформатування реальних процесів, ґрунтуючись на ключовій ідеї та аналізі їх характерних рис [16]
Ю. Бубнова	формулювання відносної істини з визначенням необхідних та достатніх умов для її існування, а саме: умова врахування й уточнення аналогії, умова представлення і умова виходу за межі відомого [10]
Н. Остапенко	етап реалізації педагогічного проєкту, на якому визначається мета створення конкретної системи, процесу чи ситуації, а також основні стратегії досягнення цієї мети, з метою отримання зрозумілої відповіді щодо характеру очікуваних ефектів, пов'язаних із об'єктом, який вивчається [104]

Узагальнимо, що модель як педагогічне явище можна інтерпретувати як:

– *засіб навчання*: модель може бути засобом, який використовується педагогами для пояснення й демонстрації конкретних понять, процесів або ідей. Це може передбачати використання макетів, схем, графіків, діаграм, ілюстрацій, відеороликів. За допомогою моделей педагоги намагаються зрозуміло й доступно пояснити складні матеріали здобувачам освіти;

– *приклад*: у педагогіці використовуються моделі для показу прикладу або стандарту, до якого слід прагнути. Це може стосуватися як академічних досягнень (наприклад, модель успішного розв'язання логістичної задачі), так і навичок міжособистісного спілкування (наприклад, модель конструктивного діалогу);

– *освітній план*: модель може вказувати на план або структуру навчального процесу. Наприклад, існують різні моделі навчання, такі як

«конструктивізм», «проблемне навчання», «контекстуальне навчання», які визначають підходи до навчання та методики, які слід використовувати;

– *педагогічний підхід*: модель також може вказувати на загальний підхід до навчання, який визначає спосіб організації і проведення занять, взаємодії зі здобувачами освіти та структуру навчальних матеріалів.

Під *моделлю організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування під час проектування логістичних систем* розуміємо графічно зображену сукупність підходів до організації самостійної роботи, що спрямована на набуття майбутніми фахівцями цієї царини професійних компетентностей; розвиток навичок самостійності, аналітичного мислення та практичних навичок у галузі логістики, що є важливими для майбутніх фахівців саме сфери послуг.

Моделювання – це процес створення спеціального об’єкту або системи, яка відтворює деякі аспекти реального предмета або явища з метою вивчення, розуміння та прогнозування їхньої поведінки або функціонування.

Процес моделювання спрощує реальність, відокремлюючи важливі аспекти, ігноруючи деталі, які не є важливими для конкретного дослідження; представляє ідеалізовану ситуацію, щоб спростити завдання та знайти більш доступний спосіб його розв’язання; прогнозує й допомагає прийняти рішення, визначаючи оптимальні варіанти дій, які ведуть до бажаного результату; виявляє нові закономірності, залежності й фактори, які можуть бути невидимими в реальних ситуаціях.

Метою моделювання в нашому дослідженні є розроблення моделі організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування, яка реалізується в процесі проектування логістичних систем. Створюючи модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, ми теоретично узагальнили й схематично відтворили фундаментальні складові процесу організації самостійної роботи, спрямовуючи вектор її функціонування в логістичну діяльність як важливого методу і необхідного компоненту сучасної організації

самостійної роботи у сфері послуг. Цей метод організації дозволяє ефективно управляти різними процесами, пов'язаними з переміщенням послуг та інших ресурсів, що потрібні для виконання завдань та досягнення цілей.

Проектуючи модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери послуг, головним завданням ми вбачаємо забезпечення гнучкості системи, яка здатна швидко пристосовуватись до постійних змін.

Модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем містить: цільовий, теоретичний, організаційно-процесуальний, оцінно-результативний блоки (рис. 2.2).

Цільовий блок педагогічної моделі організації самостійної роботи є системоутворювальним складником і визначає головні цілі і завдання, які педагог прагне досягти через цю модель у навчанні. Серед основних складових цільового блоку ми виділили: *соціальне замовлення* (створення кадрового резерву для сфери послуг з метою задоволення соціальних та економічних потреб суспільства, підтримуючи розвиток освіти та навчання, спрямованого на підготовку фахівців для різних галузей сфери послуг); *визначення мети і завдань*, які допоможуть майбутнім фахівцям досягти поставлених цілей (завдання зрозумілі й діяльні, а також ураховують рівень навченості студентів).

Мета соціального замовлення підготовки фахівців сфери послуг – забезпечити наявність кваліфікованих працівників у сфері обслуговування, які можуть надавати якісні й доступні послуги для громадян і сприяти соціальному й економічному розвитку суспільства.

Мета розробленої моделі – підвищення ефективності організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем.

Відповідно до окресленої мети виокремили такі *завдання*: набуття фахових компетентностей; формування самостійності, готовності до

самоосвіти й самовдосконаленню протягом професійного життя; розвиток творчих якостей особистості й критичного мислення.

Цільовий блок педагогічної моделі організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування допомагає структурувати процес навчання і забезпечити досягнення запланованих результатів. Він є важливою складовою для ефективного впровадження самостійної роботи в навчальний процес.

Теоретичний блок – це складова частина педагогічного процесу, яка визначає структуру, управління, ресурси та умови, необхідні для ефективної реалізації педагогічної концепції або моделі. Цей блок охоплює організаційну інфраструктуру, планування, розподіл завдань і обов'язків, а також ресурси, необхідні для забезпечення навчання і навчального процесу. Він є важливим для забезпечення системності й ефективності педагогічної діяльності.

Теоретичний блок представленої моделі має створювати базу для розвитку компетенцій, необхідних майбутнім фахівцям сфери обслуговування для успішної самостійної роботи в логістичному секторі. Для цього повинна бути чітко розроблена структура організації самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем, яка охоплює підходи, структурні компоненти та принципи організації такого виду роботи.

Розробляючи цей блок, ми спиралися на компетентнісний (передбачає активний розвиток професійних вмінь та навичок студентів у сфері обслуговування, які допомагають розв'язувати практичні завдання й досягти успіху у своїй кар'єрі), діяльнісний (активна форма навчання, яка спрямована на розвиток практичних навичок і компетентностей; вимагає активності здобувачів освіти у власному навчанні й залучення їх до реальних завдань, що сприяє більш глибокому розумінню й підготовці до роботи в галузі логістики), міждисциплінарний (поєднання знань і підходів з різних наукових галузей та спеціальностей для розв'язання складних завдань у логістиці), системний (процес організації самостійної роботи розглядається як складна система, яка

включає в себе різні аспекти, що впливають на успішність навчання та розвиток майбутніх професіоналів) підходи до навчання.

Перераховані підходи реалізуються через застосування низки принципів, що відображають специфіку роботи, яка виконується, а саме: *принцип інтегративності* – дозволяє здійснювати інтеграцію професійно важливої інформації, яка опановується на різних дисциплінах, за допомогою виконання студентами комплексних практико-орієнтованих логістичних завдань; *принцип модульності* передбачає, що кожна дисципліна (модуль) у системі професійного навчання повинна мати єдину структуру організації самостійної роботи; *принцип кумулятивності* враховується під час складання різнорівневих завдань: завдання, пов'язані з базовими цілями освіти; завдання підвищеного рівня складності та носять міждисциплінарний характер; завдання, пов'язані із професійною практичною діяльністю з елементами логістичної діяльності.

До теоретичного блоку входять структурні компоненти організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем: мотиваційно-потребнісний, змістовно-процесуальний та контрольний-оцінювальний, які допомагають сформувати професійно значущі знання, вміння і навички для реалізації успішної практичної діяльності.

Організаційно-процесуальний блок педагогічної моделі в цілому представляє собою ключовий компонент навчального процесу, який включає в себе конкретні дії, етапи й методи, які викладачі використовують для досягнення педагогічних цілей і навчання здобувачів освіти. Блок допомагає організувати навчальний процес, створюючи зручний та ефективний шлях досягнення цілей навчання.

Блок розкриває методичні засади організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, відображаючи етапи, форми, методи й технології відповідної діяльності.

Керуючись проведеним аналізом психолого-педагогічної літератури з досліджуваної теми, досвідом попередників в організації самостійної роботи, виокремлюємо основні етапи цього процесу з огляду на логістичну діяльність (проектування логістичних систем):

- підготовчий (допомагає створити чіткий та організований фундамент для самостійної роботи здобувачів освіти в процесі проектування логістичних систем; сприяє ефективній реалізації навчальних цілей та допомагає майбутнім фахівцям розуміти, як керувати процесом проектування й досягти успіху в навчанні; переважає самостійна робота ознайомлювального й репродуктивного характеру);

- тренувальний (формує вміння організації та планування самостійної роботи; допомагає зробити підготувати фахівців до ефективного виконання завдань проєкту та підвищити їхні навички й компетентності в області логістики й обслуговування; дозволяє практично застосовувати теоретичні знання та розвиває важливі фахові навички);

- творчо-дослідницький (застосування на практиці вмінь самостійної роботи, самоосвіти, самостійного навчання; поглиблення знань і навичок у сфері обслуговування й логістики шляхом практичного дослідження й роботи над реальними проєктами; розвиток творчості, креативного мислення та інноваційних підходів у майбутніх фахівців).

На кожному етапі проведення визначаються основні процедури, такі як теоретичне обґрунтування мети даного етапу, розроблення необхідного інструментарію (засобів, форм, методів для реалізації задуму) та конкретизація прогностично сформульованих результатів, включаючи критерії й методи їх оцінювання.

Розроблена модель охоплює сукупність педагогічних умов організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, під якою ми розуміємо чинники, що визначають ефективність оволодіння майбутніми фахівцями принципів САМО (самостійності, саморозвитку, самовдосконаленню, самоосвіти тощо). До

таких умов ми відносимо: ознайомлення майбутніх фахівців сфери обслуговування із роллю й місцем логістичних систем в організації самостійної роботи через збагачення змісту спеціальних дисциплін знаннями з основ логістики; реалізація комплексу сучасних інноваційних технологій спрямованих на формування самостійності майбутніх фахівців сфери обслуговування; оволодіння майбутніми фахівцями сфери обслуговування методичними прийомами організації самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем.

Оцінно-результативний блок допомагає визначити ефективність запропонованої методики та дозволяє учасникам освітнього процесу вдосконалювати її на основі отриманих результатів. Блок нашої моделі охоплює діагностику організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем шляхом виокремлення критеріїв, показників, рівнів готовності до самостійної діяльності.

Серед критеріїв організації самостійної роботи ми виокремили: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та оцінно-рефлексивний.

Мотиваційний – прояв інтересу до дисциплін, що вивчаються, як елементу підготовки до майбутньої професійної діяльності, інтерес до реалізації самостійної роботи з використанням логістичних знань.

Когнітивний – наявність системи знань, отриманих із різних джерел інформації, необхідних для успішного формування загальнокультурних і професійних компетенцій, сформульованих в освітніх стандартах.

Діяльнісний – здатність до вирішення професійно значущих проектних завдань, що є самостійною навчально-дослідницькою роботою, і передбачає поглиблене вивчення студентами окремих проблем професійної діяльності, на основі сформованої системи знань, в ході організації самостійної діяльності в процесі проектування логістичних систем.

Оцінно-рефлексивний – здатність організувати й контролювати свою самостійну роботу в процесі проектування логістичних систем, здатність до

об'єктивної оцінки результатів діяльності щодо виконання професійно-спрямованих проєктів.

Вибір перерахованих показників не є випадковим. Компетенція – здатність застосовувати знання, вміння та особисті якості для успішної діяльності у певній галузі. Когнітивний показник дозволить оцінити сформовану систему знань, діяльнісний – здатність їх застосування для вирішення професійно значущих завдань. Мотиваційний показник необхідний для оцінки позитивної внутрішньонавчальної і професійної мотивації під час організації самостійної роботи. Оцінно-рефлексивний показник дозволить студенту самостійно оцінити свої успіхи при вирішенні внутрішньодисциплінарних і міждисциплінарних завдань професійної спрямованості.

Було визначено рівні та показники готовності до організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем (табл. 2.4)

Таблиця 2.4.

Рівні та показники готовності до організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем

№ п/п	Рівні	Показники
1	Початковий	Відсутність вираженого інтересу до здійснення самостійної праці майбутніх фахівців, нечітке усвідомлення змісту майбутніх самостійних завдань; обмежені уявлення щодо професійних цінностей та переваг роботи у сфері обслуговування; обмежені знання професійних цілей та вигод від навчальної та практичної діяльності; переважно негативні емоції стосовно навчального та виробничого процесу; пасивне ставлення до особистісного та професійного розвитку. Здобувачі освіти не вмюють виокремити мету і завдання самостійної роботи, спланувати час, розподілити завдання, створити зручне робоче середовище, планомірно використовувати навчальні ресурси,

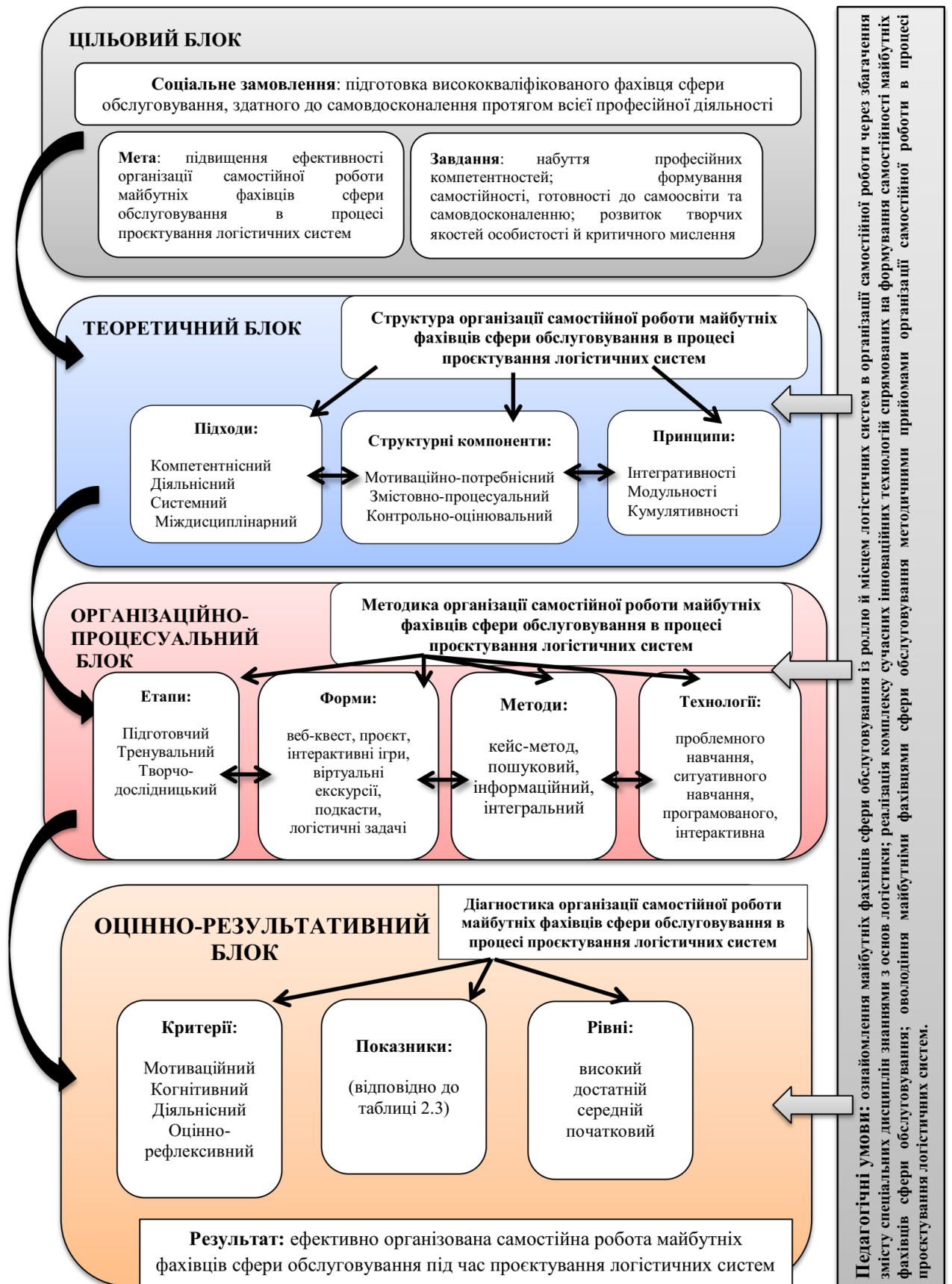

		адекватно оцінити себе й продовжувати професійний розвиток поза закладом освіти.
2	Середній	Поверхневий інтерес до самостійної роботи та її організації; випадкове усвідомлення її важливості для професійної діяльності та переваг у сфері обслуговування; нейтральне ставлення до навчального та виробничого процесу; визначення способів особистого вдосконалення за допомогою педагогічних працівників та працівників підприємств; студенти вже мають певний досвід і знання, але все ще потребують вдосконалити свої навички та підвищити ефективність організації самостійної роботи через розширення знань і навичок, планування та організацію самостійної роботи, залучення додаткових ресурсів, аналіз й рефлексію.
3	Достатній	Сильна мотивація, підвищений інтерес до організації самостійної роботи, високий рівень самоосвіти, наявність сформованої готовності до застосування логістичних прийомів, розв'язання нестандартних завдань, самостійне створення методичних рекомендацій щодо організації самостійної роботи.
4	Високий	Найвищий рівень мотиву, глибока зацікавленість, глибокі знання, уміння, навички про організацію самостійної роботи, уміння творчо застосовувати логістичні знання, готовність до творчої самореалізації, сформований індивідуальний стиль щодо методичних рекомендацій.

Результатом упровадження моделі є ефективно організована самостійна робота майбутніх фахівців сфери обслуговування під час проектування логістичних систем.

Модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців у сфері обслуговування, що розглядається в контексті проектування логістичних систем, представлена як складна, відкрита та динамічна система. Вона базується на принципах інтегративності, модульності, та кумулятивності. Ця модель включає цільовий аспект (з соціальним завданням, метою та завданнями), теоретичні підходи, структурні компоненти, а також організаційно-процесуальний блок (з методологічними підходами та принципами). Крім того, вона має оцінно-результативний блок, який включає критерії, рівні та методи діагностування, всі ці складові взаємодіють між собою.. Застосування всіх компонентів розробленої моделі сприяє позитивній

динаміці у організації самостійної праці майбутніх фахівців у галузі обслуговування під час проєктування логістичних систем. Це створює оптимальні умови для їхнього самовизначення та соціалізації під час отримання освіти, а також дозволяє встановлювати досяжні цілі в подальшій професійній діяльності.

Рис.2.2. Модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем

Висновки до розділу 2

Забезпечення формування спеціаліста, здатного ефективно аналізувати та систематизувати потоки змінювальної інформації, оперативно реагувати і приймати відповідальні рішення, за які він несе повну відповідальність, визначається як пріоритетний результат підготовки у вищих навчальних закладах.

З'ясовано, що самостійна робота у навчанні майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем спрямована на розвиток комплексних знань, навичок та компетенцій, необхідних для успішної кар'єри в цій галузі.

Виявлено, що самостійна робота займає важливе місце у навчальній діяльності майбутніх фахівців сфери обслуговування в ході проектування логістичних систем. Серед переваг цієї форми навчання можна визначити динаміку підвищення успішності, зростання мотивації та впевненості студентів у власних здібностях і потенціалі, а також розвиток соціальних навичок. Самостійна робота представляє собою багатовимірний системний об'єкт, чия структура складається з *взаємопов'язаних компонентів* (мотиваційно-потребового, змістовно-процесуального та контроль-оцінювального). Ці компоненти дозволяють майбутнім фахівцям сфери обслуговування, в процесі проектування логістичних систем, самостійно здійснювати освітню діяльність, спрямовану на ефективне засвоєння певного обсягу навчальної інформації на науковому та професійному рівнях.

У ході наукового пошуку, вивчення педагогічного досвіду організації самостійної роботи майбутнього фахівця сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем було обґрунтовано й розроблено педагогічні умови, які є важливим елементом навчального процесу й сприяють розвитку ключових навичок підготовки спеціаліста до професійної діяльності в сфері обслуговування, а саме:

- ознайомлення майбутніх фахівців сфери обслуговування із роллю й місцем логістичних систем в організації самостійної роботи через збагачення змісту спеціальних дисциплін знаннями з основ логістики;
- реалізація комплексу сучасних інноваційних технологій спрямованих на формування самостійності майбутніх фахівців сфери обслуговування;
- оволодіння майбутніми фахівцями сфери обслуговування методичними прийомами організації самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем.

Процес організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування під час проектування логістичних систем потребує формування моделі як певного орієнтиру, що гарантує підготовку висококваліфікованих фахівців, які здійснюють професійну діяльність на засадах самостійності.

Під *моделлю організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування під час проектування логістичних систем* розуміємо графічно зображену сукупність підходів до організації самостійної роботи, що спрямована на набуття майбутніми фахівцями цієї царини професійних компетентностей; розвиток навичок самостійності, аналітичного мислення та практичних навичок в галузі логістики, що є важливими для майбутніх фахівців саме сфери послуг.

Модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем містить: цільовий, теоретичний, організаційно-процесуальний, оцінно-результативний *блоки*

Було визначено рівні (високий, достатній, середній, початковий) та показники готовності до організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем.

Виокремили критерії організації самостійної роботи: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та оцінно-рефлексивний.

Мотиваційний – прояв інтересу до дисциплін, що вивчаються, як елементу підготовки до майбутньої професійної діяльності, інтерес до реалізації самостійної роботи з використанням логістичних знань.

Когнітивний – наявність системи знань, отриманих із різних джерел інформації, необхідних для успішного формування загальнокультурних і професійних компетенцій, сформульованих в освітніх стандартах.

Діяльнісний – здатність до вирішення професійно значущих проектних завдань, що є самостійною навчально-дослідницькою роботою, і передбачає поглиблене вивчення студентами окремих проблем професійної діяльності, на основі сформованої системи знань, в ході організації самостійної діяльності в процесі проектування логістичних систем.

Оцінно-рефлексивний – здатність організувати та контролювати свою самостійну роботу в процесі проектування логістичних систем, здатність до об'єктивної оцінки результатів діяльності щодо виконання професійно-спрямованих проектів.

РОЗДІЛ 3.

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ
В ПРОЦЕСІ ПРОЄКТУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ**

3.1. Методика організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем

Фахова підготовка конкурентоспроможного фахівця сфери обслуговування спрямована на вироблення здатності досягати в подальшій діяльності поставлених цілей у різноманітних освітніх ситуаціях, що швидко змінюються, за рахунок володіння методами розв'язування професійних завдань. Сучасна вища професійна освіта вибудовує свій навчально-виховний процес з урахуванням вагової частки, відведеної на самостійну підготовку, що можлива за особистісної самостійності студентів та активності пізнавальної й діяльнісної сфер особистості.

Здобуття певної професії – процес, обмежений у часі, й передати всю інформацію, якою володіє викладач, також неможливо. Саме тому майбутній фахівець має бути готовим до подальшого здійснення самоосвіти шляхом вироблення освітнього маршруту стосовно опрацювання необхідної галузевої інформації, особистісного зростання, проєктування професійної кар'єри. У світлі такої мети самостійна робота здобувачів ЗВО стає не просто важливою формою освітнього процесу, а основою. Отже, однією зі значущих компетенцій майбутнього фахівця є самоосвітня компетенція, тобто вміння людини здобувати, переробляти знання і самостійно використовувати їх для розв'язання професійних завдань.

Самоосвітня компетенція передбачає здатність людини до самостійного навчання й освоєння новацій; здатність підтримувати й підвищувати в процесі самоосвіти рівень професіоналізму; наявність стійкого мотиваційного

компонента, знань (передусім різних способів дії), навичок, умінь, особистісних якостей (головним чином вольових).

Майбутній фахівець має чітко розуміти специфіку організації самостійної роботи в процесі фахової підготовки і в аспекті практичного її застосування під час вирішення професійних задач; її роль у становленні професійної компетентності, а також форми і види діяльності в самостійній навчальній роботі та критерії її ефективності.

Головна мета самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування полягає в:

– *засвоєнні професійних знань і навичок* – самостійна робота дозволяє майбутнім фахівцям глибше вивчати свою професію, розвивати необхідні теоретичні знання і практичні навички; вони можуть досліджувати актуальні питання і тренди у своїй галузі, а також вдосконалювати свої навички в обслуговуванні клієнтів, комунікації, інші аспекти професійної діяльності;

– *розвитку креативності і самостійності* – самостійна робота допомагає розвивати креативність та інноваційний підхід до вирішення проблем, нестандартних ситуацій і пошук ефективних рішень на місці;

– *самодисципліні й відповідальності* – спроможність працювати самостійно вимагає від фахівців організованості й здатності до планування свого робочого часу й завдань, щоб забезпечити якісне обслуговування клієнтів;

– *аналізі та вдосконаленні* – самостійна робота дозволяє фахівцям сфери обслуговування аналізувати свою діяльність і відстежувати результати, виявляючи слабкі місця та можливості для покращення, що допомагає підвищувати якість обслуговування;

– *розвитку комунікаційних навичок* – фахівці сфери обслуговування повинні вміти ефективно спілкуватися з клієнтами та колегами, і саме самостійна робота дозволяє вдосконалювати навички усного та писемного спілкування (підкреслимо, що комунікація має ґрунтуватися на позиціях

правильності в дотриманні мовних норм, одного боку, доречності, багатства, етики й естетики, – з іншого).

Підхід до організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування визначається структурою, характером та особливостями конкретної дисципліни, обсягом годин, які призначені для її вивчення, а також видом завдань, призначених для самостійної роботи студентів. Крім того, цей підхід ураховує індивідуальні особливості здобувачів освіти та умови, в яких здійснюється навчальна діяльність.

Вектор нашого дослідження – організація самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем. Тому нами був запропонований курс *«Логістика в галузі»* (додаток В), мета якого – формування у майбутніх фахівців сфери обслуговування системних знань і розуміння концептуальних основ логістики, ознайомлення з логістичними системами, їх будовою та функціонуванням; розвиток навичок по вирішенню типових задач логістичного управління в ланцюгах постачань до закладів готельно-ресторанного господарства, планування й аналізу логістичної діяльності, а також пошуку рішень в умовах невизначеності.

Основні завдання курсу:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти з сучасними засадами становлення та тенденціями розвитку логістики в галузі;
- вивчення основних завдань логістики з точки зору цілісної, гармонійної системи, що здатна досягти поставлених цілей;
- розглянути типові підходи до вирішення логістичних задач у розрізі окремих видів діяльності організації;
- формування у здобувачів уміння застосовувати логістичні технології з метою ефективного розв’язання різноманітних завдань щодо розвитку сфери послуг та впровадження логістичних концепцій організації обслуговування в галузі;
- навчити застосовувати сучасні програмні продукти до вирішення логістичних завдань.

Очікувані результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен *знати*:

- основні принципи логістичного підходу, концепцію та методологію логістики;
- особливості логістичного менеджменту та його місце в системі менеджменту суб'єктів сфери обслуговування;
- передумови створення та особливості функціонування логістичних систем;
- теоретичні та практичні навички з організації потоків різної природи всередині логістичної системи, методи економічного аналізу логістичних систем для розв'язку конфліктів стратегій розвитку;

уміти:

- застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в діяльності суб'єктів сфер обслуговування;
- демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати;
- організовувати спільну діяльність підрозділів підприємства з ефективного просування продукції в логістичному ланцюзі на основі інтеграції і координації операцій і функцій;
- управляти інформаційними та фінансовими потоками, узгоджувати їх з матеріальними потоками та потоками послуг.

Навчальна дисципліна передбачена структурно-логічною схемою підготовки фахівців ступеня бакалавра за освітньою програмою «Професійна освіта (Сфера обслуговування)» і є складовою варіативної частини навчального плану. У таблиці 3.1 показано короткий опис даного курсу, де зазначено форму навчання, курс, семестр, загальний обсяг годин і його розподіл (аудиторні заняття, самостійна робота), форма семестрового контролю.

Таблиця 3.1.

Короткий опис навчальної дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг (кредити / години)	Розподіл годин							Форма семестрового контролю
				Аудиторні заняття						Самостійна роботи	
				Разом	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Індивідуальні заняття		
Денна	3	6	8/240	32	16	-	16	-	-	60	залік
	4	7, 8		56	28	-	28	-	-	92	екзамен
Заочна	3	6		6	6	-	-	-	-	20	-
	4	0-7, 7, 8		28	10	-	18	-	-	186	екзамен

Послугуючись даними з таблиці, ми можемо зробити висновок, що приблизно 40 % часу – це аудиторна робота, а 60 % – самостійна робота. Тому вміння працювати самостійно вкрай важливе для ефективного опанування основ логістичної діяльності, яка є допоміжним інструментом в професійній сфері.

ОНП підготовки бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування) визначає наступні цілі навчання: «підготувати фахівців, здатних здійснювати освітню діяльність із професійної підготовки фахівців з готельно-ресторанної справи, кваліфікованих робітників сфери торгівлі та послуг» [100, с. 5].

Готельно-ресторанна справа (також відома як *готельно-ресторанний бізнес* або *сфера гостинності*) – це галузь господарської діяльності, яка включає в себе низку ділових сегментів, пов'язаних з наданням послуг гостинності та обслуговування клієнтів у готелях, ресторанах, кафе, барах, туристичних комплексах та інших подібних закладах. Ця галузь охоплює такі аспекти та види діяльності:

– *готельний бізнес*, який включає в себе управління та експлуатацію готелів, мотелів, курортів, гостьових будинків, апартаментів і т.д. Готелі

надають різноманітні послуги, включаючи проживання, харчування, конференції, розваги й інші зручності для туристів та подорожуючих;

- *ресторанний бізнес*, який орієнтований на громадське харчування – ресторани, кафе, бари, пекарні та інші заклади, які надають їжу та напої для споживання на місці або заборки;

- *туристична галузь*, яка охоплює компанії та підприємства, що надають послуги у сфері туризму, такі як туроператори, туристичні агентства, транспортні компанії, екскурсійні послуги та інше;

- *кейтеринг*, надання послуги з організації харчування на різноманітних заходах, включаючи весілля, корпоративні заходи, конференції та інші святкові події.

Тому програма нашого курсу складається із трьох змістових блоків, які поділені залежно від виду діяльності в сфері обслуговування та функціонального застосування логістичних понять:

- *Блок 1.* Теоретико-методологічні основи логістики в галузі;
- *Блок 2.* Функціонально-базовий поділ логістики в готельному господарстві
- *Блок 3.* Логістика у ресторанному господарстві (Додаток В).

Видова різноманітність застосовуваної самостійної роботи в процесі підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування обумовлює педагогічні методи її ефективної організації задля досягнення поставлених цілей. Ґрунтуючись на аналізі психолого-педагогічної літератури, ми систематизували типологію самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем у вивченні фахових дисциплін (табл. 3.2).

Таблиця 3.2.

**Класифікація самостійної роботи майбутніх фахівців сфери
обслуговування в процесі проектування логістичних систем**

Основа класифікації	Тип самостійної роботи	Вид самостійної роботи
За планом дій	Регламентована, діяльнісна, особистісно зорієнтована	– На формування конкретних фахових компетентностей (теоретичні знання, творчі здібності, самоосвіта, практичні професійні навички з логістики): майстер-класи, творчі зустрічі, екскурсії, квести;
	Освітньо-практична, громадсько-практична	
	Підготовча, описова, експериментальна-дослідницька, логічно-дослідницька	
За моделлю організації	Зрозуміла, з певними визначеними межами для студентів, обов'язкова, вільна із можливістю пошуку	– Текстові, графічні, проєктні завдання логістичного характеру;
	Безпосередня, опосередкована (за допомогою зразків)	
За метою	Дидактична, стимулююча, виховна, розвиваюча	– Розрахункові завдання; – Практичні завдання; – Дослідницькі завдання; – Проектування (методичне, дидактичне, предметне); – Перегляд навчальних фільмів, відео, подкастів; – Підготовка доповідей, презентацій, виступів, участь в іграх професійного спрямування, контроль.
За локалізацією	Аудиторна (у спеціалізованому кабінеті, майстерні), позааудиторна (домашня, виробничо-практична, у бібліотеці, експериментально-дослідницька)	
	Отримання нових знань та розвиток самостійної освіти під час їх набуття; утримання та уточнення наявних знань; вироблення практичних навичок та умінь; розвиток творчих здібностей; застосування знань у вирішенні навчальних (теоретичних) завдань навчання та практичних завдань	

За дидактичним призначенням	Відтворююча, спрямована на пошук знань та орієнтована на їх практичне застосування	
За рівнем самостійності	Відтворююча, реконструктивно-варіативна, тренувальна; на основі нових підходів; творча (дослідницька)	
	Реконструктивна, тренувальна, оглядова, перевірна	
За тривалістю	Короткочасна, середньо тривала, довготривала	

Запропонований нами поділ є умовним, водночас сприяє розумінню феномену самостійної роботи, дозволяє розробити докладний алгоритм дій з її організації в процесі проектування логістичних систем.

Який би вид самостійної роботи не реалізовувався під час проектування логістичних систем, він завжди відбувається згідно з розробленим планом, що розширює, доповнює та поглиблює наукові знання, отримані в рамках професійної підготовки в аудиторній і позааудиторній час.

Організація самостійної роботи здобувачів освіти може бути умовно розділена на три основні етапи: початковий, навчальний і творчо-дослідницький. На початковому етапі учасник ознайомлюється з методологією самостійної роботи та основними теоретичними поняттями предмета (категорійно-поняттєвий апарат на подальших етапах значною мірою інтенсифікує самостійне засвоєння інтегративних знань, необхідних для розв'язання завдань), здобуває загальнонаукові та фахові знання, виробляє в процесі оволодіння фахом відповідні навички та вміння. Доцільно використовувати самостійну роботу ознайомлювального та репродуктивного характеру. Другий етап покликаний сформувати вміння організувати й планувати самостійну роботу, приділяючи увагу завданням, задачам, вправам, які мають лише частково-творчий характер. Основна мета третього етапу – закріпити знання, вміння й навички на практично-професійному рівні,

виконуючи дослідницькі проєкти, експерименти, написання курсових і дипломних проєктів, кваліфікованих робіт [14].

Майбутні фахівці сфери обслуговування в процесі виконання самостійної роботи мають керуватись орієнтовною основою діяльності, яка забезпечить результативність, ефективність і доцільність виконуваних дій (Рис. 3.1).

Рис. 3.1. Схема орієнтованих дій студента по організації СР

Зміст діяльності викладача і здобувача освіти при виконанні самостійної роботи в процесі проєктування логістичних систем представлено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Зміст діяльності суб'єктів навчального процесу при виконанні самостійної роботи в процесі проєктування логістичних систем

Основні характеристики	Діяльність викладача	Діяльність здобувачів освіти
Ціль виконання СМ	<ul style="list-style-type: none"> – пояснення змісту та цілей самостійної роботи; – інструктаж про вимоги до самостійної роботи в процесі проєктування логістичних систем та методи її виконання; – демонстрація прикладу самостійної роботи зазначеної діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> – розуміння та прийняття цілей самостійної роботи в процесі проєктування логістичних систем як особистісно значущих; – ознайомлення з вимогами та прикладом самостійної роботи в процесі проєктування логістичних систем

Мотивація	<ul style="list-style-type: none"> – розкриття теоретичного та практичного значення виконання самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем; – формування пізнавальної потреби майбутнього фахівця та його готовності до виконання самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем; – мотивація здобувачів освіти досягти цілі 	<ul style="list-style-type: none"> – формування особистої пізнавальної потреби у виконанні самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем; – формування цільової установки та прийняття рішення щодо виконання самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем
Управління	<ul style="list-style-type: none"> – здійснення управління через вплив на кожному етапі процесу виконання самостійної роботи логістичного спрямування; – надання оптимальних технологій виконання самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем 	<ul style="list-style-type: none"> – самостійне здійснення управління самостійною роботою (проектувати, планувати, раціонально розподіляти час і таке інше) на основі запропонованих технологій
Контроль та корекція виконання	<ul style="list-style-type: none"> – здійснення вхідного контролю, що передбачає виявлення початкового рівня готовності студента до виконання самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем; – окреслення подальших шляхів виконання самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем; – здійснення підсумкового контролю кінцевого результату виконання самостійної роботи в процесі проектування логістичних 	<ul style="list-style-type: none"> – здійснювати поточний та підсумковий операційний самоконтроль за ходом виконання самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем; – самоаналіз та виправлення допущених помилок та внесення коректив у роботу; – ведення пошуку оптимальних способів виконання самостійної роботи в процесі логістичної діяльності – здійснення рефлексії до своєї діяльності

	систем	
Оцінка	<ul style="list-style-type: none"> – оцінювання самостійної роботи на основі звіряння результатів із зразком; – надання методичних рекомендацій щодо виконання самостійної роботи; виявлення труднощів та типових помилок, підкреслюючи позитивні та негативні сторони; – встановлення та визначення рівня просування студента і тим самим формування у нього мотивації досягати успіху спочатку у навчальній діяльності, а потім у професійній 	<ul style="list-style-type: none"> – оцінювання особистої роботи, своїх пізнавальних можливостях і вмій, порівнюючи досягнутий результат з цілями (завданнями) самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем

Наведемо приклад методики організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем з урахуванням рівневого характеру СР під час вивчення курсу «Логістика в галузі».

Перший блок курсу «Логістика в галузі» присвячений вивченню теоретико-методологічних основ логістики в галузі, а саме: *концептуальні основи логістики* (тлумачення та сутність логістики; етапи еволюції логістики; ціль, завдання і функції логістики; категорії логістики; системний підхід як основоположний принцип логістики; роль логістики у ринковій економіці та її внесок у підвищення конкурентоспроможності підприємства); *логістика у сфері гостинності як складова логістики послуг* (особливості та класифікація послуг; організаційна структура логістичної системи управління підприємством, її функції; потенційні можливості, проблеми та умови впровадження логістичної концепції в діяльність закладів індустрії гостинності); *моделювання логістичних систем у готельно-ресторанному господарстві* (передумови розвитку логістики в готельно-ресторанному

господарстві; мета і завдання логістики в готельно-ресторанному господарстві та її функціональні області; моделювання логістичної системи та зміст логістичного ланцюжка в готельно-ресторанному господарстві). Ми вважаємо, що завдання цього рівня мають носити *репродуктивний характер*, тобто здатність здобувача освіти до відтворення наявних знань, не вносячи суттєвих змін або створюючи щось нове – виконання завдань із запам'ятовування, відтворення або відтворення інформації без значних творчих витрат.

Наприклад, у вивченні теми «*Основні стадії розвитку і практичного застосування логістики*» пропонуємо ознайомитись із короткими відомостями, підготувати відповіді на запитання до теми та виконати тест для самоконтролю.

Тема «*Передумови розвитку логістики в готельно-ресторанному господарстві*». Застосовуючи частково-пошуковий метод, студенти виокремлюють передумови розвитку логістики в готельно-ресторанному бізнесі. При цьому викладач: створює проблемну ситуацію; формулює на її основі проблемне завдання; ділить проблему на ряд послідовних підпроблем; має переконатися, що студенти розуміють значення підпроблем (чому ставляться саме ці запитання, саме таким порядком); актуалізує опорні знання, вміння й навички; організовує пошук шляхів розв'язання окремих підпроблем; контролює і коригує діяльності здобувачів освіти; аналізує, оцінює результати розв'язання кожної підпроблеми та проблеми в цілому.

Другий і третій блоки курсу «Логістика в галузі» націлені на опанування більш функціональних понять і явищ логістичної діяльності у сфері готельного-ресторанного бізнесу, а саме: логістичне товароведення матеріальних ресурсів готельного-ресторанного підприємства; організаційні структури готельних-ресторанних підприємств; закупівельна, складська, транспортна, виробнича логістика готелів/ресторанів та методи оцінювання якості готельних/ресторанних послуг.

Тема «*Транспортна логістика готелів*».

Блок 1. Оберіть одне питання та надайте розгорнуту відповідь.

1. Розробіть для підприємства, що знаходиться в м. Житомир, всі можливі альтернативи для доставки виробленої ним продукції в такі географічні пункти: 1) м. Київ; 2) м. Стамбул; 3) м. Токіо. Які критерії вибору транспорту Ви оберете?

2. Визначте, які системи контролю варто застосовувати при транспортуванні товарів для забезпечення інформативності процесу логістичного управління.

3. Визначте коло критеріїв, які потрібно використовувати підприємству при виборі перевізника, та проранжуйте їх (підприємство працює із швидкопсувними продуктами; доставка повинна відбуватись на невеликі та середні відстані).

4. Визначте проблеми української транспортної системи. Запропонуйте основні напрямки, які дозволять підвищити рівень управління логістичними процесами в межах вказаної системи.

Блок 2. Розв'язання задачі (на вибір).

Задача 1.

Знайти час доставки продукції від одного порту до іншого судном, відстань між якими морським торговельним шляхом становить 800 км, виходячи із таких умов: середня швидкість судна – 25 км/год (600 км на добу); вантажопідйомність судна – 5000 тонн, коефіцієнт використання вантажопідйомності – 0,9; норма вантажнорозвантажувальних робіт – 9000 тонн на добу як у порту відправлення, так і порту призначення; середній додатковий час на оформлення та очікування відправки вантажу становить 1,5 доби.

Рекомендації до виконання задачі 1.

Розрахунки в задачі зводяться до визначення мінімальної величини часу на доставку до місця призначення судном. Необхідно зазначити, які чинники потенційно можуть сприяти зростанню часу на доставку.

Задача 2.

Необхідно визначити доцільність використання автомобільного чи залізничного транспорту, які є рівнодоступними підприємству, виходячи із наступних умов: обсяг перевезень – 600 тонн; вантажопідйомність одиниці автотранспорту – 30 тонн, витрати використання – 5000 грн., обсяг доступного автотранспорту – 15 одиниць; вантажопідйомність вагону – 60 тонн, витрати використання – 9000 грн., обсяг доступних вагонів – 15 вагонів.

Рекомендації до виконання задачі 2.

При вирішенні задачі необхідно звернути увагу на доступність транспорту, тобто чи можна за допомогою тільки одного виду здійснити перевезення у зазначених обсягах. Потім визначити, які комбінації транспорту ми можемо застосувати при організації доставки. За показником витрат на доставку – визначити оптимальну комбінацію автомобільно-залізничної доставки.

Тема «Склад як система накопичення, зберігання та обліку матеріальних ресурсів готелів».

Кейс 1. Зараз в Україні спостерігається тенденція, коли все більше великих готельних підприємств віддають перевагу забезпеченню ресурсів через логістичні компанії-посередники, а не безпосереднім виробникам.

Так, у попередньому році готель «Аврора» вирішив знизити витрати на забезпечення ресурсами, встановивши безпосередні комерційні зв'язки з постачальниками ресурсів.

На даний момент підприємство взаємодіє з постачальниками ресурсів за іншою моделлю. Зокрема, воно укладає довгостроковий контракт на постачання товарів з посередницькою фірмою (оптовою торговельною компанією), яка виконує функції розподілу, має свої склади та транспорт.. Графік постачання, що розробляється відділами управління готелю «Аврора», підлягає узгодженню з постачальником. Замовлення на постачання ресурсів представляють собою специфікацію до контракту, яка становить його невід'ємну складову. Створене замовлення водночас є і заявкою, і документом, який реєструє процес поставки та отримання товару.

Розгляньте, в чому може бути перевага у проведенні закупівель через посередника порівняно з прямими закупівлями від виробника?

Тема «Організаційні структури готельних підприємств» Проведіть SNW-аналіз будь-якого готелю вашого регіону. Отримані дані запишіть у таблицю:

Сфери компетентності фірми	Експертна оцінка		
	Сильна сторона	Нейтральна сторона	Слабка сторона
Менеджмент 1. ... 2.			
Маркетинг 1. ... 2.			
Виробництво 1. ... 2.			
Персонал 1. ... 2.			
Облік 1. ... 2.			
Фінанси 1. ... 2.			

Тема «Логістика складування». Побудуйте залежності витрат утримання складу готелю у разі використання власного чи орендованого складу за наведеними нижче вихідними даних.

Вихідні дані

Річний оборот, од.	Власний склад		Орендований склад	
	постійні витрати	питомі змінні витрати	за пропорційної	за фіксованої оплати,

	утримання складу, грн.	утримання складу, грн./од.	оплати, грн./од.	грн./рік
480	12000+100*р	200	400	35000

Примітка. р – номер варіанта завдання студента.

Наведіть графічну інтерпретацію та поясніть її.

Поясніть структуру витрат при використанні власного та орендованого складу готелю, в т. ч. за пропорційної оплати та фіксованої оплати.

Який склад вигідніше утримувати при середньому запасі 40 од.?

Тема «Закупівельна логістика». Для оцінки постачальників А, В, С і D використовувались параметри ціни, якості та надійності постачання, при цьому кожному з них була призначена відповідна вага – 0,4; 0,3; 0,2. Результати оцінки постачальників за 10-бальною шкалою подано в таблиці.

Критерій	Оцінка постачальника за критерієм			
	А	В	С	Д
Ціна	8	6	9	4
Якість	7	8	2	6
Надійність	5	4	8	8

Кому із постачальників варто надати перевагу під час продовження договірних відносин:

- а) постачальнику А;
- б) постачальнику В;
- в) постачальнику С;
- г) постачальнику D?

Тема «Виробнича логістика». ВАТ «Бібльос» стикається із збільшеним невдоволенням певних клієнтів-готелів щодо умов виконання їх замовлень, що спонукає їх розглядати можливість переходу до інших виробників аналогічної продукції. З метою запобігання цей виробник розглядає інші альтернативи, такі як консолідація малих замовлень, пріоритет великим, збільшення запасів, автоматизація замовлення та інші.

Реалізація кожного з запропонованих варіантів викличе зміни в логістичних витратах, рівнях запасів, часі виконання замовлень і т.д. Давайте

розглянемо плюси та мінуси кожного з рішень та ідентифікуємо конфліктні витрати, щоб знайти оптимальне рішення.

1. Консолідація малих замовлень і формування відповідних виробничих партій:

- *Плюси:* Оптимізація виробництва, економія часу та ресурсів, зниження витрат на виробництво великих партій.
- *Мінуси:* Збільшення обсягів запасів, можливість невикористання частин партії.

2. Надання вибору великим замовленням:

- *Плюси:* Забезпечення стабільного обсягу виробництва, можливість отримання знижок від постачальників.
- *Мінуси:* Відсутність гнучкості у виробництві, ризик втрати меншої кількості клієнтів.

3. Збільшення запасів готової продукції:

- *Плюси:* Зниження ризику невиконання замовлень, можливість оперативного реагування на збільшений попит.
- *Мінуси:* Зростання витрат на утримання запасів, можливість використання товарів на складі.

4. Скорочення обробки часу замовлень за рахунок автоматизації, інформатизації тощо:

- *Плюси:* Підвищення продуктивності, зменшення ймовірності помилок, прискорення обробки замовлень.
- *Мінуси:* Великі витрати на впровадження технологій, можливість підтримки персоналу до нововведення.

5. Удосконалення оперативного планування:

- *Плюси:* Забезпечення точного розподілу ресурсів, можливість ефективного використання обладнання.
- *Мінуси:* Вимагає великої уваги до деталей, можливість збоїв у системі планування.

6. Збільшення виробничої потужності:

- *Плюси:* Здатність виробляти більше продукції, можливість забезпечення великих обсягів замовлень.
- *Мінуси:* Збільшення витрат на розширення виробництва, ризик неповноцінного використання нових потужностей.

Інтерпретація критерію вибору оптимального рішення буде залежати від стратегічних цілей ВАТ «Бібльос» та важливості кожного з аспектів, таких як ефективність виробництва, забезпечення якості обслуговування клієнтів та фінансова стійкість компанії.

Кейс «Організація технологічного процесу в закладах ресторанного господарства з використанням логістичних підходів».

Ситуаційна вправа

Відомий ресторатор одного столичного ресторану акцентує увагу на унікальному меню закладу. Він стверджує, що при розробці меню важливо дотримуватися основного принципу:

«Меню повинно містити лише ті страви, які бажають клієнти»

Меню є:

- важливим джерелом інформації;
- інструментом реклами та продажу;
- інформативним посібником для клієнта;
- джерелом ресторанних пропозицій;
- робочою програмою закладу.

Меню повинне:

- бути інформативним;
- сприяти продажам;
- привертати увагу;
- пропонувати різні варіанти;
- відображати стиль закладу;
- задовольняти клієнтів;
- викликати інтерес та переконувати клієнтів.

Які конкретні страви мають бути включені до меню?

Ресторатор рекомендує звернути увагу на те, що якщо гості, які вибирають традиційні страви, не приділятимуть уваги пропонованій в багатьох ресторанах, то вони будуть оцінювати її і порівнювати за смаком з тією, яку вже спробували раніше. Відповідно до результатів цього порівняння серед відвідувачів буде поширюватися або позитивна, або негативна інформація про ваш заклад. Проте такого не повинно траплятися! Кожен гість повинен залишатися задоволеним. Для цього необхідно провести індивідуальну роботу з клієнтом (розмова, прояв розуміння, чуйність тощо). І тоді клієнт швидше запам'ятає атмосферу й затишок вашого закладу, ніж смак традиційної страви, йому вже не знадобиться порівнювати пропоновану послугу з послугами, які надають інші заклади. Рекомендація ресторатора полягає в тому, щоб вносити до меню якнайбільше страв, які унікальні та не зустрічаються в меню інших закладів. Крім того, важливо мати на увазі, що клієнти, які рідко відвідують заклад, проявляють цікавість до страв та ідей, які запропоновані іншими гостями.

Відповідно до характеристик та розташування закладу, обирається співвідношення страв у меню. Наприклад, якщо це заклад швидкого обслуговування з меню, яке складається із 30 страв, то можна включити 90% «улюблених» (20 страв) та «ризикованих» (7 страв), а унікальні складні страви, такі як «зірки» та «загадки», обмежити тільки до 3 страв. У разі висококласного ресторану рекомендується надавати перевагу «зіркам» та «загадкам».

Наприклад, якщо місце знаходження ресторану центр міста і його відвідувачі – вимогливі клієнти, тоді як варіант можна запропонувати таке меню:

Італійська кухня

Улюблені	Зірки
Салат «Каспійський»	Завиванець з лосося з козячим сиром
Спагетті «Карбонара»	Салат з омарами, руколою та квасолею
Лазанія «Болоньезе»	Горщик з трюфелями та білими грибами
Телятина «Піццаїла»	Полуниця свіжа, фламбована у коньяку з ванільним морозивом
Баклажани «Парманджано»	

Морозиво Салат «Фруктова феєрія»	Яблучний пиріг з гарячим кремом Фірмові гарячі десерти
Ризиковані	Загадки
Ковбасне асорті Фетучіні з рагу з грибів, томатів та курки Запідканка по-болоньськи Асорті з м'яса вареного Ескалоп з телятини з червоним вином Крем-карамель	Курячий суп з гребінцями і фуа-гра Креветки, фаршировані шпинатом Свиняча гомілка, фарширована равликами Пюре з авокадо з темпурою з устриць і баклажанами Суфле з раків у соусі з гребінців і фенхеля Гарячі страви з сирами «брі», «адигейський», «буррата», «горгонзола»

Українська кухня

Улюблені	Зірки
Млинці з ікрою Відварний язик з хроном Салат «Олів'є» Юшка Котлети по-київськи	Сібас без кісток, фарширований мусом із креветок, з буряковим соусом і свіжим імбиром Суфле з річкових раків у соусі зі слабосоленого лосося із запеченими огірками й баклажанною ікрою Рибний бульйон з м'ясом крабів, смаженою курячою печінкою й картопляними кульками Медальйони зі свіжого вугра, мариновані в горілці, з теплим мусом із гребінців у соусі з лисичок з пасерованим часником
Ризиковані	Загадки
Запечена теляча корейка «Князь» Фаршироване бараняче сідло з овочевим рататуєм	Запечений картопляний пиріг із грибами Фарширований курячий рулет із чорносливом і соусом з кураги Пісні страви

Такий підхід гарантує прибуток і надає можливість задовольнити потреби клієнтів.

Завдання:

1. Проаналізувати меню закладу та поділити його на групи за ступенем популярності й рентабельності.

2. Яким способом ви збираєтеся домогтися рівноваги в меню? Скільки «зірок» і «ризиковані» буде в ньому?

3. Якщо ви не зовсім згодні із запропонованою вам класифікацією страв, подумайте, як можна використати її для поліпшення фінансового становища закладу.

4. Провести ABC-XYZ аналіз виробничої програми закладу, визначити страви меню, що є прибутковими для закладу, а також ті, що не є рентабельними.

5. Розробити концепцію формування асортименту страв у меню.

6. Провести оптимізацію технологічного процесу, спроектувати логістику виробництва або оптимізувати виробничий процес.

7. Узгодити виробничі процеси із сервісом обслуговування, збутом, плануванням діяльності закладу.

Тема «Логістичний підхід до обслуговування споживачів». Розв'язати творчу ситуацію. До консультативної ради з логістики надійшло замовлення на створення системи логістичного сервісного обслуговування в ТОВ «Мегамаркет».

Вам необхідно розробити рекомендації з формування системи логістичного сервісного обслуговування, визначити її ефективність.

Вихідні дані до ситуації вибираються довільно.

Отже, на заняттях з запропонованого курсу майбутні фахівці сфери обслуговування ґрунтовно вивчали особливості логістичних систем, що надало змогу ознайомити їх із складною, організаційно завершеною структурованою системою взаємопов'язаних ланок, що структуровані в єдиний процес управління матеріальними й супутніми їм потоками. Студенти ознайомилися з кількома підсистемами, що виконують певні логістичні функції і мають розвинені зв'язки із зовнішнім середовищем, а саме з такими предатвниками ринку як споживач, постачальник, пратнер та посередник.

3.2. Організація і методика проведення педагогічного експерименту

З метою перевірки ефективності впровадженої моделі та оцінки результативності визначених педагогічних умов для організації самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування під час проектування логістичних систем було проведено дослідно-експериментальну роботу.

Запропоновані педагогічні умови, принципи, методи, форми і засоби організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування під час проектування логістичних систем, які лягли в основу вказаної моделі, можуть бути рекомендовані для впровадження в освітній процес закладів вищої освіти за умови перевірки їх ефективності та достовірності.

Отже, визначення ефективності проведеного дослідження відбувалося у процесі дослідно-експериментальної роботи. Дослідно-експериментальна робота – це вид наукової діяльності, який передбачає проведення спеціально організованих експериментів або досліджень з метою збору даних, перевірки гіпотез, визначення закономірностей і отримання нових знань. Така робота є ключовим інструментом у науковому методі і допомагає розкрити нові факти, з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки та розвивати наукову базу знань у різних галузях.

Відповідно до запропонованої нами моделі організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, яка містить цільовий, теоретичний, організаційно-процесуальний, оцінно-результативний блоки, було розроблено етапи дослідної роботи.

При розробленні етапів експериментальної роботи ми вважали за необхідне врахувати вимоги, що висуваються до дидактичної системи:

– відповідати принципам навчання (найбільш характерними у процесі професійного спілкування є: принцип науковості, свідомості, доступності, активності, систематичності, послідовності, міцності засвоєння, наочності);

- урахувати єдність освітньої, виховної і розвиваючої цілей навчання;
- стимулювати позитивне ставлення студентів до процесу навчання, підсилувати мотивацію;
- відповідати навчальній науково-матеріальній базі.

Перший етап – *підготовчий*, передбачав озброєння майбутніх фахівців інформацією щодо розуміння важливості самостійної роботи, особливостями роботи майбутнього фахівця сфери обслуговування. У змісті нормативних навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Загальна педагогіка», «Професійна педагогіка», «Виробниче навчання з готельно-ресторанної справи» було розкрито наступні ключові поняття: «професійна освіта», «майбутній фахівець сфери обслуговування», «самостійна робота». Під час осмислення цих термінів студентам було висунуто завдання підготувати педагогічний глосарій та написати есе на такі теми: «Образ майбутнього фахівця сфери обслуговування: як проявляються результати професійної діяльності?», «Майбутня професійна діяльність як прояв компетентності», «Самостійна робота фахівця сфери обслуговування: її важливість для професійної діяльності», «Якість професійної освіти: її забезпечення», «Результати власної підприємницької діяльності: мої погляди та переконання». Крім того, студентам доручено складати портфоліо «Моя освітня стратегія» і готувати рекламні презентації до бізнес-проектів: «Veteran's rest», «Страви нашвидкуруч», «Цифрові стратегії туристичного бізнесу». Крім того, студентам запропоновано відповісти на ряд ключових питань, спрямованих на уточнення та визначення змісту термінів «самостійна робота», «логістика», «логістичні системи» та «логістичний підхід до організації самостійної роботи», а також на виявлення особливостей цих термінів в контексті навчання студентів.

На цьому етапі реалізовувалась *перша педагогічна умова* – ознайомлення майбутніх фахівців сфери обслуговування з роллю й місцем логістичних

систем в організації самостійної роботи через збагачення змісту спеціальних дисциплін знаннями з основ логістики.

Другий етап – *конструктивний* – спрямовував увагу студентів на оволодіння навичками використання способів самостійної роботи, актуалізував їхнє позитивне ставлення до професійної підготовки як інструменту свідомого керування результатами професійно-педагогічної діяльності і підвищення їх якості; стимулював розвиток потреби у вивченні теорії і методики професійної освіти сфери обслуговування; сприяв усвідомленості настанови студентів на опанування професійних умінь; акцентував увагу на позитивних сторонах застосування логістичних знань в організації професійної діяльності й самостійної роботи.

Для вирішення цих завдань було розроблено та впроваджено спеціальний курс «Логістика в галузі», який проводився для студентів III-IV курсів протягом 240 годин. На даному етапі основною формою навчальної діяльності студентів було створення та захист проєктів, вирішення завдань з логістики та ситуацій, що включали проєктування логістичних систем для функціонування готельно-ресторанних закладів.

Враховуючи індивідуальні здібності студентів, завдання та ситуації варіювалися за ступенем узагальненості й складності, охоплюючи широке коло від репродуктивних ілюстративних завдань до частково-пошукових, проблемних, сюжетно-рольових і аналітико-синтетичних. Вирішення педагогічних ситуацій професійного спрямування передбачало відтворення стану і розвитку освітнього процесу та участь у ньому майбутніх фахівців сфери обслуговування. Наприклад, завдання включали «З чого складається рейтинг ресторанного закладу», «Оцінка ефективності готельного комплексу з точки зору споживачів», «Розробка системи діагностики логістичних шляхів туристичного комплексу України», «Аналіз участі студентів у конкурсах, олімпіадах, турнірах: успіхи і перспективи», «Оцінка випускниками якості отриманої освіти».

На даному етапі кафедра педагогіки та методики технологічної освіти успішно провела інтернет-конференцію на тему «Модернізація змісту освіти в підготовці майбутніх професійно-педагогічних фахівців». У рамках конференції були висвітлені питання, пов'язані із підготовкою фахівців сфери обслуговування. Також був проведений конкурс проєктів на теми «Імідж готельно-ресторанного комплексу», «Як визначити навчальні досягнення студентів?», «Приємний іноземної делегації», «Студентська їдальня». Крім того, була реалізована ідея створення мультимедійної навчальної презентації на тему «Інноваційні технології навчання студентів як засіб підвищення якості їхньої освіти», а також був проведений ярмарок педагогічних ідей на теми «Забезпечення стандарту професійної освіти» і «Комерційна діяльність закладу вищої освіти». Серед інших форм роботи було використано створення колективного відео на теми «Дизайн ресторанної майстерні» та «Основи раціонального харчування», а також застосовано кейс-метод у вигляді «Креативної реклами професійної орієнтації абітурієнтів» і багато іншого.

Виконання індивідуальних проєктів, діагностичних тестів і моделювання професійних ситуацій передбачало від студентів навичок ведення протоколів спостереження та експерименту. Крім того, вони повинні були володіти такими методами роботи як мікрОВикладання, баскет-метод, аналіз та проєктування, імітаційно-дидактичне моделювання, а також здатність відтворювати отримані результати у формі різноманітних схем, графіків і діаграм. Тут реалізовувалась друга педагогічна умова – реалізація комплексу сучасних інноваційних технологій спрямованих на формування самостійності майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Третій етап, який має *аналітичний характер*, включав у себе завдання, що передбачали від студентів обґрунтування причин виникнення труднощів або проблем у процесі отримання результатів навчання в області професійної освіти. Студентам також доручалося розробляти рекомендації та пропозиції для викладачів щодо подальшої корекції навчального процесу на основі

проведеного аналізу отриманих даних. У ході вивчення курсів «Професійний етикет», «Виробниче навчання з готельно-ресторанної справи», «Економіка та маркетинг підприємств сфери послуг», використано проєктну діяльність студентів. Наприклад, ігрове проєктування «Кулінарія реальна та віртуальна», «Курівник ресторану». Мета даної гри в навчальному плані полягає у вивченні студентами особливостей організації ресторанного господарства та навчанні їх приймати самостійні рішення. Розвивальна мета гри визначається унікальною можливістю вивчення траєкторії руху в процесі засвоєння та формування знань, навичок і вмінь. Виховна мета ділової гри пов'язана з подоланням стереотипів та шаблонів у педагогічній діяльності, що особливо важливо для розвитку готовності до самодіагностики.

Під час проведення ділової гри використовувалися елементи ігрового моделювання, в рамках якого були відтворені ключові аспекти професійної діяльності. Ділова гра включає в себе проведення конкурсів:

1) знайомство зі своєю командою (створення рекламних матеріалів, виставлення освітніх послуг, презентація кожного члена команди);

2) бізнес-мовлення, яке передбачає демонстрацію різноманітних документів, таких як контракти, угоди та ділові листи; важливо вміти складати анкети та тести, а також виконувати ситуації ділового спілкування;

3) етикет ділового спілкування через моделювання різних ситуацій, таких як зустріч і знайомство на вулиці, телефонні розмови, ділові прийоми у кабінеті та вітання колег, наприклад, з днем народження; експерименти підтвердили ефективність включення завдань-проблем до ділової гри, які вимагають перетворення;

4) створення сценарію педагогічної діяльності, під час якої відбувається практичне демонстрування реалізації різних функцій, таких як управлінська, виховна, комунікативна, конструктивна та прогностична;

5) розв'язання педагогічних завдань і ситуацій.

Під час вивчення дисциплін психолого-педагогічної та методичної підготовки було використано рольові та ділові ігри «Перевірка, інспектування та атестація ресторанів і готелів», «Робота методичної ради педагогів

професійного навчання», здійснювалося вирішення педагогічних ситуацій різної складності (загадки, ребуси, кросворди, малюнки, графіки), методичних завдань «Виготовлення національної страви України», презентація «Вибір технологічної схеми виготовлення національної страви України», презентація «Рейтинг педагогів-професіоналів», веб-квест «Особиста траєкторія розвитку педагогічної майстерності педагога», інформаційно-комунікаційні ресурси, наукові конференції, навчальні ситуації з використанням портфоліо «Методична скарбничка педагогів професійного навчання», інтелектуальні вправи «Заповни таблицю», «Етапи контролю ринкових тенденцій, широта охоплення логістичних напрямів у різних галузях промисловості», «Розуміння помилок у ланцюгу виробництва, постачання та розподілу»; презентації «Реорганізація ресторанних комплексів з урахуванням логістичних маршрутів» та «Створення професійного іміджу педагогів професійного навчання»; ділова гра «Оцінка кандидатів на заміщення вакантної посади заступника керуючого готелем»; веб-квест «Методи пошуку та зберігання товарів», «Ресторан майбутнього» та «Сучасні форми обслуговування клієнтів»; експрес-інформація «Історія впровадження логістичних схем з метою мінімізації витрат та економії часу» тощо. Організовано систематичне обговорення ситуацій, основною метою яких було отримання педагогічно доцільної інформації на підставі використання ситуацій пов'язаних зі змінами філософії товарних запасів, виникнення і розвиток на ринку продуктових лінійок..

Була впроваджена *третьою педагогічною умовою* – оволодіння майбутніми фахівцями сфери обслуговування методичними прийомами організації самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем.

Четвертий етап – *технологічний* – був зорієнтований на корекцію знань, умінь і навичок студентів із якості професійної освіти. Розроблені завдання для корекції базувались на аналізі фактичного рівня підготовленості майбутніх викладачів у сфері обслуговування до використання самостійної роботи у процесі професійно-педагогічної діяльності. Завдання, спрямовані на корекцію

та поглиблення знань студентів, використовували форми інтерактивного навчання, такі як воркшоп (від англійського «workshop» – майстерня, цех). Воркшопи використовуються для організації занять з групою дорослих. Наприклад, «Як вплинули комп'ютерні технології та динамічні економічні зміни на світовому ринку на розвиток логістики та створення максимально ефективних логістичних систем?»; кейс-метод «Інноваційні технології для контролю над всіма етапами переміщення товарів»; коучинги «Ринок логістики України» та «Делегування функцій управління готельно-ресторанним комплексом»; творчий проєкт з використанням комп'ютерної графіки «Мистецтво постачання» та «Ярмарок ідей для формування сучасного фахівця сфери обслуговування»; презентаційне портфоліо «Нестандартність мислення керівника закладу професійної освіти»; ярмарок ідей «Кулінарний поєдинок» та презентація «Кар'єрний зріст фахівця сфери обслуговування» і так далі. Було реалізовано комплекс педагогічних умов, запропонованих і обґрунтованих у дослідженні.

П'ятий етап, *орієнтований на рефлексію*, спрямований на те, щоб навчити студентів самостійно аналізувати власні кроки та дії під час проходження виробничої практики. Під час цього етапу були використані методи колективної генерації ідей як інструмент професійного дослідження для підвищення якості професійної освіти. Було організовано майстер-клас «Менеджер ресторану», реалізовано творчий проєкт «Програма розвитку, управління та функціонування підприємств сфери послуг», надано експрес-інформацію «Фахівець з гостинності» та створено портфоліо професійного розвитку «Мій життєвий вектор у готельній професії», проведено аналіз творчих робіт, комп'ютерне тестування та подальший взаємо- та самоконтроль.

Метод кластеру (від англ. cluster – гроно), або метод карти понять, *метод асоціограми*, *метод пазлу* (від англ. puzzle – загадка, головоломка), *метод двочасного щоденника*. Організація навчальної роботи з використанням методу самостійної навчальної діяльності – методу кластеру – здійснювалася

за таким алгоритмом: викладач здійснює запис на дошці теми або ключових слів, студенти занотовують, потім записують будь-які асоціації, пов'язані із запропонованою темою. Далі студенти об'єднуються в пари, самостійно здійснюють обмін ідеями, діляться ними з групою, фіксують на дошці й у зошитах. Використання такого методу самостійної роботи – двочасного щоденника – передбачає у процесі самостійного читання іншомовного тексту здійснення записів у зошит у розділ «уривок» слів (фраз, речень), які викликають у студентів різноманітні асоціації, емоції, а в другій частині – «реакції» – відтворення думок і відчуттів за прочитаним текстом. Завершується робота здобувачів спільним обговоренням результатів роботи. Застосування методів є ефективним в межах інтенсифікації самостійної діяльності здобувачів, активізації процесів осмислення матеріалу, його рефлексії.

Наведемо приклади тем, завдань і ситуацій із використанням самостійної роботи.

При вивченні дисципліни «Професійна педагогіка» були запропоновані такі завдання для самостійної роботи: підготувати «круглий стіл» з теми «Міжнародне співробітництво в професійній освіті, інтеграція у світовий освітній простір»; провести семінар з учнями та викладачами коледжу на період виробничої практики на тему «Система додаткової професійної освіти, яка забезпечує психологічну підготовку фахівців до зміни видів діяльності та перепідготовку фахівців», розробити бізнес-план «Сучасний ЕКО ресторан», самостійно дібрати літературу з проблеми «Краудсорсинг: сутність, види, принципи та інструменти застосування».

Нами було запропоновано у вивченні дисципліни «Професійний етикет» такі теми самостійної роботи: ділова гра «Підготовка до прийому іноземної делегації», квест «Організація банкету з повним обслуговуванням на тридцять посадочних місць для норвезької/польської/італійської делегацій», майстер-клас «Технологічні розрахунки (складання меню, калькуляція страв».

Під час пошуку в дисертації використовувалася методика веб-квесту, яка була запропонована для студентів четвертого курсу, здійснюючих виробничу практику у старших класах (на уроках технології). Мета веб-квесту полягає у сприянні формуванню мотивації до навчання, розвитку навичок пошуку, обробки та презентації інформації в електронному форматі.

Студенти працюють у групах (розподіл є випадковим), кожна з яких висвітлює певну позицію в рамках модуля «Тайм-менеджмент у професійній діяльності». Обираючи групу, студенти можуть посилатися на власні здібності, інтереси, смаки та нахили, а можуть спробувати зіграти «незвичну для них» роль. Пропонується створення презентації на тему: «Управлінська компетентність керівника», а для іншої групи – розроблення буклету, листівки, відеоролика для соцмереж з метою профорієнтації зі своєї спеціальності.

На четвертому курсі було запропоновано «Проектну студію», куди входили студенти різних курсів, вивчались та обговорювались питання, які виносились на самостійне опрацювання, наприклад: «Диверсифікація освітніх програм, форм управління і технології навчання», «Зростання конкуренції на національному і світовому ринках освітніх послуг», «Провайдинг освітніх інновацій на засадах диверсифікації», «Дистанційне тестування як додатковий засіб безперервного контролю знань студентів», «Smart-середовище для навчання студентів», «Створення електронних підручників, бібліотек, дидактичних засобів навчання».

У програмі «Проектна студія» передбачені дослідницькі завдання до кожного заняття, що мають на меті формуванню дослідницьких умінь студентів, поглиблення й систематизацію знань з навчальної дисципліни. Наприклад передбачені такі дослідницькі завдання:

– підібрати для колективного обговорення із періодичної преси, радіо телепередач матеріал з теми заняття;

- сформулювати мету, об'єкт, предмет дослідження за такою темою проєкту «Інтерактивні технології навчання в професійній підготовці майбутніх фахівців сфери обслуговування»;
- які форми та засоби навчання у виші для вас найбільш ефективні?;
- проаналізуйте форми навчання з огляду на їх історичне виникнення й розвиток;
- складіть порівняльну таблицю на тему «Особливості професійної освіти України та країн Єросоюзу» (спільне та відмінне).

Професійна освіта спрямована на оволодіння здобувачем фаховою діяльністю, в умовах інформатизації суспільства застосування технології веб-квесту сприятиме підвищенню якості освіти.

Для ефективного стимулювання бажання покращення якості освіти, студентам пропонується використовувати різноманітні інтелектуальні ігри, такі як загадки, кросворди, ребуси, чайнворди, шаради, метаграми, каламбури і інші. Участь у грі створює сприятливі умови для задоволення інтересів, включаючи емоційний заряд від таємничості та відчуття нових відкриттів, а також для втілення бажань, запитів і творчих намірів студентів.

3.3. Верифікація впровадження результатів педагогічного експерименту в освітній процес педагогічних ЗВО

Із метою перевірки припущення про те, що процес організації самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем буде ефективним, якщо він здійснюватиметься за теоретично обґрунтованою моделлю, яка включає мету, завдання, методологічні стратегії, принципи, зміст, етапи, технології та ґрунтується на педагогічних умовах формування досліджуваного феномену.

Основним методом дослідження був педагогічний експеримент, що проходив у природних умовах навчально-пізнавального процесу та охоплював

констатувальний, формувальний і контрольний етапи.

В експерименті взяли участь 208 студентів, які навчаються у зазначених закладах освіти у денній та заочній формах навчання, на спеціальностях 015 «Професійна освіта (Сфера обслуговування)», 5129 «Майстер ресторанного обслуговування» на рівні «майстер» та «бакалавр», а також 47 представників науково-педагогічного складу. Загальна кількість учасників констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи становила 255 осіб.

Метою констатувального експерименту (2019-2020 рр.) було визначення вихідного рівня сформованості у студентів умінь організації самостійної роботи, її компонентів. У ході констатувального експерименту проведений аналіз рівня розвитку навичок самостійної організації роботи у студентів під час проєктування логістичних систем. Це дозволило виявити конкретні труднощі та протиріччя у досліджуваному напрямі.

Для виявлення труднощів, що виникають під час організації самостійної роботи, нами було розроблено опитувальники для майстрів виробничого навчання та викладачів зазначених вище закладів освіти (Додаток Г).

Запитання були зорієнтовані на усвідомлення значущості самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування та готовності викладачів її організувати. Більшість педагогів (73%) визнали, що самостійна робота майбутніх фахівців сфери обслуговування є невід'ємною складовою освітнього процесу у професійній підготовці. Лише 27% відповіли, що їм важко визначити. 56% опитуваних стверджують, що самостійна робота є цікавою та необхідною частиною навчальної діяльності для студентів. 19% вважають, що це не цікаво, і 25% відповіли, що їм важко визначити.

Більшість викладачів, які брали участь в опитуванні, відчувають певні труднощі організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування, основними з яких назвали «невміння мотивувати студентів до самостійної роботи»; «неповноту знань щодо форм та видів самостійної роботи здобувачів освіти та їх організації в умовах дистанційного навчання»;

«невміння організувати управління та контроль самостійної роботи здобувачів». Одночасно 53% респондентів характеризували свій рівень готовності до організації самостійної роботи здобувачів як середній; 27% – як низький; 20% – як високий. Зазначено, що 62% викладачів відчувають потребу у підвищенні кваліфікації через спеціальні заняття, курси та методичні рекомендації з організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування..

Аналіз відповідей представників науково-педагогічного складу кафедр, які готують майбутніх фахівців сфери обслуговування, свідчить про їх усвідомлення важливості та необхідності самостійної роботи у навчальному процесі. Однак вони проявляють обмеженість знань щодо організації самостійної роботи та мають фрагментарне розуміння педагогічних методів і технологій для організації самостійної роботи, що вимагає навчально-методичної підтримки.

Задля розв'язання третього завдання констатувального експерименту було проведено діагностику структурних компонентів організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем для визначення рівнів готовності до її організації.

Для підтвердження робочої гіпотези на констатувальному етапі проведено розподіл загальної кількості досліджуваних на дві групи: експериментальну (ЕГ) – 100 осіб та контрольну (КГ) – 108 осіб.

Діагностичним інструментарієм для визначення рівнів сформованості структурних компонентів організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування під час проектування логістичних систем було дібрано психологічні й педагогічні методики, представлені в Додатку Г.

З метою визначення засобів організації самостійної навчальної роботи студентів у Криворізькому державному педагогічному університеті, було задано питання «Чи відвідують студенти бібліотеку, чи читають вони літературу з професійної теми». Анкетування показало, що відвідують не всі

студенти, але бесіди та зустрічі з фахівцями відділу бібліографії відбувались на першому курсі при вивченні дисципліни «Вступ до спеціальності». Студенти читають мало (33% викладачів вказали на цей недолік), не регулярно читають та осмислюють прочитане – 28% викладачів, і не мають потреби у читанні – 39%. На наш погляд, важливим питанням самопідготовки є виконання студентами завдань для якісної підготовки до семінарів. Викладачі зауважили, що студенти виконують самостійну роботу не в повному обсязі – 36%; 28% викладачів вказали та те, що студенти виконують самостійну роботу, копіюючи її з мережі Інтернет; 30% викладачів підкреслили, що студенти 3 курсу взагалі не виконують самостійної роботи, лише 6% зазначили, що студенти переважно намагаються якісно виконати запропоновані завдання самостійної роботи.

Ми хотіли з'ясувати, які навчальні завдання студенти виконують із задоволенням: цікаві завдання вибрали у відповідь – 56% респондентів, надали перевагу пошуковим – 36%. У відповідях викладачів підкреслюється розбіжність між студентами, які перебувають у складних життєвих обставинах. Звісно, більш наполегливо самостійну роботу виконують студенти, націлені на позитивну оцінку, менш активно – ті студенти, які засвідчують серйозні труднощі в організації самопідготовки. Водночас викладачі зазначили, що завдання пошукового, творчого характеру викликають зацікавлення у всіх здобувачів.

Викладачі по-різному здійснюють подачу завдань для самостійного доопрацювання: 31% надають його вибірково, 29% – за робочою програмою, 19% – надають завдання для самостійної роботи тільки студентам, які засвідчили високий рівень знань і сформованих компетентностей та вмінь; 16% пропонують студентам виконання творчих робіт; тільки 8% респондентів вважають за необхідне виконання проєктних робіт – створення презентацій за бажанням (малюнки, ілюстрації, музичний супровід та інші).

У дослідній роботі намагалися встановити, яким чином викладачі організовують самостійну роботу студентів у позааудиторний час. Так, 49% викладачів відзначили, що організовують самостійну роботу за допомогою засобів самостійної підготовки; 27% – через навчально-дослідницьку роботу; всього 23% – через гурткову роботу. Опитані педагоги вбачають важливість організації самостійної підготовки студентів, але 57% віддають перевагу можливості самостійно обирати методи роботи; 6% респондентів акцентували увагу на необхідності нагляду; 16% визнали важливість надання завдань творчим групам; 11% регламентують виконання окремих видів робіт; 9% керують роботою студентів через платформу ZOOM.

На наш погляд, цікавим є те, що викладачі вказали, що вони потребують психологічної релаксації (51,5%), покращення умов матеріального забезпечення кабінетів (27,8%), підвищення зарплатні (21,4%).

Ми запропонували відповісти студентам I-III курсів на питання анкети (Додаток Д).

При аналізі відповідей студентів ми враховували їхній курс професійної підготовки, обмежений досвід у організації навчання та виклики у висловлюванні своїх думок. Стосовно емоційного вираження, студенти проявляли велику чутливість та відкритість, щодо свого емоційного стану щедро ділячись з оточуючими. Щодо самопідготовки, 20% вважали, що цей процес проходить цікаво і корисно, у той час як 26% відзначили, що самопідготовка вважається нудною, і студенти легко відволікаються. 30% не встигають виконати завдання протягом самопідготовки, а 20% висловили незадоволення тим, що викладач стимулює їх працювати, навіть вживаючи стримування.

Щодо організації самостійної роботи на семінарських заняттях, більшість респондентів (50%) вказали на перевагу перевірочних видів робіт, а тільки 20% студентів відзначили, що викладач постійно давав завдання на самостійне опрацювання та перевіряв його.

Ми врахували, що студенти можуть не завжди достатньо об'єктивно оцінити значення самостійної навчальної роботи. Однак 50% студентів виражають позитивне ставлення до роботи в самостійному режимі, переконані, що це надає їм можливість розкрити свої таланти. Ще 20% вказали, що вони прагнуть працювати самостійно для покращення своїх академічних результатів, тоді як 30% виражають сумніви у власних здібностях.

Аналіз есе студентів і відповідей на завдання-ситуації показав, що рівень навчальних досягнень студентів їх ставлення до самостійної навчальної роботи значною мірою залежить від стосунків із викладачем, способів організації ним навчальної діяльності, так і під час самопідготовки, занять за інтересами. Зокрема, пишуть, що хочуть бути відзначені викладачем за успіхи в навчанні, навчитися працювати самостійно, мріють стати конкурентоздатним фахівцем у майбутньому, поважають викладача за ерудованість, діловитість.

У дослідженні ми опитували, спостерігали і вивчали рівні ефективної організації самостійної роботи. Результати були занесені в таблицю.

Таблиця 3.4.

Рівні ефективної організації самостійної роботи (в %)

№ п/п	Рівні	Групи	
		Експериментальна	Контрольна
1	Високий	11	8
2	Достатній	–	–
3	Середній	71	57
5	Низький	17	37

Дані свідчать, що у більшості студентів переважає низький та середній рівні організації самостійної роботи. Це значить, що у студентів немає бажання вчити дисципліни, пов'язані з проектуванням, вони потребують стимулювання, а це можливо лише за умови ефективної організації самостійної роботи.

На констатувальному етапі експерименту студентам було запропоновано виконати низку самостійних завдань із профільних дисциплін, що мали на меті з'ясувати рівень самостійності, вміння спланувати свою діяльність і

орієнтуватися в інформаційному просторі. Наприклад: сформулюйте мету, об'єкт, предмет дослідження за такою темою проєкту. «Інтерактивні технології навчання в професійній підготовці майбутніх фахівців сфери гостинності»; «Які форми та засоби навчання у закладах вищої освіти для вас найбільш ефективні? (провести опитування серед студентів)»; «Складіть порівняльну таблицю на тему «Фактори, які визначають витрати на логістично-постачальницьку діяльність ресторану», «Розвиток логістики на основі впровадження процесів діджиталізації».

В опитуванні студентів факультету дошкільної та технологічної освіти було виявлено, що студенти II курсу (42%) і студенти III курсу (45%) не змогли пояснити й аргументувати такі поняття, як: «логістичні системи», «проєкт», «дослідження», «логістика», 5 % II курсу і 7 % III курсу пояснили дані поняття частково, подаючи неточні формулювання. Респонденти IV курсу (94 %) більш чітко, аргументовано і в повному обсязі пояснили дані поняття. Дані відсотки значно вищі на старших курсах, що пояснюється високим рівнем знань щодо самостійності і набутим досвідом.

Було проведено контрольні тести, що мали на меті виявити рівень обізнаності студентів IV курсів щодо організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем. Тести складаються з 10 запитань, за кожну правильну відповідь дається 20 балів (див. Додаток Д). Результати контрольного тестування наведені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5.

Результати контрольного тестування

Група	Бали					Середній бал
	A 80-100	B 60-79	C 40-59	D 20-39	E 1-19	
КГ	26%	39%	21%	14%	0 %	4.3
ЕГ	21%	40%	26%	13%	0%	4.0

Узагальнили, що у контрольній групі дещо вищий показник обізнаності щодо організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, ніж в експериментальній групі.

Перед початком експерименту було проведено анкетування й опитування майбутніх фахівців сфери обслуговування, що дозволило виявити їхні особистісні характеристики та ставлення до майбутньої професії.

Було проведено спостереження за студентами на заняттях, що полягало у вивченні їхньої активності. Спостерігали за вмінням студентів ставити питання, висувати гіпотези, надавати визначення поняттям, робити висновки, пояснювати, доводити й захищати свої ідеї.

На низькому рівні сформованості знань із проектування логістичних систем перебувало 29,6% респондентів III курсу і 25, 4% респондентів II і IV курсів. Студенти цієї групи не виявляли ініціативності та самостійності в процесі виконання завдань, втрачали до них інтерес при труднощах, потребували поетапне пояснення викладачем умов виконання завдання.

На середньому рівні сформованості виконання самостійних робіт з виявлено 42,6% респондентів III курсу і 44,6% респондентів II і IV курсів. Студенти цієї групи характеризувалися більшим ступенем самостійності у прийнятті рішень завдання проектування логістичних систем, пошуку способу його виконання. Зазнаючи труднощів у розв'язанні завдання, після підказки викладача, виконували завдання в повному обсязі, що свідчить про інтерес студентів до цієї діяльності та про бажання шукати способи розв'язання задачі.

Таблиця 3.6.

Оцінювання навичок самостійної роботи студентів факультету

«Дошкільної та технологічної освіти»

Відповіді	II курс	III курс	IV курс
Швидко знаходжу в бібліотеці потрібну літературу	5%	15%	80%
Умію ефективно працювати з книгою (джерелом)	15%	15%	0%
Можу звести дані з кількох	40%	15%	0%

джерел в єдине ціле, щоб підготувати повідомлення, доповідь, рецензію			
Можу викладати наукову інформацію своїми словами	0%	5%	0%
Знаходжу потрібну інформацію на комп'ютері	40%	50%	20%

Оцінюючи навички самостійної роботи, простежили, що більшість студентів II і III курсу знаходять потрібну інформацію на комп'ютері, майже 30% можуть звести дані з кількох джерел в єдине ціле, щоб підготувати повідомлення, доповідь, рецензію, менше 15% знаходять потрібну літературу в бібліотеці, і менше 5% можуть викладати наукову інформацію своїми словами. Студенти IV курсу засвідчили інші показники: майже 80% знаходять потрібну літературу в бібліотеці, і майже 20% знаходять потрібну інформацію на комп'ютері.

На високому рівні рішення самостійно роботи з проектування логістичних систем виявлено 31,8% респондентів III курсу і 30% респондентів II і IV курсів. Дана підгрупа студентів відрізнялася проявом ініціативності, самостійності, інтересу і бажання розв'язувати самостійні завдання. Результати діагностики представлені в табл. 3.7.

Таблиця 3.7.

Компоненти рівня організації самостійної роботи з проектування логістичних систем на констатувальному етапі експерименту

Група	мотиваційно-потребнісний			змістово-процесуальний			контрольно-оцінний		
	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий
ЕГ	29,6	42,8	27,6	33,4	47,1	19,5	35,7	46,3	18
КГ	26,3	44,5	29,2	29,6	48,7	21,7	32,4	48,4	19,2

Аналізуючи компоненти організації самостійної роботи студентів з проєктування логістичних систем, можемо зробити висновок, що на більш високому рівні сформований мотиваційно-потребовий компонент, що охоплює інтерес і бажання виконувати завдання. Середній показник займає змістовно-процесуальний компонент, що передбачає оволодіння системою дидактико-методичних знань про організацію та проведення самостійної роботи. На низькому рівні сформований операційний компонент, що виявляє вміння застосовувати знання на практиці.

Виявлений недостатній рівень організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем і її компонентів – мотиваційно-потребнісного, змістово-процесуального та контрольньо-оцінного – зумовило необхідність у проведенні формувального експерименту.

Основна мета формувального експерименту полягала в тому, щоб на основі базової професійної підготовки студентів спеціальності «Сфера обслуговування», спеціалізація «Готельно-ресторанна справа», додаткових заходів, які природньо вписуються в навчально-пізнавальний процес закладу вищої освіти, досягти переваги достатнього й високого рівнів сформованості у студентів умінь організації самостійної роботи.

Формувальний експеримент (2021-2023 рр.) передбачав:

- здійснення дослідно-експериментальної перевірки гіпотези, концептуальних положень, розробку й апробацію моделі й механізмів реалізації педагогічних умов організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем ;

- моніторинг процесу навчальної діяльності за результатами проміжних контрольних зрізів;

- корекцію експериментальних методик, науково-методичних матеріалів і засобів організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування, прогностичних, аналітичних, організаційних, рефлексивних та

коректувальних умінь самоконтролю навчальної діяльності студентів.

Формувальним експериментом було охоплено 255 студентів спеціальностей 4-х закладів вищої освіти України і професійно-технічного закладу освіти: Криворізького державного педагогічного університету, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Рівненського державного гуманітарного університету, Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Державного професійно-технічного навчального закладу «Криворізький центр професійної освіти робітничих торгівлі та ресторанного сервісу. Контрольними були групи, у яких студенти (108 осіб) навчалися за традиційними програмами.

Відбір студентів у контрольні та експериментальні групи відбувався за результатами констатувального експерименту.

У ході формувального експерименту було апробовано й упроваджено:

1. Дослідно-експериментальну програму спецкурсу «Логістика в галузі» із включенням спеціальних напрямів і видів робіт.

2. Педагогічні умови та засоби організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, кейси, проекти, тестові методики, портфоліо, система навчальних завдань.

3. Процедури формування в студентів організації самостійної навчальної діяльності та їх компонент у контексті навчального матеріалу й майбутньої професійної діяльності: ділові, рольові, ситуаційні, імітаційні ігрові методики, методи активізації рефлексії навчальних дій.

З метою аналізу тенденцій використання самостійної роботи як методу навчання в структурі освітнього процесу в вищих навчальних закладах, ми здійснили систематичне спостереження за студентами. Тестове завдання подано у Додатку Д.

Висновок з результатів спостережень вказує на те, що самостійна робота, як метод навчання, найактивніше використовується на таких етапах:

- перевірка домашніх завдань (58,9%);

- опанування нового матеріалу (74,7%);
- повторення та актуалізація раніше вивченого (73,4%).

Переважа на цих етапах надається самостійній роботі за типовими (72,3%) та репродуктивними (82,3%) моделями, в той час як використання варіативних (32,7%) та творчих (27,6%) завдань є обмеженим. Певний відсоток часу (34,2%) відведений студентам першого курсу для відтворення під час підсумкового семінарського заняття, але через обмежений час на цьому етапі викладач орієнтується на репродуктивні та завдання за типовими зразками. Результати спостережень свідчать, що на етапі закріплення нового матеріалу самостійні роботи використовуються більше за типовим зразком та репродуктивними завданнями (47,8%); у той час як проблемні та творчі завдання використовуються не так часто (25,7%).

Після завершення виробничої практики студенти четвертого курсу, в ході бесіди, продемонстрували, що лише 11% опитаних вбачають специфіку окремих етапів організації самостійної роботи учнів у ПТНЗ, здатних оптимально планувати цю роботу самостійно (без методичних рекомендацій). Так, 48,9% студентів висловили своє бачення щодо використання самостійної роботи під час практики. Щодо видів самостійної роботи за характером пізнавальної діяльності, розрізняли лише 16% опитаних студентів, проте жоден із них не міг назвати основні показники, які дозволяють використовувати різні види самостійної роботи на конкретних етапах заняття.

Лише 9% опитаних виявилися здатними критично підходити до вибору змісту проблемних, ігрових і творчих видів самостійної роботи, в той час як всі інші використовують готові методичні матеріали або знаходять відповідні ресурси в інтернет-виданнях та спеціальній літературі або отримують їх від колег.

На підсумковому етапі дослідження шляхом проведення системи самостійних робіт було виявлено ефективність запропонованої

експериментальної системи, результат контрольного зрізу представлено в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8.

Порівняльний аналіз динаміки рівня самостійності у процесі експериментальної роботи.

Рівні самостійності студентів	Кількість студентів	Контрольна група		Експериментальна група	
		На початку експерименту	Наприкінці експерименту	На початку експерименту	Наприкінці експерименту
Репродуктивний	15/15	23%	33%	27%	17%
За зразком	15/15	31 %	43%	35 %	24%
Варіативний	15/15	27%	15%	25%	30%
Творчий	15/15	17%	9 %	13%	32%

Наведені дані в таблиці свідчать про те, що рівень оволодіння самостійності в студентів на початку експерименту в контрольній та експериментальній групах становив (27%) за зразком, (35%) репродуктивних, (27 %) варіативних та (17 %) творчих.

Результати підсумкового етапу свідчать про те, що в експериментальній групі значно підвищився рівень пізнавальної активності у студентів при виконанні системи завдань різного характеру на (23%), більше ніж у контрольній групі.

Проведений нами експеримент показав, що організація самостійної роботи в навчанні вплинула на підвищення якості знань респондентів із проектування логістичних систем, що також підтвердила підсумкова контрольна робота, результати якої занесено в таблицю 3.9.

Таблиця 3.9.

Підсумкова перевірка знань

Рівні	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний	Формувальний	Констатувальний	Формувальний
початковий	20	9	22	22
середній	45,3	26,3	46,8	46,4

достатній	25,7	45,7	22,2	22,6
високий	9	19	9	9
Якість знань	34	65,5	31	31

Дані таблиці свідчать, що картина успішності в експериментальному класі набагато краща, ніж у контрольній групі.

Зіставляючи результати формувального експерименту з констатувальним, ми дійшли висновку, що запропонована програма створює умови для підвищення якості знань студентів з організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем та формування стійкого інтересу до предмету. Останнє було визначено шляхом підсумкового опитування, в якому студентам запропонували відповісти на питання: «Чи подобається Вам спецкурс «Логістика в галузі»?». Результати відображені в таблиці 3.10.

Таблиця 3.10.

Ставлення студентів до занять спецкурсу «Логістика в галузі».

Ставлення до занять	До експерименту	Після експерименту
Позитивне	15%	77%
Байдуже	27%	23%
Негативне	58%	0%

Отримані результати говорять про збільшення числа студентів, які позитивно ставляться до занять з спецкурсу «Логістика в галузі», зниження байдужого і відсутність негативного ставлення до вивчуваного предмета свідчить про результативність дослідно-експериментальної роботи.

У процесі формувального експерименту, як видно з таблиці 3.11, в студентів експериментальної групи підвищується рівень якості знань, у порівнянні з контрольною групою.

Таблиця 3.11.

Рівень якості знань студентів

Група	Рівень	До експерименту	Після експерименту
	Низький, середній Достатній	48,12%	20,3%
	Високий	51,82%	79,7%
	Низький середній Достатній	31%	35,4%
	Високий	69%	64,6%

Результати дозволяють констатувати значне підвищення якості знань студентів експериментальної групи 79,7% з високим рівнем знань, та 20,3% – з низьким і середнім. Це свідчить про те, що в результаті самостійної роботи з урахуванням запропонованих педагогічних умов підвищився рівень знань, умінь та навичок, збільшився інтерес і позитивне ставлення до навчального предмета.

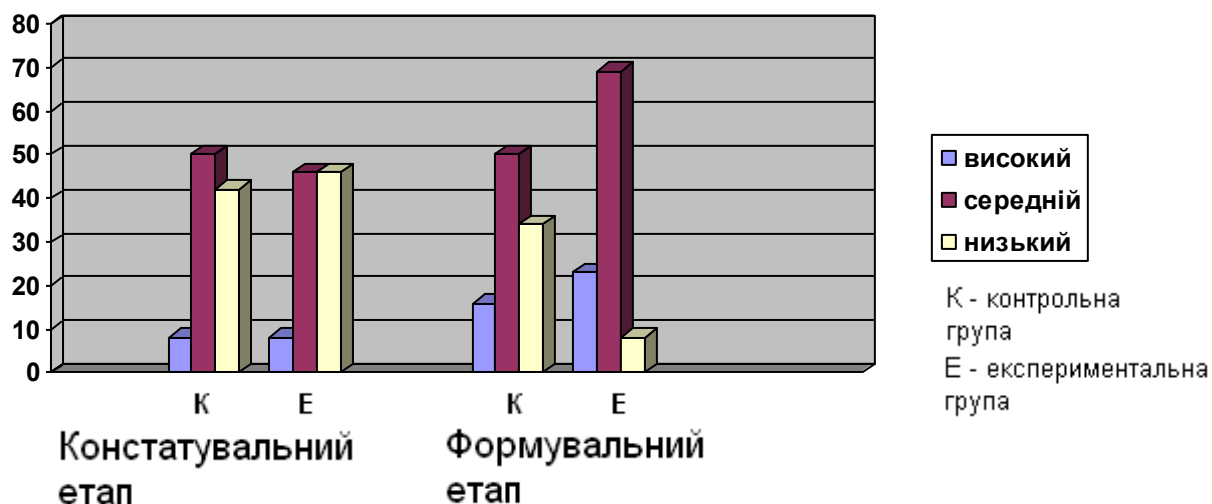
Порівняємо результати дослідження за критерієм «Мотиваційний» на констатувальному та формувальному етапах.

Таблиця 3.12.

Порівняльна таблиця результатів за критерієм «Мотиваційний»

Рівні	Констатувальний етап				Формувальний етап			
	Контрольна група		Експериментальна група		Контрольна група		Експериментальна група	
	кількість студентів	%	кількість студентів	%	кількість студентів	%	кількість студентів	%
достатній	1	8	1	8	2	16	3	23
середній	6	50	6	46	6	50	9	69
низький	5	42	6	46	4	34	1	8

Отримані результати за критерієм «Мотиваційний» відображені у гістограмі.

Порівняння даних опитування за мотиваційним критерієм показує, що результати як у контрольній, так і в експериментальній групах демонструють динаміку. У контрольній групі це покращення було досить не значним, тоді як в експериментальній групі спостерігалось зростання на 15% на достатньому рівні та 19% в середньому.

З метою визначення значимості використання самостійної роботи в процесі навчання було проведено повторне анкетування, до якого було визначено ті самі рівні: достатній, середній низький.

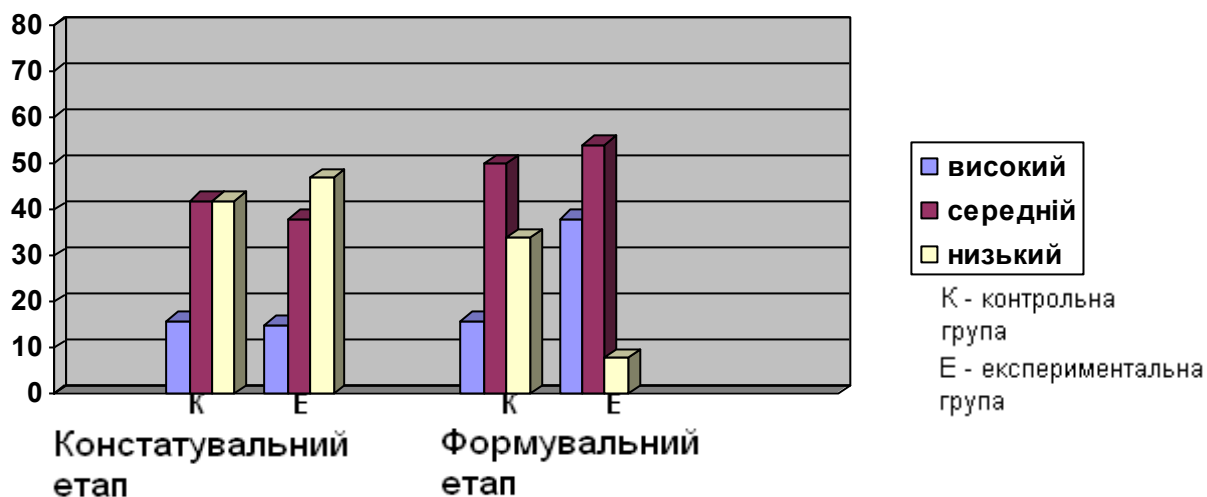
Порівняємо результати дослідження за критерієм «Когнітивний» на констатувальному та формувальному етапах.

Таблиця 3.13.

Порівняльна таблиця результатів за критерієм «Когнітивний»

Рівні	Констатувальний етап				Формувальний етап			
	Контрольна група		Експериментальна група		Контрольна група		Експериментальна група	
	кількість студентів	%	кількість студентів	%	кількість студентів	%	кількість студентів	%
достатній	2	16	2	15	2	16	5	38
середній	5	42	5	38	6	50	7	54
низький	5	42	6	47	4	34	1	8

Отримані результати за критерієм «Когнітивний» відображені в гістограмі.

Порівняння результатів за когнітивним критерієм показало зміни за цим показником як у контрольній, так і в експериментальній групах. У контрольній групі збільшилася кількість учнів на середньому рівні (на 8%) і зменшилася кількість учнів на низькому рівні (на 6%), тоді як кількість учнів на достатньому рівні залишилася незмінною. В експериментальній групі збільшилася кількість учнів на високому (23%) та середньому (16%) рівнях і зменшилася кількість учнів на низькому рівні (39%).

На етапі формувального експерименту в експериментальній групі КДПУ була впроваджена спеціально розроблена методика діагностичного контролю знань студентів, тоді як контрольна група продовжувала вивчати матеріал за традиційною методикою. Після завершення експерименту було проведено повторну контрольну педагогічну діагностику, використовуючи ті ж самі методи дослідження, що й під час констатувального етапу. Застосування обґрунтованої методики формування знань, умінь і навичок було оцінене за допомогою аналогічних критеріїв ефективності (табл. 3.14).

Таблиця 3.14.

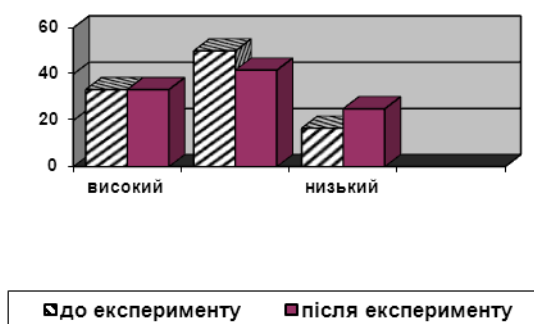
Результати формувального експерименту

Критерії й рівні	Контрольна група		Експериментальна група	
	Студ.	%	Студ.	%
<i>1. Мотиваційний</i>				

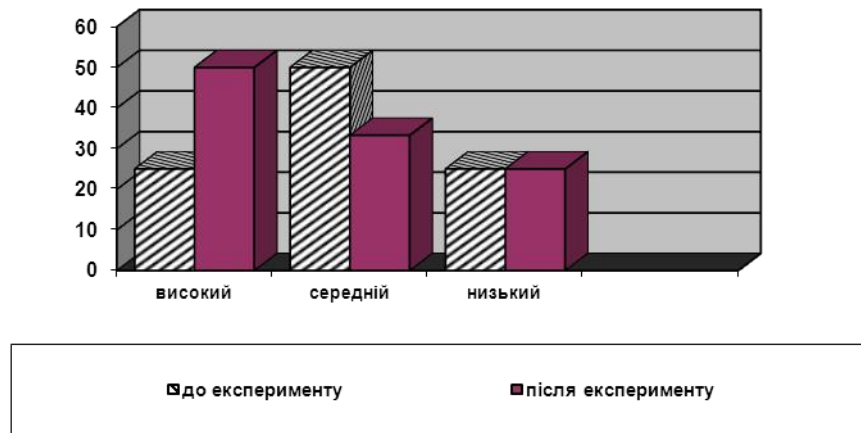
Високий рівень	39	33,6	59	51,0
Середній рівень	51	41,4	41	33,8
Низький рівень	29	24,8	29	25,2
<i>2. Когнітивний</i>				
Високий рівень	39	33,3	63	57,3
Середній рівень	52	41,7	31	24,7
Низький рівень	29	25,0	19	15,6
<i>3. Діяльнісний</i>				
Високий рівень	11	8,6	69	58,6
Середній рівень	59	50,5	41	33,7
Низький рівень	51	41,5	19	16,4

На основі аналізу результатів педагогічного експерименту за критерієм «Мотиваційний» можна взяти за результат, що кількість студентів із високим рівнем освоєння знань у експериментальній групі зросла до 51,0%, у той час як у контрольній групі залишилася стабільною. Кількість осіб із середнім рівнем знань в експериментальній підгрупі зменшилася до 33,8%, в той час як у контрольній групі вона знизилася до 41,4%. Кількість респондентів із низьким рівнем знань у експериментальній групі залишалася на попередньому рівні, тоді як у контрольній групі збільшилася до 25,2%.

Порівняльні діаграми формульованого експерименту за критерієм «Мотиваційний» відображено на рис. 3.4 та 3.5.

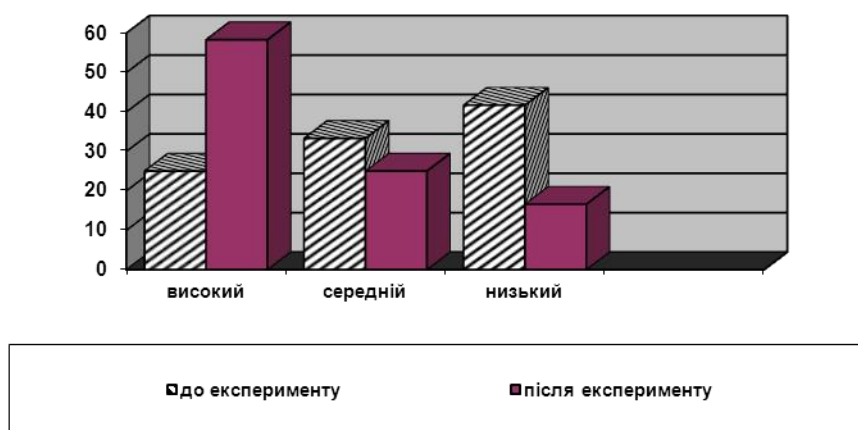

Рис. 3.4. Контрольна група

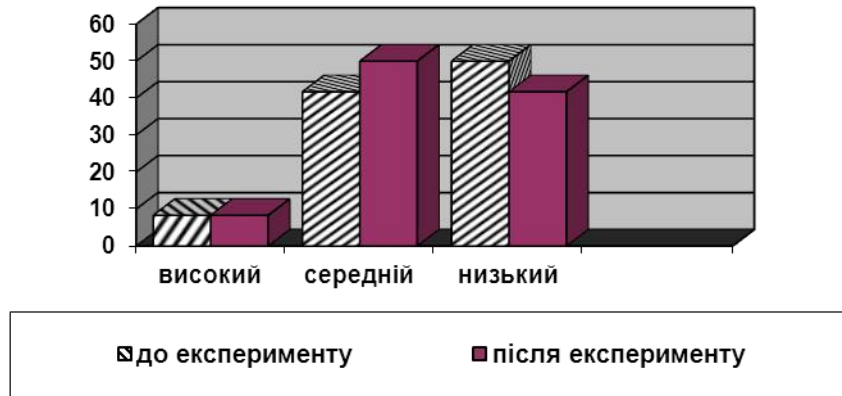
Рис. 3.5. Експериментальна група

Аналіз результатів педагогічного експерименту за критерієм «Когнітивний» вказує на те, що у експериментальній групі зросла кількість студентів, які успішно освоїли матеріал, і становить 57,3%, в порівнянні з контрольною групою, де цей показник склав 33,3%. Кількість осіб із середнім рівнем знань в експериментальній групі зменшилася до 24,7%, в той час як у контрольній групі цей показник залишився незмінним. Кількість респондентів із низьким рівнем знань в експериментальній групі зменшилася до 15,6%, в той час як у контрольній групі вона залишилася незмінною.

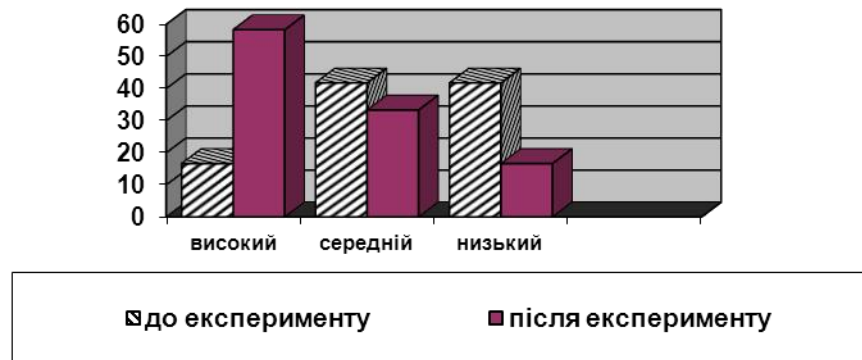

Рис. 3.6. Експериментальна група

Порівняльні діаграми формульовального експерименту за критерієм «Діяльнісний» запропоновано на рис. 3.7 та 3.8.

Рис. 3.7. Контрольна група

Рис. 3.8. Експериментальна група

Комплексне розуміння результатів діяльності студентів на констатувальному та формуальному етапах експерименту, тобто рівня якості знань, ставлення до фахових і предметних дисциплін та інтересу до навчання, дозволяє зробити висновок, що використання обґрунтованих методів управління діагностикою може підвищити зацікавленість студентів, покращити їхнє ставлення до навчання та сприяти підвищенню рівня якості знань, а отже, і якості педагогічної освіти.

Результати аналізу підсумкового рейтингу балів представлені у табл. 3.15. В експериментальних групах виявлено значно більшу кількість студентів, які отримали високі рейтингові бали, порівняно з контрольними групами: у середньому підсумковий рейтинговий бал, що відповідає рівню «високий», у групах експерименту на 1,8 рази перевищує аналогічний показник у контрольних групах. Зокрема, 55,9% студентів у групах експерименту досягли найвищого показника, що повторно свідчить про важливість впровадження

індивідуального підходу як в середній, так і в вищій освіті. Отримані результати підсумкових рейтингових балів переконливо підтверджують значущість обґрунтованих педагогічних умов для підвищення якості освіти.

Таблиця 3.15.

Підсумковий рейтинговий бал студентів (у %)

Рейтинговий бал	Експериментальна група	Контрольна група
Низький	18,5	35,7
Середній	24,6	34,0
Високий	55,9	31,3

Завдання логістичного характеру мають різний рівень складності: від простих до складних з урахуванням індивідуальних особливостей студентів.

Проведене дослідження показало, що використання самостійних завдань значно збільшило інтерес до вивчення проектування логістичних систем.

Дослідно-експериментальна робота засвідчила, що використання різноманітних самостійних завдань і врахування особистісних можливостей, інтересів студентів сприяє підвищенню якості знань до занять професійної складової підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Застосовуючи статистичні критерії, проведено перевірку гіпотези про наявність статистично значущих відмінностей у рівнях знань студентів контрольних та експериментальних груп після завершення формувального етапу експерименту.

На підставі інформації, наведеної у табл. 3.15, спочатку була проведена перевірка наявності статистично значущих відмінностей між рівнями знань студентів експериментальних та контрольних груп. Це було здійснено за допомогою критерію χ^2 (критерій Пірсона) [164].

На *формувальному етапі педагогічного експерименту* (2021–2023 рр.) здійснювалася перевірка ефективності розробленої методики організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі

проектування логістичних систем. Для цього було обрано дві групи: контрольну (108 студентів) та експериментальну (100 студентів), що формувалися наступним чином:

– до контрольних груп (КГ) відносилися студенти, які організовували самостійну роботу за традиційною методикою;

– до експериментальних груп (ЕГ) відносилися студенти, які організовували самостійну роботу за розробленою автором методикою.

Для перевірки гіпотези про відсутність відмінностей між рівнями знань студентів у контрольних і експериментальних групах на початку навчального року було проведено «нульову» контрольну роботу, результати якої були піддані статистичному аналізу. При цьому також здійснювали зусилля для вирівнювання інших факторів, що впливають на процес навчання, зокрема кількісний склад студентів у експериментальних та контрольних групах значущо не розрізнявся.

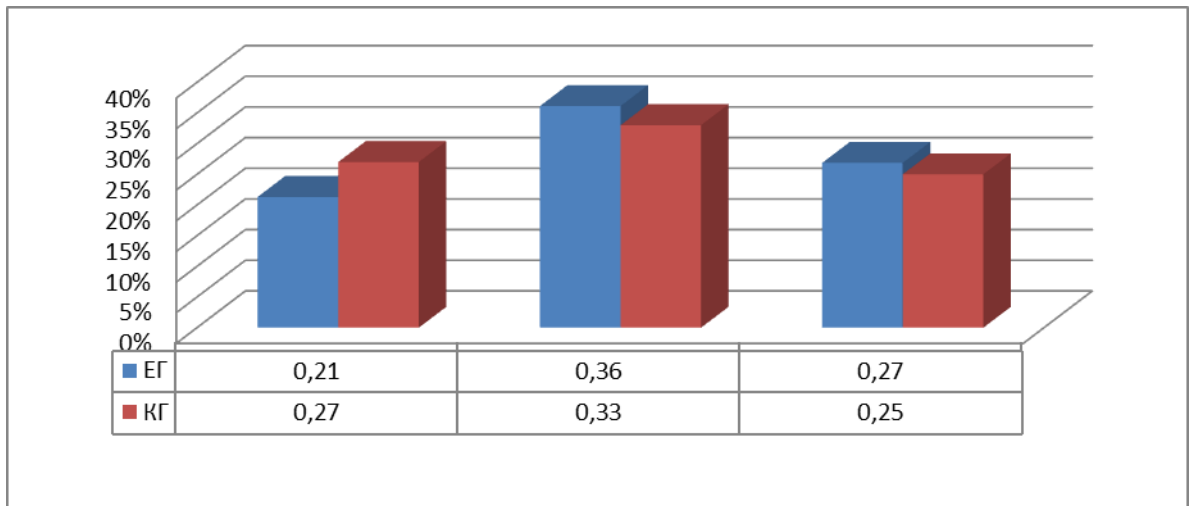
Розподіл балів у контрольних і експериментальних групах за результатами «нульової» контрольної роботи, подано у таблиці 3.16.

Таблиця 3.16.

Розподіл студентів у контрольних і експериментальних групах

Шкала оцінювання	Кількість дітей	
	КГ	ЕГ
низький	23,00	27,00
середній	39,00	33,00
достатній	29,00	25,00
високий	17,00	15,00

Гістограму порівняльного розподілу рівня знань за результатами вхідного контролю у відсотках показано на рис.3.9.

Рис. 3.9. Розподіл студентів у КГ та ЕГ групах за набраними балами вхідного контролю

За допомогою статистичних критеріїв перевірено гіпотезу про наявність статистично значущих відмінностей між рівнями організації самостійної студентами контрольних і експериментальних груп після формувального етапу експерименту.

На основі даних, наведених у таблиці 1, спочатку перевіримо достовірність гіпотези про відсутність, з статистичної точки зору, відмінностей між рівнями організації самостійної роботи студентів експериментальних і контрольних груп. Для цього скористаємося χ^2 - критерієм Пірсона.

Експериментальні дані повністю задовольняють умови, що накладаються χ^2 - критерієм Пірсона:

- 1) експериментальні дані незалежні, тобто вибірки є випадковими;
- 2) обсяг вибірки більше ніж 50, а частота кожної групи не менша за 5.

Шкалою вимірювань є шкала з $C = 4$ категоріями («високий», «достатній», «середній», «початковий»). Отже, кількість степенів свободи $v = C - 1 = 3$.

Сформулюємо гіпотези:

Нульова гіпотеза H_0 : ймовірність попадання студентами до контрольної та експериментальної груп в кожен з i ($i = 0, 1, 2, 3$) категорій однакова, тобто $p_{1i} = p_{2i}$ ($i = 0, 1, 2, 3$), де p_{1i} – ймовірність оцінювання рівня організації

самостійної роботи студентів контрольної групи на i балів ($i = 0, 1, 2$) та p_{2i} – ймовірність оцінювання рівня організації самостійної роботи студентів експериментальної групи на i балів ($i = 0, 1, 2, 3$);

Альтернативна гіпотеза H_1 : ймовірність попадання студентів до контрольної та експериментальної груп в кожен з i ($i = 0, 1, 2, 3$) категорій різна, тобто $p_{1i} \neq p_{2i}$ ($i = 0, 1, 2, 3$) хоча б для однієї із C категорій.

Значення спостережуваного значення критерію Пірсона обчислюємо за формулою:

$$\chi^2_{емп} = \frac{1}{n_1 n_2} \sum_{i=0}^{C-1} \frac{(n_1 Q_{2i} - n_2 Q_{1i})^2}{Q_{1i} + Q_{2i}} \quad (*),$$

де

Q_{1i} – кількість учасників контрольної групи, які набрали i балів;

Q_{2i} – кількість учасників експериментальної групи, які набрали i балів.

Результати обчислення статистики χ^2 вказаних вибірок наведено у таблиці 3.16.

Таблиця 3.17.

Обчислення χ^2 для контрольної та експериментальної груп до формульованого етапу експерименту

I	Q_{1i}	Q_{2i}	S_{12i}
0 (низький)	27,00	23,00	7589,12
1 (середній)	33,00	39,00	1568
2 (достатній)	25,00	29,00	740,7407
3 (високий)	15,00	17,00	200
$\chi^2_{емп}$			0,93

З таблиці значень χ^2 для рівня значущості $\alpha=0,05$ і кількості степенів свободи $v = C - 1 = 3$ знаходимо критичне значення $\chi^2_{крит} = 7,81$.

Оскільки отримане значення $\chi^2_{емп} < \chi^2_{крит}$ ($0,93 < 7,81$), тобто не попадає до критичної області, що свідчить про те, що на початку експерименту контрольна та експериментальні групи суттєво не відрізняються за рівнем ****.

Перевіримо достовірність гіпотези про відсутність, з статистичної точки

зору, відмінностей між рівнями організації самостійної роботи контрольних і експериментальних груп за результатами підсумкового тесту. Для цього знову скористаємося χ^2 - критерієм Пірсона.

Сформулюємо гіпотези:

H_0 : рівень організації самостійної роботи студентів у контрольних групах не відрізняється від рівня організації самостійної роботи студентів у експериментальних групах, тобто запропонована методика не вплинула на рівень організації самостійної роботи студентів;

H_1 : рівень організації самостійної роботи студентів у контрольних групах відрізняється від рівня знань студентів у експериментальних групах, тобто рівень організації самостійної роботи студентів змінився завдяки впровадженню запропонованої методики.

Результати обчислення статистики χ^2 вказаних вибірок за формулою (*) наведено у таблиці 3.18.

Таблиця 3.18.

Обчислення χ^2 для контрольної та експериментальної груп після формульованого етапу експерименту

<i>I</i>	Q_{1i}	Q_{2i}	S_{12i}
0 (низький)	23,00	15	12168,42
1 (середній)	39,00	22	38075,02
2 (достатній)	29,00	36	15017,6
3 (високий)	17,00	27	33605,82
$\chi^2_{емп}$			9,15

З таблиці значень χ^2 для рівня значущості $\alpha=0,05$ і кількості степенів свободи $\nu = C - 1 = 3$ знаходимо критичне значення $\chi^2_{крит} = 7,81$.

Оскільки отримане значення $\chi^2_{емп} > \chi^2_{крит}$ ($9,15 > 7,81$), тобто гіпотеза H_0 не приймається, а приймається гіпотеза H_1 . Це означає, що достовірність розходжень характеристик експериментальної та контрольної груп за результатами підсумкового контролю становить 95 %.

За допомогою χ^2 – критерію Пірсона визначено достовірність

відмінностей між рівнями організації самостійної роботи студентів контрольних і експериментальних груп після формувального етапу експерименту. Далі визначимо саме на якому рівні ці відмінності відбулися (зросла кількість позитивних чи незадовільних оцінок). Для цього скористаємося критерієм φ^* Фішера (*кутове перетворення Фішера*).

Сформулюємо гіпотези:

H_0 : Частка студентів експериментальної групи, які за підсумковим контролем мають позитивні оцінки, не вище, ніж у контрольній групі;

H_1 : Частка студентів експериментальної групи, які за підсумковим контролем мають позитивні оцінки, вище, ніж у контрольній групі.

Експериментальні дані повністю задовольняють обмеження, що накладаються кутовим перетворенням Фішера:

- 1) жодна з часток, що порівнюються, не дорівнює нулю;
- 2) кількість спостережень у обох вибірках більше 5, що дозволяє будь-які співставлення.

Побудуємо таблицю, яка фактично є таблицею емпіричних частот за двома значеннями ознаки: якщо одержано оцінки «високий», «достатній», то «ефект має місце», у протилежному випадку – «ефект відсутній» (табл. 4). При цьому в розрахунках використовуються лише частки, що відповідають спостереженням, для яких ефект має місце.

Таблиця 3.19.

Таблиця для розрахунків за критерієм Фішера при порівнянні двох груп за часткою студентів, які мають позитивні оцінки за підсумковим контролем

Групи	Ефект має місце (групи з високим та достатнім рівнем)		Ефект відсутній (групи з середнім та низьким рівнем)		Всього
	Кількість студентів	%	Кількість студентів	%	
Контрольні	46	43	62	57	108
Експериментальні	63	63	37	37	100
Всього	109		99		208

За формулою $\varphi = 2\arcsin \sqrt{P}$ (де P – відсоткова доля) обчислимо значення кутів для кожної з груп: $\varphi_1(43\%) = 1,422$, $\varphi_2(63\%) = 1,83$.

Далі обрахуємо емпіричне значення φ^* за формулою:

$$\varphi^*_{\text{емп}} = (\varphi_1 - \varphi_2) \sqrt{\frac{n_1 n_2}{n_1 + n_2}} \quad (**),$$

де

φ_1 – кут, що відповідає більшій частці;

φ_2 – кут, що відповідає меншій частці;

n_1 – кількість спостережень у першій вибірці (експериментальних групах);

n_2 – кількість спостережень у другій вибірці (контрольних групах).

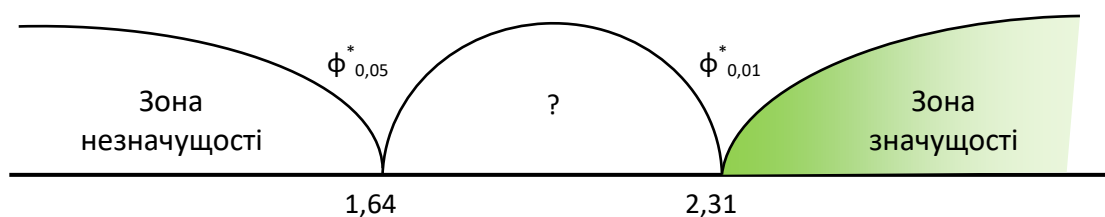
У даному випадку:

$$\varphi^*_{\text{емп}} = (1,42 - 1,83) \sqrt{\frac{100 \cdot 108}{100 + 108}} \approx 2,96$$

Критичне значення $\varphi^*_{\text{кр}}$, яке відповідає прийнятим у психолого-педагогічних дослідженнях рівням статистичної значимості, дорівнює

$$\varphi^*_{\text{кр}} = \begin{cases} 1,64 & (p \leq 0,05) \\ 2,31 & (p \leq 0,01) \end{cases}$$

Тоді має місце нерівність $\varphi^*_{\text{емп}} = 2,96 > \varphi^*_{\text{кр}} = 2,31$. Тобто емпіричне значення 2,96 знаходиться у зоні значущості (рис. 3.10), гіпотеза H_0 не приймається, а приймається гіпотеза H_1 . Це означає, що достовірно, з рівнем значущості $\alpha = 0,01$, рівень знань студентів експериментальних груп за результатами підсумкового контролю, вище від рівня знань студентів контрольних груп.

Рис. 3.10. Вісь значущості

Експериментальні дані повністю задовольняють умови, що накладені χ^2 - критерієм Пірсона.

Результати експериментальної роботи підтвердили обґрунтованість використання розробленої методики та визначених педагогічних умов. Це значуще вплинуло на підвищення рівнів структурних компонентів педагогічної діагностики та основних показників, таких як пізнавальна активність, професійний інтерес, якість самостійної діяльності студентів, адекватність самооцінювання. Це переконливо свідчить про те, що ці зміни сприятимуть якісному професійному зростанню майбутніх фахівців і їхньому самовдосконаленню.

Порівняння одержаних результатів уможливило висновок про позитивні якісні зміни у використанні педагогічної діагностики в якісній підготовці майбутніх учителів, що підтверджує ефективність запропонованої методики.

Висновки до розділу 3

З'ясовано, що здобуття певної професії – процес, обмежений у часі, що унеможлиблює трансляцію інформації викладачем повною мірою. Саме тому майбутній фахівець має бути готовим до здійснення професійної самоосвіти та особистісного зростання, проектування подальшого освітнього маршруту та професійної кар'єри.

Методика організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування залежить від структури, характеру й особливостей виучуваної дисципліни, обсягу годин, які відводяться на її вивчення, виду завдань для самостійної роботи студентів, індивідуальних якостей здобувачів освіти й умов навчальної діяльності. Процес організації самостійної роботи здобувачів освіти умовно можна поділити на три основні етапи: підготовчий, тренувальний і творчо-дослідницький.

Фундаментом системи організації самостійної роботи студентів з процесі проєктування логістичних систем (III-IV курсів) слугував спецкурс «Логістика в галузі» (240 годин, 8 кредитів) на заняттях із запропонованого курсу, майбутні фахівці сфери обслуговування ґрунтовно вивчали особливості логістичних систем, що надало змогу дійти висновку про складну, організаційно завершену структуровану систему, яка складається з елементів (ланок), взаємопов'язаних у єдиному процесі управління матеріальними і супутніми їм потоками, включає в себе декількох підсистем, виконує логістичні функції і має розвинені зв'язки із зовнішнім середовищем, тобто з ринком (споживачами, постачальниками, партнерами, посередниками).

Формувальний експеримент проходив у кілька етапів: *Перший етап* – *підготовчий* – передбачав оволодіння майбутніх фахівців інформацією щодо розуміння важливості самостійної роботи, особливостями роботи майбутнього фахівця сфери обслуговування. *Другий етап*, а саме *конструктивний*, фокусував увагу студентів на здобутті навичок використання різних методів самостійної роботи. Цей етап активізував їхнє позитивне ставлення до професійної підготовки як засобу свідомого керування результатами професійно-педагогічної діяльності та підвищення якості цих результатів. Крім того, цей етап сприяв розвитку потреби в вивченні теорії і методики професійної освіти у сфері обслуговування та підтримував усвідомлення студентами необхідності опанування професійних умінь. *Третій етап*, а саме *аналітичний*, включав у себе обґрунтування студентами причин виникнення труднощів або проблем у їхніх навчальних результатах у галузі професійної освіти. Крім того, цей етап передбачав розроблення рекомендацій і пропозицій для викладачів щодо подальшого коригування процесу навчання на основі проведеного аналізу даних. Під час вивчення курсів «Професійний етикет», «Виробниче навчання з готельно-ресторанної справи», «Економіка та маркетинг підприємств сфери послуг» була використана проєктна діяльність студентів. *Четвертий етап*, а саме *технологічний*, був спрямований на

внесення коректив у знання, уміння і навички студентів з питань якості професійної освіти. Розроблені завдання для корекції базувалися на аналізі реального рівня готовності майбутніх викладачів у сфері обслуговування до використання самостійної роботи в професійно-педагогічній діяльності. Для покращення і поглиблення знань студентів використовувалися завдання, що базувалися на формах інтерактивного навчання. *П'ятий етап*, а саме *рефлексивний*, ставив перед собою завдання розвивати у студентів вміння самостійно аналізувати свої власні дії під час проходження виробничої практики. На цьому етапі використовувався метод колективної генерації ідей як засіб експертного опитування з метою покращення якості професійної освіти.

Запропоновано й апробовано систему роботи з упровадження підготовки майбутніх майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, що складалася з таких напрямів, як: 1) створення в навчально-виховному процесі сукупності педагогічних умов, що забезпечують професійну спрямованість майбутнього фахівця та його готовність роботи у сфері послуг; 2) упровадження спеціально розроблених ситуацій, завдань, діагностичного контролю для формування компонентів організації самостійної роботи на заняттях із навчальних дисциплін професійно-педагогічного та фахового спрямування й під час проходження виробничої практики; 3) розроблення та використання комплексних форм моделювання ситуацій (кластер, воркшопів, тренінгів, практикумів, «круглих столів», кейс технології, студій); 4) опрацювання методів моделювання професійних ситуацій (кейс-методу, веб-квесту, ігрового проектування, імітаційно-дидактичного моделювання, портфоліо, мікрОВикладання); 5) система самостійної роботи в проєктному режимі, зокрема із використанням інформаційних ресурсів та засобів мультимедіа; 6) упровадження варіативного спецкурсу «Логістика в галузі» (240 годин), гурток «Проєктна студія» (36 годин).

Проведений після дослідницько-експериментальної роботи діагностичний зріз підтвердив ефективність запропонованих формувальних

засобів і відобразив стійку та статистично значущу динаміку впровадження системи самостійної роботи майбутніх викладачів сфери обслуговування в експериментальних групах як за окремими компонентами, так і цілісно. Для визначення рівнів сформованості компонентів організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем використано методики, базовані на моніторингу якості освіти.

Після аналізу результатів педагогічного експерименту, щодо критерію «Рівень якості знань студентів», можна підсумувати, що в експериментальній групі кількість студентів із високим рівнем якості засвоєння знань зросла до 50,0%, в той час як у контрольній групі залишилася незмінною. Осіб із середнім рівнем якості знань в експериментальній групі стало менше (33,3%), порівняно зі зниженням до 41,7% у контрольній групі. Кількість респондентів із низьким рівнем знань залишилася на попередньому рівні в експериментальній групі, але збільшилася до 25,0% у контрольній.

Отже, результати експериментальної роботи довели доцільність дотримання сукупності окреслених педагогічних умов, оскільки вони суттєво позначилися на зростанні пізнавальної активності, професійного інтересу, якості самостійної діяльності студентів, адекватності самооцінювання. Це доводить, що в майбутньому такі умови сприятимуть професійному зростанню фахівців, їхньому самовдосконаленню.

ВИСНОВКИ

У дослідженні запропоновано нове розв'язання проблеми організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем, що відображено в розробленій, обґрунтованій моделі та експериментальній перевірці методики її реалізації.

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити такі висновки:

1. Здійснено аналіз теоретичних основ поняття «самостійна робота», «самоосвіта», «самостійність», «індивідуальна робота», «позааудиторна робота». З'ясували, що поняття самостійна робота є багатовимірним системним об'єктом.

У широкому розумінні, самостійна робота студентів, майбутніх фахівців у сфері обслуговування, представляє собою активну ініціативну діяльність, спрямовану на глибоке та всебічне освоєння знань у галузі туристичних та готельно-ресторанних послуг. Вона також включає в себе вироблення практичних навичок самостійного навчання у професійній сфері й уміння проводити дослідження. Студенти розвивають навички налагодження комунікацій та спроможність ефективного взаємодії, а також виявляють готовність до особистого і професійного саморозвитку.

У вузькому розумінні самостійна робота майбутніх фахівців у сфері обслуговування є активною діяльністю студентів, спрямованою на самостійний пошук наукових знань та генерацію інноваційних бізнес-ідей. Ці ідеї перетворюються у нові технології з метою розвитку навичок проєктування логістичних систем. Студенти проявляють здатність оперативно оцінювати перспективи нових ринкових можливостей, формулювати цілі та переходити до альтернативних стратегій для їх досягнення, а також здатність критично оцінювати свої сильні та слабкі сторони.

Підтверджено, що професійна освіта представляє собою системний процес та результат, спрямований на якісне виконання і застосування конкретних професійних завдань й вимог. Вона надає загальний фундамент

теоретичних знань та розуміння в обраній професійній галузі. Професійна підготовка є складним і багатокomпонентним явищем, яке спрямоване на формування професійно-ціннісних орієнтацій, установок і потреб майбутніх фахівців, які визначатимуть їхнє ставлення до оточуючого світу загалом і до обраної професії зокрема.

2. Розкрили особливості проектування логістичних систем в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування і визначили, що проектування логістичної системи – комплексні цілеспрямовані дії, спрямовані на створення чи удосконалення функціонування логістичної системи. Це передбачає оптимізацію матеріальних, фінансових та інформаційних потоків з метою досягнення оптимальної ефективності логістичної системи та позитивних змін в її діяльності в контексті показників, таких як обсяги, час, витрати, якість та інші. Проектуючи логістичну систему, майбутній фахівець повинен враховувати ключові аспекти, такі як інформація про ринок, виробництво, матеріальні та інформаційні потоки. Додатково відзначено, що проектування логістичних систем означає оновлення та реорганізацію, включаючи реінжиніринг бізнес-процесів у логістиці з метою якісного покращення ключових показників функціонування, таких як витрати, якість та швидкість обслуговування.

3. Довели, що самотійна робота є багатовимірним системним феноменом. Її структура – це сукупність *взаємопов'язаних компонентів* (мотиваційно-потребнісний, змістово-процесуального та контрольного-оцінного), які дозволяють майбутнім фахівцям сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем самотійно виконувати освітню діяльність, спрямовану на правильне засвоєння певного обсягу навчальної інформації на загальнонауковому і професійно значущому рівні.

В процесі наукового дослідження та аналізу педагогічного досвіду щодо організації самотійної роботи майбутніх фахівців у сфері обслуговування при проектуванні логістичних систем були науково обґрунтовані та розроблені

педагогічні умови, які виступають важливим елементом навчального процесу, сприяючи розвитку ключових навичок, необхідних для підготовки майбутнього фахівця до професійної діяльності в галузі обслуговування: ознайомлення майбутніх фахівців сфери обслуговування із роллю й місцем логістичних систем в організації самостійної роботи через збагачення змісту спеціальних дисциплін знаннями з основ логістики; реалізація комплексу сучасних інноваційних технологій спрямованих на формування самостійності майбутніх фахівців сфери обслуговування; оволодіння майбутніми фахівцями сфери обслуговування методичними прийомами організації самостійної роботи в процесі проектування логістичних систем.

З'ясовано, що модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування під час проектування логістичних систем – графічно зображує систему взаємопов'язаних підходів до організації самостійної праці, спрямована на отримання майбутніми фахівцями відповідних професійних компетентностей. Представлена модель направлена на розвиток навичок самостійності, аналітичного мислення та практичних навичок у галузі логістики, які є ключовими для майбутніх фахівців у сфері послуг і складається з цільового, теоретичного, організаційно-процесуального, оцінно-результативного блоків.

Визначено рівні (високий, достатній, середній, початковий) та показники готовності до організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем.

Виокремлено критерії організації самостійної роботи: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та оцінно-рефлексивний.

4. Упровадження методики було апробовано в процесі п'ятих етапів.

Перший етап, підготовчий, передбачав озброєння майбутніх фахівців інформацією про важливість самостійної роботи та особливості роботи майбутніх фахівців у сфері обслуговування. Другий етап, конструктивний, спрямовував увагу студентів на оволодіння навичками самостійної роботи,

акцентуючи їхнє позитивне ставлення до професійної підготовки як інструменту свідомого керування результатами професійно-педагогічної діяльності. Третій етап, аналітичний, включав в себе обґрунтування причин труднощів у навчанні та розроблення рекомендацій для подальшого корегування на підставі аналізу даних. Четвертий етап, технологічний, спрямовувався на корекцію знань, умінь і навичок студентів у галузі професійної освіти, використовуючи завдання з формами інтерактивного навчання. П'ятий етап, рефлексивний, включав навчання студентів самостійно аналізувати свої дії під час виробничої практики за допомогою методу колективної генерації ідей для поліпшення якості професійної освіти.

Професійна підготовка майбутніх фахівців сфери обслуговування – це складний безперервний процес, який здійснюється протягом усього періоду навчання. Провідне місце у цьому процесі належить спеціально розробленим ситуаціям, завданням з організації самостійної роботи навчальних дисциплін професійно-педагогічного та фахового спрямування; моделювання ситуацій (кластер, воркшопів, тренінгів, практикумів, «круглих столів», кейс технології, студій, веб-квесту, ігрового проєктування, імітаційно-дидактичного моделювання, портфоліо, мікровикладання); системі самостійної роботи в проєктному режимі, а також варіативному спецкурсу «Логістика в галузі», гуртку «Проєктна студія».

Унаслідок аналізу результатів педагогічного експерименту підсумовано, що кількість студентів із високим рівнем організації самостійної роботи в експериментальній групі збільшилася до 50,0 %, у контрольній підгрупі – не змінилася; чисельність осіб, які мали середній рівень, в експериментальній підгрупі знизилася до 33,3 %, у контрольній – до 41,7 %; кількість респондентів із низьким рівнем в експериментальній підгрупі залишилася такою ж, а в контрольній збільшилася – до 25,0 %.

Отже, результати експерименту підтверджують доцільність дотримання визначеної сукупності педагогічних умов, оскільки вони виявили значний вплив на підвищення рівня пізнавальної активності, професійного інтересу та

якості самостійної діяльності студентів, а також на адекватність їхнього самооцінювання. Це надає впевненості в тому, що в подальшому такі умови будуть сприяти професійному зростанню фахівців і їхньому вдосконаленню.

Перспективи подальшого наукового дослідження вбачаємо в підготовці майбутніх фахівців сфери гостинності до формування професійного самовдосконалення з урахуванням національної самосвідомості.

СПИСОК ВИКОРСИТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення:11.11.2021 р).
2. Алькема В. Г., Сумець О. М. Логістика. Теорія та практика : навч. посіб. Київ : «Видавничий дім «Професіонал», 2008. 272 с.
3. Алексюк А. М. Концепція вихідних засад в демократизації навчального процесу в освітніх закладах України // *Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: педагогічні концепції*. Київ : Школяр, 1997. 150 с.
4. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник [для студ., аспірантів та молод. викладачів вузів]. Київ : Либідь, 1998. 558 с.
5. Амітан В. Н., Ларіна Р. Р., Пілюшенко В. Л. Логістизація процесів в організаційно-економічних системах / НАН України. Інститут економіко-правових досліджень. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2003. 73 с.
6. Ананко І. М. Оцінка ефективності функціонування логістичних систем на аТП. *Економіка транспортного комплексу*. 2014. №24. С. 125–138.
7. Андрущенко В. П. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз : монографія. / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Наук. думка, 2003. 853 с.
8. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи : навч.-метод. посіб. для викладачів, аспірантів, студентів. Київ : Кондор, 2008. 272 с.
9. Базелюк І. І. Організація групової самостійної роботи учнів на етапі засвоєння нових знань. *Педагог* : республ. наук. метод. зб-к. Київ : Рад. шк., 1988. 117 с.
10. Байда М.В., Місечко О.Є. Модель підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до реалізацій технологій кооперативного навчання. *Вісник Житомирського державного університету*. 2015. Випуск 3 (81). С. 140-145.

11. Балог Е. П., Грянило А. В. Тенденції і перспективи розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. №18(13). С. 256–261.
12. Банько В. Г. Туристська логістика : навч. посіб. Київ : Дакор, КНТ, 2008. 204 с.
13. Батечко Н. Г. Сучасний стан розвитку кадрового потенціалу вищої школи України. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. Вип. 3. С. 5–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2013_3_3
14. Бендера І. М. Організація самостійної роботи студентів агроінженерних спеціальностей : монографія. Київ: Наук-метод. центр аграрної освіти, 2007. 364 с.
15. Бермус А. Г. Проблеми та перспективи реалізації компетентнісного підходу в освіті. *Ейдос: інтернет-журн.* 2005. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm> (дата звернення: 12.05.2020р.).
16. Биков В. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атака, 2008. 684 с.
17. Бородієнко О. В. Теорія і практика розвитку професійної компетентності керівників структурних підрозділів підприємств сфери зв'язку : монографія / за ред. Радкевич В. О. Біла Церква: Видавець Пшонківський О. В., 2017. 422 с.
18. Бочан І. О. Впровадження самостійної роботи студентів як важливого чинника формування особистісного орієнтованої системи навчання. *Нові технології : наук.-метод. збірник. Спецвипуск*. 2003. С. 164–168.
19. Буряк В. К. Керування самостійною роботою студентів. *Вища школа*. 2001. № 4-5. С. 48–53.
20. Буряк В. К. Самостійна робота як системо утворюючий елемент навчальної діяльності студентів. *Вища школа*. 2008. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4772> (дата звернення: 15.02.2022 р.).

21. Буряк В. К. Умови та засоби самоосвіти студентів. *Вища школа*. 2002. № 6. С. 18–29.
22. Буряк В. К. Формування у школярів потреби в самоосвіті. *Рідна школа*. 2000. № 9. С. 55–57.
23. Василенко О. В. Організація самостійної роботи студентів заочної форми навчання вищих навчальних закладів юридичного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2008. 22 с.
24. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. К.–Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с
25. Вівчар О. І. Застосування логістичного підходу до управління матеріальними потоками : матеріали XII наукової конференції ТДТУ ім. І. Пулюя. Тернопіль : ТДТУ, 2008. С. 253.
26. Вівчар О. І. Концептуалізація сучасних поглядів на поняття логістики. *Галицький економічний вісник*. 2008. № 2 (17). С. 106–111.
27. Волкова Н. П. Самостійна робота студентів як засіб підготовки майбутніх учителів до здійснення професійно-педагогічної комунікації. *Гуманітарний журнал*. 2009. № 1. С. 158–163.
28. Гаврилюк О.О. Організаційно-педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів у вищому професійному училищі : Автореф. дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 / Олег Олександрович Гаврилюк; Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти АПН України. – К., 2001. – 21 с.
29. . Гарунов М. Г. Дидактичні основи організації самостійної роботи студентів на практичних заняттях. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/200095844.pdf> (дата звернення: 03.05.2021 р.).
30. Гарунов М. Г. Самостійна робота студентів. URL: <https://mydisser.com/dfiles/46674143.doc> (дата звернення: 06.12.2021 р.).
31. Гвоздецька Ю.В., Ткачук С.І., Філімонова І.А., Ящук С.М. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх фахівців у галузі харчових

технологій: монографія. МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2021. 227 с.

32. Генерал А. Жомини. URL: <http://kommandir.info/vehi-istorii/polkovodtscy-so-vsego-mira/general-antuan-anri-zhomini.html> (дата звернення: 28.10.2021 р.).

33. Гончаренко С. У. Зміст загальної освіти і її гуманітаризація. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи*. Київ : ВПОЛ, 2000. (№74). С. 81–107.

34. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.

35. Гончаренко С. У. Професійна освіта. Словник : навч. посіб. / за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.

36. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге, доп. й виправ. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.

37. Гребенюк Г. Є., Дмитренко Т. О., Сисоєва С. О. *Професійна підготовка фахівців в умовах оновленої парадигми освіти* : зб. наук. пр. Харків : «Каравела», 1999. 136 с.

38. Гриненко С. П. Логістичний напрям розвитку інтеграційних формувань у агробізнесі. *Економіка АПК*. 2002. № 9. С.132–137.

39. Грипич С. Н., Іванчук О. В., Ковальчук Л. В. Він дивився у майбутнє: Й. Г. Песталоцці про мистецтво виховання : бібліогр. покажч. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, наук. б-ка. Рівне : РДГУ, 2018. 33 с.

40. Гуревич Р. С. Теоретичні і методичні основи організації навчання в професійно-технічних закладах : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти НАПН України. Київ, 1999. 481 с.

41. Денисенко М. П., Левковець П. Р., Михайлова Л. І. Організація та проектування логістичних систем : підручник / за ред. проф. М. П. Денисенка,

проф. П. Р. Левковця, проф. Л. І. Михайлової. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 336 с.

42. Дніпровський обласний центр зайнятості. URL: <https://dnp.dcz.gov.ua/> (дата звернення: 15.07.2023).

43. Доброскок І., Мельник Т., Динько В. Передумови цифрової трансформації системи підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти. *Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Серія: Педагогічні науки, 2022, Вип. 1(48).

44. Доброскок І. І., Ржевська Н. В., Басюк Л. В. Anticipation as a means of enhancing employment prospects and professional effectiveness for future specialists. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Серія: Педагогічні науки, 2021, Вип. 3 (47), 78-86. DOI: 10.31376/2410-0897-2021-3-47-78-86.

45. . Дьюї Д. Демократія і освіта. Львів : Літопис, 2003. 294 с.

46. Економічна енциклопедія. Електронна інтернет онлайн «Бібліотека Студента UaRus». URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/55/39/1/58/#281837> (дата звернення: 8.11.2021 р.).

47. Жук Ю. О. Система показників ефективності логістичного управління підприємствами готельного господарства. *Економічний простір*. 2013. № 71. С. 162–172.

48. Забуранна Л. В., Глущенко О. М. Логістична концепція формування системи управління підприємством. *Науковий вісник ЧДІЕУ*. 2011. № 4(12). С. 182–191.

49. Загнибіда Р. П. Позааудиторна діяльність як невід’ємна складова професійної підготовки фахівців сфери обслуговування. *Педагогічний альманах*. 2016. Вип. 29. С. 129–135.

50. Задніпряна, Т. С. Основи управління логістичною інфраструктурою готельного комплексу. *Економічний простір*. 2017. № 119.

С. 157–164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2017_119_18 (дата звернення: 13.02.2023 р.).

51. Зайчук Г. М., Романова М. І. Самостійна робота студентів як фактор формування професійної компетентності майбутнього фахівця. *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. пр. Кривий Ріг : КДПУ, 2011. Вип. 32. С. 145–151.

52. Закон України «Про освіту». Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 04.04.2020 р.).

53. Зязюн І. А. Педагогічне наукове дослідження в контексті цілісного підходу. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2011. № 1. С. 19–30.

54. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія. Київ; Черкаси : УНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. 608 с.

55. Іващенко А. В. Проектування організаційного процесу управління логістичними заходами у ресторанному бізнесі. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 11 (1). С. 24–27.

56. Історія зарубіжної педагогіки. Тексти для вивчення курсу / укл.: Белкіна Н. І., Коваленко Є. І., Яковець Н. І. Ніжин : Видавництво НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. 286 с.

57. Історія розвитку ПТО. URL: <http://www.proftekhosvita.org.ua/uk/flatpages/information/history/> (дата звернення: 16.10.2022 р.).

58. Калашник Н. Г., Вертегел В. Л. Самостійна робота – потужний засіб сучасної освіти і виховання : навч.-метод. посіб. з питань формування естетичних смаків студентської молоді в навчально-виховному процесі. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2005. 326 с.

59. Кальченко А. Г. Логістика : підручник. Київ : КНЕУ, 2012. 284 с.

60. Карп І. М. Використання логістичних систем в управлінні підприємством : автореф. дис. ... канд. екон. Наук : спец. 08. 06. 01 «Економіка, організація та управління підприємствами». Тернопіль, 2006. 22 с.

61. Кислий В. М., Біловодська О. А., Олефіренко О. М., Смоляник О. М. Логістика: Теорія та практика : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2010. 360 с.
62. Ківалов С. В. Наукові трактовки моделювання як методу дослідження та його застосування для аналізу процесу розвитку системи освіти. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/44_2012/3.pdf (дата звернення 12.08.2022 р.).
63. Ковальчук Л. Моделювання науково-педагогічних досліджень: Навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 520 с.
64. Кожушко С. П. Навчання професійної взаємодії студентів-психологів з використанням проєктної технології. *Науковий вісник Донбасу*. 2012. №10. С. 157–169.
65. Козубовська І. В., Повідайчик О. С. Короткий тлумачний словник психолого-педагогічних термінів. (Для аспірантів і магістрів) : навч.-метод. видання, Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2021. 41 с.
66. Колодізева Т. О. Методичне забезпечення оцінки ефективності логістичної діяльності підприємств : монографія / Т. О. Колодізева, Г. Р. Руденко. Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. 292 с.
67. Колодка Я. В. Особливості та оптимізація логістичних систем підприємств сільськогосподарської галузі. *Інноваційна економіка*. 2014. №2. С. 131–136.
68. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні. *Професійно-технічна освіта*. 2004. № 3. С.5–7.
69. Короткова Л. І. Розроблення професійних стандартів нового покоління / Л. І. Короткова, В. І. Кузнецова, Г. І. Лук'яненко, М. І. Пальчук. Київ : ІПТО НАПН України, 2010. 227 с.

70. Короткова Л. І. Професійна підготовка майбутніх фахівців сфери послуг в умовах освітньо-виробничого кластера: теоретичні і методичні основи : монографія. Запоріжжя : Просвіта, 2020. 558 с.
71. Кочубей Д. В. Оцінка ефекту від впровадження логістичних інформаційних систем. *Бізнес Інформ*. 2014. № 6. С. 228–232.
72. Кремень В. Г. Освіта і суспільство в парадигмі синергетичного мислення. *Вісник НАПН України. Педагогіка і психологія*. 2012. № 2 (75). С. 5–11.
73. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі : монографія. Київ : Знання України, 2018. 523 с
74. Кремень В. Г., Ільїн В. В. Філософія : мислителі, ідеї, концепції : [підруч.]. Київ : Книга, 2005. 528 с.
75. Крикавський Є. В., Чухрай Н. І., Чернописька Н. В. Логістика: компедіум і практикум : навч. посіб. Київ : Кондор, 2007. 340 с.
76. Ларіна Р. Р. Вплив логістики на функціонування регіональних органів державного управління. *Збірник наукових праць Донецької державної академії управління «Державне регулювання економіки та соціального розвитку територій та підприємств»*. Серія «Державне управління». Т. III, вип.14. Донецьк : ТОВ «Апекс», 2002. С.180–185.
77. Ларіна Р. Р. Передумови розвитку регіональної логістики. *Економічні проблеми розвитку регіону і управління ефективністю діяльності промислових підприємств* : зб. наук. праць ДонДАУ. Серія «Економіка». Т. IV. Вип. 22. Донецьк : ТОВ «Апекс», 2003. С. 307–317.
78. Ларіна Р. Р. Регіональні логістичні системи (формування, управління та стратегія розвитку) / НАН України. Інститут економіко-правових досліджень. Донецьк : Изд. «ВИК», 2004. 372 с.
79. Лемеш І. О. Сутність логістичної системи та її функціональна значущість на підприємстві в системі прийняття управлінських рішень. *Управління розвитком*. 2013. №1 (141). С. 96–98.

80. Лікарчук І. Л. Управління системами підготовки кваліфікованих робітників в Україні: педагогічний аспект (1888-1998 роки). Київ : Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України, 1999. 475 с.

81. Логістика : навч. посібник / О. Б. Білоцерківський, П. В. Брінь, О. О. Замула, Н. В. Ширяєва. Харків : НТУ «ХПІ», 2010. 152 с.

82. Логістика : навч. посіб. / О. М. Тридід, Г. М. Азаренкова, С. В. Мішина, І. І. Борисенко. Київ : Знання. 2008. 566 с.

83. . Логістична інфраструктура: теоретичний аспект / О. М. Сумець, Т. Ю. Бабенкова; Харк. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. П. Василенка. Київ : Хай-Тек Прес, 2010. 46 с.

84. Малихін О. В. Теоретико-методологічні засади організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.09 / О. В. Малихін. Кривий Ріг, 2009. 504 с.

85. Марчук Л. Б. Самостійна робота як метод урізноманітнення навчальної діяльності учнів. *Рідна школа*. 2000. № 4. С. 84–88.

86. Матвісів Я. Я. Концептуальні засади професійно-графічної підготовки майбутніх учителів технологій. *Наукові записки* : зб. наук. статей. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. №121. С. 128–136.

87. Мельник О. В. Організація самостійної роботи студентів : матеріали междунар. научно-практ. конф. [«Современные направления теоретических и прикладных исследований 2007»]. Одесса : Черноморье, 2007. Т. 6 : Педагогика, психология и социология. 95 с.

88. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії. Київ: Академвидав, 2012. 200 с.

89. Мішеніна Н. В., Туренко Ю. О. Логістичний підхід в управлінні витратами виробничої системи підприємства: стратегічні орієнтири. *Вісник Сумського національного аграрного університету: серія «Економіка та менеджмент»*. 2015. №5 (64). С. 89–92.

90. Мішеніна Т.М. Зміст самостійної роботи студентів філологічних спеціальностей в умовах компетентнісно-орієнтованого освітнього середовища. *Науковий вісник Чернівецького університету*. – Випуск 715. Педагогіка та психологія. – Чернівці, 2014. – С. 108-117.

91. Мішеніна Т.М. Організація фахово орієнтованої позааудиторної науково-дослідницької діяльності як засіб формування дидактичної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів. *Materiály IX mezinárodní vědecko-praktická konference «Věda a vznik – 2012-2013» 27.12.2012-05.01.2013 (Praha, Cechia)*. – Praha : Publishing Hous «Education and Sciense» s.r.o., 2013. – Díl 20. *Pedagogika*. – S. 45-47.

92. Моргулець О. Б. Менеджмент у сфері послуг. Київ : Центр учб. л-ри, 2012. 383 с.

93. Ничкало Н. Г. Проблема формування сучасного виробничого персоналу в Україні : стратегія і перспективи наукових пошуків. *Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи* : зб. наук. пр. / за ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2003. С. 139–153.

94. Ничкало Н. Г. Трансформація професійно-технічної освіти України. Київ : Педагогічна думка, 2008. 200 с.

95. Нос Н. М. Самостійна робота студентів і шляхи її вдосконалення під час вивчення навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». *Організація самостійної роботи студентів у контексті підвищення якості освіти* : тези наук.-метод. конф. кафедр університету (28–29 листопада 2018 року). С. 6–7.

96. Огляд ринку туристичних послуг в Україні. *Reserch & Brending Group*. URL: <http://www.rb.com.ua/ukr/marketing/tendency/7297/> (дата звернення: 15.06.2022 р.).

97. Окландер М. А. Логістична система підприємства : монографія. Одеса : Астропринт, 2004. 312 с.
98. Окландер М. А., Харічков С. К. Логістичні системи в регіональній економіці: обґрунтування необхідності та контури побудови. *Регіональна економіка*. 1998. №1. С. 20–26.
99. . Організація самостійної роботи студентів / за заг.ред. В. М. Король, В. П. Мусієнко, Н. Т. Токової. Черкаси : Вид-во ЧДУ, 2003. 216 с.
100. Освітня наукова програма «Професійна освіта (Сфера обслуговування)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування) Криворізький державний педагогічний університет. 21 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1oYeXfUR_Kpkz85U7K05FaIS2n98EthTz/view (дата звернення: 19.09.2023 р.).
101. Освітня наукова програма «Професійна освіта (Сфера обслуговування)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 015.16 Професійна освіта (Сфера обслуговування) / Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка. 21 с. https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/akredytatsiia%20ta%20litsenzuvannia/osvitni_prohramy/bakalavr/ipf/015.16_2022.pdf (дата звернення: 19.09.2023 р.).
102. Освітня наукова програма «Професійна освіта (Сфера обслуговування)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 015.16 Професійна освіта (Сфера обслуговування) / Університет Григорія Сковороди в Переяславі. 23 с. <https://ffepo.uhsp.edu.ua/kafedry/kafedra-profesijnoyi-osviti/zabezpechennya-osvitnogo-proczesu-kafedry-profesijnoyi-osvity/> (дата звернення: 19.09.2023 р.).
103. Основні види послуг, їх характеристика та класифікація. Бізнес-портал Луцька URL: http://toplutsk.com/articles-article_1604.html. (дата звернення: 25.10.2021 р.).

104. Організація та моделювання процесів розвитку готельно-ресторанного бізнесу : колективна монографія. Одеса: ОНМУ, 2019. 283 с. DOI 10.31375/978-966-7716-86-8 URL: https://onmu.odessa.ua/images/university/news/books_onmu_org_mod_proc_devel_ho_re_ca.pdf (дата звернення: 19.03.2023 р.).
105. Орлова В. В., Оришко С. П. Система логістичного управління готельним підприємством. *Карпатський край*. 2012. № 2. С. 136–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kkr_2012_2_22 (дата звернення: 17.02.2023 р.).
106. Паржницький В.В. Організаційно-педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників машинобудівного профілю у професійному ліцеї : Автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Віктор Валентинович Паржницький ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2006. – 21 с.
107. Педагогічний словник / за ред. Н. Янмаченка. Київ : Педагогічна думка. 2001. 516с.
108. Педагогічні ідеї К. Д. Ушинського / редкол.: В. І. Войтко, С. М. Полгородник, Н. П. Калениченко [та ін.]. Київ : Вища шк., 1974. 340 с.
109. Перебийніс В. І., Перебийніс О. В. Транспортно-логістичні системи. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2014. 312 с.
110. Питуляк Н. С. Логістична система – основа підвищення ефективності функціонування підприємств сфери послуг. *Інноваційна економіка*. 2013. № 6. – С. 218-221.
111. Пономарьова Ю. В. Логістика : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 192 с.
112. Проектування навчальних програм професійно-технічної освіти на основі потреб галузі й громади : навч-метод посіб. / кол. автор.: Пащенко О. В., Сергеева Л. М. та ін. / за заг. ред. Л. І. Данеленко. Київ : ТОВ «Етіс Плюс», 2007. 164 с.

113. Професійна освіта // Енциклопедичний словник Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона. URL: http://dic.academic.ru/dic.nsf/brokgauz_efron. (дата звернення 24.01.2021 р.)

114. Психологічне забезпечення педагогічної майстерності : навч.-методич. посіб. / І. А. Бурлакова, Н. О. Євдокимова, О. А. Агарков, І. А. Шрамко, Л. С. Пілецька, О. В. Шевяков, Я. А. Славська, О. В. Бабатенко, Т. В. Кондес. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 276 с.

115. Расулова А. М. Логістичне управління підприємствами ресторанного господарства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 16. С. 74-79.

116. Рогова Т. В. Проблема управління якістю освіти в науковій літературі та освітній практиці. *Педагогіка та психологія* : зб. наук. праць. Харків : «Смугаста типографія», 2015. Вип. 51. С. 211–218.

117. Родимченко А. О. Формування методичних підходів до оцінки рівня розвитку логістичної системи. *Бізнес Інформ*. 2014. № 4. – С. 45-49.

118. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.

119. Рутгайзер В. М. Оцінка вартості бізнесу. – URL : <http://rua.pp.ua/otsenka-stoimosti-biznesa-uchebnoe-posobie.html> (дата звернення: 3.11.2021 р.).

120. Савченко О. Я. Піднесення ефективності самостійної роботи на різних етапах навчання. *Шляхи піднесення ефективності самостійної роботи молодших школярів* : метод. реком. / Криворізький держ пед. ін-т, Республік. Лаб. «Розвиток пізнав. активності і самост. мол. шк.», Дніпропетр. облас. ін-т удоскон. учителів. Кривий Ріг, 1982. С. 6–19.

121. Сисоєва С. Особистісно зорієнтовані педагогічні технології : метод проектів. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* : наук.-метод. журнал. 2002. Вип. 1 (5). С. 73–79.

122. . Скок А. Г. Психологічна служба освіти : навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2013. 240 с.
123. Сліпчишин Л. В. Інтегрований підхід до вивчення матеріалознавства та гуманітарних дисциплін у вищих професійних училищах машинобудівного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2006. 21 с.
124. Сметаніна А. В. Взаємодія служби логістики із суміжними структурними підрозділами. *Управління розвитком*. 2014. № 1. С. 143–145.
125. Смиричинський В. В. Логістичний менеджмент державних закупівель. Теоретико-правовий та методологічний аспект : наукове видання. Тернопіль : Карт-бланш, 2004. 390 с.
126. Смирнов І. Г., Карягін Ю. О. Інновації в готельному бізнесі: логістика постачання. *Географія та туризм*. 2013. Вип. 24. С. 76–86. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2013_24_13 (дата звернення: 10.02.2023 р.).
127. Смирнов І. Г. Логістика в ресторанному бізнесі як складник логістики туризму. *Географія та туризм*. 2010. Вип. 8. С. 149–168. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2010_8_34 (дата звернення: 16.02.2023).
128. Смирнов І. Г. Логістика та управління ланцюжками поставок у ресторанному бізнесі: світові тенденції посткризового періоду. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2013. № 4. С. 19–24. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2013_4_4 (дата звернення: 09.02.2021 р.).
129. Смирнов І. Г., Шматок О. В. Ресторанна логістика: інформаційна складова. *Географія та туризм*. 2013. Вип. 24. С. 178–185. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2013_24_26 (дата звернення: 10.02.2021 р.).
130. Созонюк О. С. Зміст курсу «Логістика в галузі» в системі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. *«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*: журнал. 2023. № 2(16) 2023. С. 307–318 URL:[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-2\(16\)-307-320](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-2(16)-307-320)

131. Созонюк О. С., Савченко Л. О. Концепт «самостійна робота» в професійній підготовці майбутніх фахівців сфери обслуговування. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. пр. Бердянськ : БДПУ, 2021. Вип. 3. С. 172–181.

132. Созонюк О. С. Особливості проектування логістичних систем в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. В. Винниченка. 2021. 2021. Вип. 201. С. 166–170 URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-201-166-169>

133. Созонюк О. С. Структура організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування п процесі проектування логістичних систем. *Інноваційна педагогіка : науковий журнал у галузі педагогічних наук*. Одеса, 2023. Вип. 56, том 2. С. 138–142 URL:http://innovpedagogy.od.ua/archives/2023/56/part_2/30.pdf

134. Солдатенко М. М. Самостійна навчально-пізнавальна діяльність як засіб забезпечення непервної освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* / за ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало: У 2-х ч. Київ, 2001. Ч.1 392 с.

135. Солдатенко М. М. Теоретико-методологічні основи розвитку самостійної пізнавальної діяльності майбутнього вчителя: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / Київ, 2007. 47 с.

136. Солдатенко М. М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності : монографія. Київ : Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. – 199 с., С. 72.

137. Стандарт вищої освіти України перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 – «Освіта / Педагогіка», спеціальність 015 – «Професійна освіта (за спеціалізаціями)». Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 р. № 1460. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/015-Profosvita-bakalavr.pdf>

138. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. №286-р.

URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehiya.rozv.VO-23.02.22.pdf>

139. Сушенцева Л. Л. Концептуальні засади розвитку професійнотехнічної (професійної) освіти. *Проф.- техн. освіта*. 2009. № 3. С. 30–31.

140. Сушенцева Л. Л. Педагогічні умови підготовки професійно компетентного педагога професійного навчання. *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. пр. / [редкол. : В. К. Буряк (гол. ред.) та ін.]. Кривий Ріг : КДПУ, 2008. № 22. (спец. вип.) : Формування професійної компетентності майбутніх педагогів. С. 21–27.

141. Тарасенко С. І., Караван Н. А.. Використання логістичного підходу в управлінні витратами підприємства. *Вісник національного ун-ту «Львівська політехніка»*. 2003. № 472. С. 393–398.

142. Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти: монографія / за ред. Г. В. Єльнікова, О. І. Зайченко, В. І. Маслов та ін. К. : Книги – XXI, 2010. 460с.

143. Терещук Г. В. Основи педагогічних досліджень / Г. В. Терещук, В. К. Сидоренко. Ольштин: WSiE NWP, 2010. 328 с.

144. Титаренко Т., Панок В. Старший шкільний вік: рефлексія, самовизначення, вибір професії, життєві плани. *Основи практичної психології*. Київ : Либідь, 1999. С. 440–446.

145. Тлумачний словник економіста / за ред. проф. С. М. Гончарова. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 264 с

146. Тридід О. М. Логістичний менеджмент : навч. посібник. Харків : Інтек, 2005. 221 с.

147. Трубачова С. Організація самостійної роботи учнів у процесі засвоєння нових знань. *Педагогіка і психологія*. 1996. № 4. С. 79–95.
148. Тупота А. Д. Самостійна робота студента – вища форма навчальної діяльності у навчальному закладі. *Нові технології навчання*. 2007. Вип. 47. С. 77–80.
149. Уйсімбаєва Н. В. Формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кіровоград, 2006. 183 с.
150. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Вид. 3-є, переробл. і допов. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2005. 232 с.
151. Хвищун Н. В. Логістичні складові підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Логістика: теорія та практика*. 2016. №1. С. 126–134.
152. Хвищун Н. В. Сутність поняття «логістика»: ретроспективний аналіз. *Ефективна економіка*. 2012. № 11.
153. Хриков Є. М. Педагогічні умови як складова наукових знань. *Шлях освіти*. 2011. № 2. С. 11–14.
154. Цись О. О. Використання технологій електронного навчання в організації самостійної навчальної діяльності студентів. *Педагогічний альманах: Збірник наукових праць*. Вип. 35. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. С. 180–186.
155. Цись О. О., Лаврентьєва О. О. Методичні підходи до організації самостійної навчальної діяльності студентів технолого-педагогічних і інженерно-педагогічних спеціальностей в інформаційному навчальному середовищі закладу вищої освіти. *Науковий вісник львівської академії*. Серія: Педагогічні науки: Збірник наукових праць. Випуск 5. Кропивницький: ЛАУ НАУ, 2019. С. 161–167.

156. Цись О. О. Організація самостійної навчальної діяльності студентів технологікопедагогічних спеціальностей засобами інформаційно-комунікаційних технологій : навчальний посібник. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2018. 150 с.

157. Цюняк О.П. Моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. Вип. 70. Т. 4. С. 188-192.

158. Чайка В. М. Основи дидактики : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2011. 238 с. (№457)

159. Чубук Р. В. Критерії, показники та рівні професійної компетентності соціальних педагогів. *Наукові записки. Серія «Психологія»*. 2008. № 11. С. 253-263.

160. Чухрай Н., Патора Р. Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві : підручник. Київ : КОНДОР, 2006. 398 с.

161. Шайдур І. А. Організація самостійної роботи студентів педагогічних університетів на основі індивідуально орієнтованого підходу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. А. Шайдур. Київ, 2003. 22 с

162. Шевчук М. О. Педагогічні умови ефективності самостійної роботи студентів. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого – педагогічні науки*. 2012. Вип. 2. С. 114–117.

163. Шевчук Л. І. Розвиток професійної компетентності педагогів закладів профтехосвіти. *Педагог професійної школи* : зб. наук. праць / редкол.: Н. Г. Ничкало, І. А. Зязюн, О. І. Щербак та ін. Київ : Наук. світ, 2001. С. 125–129.

164. Шевчун М. Б. Особливості управління логістичними процесами на торговельних підприємствах. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. С. 353–356.

165. Шимко І. М. Дидактичні умови організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Кривий Ріг, 2003. 21 с.

166. Шовкопляс Т. С. Сутність, ознаки та умови мінімізації ризиків у діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2017. № 46 (1267). С. 39–42. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/34090>

167. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. Наукові записки НаУКМА. Серія: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. Київ, 2007. Т. 71. С. 3–8.

168. Яшанов С. М. Формування у майбутніх учителів умінь і навичок самостійної навчальної роботи у процесі використання нових інформаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Київ, 2003. 20 с.

169. Ящук С.М. Самостійно-індивідуальна робота у процесі фахової підготовки магістра технологічної освіти як важливий чинник їх професійного зростання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб.наук.праць*. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2018. Випуск 50. С. 419-424.

170. Chiu C., Hong Y., Dweck C. S. Toward an integrative model of personality and intelligence: a general framework and some preliminary steps. *Personality and Intelligence* / R. J. Sternberg, P. Ruzgis (Eds.). New York : Cambridge University Press, 1994. P. 104–134.

171. Dewey John Education Today. Edit and with a foreword by Joseph Ratner. New York, 1944. 343 p.

172. Diesterwegs Wegweiser zur Bildung für Deutsche Lehrer. Erste Band. Das Allgemeine Fünfte Auflage, vermehrt und bearbeitet von Ludwig Rudolph, Essen, Druck und Verlag von G.D. Bedeker, 1873.

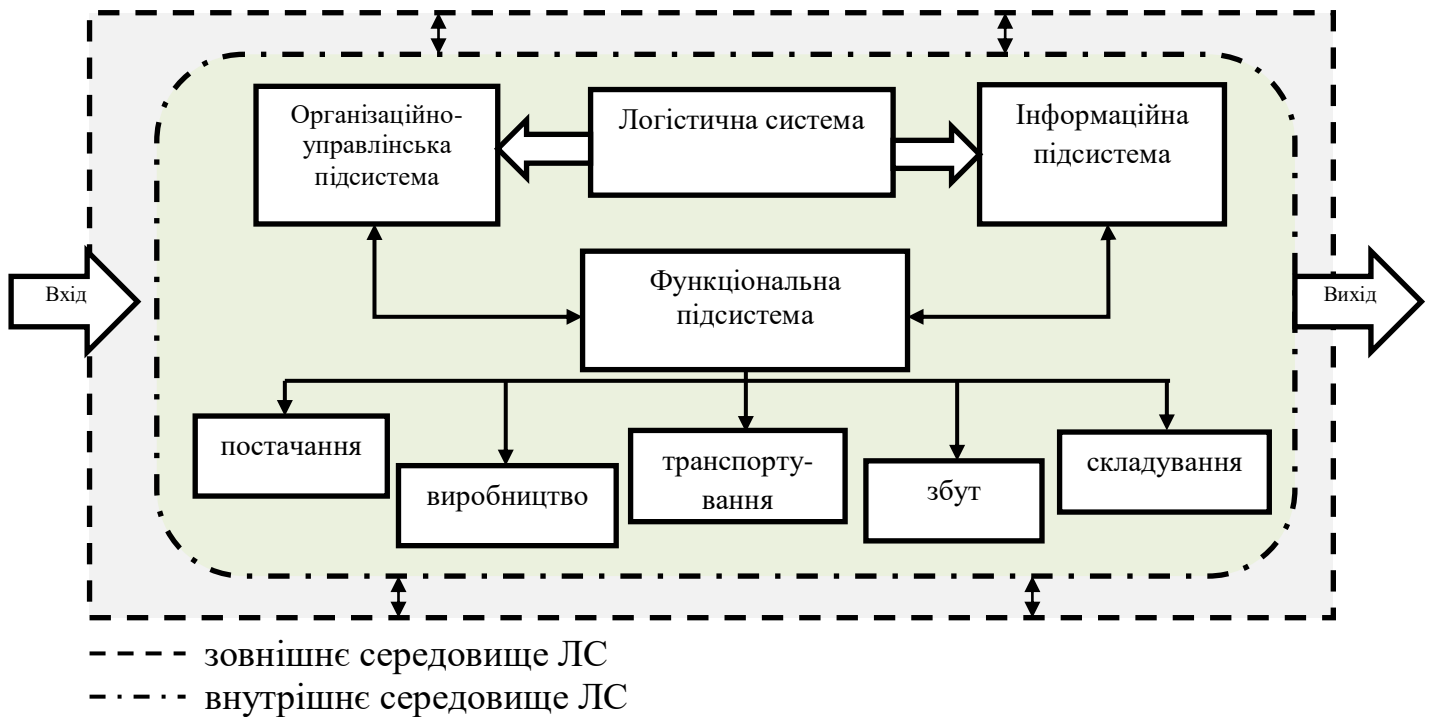
173. Kolb D. Experiential learning. Englewood Cliffs (N.J.), 1984. 40 p.

174. Promdex. : Огляд ринку логістики України / Агличанова Ю. URL: <http://www.promdex.com/community/detail/1149.html>. (дата звернення: 18.04.2023 р.).
175. Rogers K. Client-Valued. Human-Valued Approach in Psychotherapy. *Questions of Psychology*. 2012. № 6. P.70–81.
176. 34. Thomdike E. L. Intelligence and its use. *Harper's Magazine*. 140. 1920. P. 227-235.
177. W. Delfmann, W. Dangelmaier, W. Gunthner, P. Klaus Towards a science of logistics: cornerstones of a framework of understanding of logistics as an academic discipline. [online resource] Access mode: https://www.researchgate.net/publication/225109646_Towards_a_science_of_logistics_Cornerstones_of_a_framework_of_understanding_of_logistics_as_an_academic_discipline (дата звернення: 12.08.2020 р.).
178. Yashchuk, S., Gurevych, R., Gusak, L., Pronikova, I., Abramova, O. & Manoilenko, N. (2021). Professional Training of Masters of Technological Education in Pedagogical Higher Education Institute. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 13 (2), P. 39-56. <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/3812/3070>
179. Yashchuk, S., Shapran, O., Martirosian, L., Petukhova, T., Artemieva, I., & Kolisnyk-Humenyuk, Y. (2021). Pedagogical Design of the Content of Professional Training of Teachers of General Technical Disciplines and Methods of Teaching Technology. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 12(1), P. 278-299. <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/brain/article/view/3651>

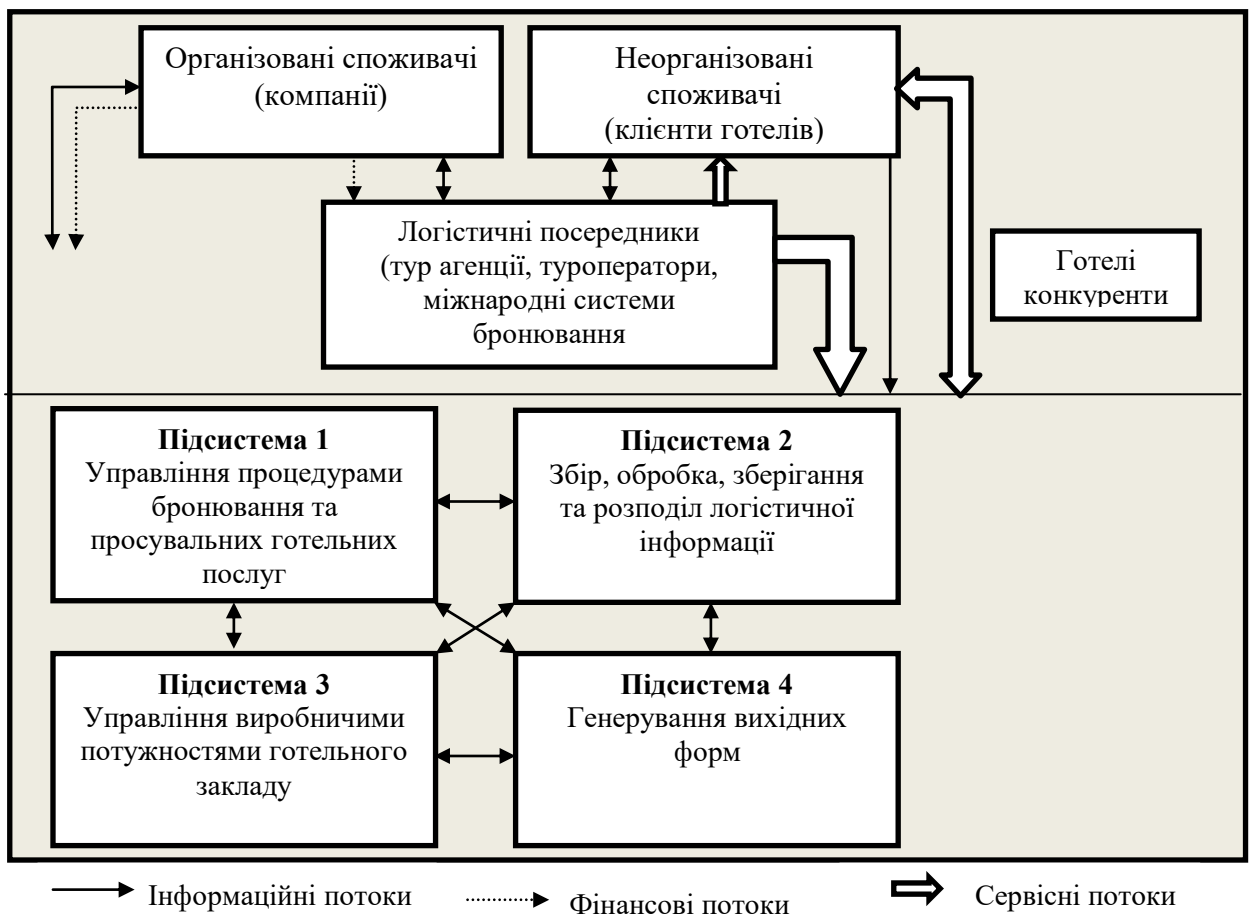
ДОДАТКИ

Додаток А

Загальна логістична система підприємства

Загальна схема проєктування логістичної системи підприємства готельно-ресторанного сектору

Додаток Б

**Методика організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери
обслуговування в процесі проєктування логістичних систем**

№	Рівень СМ	Характер пізнавальної діяльності студентів	Форма СР (традиційна)	Форма СР логістична	Контрольний захід
1	Репродуктивний	сприйняття, запам'ятовування та ідентичне відтворення інформації стосовно характеристик предметів, об'єктів та явищ, які вивчаються; копіювання дій по готовим прикладам; відповіді на репродуктивні питання; відповіді на завдання з вибором варіанту	розуміння змісту лекційного матеріалу й навчальної літератури; складання традиційного конспекту лекцій; розв'язання задач за зразком; запам'ятовування понять, термінів, фрагментів матеріалу, зразків тощо; складання глосарію за текстом застосування теорії для рішення алгоритмічних задач	рішення логістичних задач; заповнення логістичних таблиць, схем; проведення самостійних практикумів за допомогою логістичних тренажерів; самотестування	тестування конспект розв'язання розрахункових і графічних задач тощо) логістичний диктант глосарій логістичних термінів усна відповідь (презентація, доповідь)

2	<p style="text-align: center;">Пізнавально-пошуковий</p>	<p>збір та обробка інформації; формулювання проблеми; інтерпретація проблемної ситуації в постановку завдання; аналіз проблем та пошук шляхів вирішення; запит на випереджальне навчання; пошук матеріалів, що відображають міждисциплінарність проблеми; аргументація обраного варіанту рішення; різноспрямована комунікація з проблеми; саморефлексія процесу та результату навчання</p>	<p>підбір та систематизація джерел інформації, складання бібліографічних списків, інтернет-ресурсів; створення функціонального конспекту; розв'язання задач зі змінними та неповними даними; розв'язання задач різними способами; підготовка до практичних, лабораторних занять, діловим іграм; підготовка анотацій, рефератів, докладів, рецензій; груповий міні-проект по заданій темі; рефлексивне ессе за результатами навчання; участь в конференціях</p>	<p>підготовка комп'ютерних презентацій; участь у веденні блогу, сайту, wiki-документа по темі, проекту; комп'ютерне моделювання логістичних понять, використання графічних редакторів; робота з імітаційними логістичними моделями; рефлексивне логістичне ессе за результатами навчання</p>	<p>презентація; виступ в рамках семінару, колоквиуму, ділової гри; рішення логістичних задач проблемного типу, графічні й розрахункові завдання; реферат, анотація, рецензія; захист міні-проектів; блог, сайт, wiki-документ, проект</p>
---	--	--	--	--	---

3	Творчий	аналіз та проектування; моделювання; висування гіпотези; науково-дослідна діяльність	написання наукових статей; участь в науково-дослідній роботі; підготовка виступів на науково-практичних конференціях; виконання спеціальних творчих завдань; написання складних рефлексивних есе за результатами навчання; виконання міждисциплінарних проєктів; робота в грантах	дистанційні групові або індивідуальні логістичні проєкти, блоги, сайти, wiki-документи	захист групових або індивідуальних проєктів; виступ на науковій конференції; участь в олімпіадах, конкурсах
---	---------	--	---	--	---

Додаток В

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 Факультет дошкільної і технологічної освіти
 Кафедра педагогіки та методики технологічної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
 (Проректор з наукової роботи)

О. Остроушко

« ___ » _____ 2023р.

Робоча програма навчальної дисципліни**«ЛОГІСТИКА В ГАЛУЗІ»**

Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	01 Освіта/ Педагогіка
Спеціальність	015 Професійна освіта (Сфера обслуговування)
Освітня програма	Професійна освіта (Сфера обслуговування)

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Робоча програма навчальної дисципліни «Логістика в галузі» для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування).

Розробники робочої програми:

Кулінка Юлія Сергіївна, в.о. декана факультету дошкільної і технологічної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики технологічної освіти.

Созонюк Ольга Сергіївна, аспірантка 4 року навчання спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування).

Рецензенти:

Цись Олег Олександрович, завідувач кафедри загальнотехнічних дисциплін та професійного навчання кандидат педагогічних наук, доцент, Криворізький державний педагогічний університет.

Серьогіна Ірина Юріївна, доцент кафедри педагогіки та методики технологічної освіти кандидат педагогічних наук,.

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри педагогіки та методики технологічної освіти «__»_____, 2023р., протокол №__.

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні науково-методичної ради університету «__»_____ 2023 р., протокол №

Завідувач кафедри

Лариса Савченко

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна: Логістика в галузі

Статус: вибіркова

Мова навчання: українська

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг (кредити / години)	Розподіл годин							Форма семестрового контролю
				Аудиторні заняття						Самостійна роботи	
				Разом	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Індивідуальні заняття		
Денна	3	6	8/240	32	16	-	16	-	-	60	залік
	4	7, 8		56	28	-	28	-	-	92	екзамен
Заочна	3	6		6	6	-	-	-	-	20	-
	4	0-7, 7, 8		28	10	-	18	-	-	186	екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна передбачена структурно-логічною схемою підготовки фахівців ступеня бакалавра за освітньою програмою «Професійна освіта (Сфера обслуговування)». Вона пов'язана з такими навчальними дисциплінами, як «Основи товарознавства в галузі», «Технології організації готельного і ресторанного господарства», «Економіка та маркетинг підприємств сфери послуг». Передумовами опанування навчальної дисципліни є: «Технологічне обладнання закладів готельного і ресторанного господарства», «Технологія продукції ресторанного господарства».

Мета навчальної дисципліни – формування у майбутніх фахівців сфери обслуговування системних знань і розуміння концептуальних основ логістики, ознайомлення з логістичними системами, їх будовою та функціонуванням; розвиток навичок по вирішенню типових задач логістичного управління в ланцюгах постачань до закладів готельно-ресторанного господарства, планування й аналізу логістичної діяльності, а також пошуку рішень в умовах невизначеності.

Основні завдання:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти з сучасними засадами становлення та тенденціями розвитку логістики в галузі;
- вивчення основних завдань логістики з точки зору цілісної, гармонійної системи, що здатна досягти поставлених цілей;
- розглянути типові підходи до вирішення логістичних задач у розрізі окремих видів діяльності організації;
- формування у здобувачів уміння застосовувати логістичні технології з метою ефективного розв'язання різноманітних завдань щодо розвитку сфери послуг та впровадження логістичних концепцій організації

обслуговування в галузі;

– навчити застосовувати сучасні програмні продукти до вирішення логістичних завдань.

Очікувані результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен *знати*:

– основні принципи логістичного підходу, концепцію та методологію логістики;

– особливості логістичного менеджменту та його місце в системі менеджменту суб'єктів сфери обслуговування;

– передумови створення та особливості функціонування логістичних систем;

– теоретичні та практичні навички з організації потоків різної природи всередині логістичної системи, методи економічного аналізу логістичних систем для розв'язку конфліктів стратегій розвитку;

уміти:

– застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в діяльності суб'єктів сфер обслуговування;

– демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати;

– організовувати спільну діяльність підрозділів підприємства з ефективного просування продукції в логістичному ланцюзі на основі інтеграції і координації операцій і функцій;

– управляти інформаційними та фінансовими потоками, узгоджувати їх з матеріальними потоками та потоками послуг.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Блок 1. Теоретико-методологічні основи логістики в галузі.

Тема 1.1. Концептуальні основи логістики

Поняття та сутність логістики. Етапи розвитку логістики. Мета, завдання та функції логістики. Види логістики. Системний підхід як методологічна база логістики. Логістика як інструмент ринкової економіки, фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Тема 1.2. Логістика у сфері гостинності як складова логістики послуг

Особливості та класифікація послуг. Організаційна структура логістичної системи управління підприємством, її функції. Потенційні можливості, проблеми та умови впровадження логістичної концепції в діяльність закладів індустрії гостинності.

Тема 1.3. Моделювання логістичних систем у готельно-ресторанному господарстві

Передумови розвитку логістики в готельному-ресторанному господарстві. Мета і завдання логістики в готельно-ресторанному господарстві та її функціональні області. Моделювання логістичної системи та зміст логістичного ланцюга у готельно-ресторанному господарстві.

Блок 2. Функціонально-базовий поділ логістики в готельному господарстві

Тема 2.1. Передумови формування та становлення готельної логістики

Історія та етапи розвитку логістики готелю. Цілі, завдання та функції логістики готельного підприємства.

Тема 2.2. Сутність потоків в логістиці. Логістичне товароведення матеріальних ресурсів готельного підприємства

Поняття та сутність потоку. Основні параметри потоків логістичних систем. Взаємозв'язок матеріальних та фінансових потоків. Класифікація потоків за різними ознаками. Управління потоками товарів та продукції готельного асортименту.

Тема 2.3. Сутність макро та мікро логістичних систем підприємств готельного господарства

Основні властивості логістичних систем. Фактори вибору логістичних систем. Сутність макро-, мікро-, мезологістичних систем в готельному бізнесі.

Тема 2.4. Організаційні структури готельних підприємств

Типи організаційних структур в залежності від взаємодії підрозділів. Переваги та недоліки кожного з типів організаційних структур. Найбільш поширені типи організаційних структур у готельному бізнесі.

Тема 2.5. Закупівельна логістика готелів

Методи вибору постачальника. Стратегічні принципи управління постачальниками. Основні критерії вибору постачальника. Сутність та етапи проведення аналізів ABC та XYZ.

Тема 2.6. Роль транспорту в забезпеченні готелів продукцією

Роль транспортних підприємств в забезпеченні якості постачання продукції. Основні характеристики транспортних засобів, що здійснюють доставку продукції в готель. Комплектування продукції та її роль у підвищенні ефективності роботи транспорту.

Тема 2.7. Склад як система накопичення, зберігання та обліку матеріальних ресурсів готелів

Завдання та функції готельних складів. Операції та процедури, які здійснюють працівники готельних складів. Приймання продукції на склад. Комплектація замовлення готелів. Інформаційні технології для обліку продукції у готельних складах.

Тема 2.8. Виробнича логістика готелів

Мета виробничої логістики. «Штовхаюча» схема організації виробничо-логістичного процесу. «Тягуча» схема організації виробничо-логістичного процесу. Їх переваги та недоліки в організації виробництва готельних послуг.

Тема 2.9. Методи оцінювання якості готельних послуг

Якість послуг, рівень якості, петля якості. Фактори, що впливають на якість готельних послуг. Вітчизняні та міжнародні стандарти готельного сервісу. Методи оцінки якості готельних послуг. Інтегральний показник оцінки якості готельних послуг та ефективності роботи персоналу.

Блок 3. Логістика у ресторанному господарстві.

Тема 3.1. Логістика постачання у ресторанному господарстві

Сутність та основні завдання логістики постачання в ресторанному бізнесі. Передумови впровадження логістики постачання у ресторанному господарстві. Основні етапи процесу закупівлі.

Тема 3.2. Логістика запасів у ресторанному господарстві

Матеріальні запаси у ресторанному господарстві. Мотиви створення матеріальних запасів та їх види. Системи керування матеріальними запасами та їх аналіз.

Тема 3.3. Транспортна логістика у ресторанному господарстві

Сутність, завдання транспортної логістики. Вибір виду і типу транспортних засобів. Види планування транспортного маршруту. Критерії вибору перевізника.

Тема 3.4. Виробнича логістика у ресторанному господарстві

Завдання і функції виробничої логістики. Внутрішньовиробнича логістична система у ресторанному господарстві. Логістична концепція організації виробництва.

Тема 3.5. Збутова логістика ресторанного господарства

Сутність на основні завдання збутової логістики у ресторанному господарстві. Канали збуту в логістичній системі ресторанного господарства. Побудова логістичної системи збуту.

Тема 3.6. Логістичний сервіс у ресторанному господарстві

Значення і сутність логістичного сервісу. Формування системи логістичного сервісу. Критерії логістичного обслуговування споживачів. Управління якістю логістичних процесів.

Тема 3.7. Інформаційна логістика у ресторанному господарстві

Основні принципи інформаційної логістики. Логістичні інформаційні системи. Інформаційні технології управління у ресторанному господарстві. Використання технології ідентифікації штрихових кодів.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви блоків (модулів тощо) і тем	Кількість годин											
	денна форма навчання						заочна форма навчання					
	загалом	з них					загалом	з них				
		лекції	семінар.	лабор.	індив.	самост. роб.		лекції	практ.	лабор.	індив.	самост. роб.
Блок 1. Теоретико-методологічні основи логістики в галузі												
Тема 1.1. Концептуальні основи логістики.	10	2	2	-	-	6	8	2	-	-	-	6
Тема 1.2. Логістика у сфері гостинності як складова логістики послуг.	10	2	2	-	-	6	8	2	-	-	-	6
Тема 1.3. Моделювання логістичних систем у готельно-ресторанному господарстві.	10	2	2	-	-	6	8	2	-	-	-	8
<i>Разом блок 1</i>	30	6	6	-	-	18	26	6	-	-	-	20
Блок 2. Функціонально-базовий поділ логістики в готельному господарстві												
Тема 2.1. Передумови формування та становлення готельної логістики.	8	1	1	-	-	6	11	1	-	-	-	10
Тема 2.2. Сутність потоків в логістиці. Логістичне товароведення матеріальних ресурсів готельного підприємства.	14	2	2	-	-	8	11	1	-	-	-	10
Тема 2.3. Сутність макро- та мікрологістичних систем підприємств готельного господарства.	12	2	2	-	-	10	12	-	2	-	-	10
Тема 2.4 . Організаційні структури готельних	18	4	4	-	-	10	11	1	-	-	-	10

підприємств.												
Тема 2.5. Закупівельна логістика готелів.	14	2	2	-	-	8	11	1	-	-	-	10
Тема 2.6. Роль транспорту в забезпеченні готелів продукцією.	14	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	12
Тема 2.7. Склад як система накопичення, зберігання та обліку матеріальних ресурсів готелів.	12	2	2	-	-	10	11	-	1	-	-	10
Тема 2.8. Виробнича логістика готелів.	14	2	2	-	-	8	11	-	1	-	-	10
Тема 2.9. Методи оцінювання якості готельних послуг.	18	4	4	-	-	10	12	-	-	-	-	12
<i>Разом блок 2</i>	124	21	21	-	-	78	102	4	4	-	-	94
Блок 3. Логістика у ресторанному господарстві												
Тема 3.1. Логістика постачання у ресторанному господарстві.	16	4	4	-	-	8		1	2	-	-	14
Тема 3.2. Логістика запасів у ресторанному господарстві.	12	2	2	-	-	8		1	2	-	-	14
Тема 3.3. Транспортна логістика у ресторанному господарстві.	12	2	2	-	-	8		1	2	-	-	14
Тема 3.4. Виробнича логістика у ресторанному господарстві.	12	2	2	-	-	8		1	2	-	-	12
Тема 3.5. Збутова логістика ресторанного господарства.	12	2	2	-	-	8		-	2	-	-	12
Тема 3.6. Логістичний сервіс у ресторанному господарстві.	12	2	2	-	-	8		-	2	-	-	12
Тема 3.7. Інформаційна логістика у ресторанному господарстві.	14	3	3	-	-	8		2	2	-	-	14
<i>Разом блок 3</i>	90	17	17	-	-	56		6	14	-	-	92
Загалом години	240	44	44	-	-	152	240	16	18	-	-	206

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

Денна форма навчання

№ з/п	Тема	Обсяг годин
1.	Концептуальні основи логістики	2
2.	Логістика у сфері гостинності як складова логістики послуг	2

3.	Моделювання логістичних систем у готельно-ресторанному господарстві	2
4.	Передумови формування та становлення готельної логістики	1
5.	Сутність потоків в логістиці. Логістичне товароведення матеріальних ресурсів готельного підприємства	1
6.	Організаційні структури готельних підприємств	1
7.	Закупівельна логістика готелів	1
8.	Логістика постачання у ресторанному господарстві	1
9.	Логістика запасів у ресторанному господарстві	1
10.	Транспортна логістика у ресторанному господарстві	1
11.	Виробнича логістика у ресторанному господарстві	1
12.	Інформаційна логістика у ресторанному господарстві	2

Заочна форма навчання

№ з/п	Тема	Обсяг годин
1.	Концептуальні основи логістики	2
2.	Логістика у сфері гостинності як складова логістики послуг	2
3.	Моделювання логістичних систем у готельно-ресторанному господарстві	2
4.	Передумови формування та становлення готельної логістики	1
5.	Сутність потоків в логістиці. Логістичне товароведення матеріальних ресурсів готельного підприємства	2
6.	Макро та мікрологістичні системи підприємств готельного господарства	2
7.	Організаційні структури готельних підприємств	4
8.	Закупівельна логістика готелів	2
9.	Роль транспорту в забезпеченні готелів продукцією	2
10.	Склад як система накопичення, зберігання та обліку матеріальних ресурсів готелів	2
11.	Виробнича логістика готелів	2
12.	Методи оцінювання якості готельних послуг	4
13.	Логістика постачання у ресторанному господарстві	4
14.	Логістика запасів у ресторанному господарстві	2
15.	Транспортна логістика у ресторанному господарстві	2
16.	Виробнича логістика у ресторанному господарстві	2
17.	Збутова логістика ресторанного господарства	2
18.	Логістичний сервіс у ресторанному господарстві	2
19.	Інформаційна логістика у ресторанному господарстві	3

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Денна форма навчання

№ з/п	Тема	Обсяг годин
1.	Логістика як інструмент ринкової економіки, фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства	2

2.	Потенційні можливості, проблеми та умови впровадження логістичної концепції в діяльність закладів індустрії гостинності	2
3.	Моделювання логістичної системи та зміст логістичного ланцюга у готельно-ресторанному господарстві	2
4.	Логістика як важлива складова в управлінні готельною діяльністю	1
5.	Потік як об'єкт логістичного управління	2
6.	Мікро-, макро- та мезологістичні системи готельного господарства	2
7.	Готельний цикл як основа поділу праці, спеціалізації та розрахунку масштабу керованості готельним підприємством	4
8.	Стратегії роботи з постачальниками	2
9.	Автоматизовані інформаційні системи контролю руху автомобільного транспорту 3PL; система ІНКОТЕРМС	2
10.	Транспортно-складська та приймально-здавальна документація	2
11.	Логістичні системи JIT – точно в строк і Канбан	2
12.	Теорія загального управління якістю (TQM) як основа управління підприємствами готельного бізнесу	4
13.	Критерії та етапи вибору постачальників. Практичне застосування системи постачань «очно в термін»	4
14.	Оптимізація та моделі управління запасами	2
15.	Планування транспортних маршрутів, вибір транспорту та перевізника	2
16.	Керування матеріальними потоками на виробництві	2
17.	Побудова логістичної системи збуту. Оптимізація збутової діяльності закладів готельного господарства	2
18.	Управління якістю логістичних процесів	2
19.	Сучасні інформаційні технології логістичного управління у ресторанному господарстві	3

Заочна форма навчання

№ з/п	Тема	Обсяг годин
1.	Логістика як інструмент ринкової економіки, фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства	2
2.	Потенційні можливості, проблеми та умови впровадження логістичної концепції в діяльність закладів індустрії гостинності	2
3.	Моделювання логістичної системи та зміст логістичного ланцюга у готельно-ресторанному господарстві	2
4.	Логістика як важлива складова в управлінні готельною діяльністю. Потік як об'єкт логістичного управління	2
5.	Готельний цикл як основа поділу праці, спеціалізації та розрахунку масштабу керованості готельним підприємством. Стратегії роботи з постачальниками	2

6.	Автоматизовані інформаційні системи контролю руху автомобільного транспорту 3PL; система ІНКОТЕРМС	2
7.	Логістичні системи JIT – точно в строк і Канбан	2
8.	Теорія загального управління якістю (TQM) як основа управління підприємствами готельного бізнесу	2
9.	Управління якістю логістичних процесів. Сучасні інформаційні технології логістичного управління у ресторанному господарстві	2

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема	Обсяг годин	
		денна	заочна
1.	Основні стадії розвитку і практичного застосування логістики	6	12
2.	Передумови розвитку логістики в готельно-ресторанному господарстві	6	10
3.	Етапи розвитку логістики з давніх часів до наших днів	6	10
4.	Логістика та маркетинг їхня роль в управлінні готельним підприємством	8	12
5.	Основні властивості потоків. Узагальнена схема руху матеріальних потоків. Моделі взаємодії потоків	10	12
6.	Модель взаємодії потоків у логістиці готельного підприємства	10	12
7.	Роль комунікацій у формуванні організаційних структур	8	10
8.	Інструментарій стратегічного управління постачаннями (закупівлями)	8	12
9.	Моделі та системи транспортно-експедиційних служб	10	12
10.	Порядок інвентаризації складів. Організація тарного господарства	8	10
11.	Принципи планування та прогнозування розвитку готельних підприємств з урахуванням удосконалення логістичних процесів	10	10
12.	Інтегральний показник оцінки якості готельних послуг та ефективності роботи персоналу.	8	10
15.	Передумови впровадження логістики постачання у ресторанному господарстві	8	10
16.	Мотиви створення матеріальних запасів	8	10
17.	Забезпечення гнучкості виробництва	8	10
18.	Зарубіжний досвід управління якістю логістичних процесів	8	12
19.	Аналіз технологій інформаційної логістики ресторанного підприємства	8	12

5. МЕТОДИ ТА ФОРМИ НАВЧАННЯ

Передбачено такі типи завдань (виконання практичних робіт, проекти, презентації, портфоліо) та види навчальної діяльності (практичні заняття,

дискусії, проектна робота). Студентам пропонуватимуться індивідуальні завдання з розробки і захисту проекту та портфоліо. В процесі викладання дисципліни застосовуються ділові ігри, ситуаційні вправи, обговорення дискусійних питань в галузі логістики. Студенти самостійно або в групах розв'язують задачі та приймають рішення щодо обрання варіантів дій в сфері логістики.

6. МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіди, залік, екзамен.

Методи письмового контролю: конспекти, самостійні роботи, розв'язання задач логістичного характеру, тестування.

7. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Відвідування лекційних та практичних занять: відвідування лекційних та практичних занять є обов'язковим. Допускаються пропуски занять з таких поважних причин, як хвороба (викладачу надається копія довідки від медичного закладу), участь в олімпіаді, творчому конкурсі тощо за попередньою домовленістю та згодою викладача за умови дозволу навчально-методичного відділу.

Відпрацювання пропущених занять: відпрацювання пропущених занять є обов'язковим незалежно від причини пропущеного заняття. Лекційне заняття має бути відпрацьоване до наступної лекції на консультації викладача. Відпрацювання лекційного матеріалу передбачає вивчення пропущеного теоретичного матеріалу та складання тесту за цим матеріалом. Практичне заняття відпрацьовується під час консультації викладача (розклад консультацій на сайті).

Правила поведінки під час занять: здобувачі повинні приймати активну участь в обговоренні навчального матеріалу ознайомившись з ним напередодні (навчальний матеріал надається викладачем). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття. Задля зручності, дозволяється використання ноутбуків та інших електронних пристроїв під час навчання (за взаємною згодою всіх учасників освітнього процесу).

За порушення академічної доброчесності студенти будуть притягнені до академічної відповідальності у відповідності до положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти (Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти КДПУ).

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти здійснюється за такими критеріями, як: комплексність, об'єктивність, відкритість, індивідуальність, єдність вимог.

Обов'язковими вимогами при вивченні курсу є: відвідування занять; конспектування лекцій; робота на семінарах; самостійна робота; самостійне відпрацювання питань курсу; виконання завдань, передбачених програмою.

Результати навчання, здобуті у неформальній освіті, можуть бути зараховані студенту під час навчання, якщо вони підтверджені відповідним документом (сертифікатом, свідоцтвом, довідкою тощо) та зміст навчання, здобуті компетентності, сформовані уміння, навички тощо відповідають визначеним у робочій програмі відповідної навчальної дисципліни.

Ураховуються результати неформальної освіти – сертифіковані онлайн-курси на освітніх платформах Coursera, Udemy, Prometheus, EdEra.

Відвідування лекцій – 2 бали, відповіді на семінарах – 3 бали.

Розподіл балів до заліку (денна форма навчання)

Поточна робота							Сума
Змістовий блок 1			Змістовий блок 2				
Тема 1.1	Тема 1.2	Тема 1.3	Тема 2.1.	Тема 2.2	Тема 2.3	Теми самост. опрацювання	
8	8	8	10	10	10	46	100

Розподіл балів до екзамену (денна форма навчання)

Поточна робота*																	Бали за екзамен*	Сума
Блок 2								Блок 3										
Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Сам. робота	Тестування	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Сам. робота	Тестування		
4	4	4	4	4	4	6	3	4	4	4	4	4	4	4	6	3	30	100

Розподіл балів до екзамену (заочна форма навчання)

Поточна робота*															Бали за екзамен	Сума
Блок 1					Блок 2				Блок 3							
Тема 1.1	Тема 1.2	Тема 1.3.	Теми самост. опрацювання	Тестування	Тема 2.1.	Тема 2.2.	Теми самост. опрацювання	Тестування	Тема 3.1.	Тема 3.2.	Тема 3.3.	Тема 3.4.	Теми самост. опрацювання	Тестування		
2	2	2	10	4	2	2	12	6	2	2	2	2	14	6	30	100

*Мінімальна кількість балів, яку необхідно набрати здобувачу для допуску до екзамену, – 20 балів.

** Екзаменаційний білет містить три питання. Максимальна кількість балів за відповіді: перше питання – 10 балів, друге питання – 10 балів, третє питання – 10 балів. Мінімальна кількість балів, яку здобувачу необхідно набрати на екзамені, щоб його відповідь могла бути оцінена позитивно, – 12 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою		Оцінка ECTS	100-бальна система оцінювання
Екзамен (чотирирівнева)	Залік (дворівнева)		
відмінно	зараховано	A	90-100
добре	зараховано	B	80-89
		C	71-79
задовільно	зараховано	D	61-70
		E	50-60
незадовільно	незараховано	FX	30-49
		F	0-29

8. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Робоча програма, плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи, мультимедійний проектор.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Кальченко А. Г. Логістика : Підручник. Київ : КНЕУ, 2006. 284 с.
2. Крикавський Є., Похильченко О., Фертч М. Логістика та управління ланцюгами поставок : навч. посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. 844 с.
3. Пономарьова Ю. В. Логістика : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.
4. Стратегія сталої логістики та план дії для України: проект для розгляду. Київ : Міністерство інфраструктури України, 2018. 88 с.
5. Логістика: навч. посібник / О. М. Тридід, Г. М. Азаренкова, С. В. Мішина, І. І. Борисенко. Київ : Знання, 2008. 566 с.
6. Тюріна Н. М., Гой І.В., Бабій І.В. Логістика : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 392 с.

Додаткова

1. Кизим М. О., Пилипенко А.А., Зінченко В.А. Збалансована система показників: монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2007. 192 с.
2. Ковшова І. О. Методичні підходи до розрахунку туристичних потоків в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. № 1(68). 2011. С. 94–98.
3. Лола Ю. Ю., Новікова М. В. Особливості менеджменту діяльності туристичних фірм. *Географія та туризм : науковий збірник*. Київ : Альтерпрес, 2011. Вип. 11. С. 47–54.
4. Лола Ю. Ю., Кісь О. П. Особливості розвитку туристичних інформаційних центрів в Україні. *Географія та туризм : науковий збірник*. Київ: Альтерпрес, 2011 Вип. 14. С. 269–274.
5. Марінцева К. В. Авіаційні пасажирські перевезення : курс лекцій. Київ : НАУ, 2011. 124 с.
6. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія: навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 312 с.
7. Фролова Л. В. Механізм логістичного управління торговельним підприємством : монографія. Донецьк : Дон дует, 2009. 322 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.loglink.com/> - Logistics World

http://ussoft.com.ua/uk/programma_dlya_logistiki.php - Програма для логістики

<https://remonline.ua/program-for-transport-companies/> - Програма для транспортної логістики

Діагностика рівнів сформованості готовності викладачів та майбутніх фахівців сфери обслуговування до організації самостійної роботи

Анкета для викладачів, які забезпечують навчання майбутніх спеціалістів у галузі обслуговування: «Готовність до впровадження самостійної роботи».

Будь ласка, візьміть участь у вивченні аспектів готовності викладачів, які навчають майбутніх фахівців у галузі обслуговування, до організації самостійної роботи.

Анкета анонімна.

Ваші відповіді будуть враховані лише в узагальненому вигляді. Вкажіть літеру, яка відповідає Вашій думці, або напишіть відповідь, якщо це можливо.

1. Оцініть Ваш рівень готовності до педагогічної діяльності?	☐ високий ☐ середній ☐ низький
2. Висловіть думку стосовно самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування. Чи є це невід'ємною складовою навчального процесу у професійній підготовці?	☐ так ☐ ні ☐ важко відповісти
3. Самостійна робота – це цікавий і потрібний вид навчальної діяльності для підготовки майбутніх фахівців?	☐ так ☐ ні ☐ важко відповісти
4. Чи відомо Вам як доцільно організовувати самостійну навчальну роботу?	☐ так ☐ ні ☐ важко відповісти
5. Вам відома різниця в організації аудиторної та позааудиторної самостійної роботи студентів?	☐ так ☐ ні ☐ важко відповісти
6. Як ви вважаєте, чи має педагогу планувати самостійну роботу здобувачів освіти та керувати нею?	☐ так ☐ ні ☐ важко відповісти
7. Систематичний контроль виконання самостійної роботи з боку педагога	☐ так ☐ ні ☐ важко відповісти
8. Самоконтроль здобувачів освіти під час самостійної роботи	☐ так ☐ ні ☐ важко відповісти
9. Успішна організація самостійної залежить від рівня мотивація як педагога, так і студента	☐ так ☐ ні ☐ важко відповісти
10. Чи погоджуєтесь Ви, що ефективність самостійної роботи залежить від змісту і характеру завдань?	☐ так ☐ ні ☐ важко відповісти

11. Завдання самостійної роботи повинні мати індивідуальний характер	☐ так ☐ ні ☐ важко відповісти
12. Чи впливають внутрішні (особистісні) чинники на організацію самостійної роботи студентів?	☐ так ☐ ні ☐ важко відповісти
13. Від кого, на Вашу думку, більшою мірою залежить ефективність та результативність самостійної роботи?	☐ від учня ☐ від педагога ☐ важко відповісти
14. Чи вважаєте Ви, що вміння організувати самостійну роботу виховує самостійність в цілому?	☐ так ☐ ні ☐ важко відповісти
15. Які труднощі під час організації самостійної роботи здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти Ви відчули?	☐ неповноту знань щодо форм, видів самостійної роботи учнів та її організації ☐ невміння раціонального розподілу часу та планування самостійної роботи ☐ невміння мотивувати учнів до самостійної роботи ☐ невміння організації керуванням та контролем за самостійною роботою учнів ☐ інше (вказати)
16. Як Ви оцінюєте свій рівень готовності до організації самостійної роботи учнів?	☐ високий ☐ середній ☐ низький
17. Чи відчуваєте Ви необхідність у спеціальних заняттях, курсах, рекомендаціях з методики та організації самостійної роботи?	☐ так ☐ ні ☐ важко відповісти Якщо так, вкажіть, в чому саме:

ДЯКУЄМО ЗА СПІВПРАЦЮ!

Додаток Г

**Психологічні й педагогічні методики діагностування рівнів
сформованості структурних компонентів організації самостійної роботи
майбутніх фахівців сфери обслуговування під час проєктування
логістичних систем**

Компонент	Критерій	Показник	Інструментарій вимірювання
Мотиваційно-ціннісний	Мотиваційний	1) наявність інтересу до самостійної роботи	анкетування
		2) необхідність вмінь та навичок у проведенні самостійної роботи	опитувальник
		3) характер мотивації до професійного саморозвитку	тест «Мотивація успіху і боязнь невдачі» (опитувальник А. Реана) (Реан, 2004)
Змістовно-процесуальний	Когнітивний	1) загальнотеоретичні знання про суть і специфіку самостійної роботи, її види та ознаки	тестування
		2) знання форм, засобів і методів організації самостійної роботи;	індивідуальні завдання
Контрольно-оцінювальний	Оцінно-рефлексивний	1) уміння організувати самостійну роботу у ході власної професійної діяльності	анкета «Чи готовий я до організації самостійної роботи?»
		2) сформованість комунікативних та організаторських здібностей	Методика «Оцінка комунікативних і організаторських схильностей – КОС» (В. Синявського і Б. Федоришина) (Синявський, 1998)

ОПИТУВАЛЬНИКИ

Анкета

Наявність інтересу до самостійної роботи

*Дякуємо, що взяли участь у нашому анкетуванні.
Ваша думка має важливе значення для нас.
Будь ласка, відповідайте на питання чесно та об'єктивно.*

Ім'я та прізвище: _____

Курс/група: _____

1. Чи вважаєте ви важливим навички самостійної роботи у процесі навчання? (Так/Ні)

2. Чи виявляєте ви активність у самостійному вивченні нового матеріалу? (Так/Ні)

3. Як часто ви використовуєте самостійну роботу для розв'язання завдань та поглиблення знань?

Рідко

Час від часу

Частково

Часто

Завжди

4. Чи вважаєте ви, що навички самостійної роботи будуть корисними для вашої майбутньої кар'єри? (Так/Ні)

5. Які конкретні види самостійної роботи вам подобаються найбільше? (наприклад: читання літератури, виконання практичних завдань, проведення досліджень тощо)

6. Чи взаємодієте ви з іншими студентами у процесі самостійної роботи, наприклад, у групових проектах чи обговореннях матеріалу? (Так/Ні)

7. Які фактори, на вашу думку, можуть позитивно впливати на розвиток інтересу до самостійної роботи?

---

8. Якщо у вас є які-небудь ідеї чи пропозиції щодо поліпшення організації самостійної роботи в навчальному процесі, будь ласка, поділіться ними.

Дякуємо за відповіді! Ваш внесок є важливим для покращення навчального процесу.

АНКЕТА

для студентів, які готуються до роботи у сфері обслуговування, з метою визначення їхньої потреби в навичках та уміннях організації самостійної роботи

Шановні друзі!

Дайте відповіді на запитання анкети.

*Уважно прочитайте кожне питання, виберіть та позначте від 1 до 3 варіантів відповідей або вкажіть свій на запитання 1-8; 14-15 та 1 варіант відповіді на запитання 9-13.
Анкетування проводиться анонімно!*

Оцінка власної потреби в навичках та уміннях організації самостійної роботи:

1. На скільки ви вважаєте важливими для себе навички самостійної роботи в контексті професійної підготовки?

(від 1 до 10, де 1 - не важливо, 10 - дуже важливо)

---

2. Які конкретні навички в організації самостійної роботи ви вважаєте найбільш важливими для вашого майбутнього успіху у сфері обслуговування? (вкажіть кілька варіантів або додайте свої):

Планування часу

Самомотивація

Організація робочого простору

Уміння працювати в команді

Креативність і проблемне мислення

Інші (вкажіть): _____

Досвід самостійної роботи:

3. Чи зазнавали ви позитивний досвід самостійної роботи під час навчання чи роботи?

Так

Ні

Якщо так, зазначте конкретні ситуації чи завдання, де ви використовували навички самостійної роботи:

---

4. Які труднощі ви зазвичай зустрічаєте, намагаючись працювати над завданнями самостійно?

Сприйняття відповідальності:

5. Як ви оцінюєте свою власну здатність брати на себе відповідальність за свою освіту і професійний розвиток?

Висока
Середня
Низька

6. Які конкретні дії ви вживаєте для власного професійного розвитку? (наведіть приклади):

Загальні враження:

7. Якщо ви мали б можливість отримати додаткову підтримку або навчання в галузі самостійної роботи, чого саме вам бракує або що ви хотіли б дізнатися?

**ТЕСТ «МОТИВАЦІЯ УСПІХУ І БОЯЗНЬ НЕВДАЧІ»
(опитувальник за А. Реаном)**

1. Якщо я взявся за щось робити, я завершую це, навіть якщо це потребує багато часу та зусиль.
  - Погано
  - Так собі
  - Добре
  - Відмінно
2. У мене завжди є певна мета, яку я хочу досягти в житті.
  - Погано
  - Так собі
  - Добре
  - Відмінно
3. Якщо у мене виникає трудність у досягненні мети, яка мені важлива, я продовжую працювати над цим.
  - Погано
  - Так собі
  - Добре
  - Відмінно
4. Якщо я вперше зіткнувся із складністю у досягненні своєї мети, я відразу припинюю спроби її досягти.
  - Погано
  - Так собі
  - Добре
  - Відмінно
5. Мені важливо виглядати успішно перед іншими.
  - Погано
  - Так собі
  - Добре
  - Відмінно
6. Якщо я очікую успіху в чомусь, я намагаюся зробити все можливе, щоб його досягти.
  - Погано
  - Так собі
  - Добре
  - Відмінно
7. Якщо в мене не виходить досягти своєї мети вперше, я намагаюся змінити свій підхід і спробувати ще раз.

- Погано
  - Так собі
  - Добре
  - Відмінно
8. Мені страшно зіткнутися з неуспіхом в досягненні своєї мети.
- Погано
  - Так собі
  - Добре
  - Відмінно
9. Я намагаюся уникати ситуацій, де є ймовірність неуспіху.
- Погано
  - Так собі
  - Добре
  - Відмінно
10. Я завжди намагаюся робити краще, навіть якщо мені вже вдається добре.
- Погано
  - Так собі
  - Добре
  - Відмінно

Обчислення результатів:

Для кожного питання оберіть бали від 1 до 4 (1 - Погано, 2 - Так собі, 3 - Добре, 4 - Відмінно). Підрахуйте загальну кількість балів.

10–19 балів: Низький рівень мотивації успіху.

20–29 балів: Середній рівень мотивації успіху.

30–40 балів: Високий рівень мотивації успіху.

ТЕСТ
на визначення сформованості системи знань про сутність і
специфіку самостійної роботи, її видів та ознак

Шановні студенти!

Просимо вас взяти участь у тесті, спрямованому на визначення ваших знань щодо сутності та специфіки самостійної роботи, а також її видів та особливостей організації.

Сутність самостійної роботи

1. Що ви розумієте під терміном "самостійна робота"?
  - a) Неважливий елемент навчання.
  - b) Процес, коли викладач робить усе за студента.
  - c) Активна діяльність студента, спрямована на власне навчання.
  - d) Зовсім не знаю.
2. Яка головна мета самостійної роботи в процесі навчання?
  - a) Зменшення навантаження на викладача.
  - b) Відпочинок для студента.
  - c) Оволодіння знаннями, вміннями і навичками безпосередньо студентом.
  - d) Забезпечення вільного часу під час занять.

Види самостійної роботи

3. Яке з наведених нижче визначень відображає сутність індивідуальної самостійної роботи?
  - a) Робота, яку виконують групи студентів.
  - b) Самостійна підготовка до лекцій.
  - c) Спільне виконання проекту.
  - d) Особистий внесок кожного студента у власне навчання.
4. Які з наведених варіантів є прикладами групової самостійної роботи?
  - a) Самостійне написання реферату.
  - b) Вивчення літератури для підготовки до практичного заняття.
  - c) Спільна підготовка до виступу на семінарі.
  - d) Проведення експерименту студентами із власним обладнанням.

Ознаки самостійної роботи

5. Яка з ознак є характеристикою якісної самостійної роботи?
  - a) Прискорене виконання завдань.
  - b) Регулярність і систематичність зусиль.
  - c) Безумовне виконання інструкцій викладача.
  - d) Мінімальний час, витрачений на виконання завдань.
6. Що означає термін «саморегуляція» в контексті самостійної роботи?
  - a) Викладач контролює кожен етап виконання завдань.

- b) Студент самостійно визначає свої цілі та планує роботу.
- c) Робота виконується тільки за заздалегідь наданими матеріалами.
- d) Практично відсутній самоконтроль.

Оцінка:

Оберіть відповідь (a, b, c, або d) для кожного питання. Підрахуйте кількість балів з кожної частини тесту. Визначте рівень сформованості системи знань на основі отриманих результатів.

Вдячні вам за співпрацю!

Критерії оцінювання:

6-7 балів – високий рівень сформованості першого показника когнітивного компонента готовності майбутніх фахівців сфери обслуговування до організації самостійної роботи.

4-5 – середній рівень сформованості першого показника когнітивного компонента готовності майбутніх фахівців сфери обслуговування до організації самостійної роботи учнів

1-3 – низький рівень сформованості першого показника когнітивного компонента готовності майбутніх фахівців сфери обслуговування до організації самостійної роботи учнів

АНКЕТА
для студентів-майбутніх фахівців сфери обслуговування
«Чи готовий я до організації самостійної роботи?»

Мета даного опитування полягає в дослідженні готовності майбутніх фахівців сфери обслуговування до організації самостійної.

Ваші відповіді є анонімними і будуть використовуватись лише узагальнено.

Прошу вас обрати відповіді, які, на вашу думку, найкраще відображають ваші переконання.

1. Які методи самостійної роботи, на вашу думку, є найефективнішими?
  - а) конспектування
  - б) вирішення проблемних завдань
  - в) підготовка реферату, курсової роботи
  - г) інше
2. Що негативно впливає на повну самостійність?
  - а) недостатність вільного часу
  - б) небажання працювати
  - в) відсутність контролю
  - г) відсутність належної мотивації
  - д) інше
3. Зробіть помітку біля твердження, якщо воно відповідає вашим переконанням:
  - а) В організації самостійної роботи необхідно застосовувати найрізноманітніші методи, форми.
  - б) Прагнення до самоосвіти необхідно розвивати.
  - в) Самостійна робота є найефективнішою при наявності належної кількості літератури.
  - г) Опосередковане управління з боку викладача відіграє важливу роль в розвитку самостійності.
4. Чи вважаєте ви різницю в організації аудиторної та позааудиторної самостійної роботи?
  - а) так
  - б) ні
  - в) важко відповісти
5. Чи вважаєте ви, що вміння організувати навчальну самостійну роботу виховує самостійність в цілому?
  - а) так
  - б) ні
  - в) важко відповісти
6. Чи потрібно визначати рівень базових знань на початку навчального курсу?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

7. Чи потрібно складати план, графік самостійної навчальної роботи?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

8. Чи повинен педагог керувати самостійною роботою студентів?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

9. Чи потрібно педагогу розробляти методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

10. Чи потрібно застосовувати індивідуальний підхід під час організації самостійної навчальної роботи?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

11. Чи потрібно здійснювати проміжний контроль якості виконання самостійної роботи?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

12. Чи є обов'язковим підсумковий контроль самостійної навчальної роботи?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

13. Чи потрібний самоконтроль студентів під час виконання самостійної роботи?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

14. У яких умовах учні будуть самостійно працювати більш продуктивно?

а) вдома

б) у читальній залі бібліотеки

в) будь-де

15. Чи відчули ви труднощі щодо організації самостійної навчальної роботи під час проходження педагогічної практики?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

16. Чи вважаєте ви, що для успішної організації самостійної роботи важливу роль відіграє мотивація?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

17. Чи вважаєте ви, що на ефективність самостійної роботи впливають зміст і характер завдань?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

18. Чи вважаєте ви, що завдання для самостійної роботи повинні носити індивідуальний характер?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

19. Від кого, на вашу думку, більше залежить ефективність організації самостійної роботи?

а) від студента

б) від викладача

в) важко відповісти

20. Чи відчуваєте ви необхідність у спеціальних заняттях, курсах, рекомендаціях з методики та організації самостійної роботи?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

Якщо відповіли «так», вкажіть, в чому саме

---

21. Як ви оцінюєте свій рівень готовності до організації самостійної роботи?

а) високий

б) середній

в) низький

Дякуємо вам за співпрацю!

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Созонюк Ольги Сергіївни з теми «Організація самостійної роботи у майбутніх
фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем»
для здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
015 Професійна освіта (Сфера обслуговування)

Результати дисертаційної роботи Ольги Созонюк упроваджено у 2021-2023 н. р. в освітньому процесі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка при викладанні нормативних дисциплін професійної підготовки з метою організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем. Зацікавленість і активна участь студентів у проведенні занять, відповідно до пропонованої тематики, підтверджують актуальність і практичну цінність наукової роботи дисертантки.

Дослідження передбачало з'ясування можливостей підвищення рівня професійної підготовки фахівців сфери обслуговування в процесі їх самостійної роботи. Була проведена цілеспрямована робота щодо організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, використовувалась науково обґрунтована авторкою педагогічна модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем.

Ольга Созонюк провела експериментальну роботу й провела наукові доробки дисертації в процес професійної підготовки фахівців сфери обслуговування під час проектування логістичних систем. У дослідно-експериментальній роботі було реалізовано комплекс сучасних інноваційних технологій, спрямованих на формування самостійності майбутніх фахівців сфери обслуговування; упроваджено методику організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем з урахуванням рівневого характеру самостійної роботи під час вивчення курсу «Логістика в галузі» (репродуктивний, пізнавально-пошуковий, творчий).

Апробація матеріалів проведеного дослідження засвідчила його ефективність та результативність, а тому планується у подальшому їх використання у науково-педагогічній підготовці майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Результати дисертаційної роботи Ольги Созонюк одержали схвальні відгуки викладачів і студентів університету, які констатували наукову цінність запропонованого дослідження.

Довідка видана для пред'явлення за місцем вимоги.

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Созонюк Ольги Сергіївни з теми «Організація самостійної роботи у
майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування
логістичних систем» для здобуття наукового ступеня доктора філософії зі
спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування)

Результати дисертаційного дослідження Созонюк О.С. впроваджувалися в освітній процес Державного професійно-технічного навчального закладу «Криворізький центр професійної освіти робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу» протягом 2021–2023 н.р. під час підготовки робітничих кадрів сфери обслуговування.

Зокрема, у освітній процес була впроваджена запропонована авторкою методики організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем з урахуванням рівневого характеру самостійної роботи під час вивчення курсу «Логістика в галузі» (репродуктивний, пізнавально-пошуковий, творчий), а також різноманітні кейси, творчі завдання та проекти в галузі при підготовці майстра ресторанного обслуговування. Водночас О.С. Созонюк було розроблено навчальну програму дисципліни «Логістика в галузі» для ефективної підготовки педагогів професійного навчання за спеціальністю 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування).

Апробація запропонованих матеріалів дослідження щодо організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем засвідчила, що вони мають практичне значення, є результативними і можуть бути рекомендовані до використання як у закладах вищої освіти України, так і у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, які здійснюють підготовку фахівців індустрії гостинності.

Довідка видана для пред'явлення за місцем вимоги.

Директор центру

Ольга СКРИПНИК

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Созонюк Ольги Сергіївни з теми «Організація самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем» для здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування)

Теоретико-методичні напрацювання Созонюк Ольги Сергіївни, що представлені в дисертаційній роботі «Організація самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем» упроваджувалися в освітній процес Рівненського державного гуманітарного університету.

Необхідність вивчення проблеми організації самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем обумовлена переходом на діяльнісну парадигму освіти та стає провідною формою організації освітнього процесу сьогодення.

Актуальність результатів розв'язання означеної проблеми обумовлені соціальним запитом в умовах економічного розвитку, пандемії та воєнних дій. В апробованих матеріалах експерименту переконливо аргументуються теоретична й практична значущість дослідження, обґрунтовуються концептуальні положення, що базуються на методологічному, теоретичному і організаційно-методичному рівнях.

З метою вирішення поставлених дисертаційних завдань автором використано сучасну джерельну базу, як практичного так і нормативно-регулятивного сегменту організації самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем. Це дало змогу авторці простежити процес реалізації концептуальної ідеї організації самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в умовах сьогодення, вивчити її особливості, виокремити класичні підходи й збагатити сучасним методично-прикладним інструментарієм.

Результати дослідно-експериментальної роботи засвідчують актуальність процесу організації самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем.

Професорсько-викладацький колектив відзначив актуальність і своєчасність зазначеної теми, її технологічність, практико орієнтованість в умовах упровадження. Результати проведеного дослідження будуть корисні у професійній підготовці майбутніх фахівців.

Довідка видана для пред'явлення за місцем вимоги.